

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

LUCIUS APULEIUS

ALTIN

eşek

(ASINUS AUREUS)

ÖZELKİTAPGRUBU

Latince Aslından Çeviren: Furkan Akderin

ALTIN EŞEK

Asinus Aureus

LUCIUS APULEIUS

MS 127-170 yılları arasında yaşadığı düşünülmektedir. Platoncu, retorikçi ve edebiyatçı olan Apuleius. Atina ve Kartaca'da eğitim gördükten sonra Roma dünyasını dolaşarak gizem tapkıları üzerinde bilgi sahibi oldu. Özellikle İsis dinini iyi öğrenen yazar bunu eserinde de kullanmıştır. Gezileri sırasında Latin ve Yunan edebiyatlarını da inceleyen Apuleius Roma'da retorik dersleri verdi. Sonra zengin bir dulla evlendi. Karısı onu kızlarına büyü yapmakla suçlayınca Apologia (Savunma) isimli otobiyografik eserini yazdı. Apuleius'un en önemli eseri Altın Eşek ya da Metamorphoseis (Başkalaşım)'dir. Bu eseri yazarken Patrasılı Lukios'un Lucius ya da Eşek adlı günümüze de kalmış yapıtından yola çıktığı sanılmaktadır. Fakat yapıta kendi hayatını da katan Apuleius'un aynı zamanda kendini karakterle de özdeşleştirdiği ve dahası etkisi altında olduğu sanılan İsis gizem tapısını da esere yansıttığı düşünülmektedir. Diğer eserleri arasında Platon üzerine üç deneme: De Platone et ejus Dogmate (Platon ve Öğretileri Üzerine), De Deo Socratis (Sokrates'in Tanrısı Üzerine) ve De Mundo (Dünya Üzerine)'dir. Bu eserlerden yalnızca sonuncusu günümüze ulaşabilmiştir.

ALTIN EŞEK

Asinus Aureus

Lucius Apuleius

Yayına Hazırlayan: Yiğit Değer Bengi
Latince'den Çeviren: Furkan Akderin

Alfa Yayınları 1777
Antik Çağ 9

ALTIN EŞEK
Asinus Aureus
Lucius Apuleius

1. Basım : Şubat 2007
ISBN : 975-297-827-4

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Yayın Koordinatörü ve Editör Rana Görtuna
Pazarlama ve Satış Müdürü Vedat Bayrak
Dizi Kapak Tasarımı Utku Lomlu
Kapak Uygulama Hülya Alkan

© 2006, ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Çevirinin tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz. hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu 34410 İstanbul, Turkey
Tel: (212) 511 53 03 - 513 87 51 - 512 30 46 Faks: (212) 519 33 00
www.alfakitap.com
info@alfakitap.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa - İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

BİRİNCİ KİTAP

I

Ey sevgili okurum! Anlatacağım hikâye hem Miletos masallarına benziyor hem içinde çeşit çeşit öyküler barındırıyor. Beni biraz dinlersen hoşça vakit geçireceğinden eminim. Nil kıyılarından toplanan sazdan yapılmış kamış kalemimin incecik ucuyla yazdığım bu hikâyeyi küçümseme. Birazcık incelersen çok ilgi çekici şeylerle karşılaşacaksın. Hikâyemde birer insan oğluyken hem bedenleri hem de hayatları değişmiş, artık başka bir biçime girmiş, sonra da yine eski hallerine dönmüş insanların yaşadıklarını anlatacağım. İşte başlıyorum. Fakat ben kimim? Sana önce birazcık bundan söz edeyim, Attika'nın Hymettos Dağı'nı, Ephrea kıstağını, Sparta ülkesinin Taenaros burnunu biliyorsundur. İşte o güzel topraklar kendilerinden de güzel olan edebiyat sayesinde ün kazandı. O yazılar isimlerinin unutulmamasını sağladı. Benim soyum da oralara dayanıyor. Çocukluğumu oralarda geçirdim, Attika şivesini oralarda öğrendim. Daha sonra yola çıktım. Roma'ya geldim, bilgimi arttırabilmek için Latince öğrenmek zorundaydım. Öğrendim öğrenmesine Latince'yi ama çok sıkıntılar da çekmedim değil. Zaten kendime bir öğretmen de bulamamıştım. Şimdi yazılarımda bazı hatalar

buluyorsan bile lütfen bunu önemseme. Daha önce söyledim ya, yabancısıyım ben bu toprakların. Hikâyemin konusu da büyü. Yazarın böyle bir konuyu anlatırken hızla giden bir süvarinin birdenbire atını değiştirmesi gibi birdilden başka bir dile geçmesi daha uygun olmaz mı? Anlatacağım hikâyeye Hellas'ta ortaya çıkmış. Ey sevgili okurum. Beni dinle. İnan ki sıkılmayacaksın.

II

Bir iş için Thessalia'ya gidiyordum. Annem de oranın yerlisidir. Bu yüzden Plutarkhos¹ ve yeğeni filozof Sextus ile akrabalığımız vardır, onlarla övünç duyarız. Neyse, Thessalia'ya gidiyordum. Sarp dağları aştım, sulak derelere indim, yemyeşil çaylardan, verimli ovalardan geçtim. Baktım ki oralardan aldığım bembeyaz atım yorulmuş. Ben de oturmaktan yorulmuştum, kalçaların artık acıyordu. Biraz yürüyüp üzerimdeki uyuşukluğu atmak istedim. Hemen yere atladım, bir tutam yaprakla atının terini sildim, kulaklarını sıvazladım, ağzından gemini çıkardım, bir an önce çişini yapsın da sıkıntısını gidersin diye yavaş yavaş yürütmeye başladım. Hayvan da başını sallayarak ve zaman zaman eğilip çayırdan ot kopararak arkamdan geliyordu. Ben ise biraz önümden giden iki yolcuya yetiştim ve aralarına katıldım. Ne konuştuklarını anlamaya çalışıyordum. Birdenbire biri kahkaha ile gülerek diğerine doğru: “Bırak bu palavraları. Böyle saçmalık duymadım.” dedi. Bu konuşma beni çok meraklandırdı. Hemen “Ne konuşuyorsunuz? Bana da anlatsanıza. Eğer aranızda kalması gereken bir şeyse ona karışmam. Ama herkesin duyabileceği bir şeyse bana da anlatın. Ben öğrenmeyi seve-

¹ İS 46-120 yılları arasında yaşamış olan düşünür ve yazar. Paralel Yaşamlar ve Moralia isimli eserleri günümüze ulaşmıştır.

rim. Gerçi bu dünyada her şey öğrenilmez ama yine de elimizden geldiğince araştırıp öğrenmeliyiz. Hem konuşarak ilerlersek çıktığımız bu dik yokuşun yorgunluğunu da unuturuz,” dedim.

III

Kahkaha ile güldüğünü söylediğim adam arkadaşına doğru dönüp: “Tekrar söylüyorum, hepsi palavra bunların. Nasıl bazı büyülü sözler söyleyerek nehirlerin akışını çevirip kaynaklarının çıkarabileceğine inanırsın. Hadi buna da inandık diyelim. Sen böyle devam edersen denizin zincirlenebileceğine, rüzgârların soluğunun kesilebileceğine, güneşin durdurulabileceğine, aydan çiğ yağdırılabileceğine, yıldızların düşürülebileceğine, gün ışığının sönüp dünyanın sonsuza dek sürecektir bir geceye gömülebileceğine ve başka ne anlatılırsa hepsine inanacaksın,” dedi. Konuşmayı duyunca konunun kapanmamasını istedim. Birinci adama “Konuyu sen açmışsın, yarıda bırakman doğru olmaz. Sonunu da anlat da öğrenelim,” dedim. İkinci adama da “Sen de inanmak istemiyorsun ama belki de anlatılanlar doğrudur. Olayın aslını öğrenmeden konuşmayı yarıda bırakmak doğru olur mu? Bazı şeyler vardır, gördüklerimize, duyduklarımıza uymadığı için bize yalan gibi görünebilir, anlamadığımız için inanmak istemeyebiliriz fakat yakından baktığımızda doğru çıkıverirler. Hatta sadece bu kadar da değil, iyice anlayınca istediğimizde kendimiz de bunları kolayca yapabiliriz.

IV

Dün akşam bazı arkadaşlarımla birlikte oturmuş yemek yiyorduk. Önümüze kocaman bir peynirli börek geldi. Yemeğe kurtlar gibi saldırdık sanki birbirimizle yarışıyor-

duk. İşte o sırada yumuşak hamurun bir lokması boğazıma yapıştı, soluğum kesildi, neredeyse ölecektim. Bir seferinde de Atina'daki Phoikile kapısının önündeydim. Kapının önünde oyunlar yapan bir adam vardı. Keskin bir kılıcı yuttuğunu gördüm. Daha sonra ona biraz daha para verince eline bir avcı kargısı alarak sivri ucunu boğazına kadar soktu, bağırsaklarına kadar indirdi ve kasığından dışarı çıkardı. Bu sırada kargının diğer ucu da havaya dikilmişti. Derken bir çocuk geldi. Sevimli bir şeydi. Kargının üstüne çıkıp çeşitli figürler yapmaya başladı. Etraftaki herkes çocuğun oyunlarını hayran hayran izliyordu. Çocuk adeta Asklepios'un elindeki değneğe tırmanan yılan gibi dans ediyordu. Şimdi ben bir lokma hamuru boğazımdan geçiremedim diye o adamın kılıcı da kargıyı da yuttuğuna inanmayayım mı? Gözlerimle gördüm,” dedim. Daha sonra da hikâyeyi anlatan yolcuya dönüp: “Haydi, devamını anlatmaya başla. Diğer arkadaş inanmazsa inanmasın, ben iki kişilik inanırım, ilk molada da sana yemek ısmarlarım,” dedim.

V

“Teşekkür ederim, bu daha çok işime gelir,” diye cevap verdi. “O halde baştan başlayayım. Fakat bizi ısıtan güneşin üzerine yemin ederim ki anlatacaklarımın hepsi doğrudur. Hepsinin de şahidi var. Zaten Thessalia'ya varınca ilk girdiğimiz kentte hiç şüpheniz kalmayacak. Anlatacaklarımı oralarda bilmeyen biri yoktur. Çünkü olanlar herkesin gözü önünde gerçekleşti. Önce size kim olduğumu ve nereli olduğumu anlatayım. Benim adım Aristomenes. Aiginalıyım. Peki ne iş yaparım? Onu da anlatayım. Bal, peynir gibi şeyler alıp bunları hancılara satarım. Bu nedenle durmaksızın Thessalia'yı, Aitolia'yı ve Boiotia'yı dolaşırım. Bütün buraları avcumun içi gibi bilirim. Thessa-

lia'nın en büyük kenti Hypata'dır. Bir keresinde orada satılık taze peynir var diye duymuştum. Hem çok lezzetli hem de çok ucuz olduğu söylendiğinden hemen oraya koştum. Fakat o iş olmadı. Lupus adındaki bir toptancı benden önce varmış oraya. Her şeyi alıp götürmüştü. Boşu boşuna yorulduğumu anlayınca üzüldüm. Akşam dinleneyim diye bir hana gittim.

VI

Fakat orada ne göreyim. Aiginalı Sokrates karşımda. Üzerinde pis bir elbiseyle sokağın ortasında yere oturmuş. Çok zayıflamış, neredeyse kadedi çıkmış. Sanki köşe başında oturan dilencilere benziyor. Onca yıllık arkadaşım olmasına rağmen bir süre karşımdaki adamın gerçekten o olup olmadığından kuşkulandım. Yanına yaklaşıp “Ne hale gelmişsin Sokrates? Seni böyle mi görecektim? Yaptığın şey ayıp değil mi? Evindeki herkes senin öldüğünü sanıyor. Senin için yas bile tuttular. Hâkimler çocuklarına mirasçılar seçtiler. Karın da senin için uzun süre yas tuttu. Hatta o kadar ağladı ki, neredeyse gözleri kör olacaktı. En sonunda da akrabalarını dinledi ve yeniden evlenip eskisi gibi yuva kurdu. Sen de şimdi sanki bir hayalet gibi karşıma çıkıp benimle alay ediyorsun,” dedim. “Aristomenes, sanırım kaderin insan hayatını nasıl da değiştiriverdiğini bilmiyorsun,” diye cevap verdi. Utancından kızarmıştı. Üzerindeki elbiseyle yüzünü örtmeye kalkıştı. Böyle yapınca göbeğine kadar bütün vücudu açıkta kaldı. Sokrates'i böyle bitkin bir halde görünce ayağa kaldırmak için elimi uzattım.

VII

Yerinden kımıldamadı. yüzünü de açmadı. “Bırak beni. Kader benimle eğlenmek. beni yerlerde süründürmek isti-

yor, bırak da keyfi yerine gelsin,” diyordu. Sonunda onu kalkmaya razı ettim. Yanımda iki tane gömleğim vardı. Onu öyle perişan halde bırakacak halim yoktu. Hemen birini verdim. Daha sonra hamama soktum, lifi ve yağları kendi elimle verdim. Kim bilir ne kadar zamandır yıkanmıyordu. Vücudu o kadar pisti ki ancak iyice ovduktan sonra temizleyebildim. İyice temizlendikten sonra onu kaldığım hana götürdüm. İkimiz de yorgunduk ama yine de yolda ona yardım ettim. Yatağa girip ısındı, iyi bir yemek getirttim. Keyfi yerine gelsin diye de şarap ısmarladım, güzel hikâyeler anlattım. Bir süre sonra kendine geldi ve konuşmaya başladı. Şaka yapmaya, iğneli laflar söylemeye başladı. Bu sırada birdenbire durdu, içini çekti ve kızgınlıkla elini kafasına vurmaya başladı: “Of! Kendi kendime neler yaptım? Gladyatörleri göreceğim, eğleneceğim diye bu hallere düştüm. İyi bir iş var diye Makedonya’ya gitmiştim. Orada dokuz ay çalıştım, iyi para kazandım. Geri dönerken Larissa’ya varmadan hemen önce (Larissa’ya uğrayıp gladyatör görmek istemiştim) sapa bir yolda bir boğazdan geçerken önüme haydutlar çıktı. Her şeyimi çaldılar, canımı bile zor kurtardım. Hiçbir şeyim kalmayınca Meroe Ana denen bir kadının hanına gittim. Çok yaşlıydı ama fahişeliği bırakmamıştı. Yaşadıklarını, çektiğim sıkıntıları, günün ortasına nasıl da soyulduğumu anlattım. Aklımdakilerin hepsini ona bir bir söyledim. Beni çok iyi karşıladı. Yemek ısmarladı, sonra da beni beğenmiş olacak ki yatağına aldı. Ama kaderim ne kadar kötüymüş. Kadının yanında bir gece geçirmem eline geçmem için yetti. Haydutlar acıdiklarından dolayı birkaç parça eşyayı bırakmışlardı. Onları da Meroe’ye kaptırdım. Henüz gücüm yerindeydi, hamallık yapmaya başladım, kazandığım parayı ona götürdüm. İşte ne hale düştüğümü gördün. Bir yandan Meroe, bir yandan da kaderim beni böylesine perişan etti,” dedi.

VIII

“Aslında daha kötüsüne layıksın ama daha kötüsü olur mu bilmem. Bir insan öyle bir fahişeye ailesini, çocuklarını feda eder mi hiç?” dedim. Parmağını ağzına doğru götürüp: “Sus! sus!” dedi. Korkmuştu, etrafına bakıyordu. Rahatça konuşabileceğini anlayınca: “Böyle konuşma! O kadın çok güçlü. Ne yaman büyüler biliyor, haberin var mı? Etrafta böyle konuşursan başına dert açabilirsin,” dedi “Demek öyle, o fahişenin ne çeşit büyüler varmış bakalım?” diye sordum. “O büyücüdür, büyüler yapar, isterse gökyüzünü yere indirir, yeri havaya kaldırır, nehirleri taşa çevirir, dağları eritir, cehennem tanrılarını semaya çıkarıp yukarıdakileri semadakileri yerin dibine tıkar, yıldızları söndürür, Tartarus’u bile aydınlatır,” diye cevap verdi. “Bırak bu tragedya konuşmalarını. Bu senin söylediklerin oyunlarda olur, bırak bunları da herkes gibi konuş!” dedim. Bunun üzerine “Onun yaptıklarından bazılarını anlatayım mı sana? Hatta hangilerini istersen anlatırım. Canı isterse sadece buradaki insanlara değil, Hindistan’dakilere, her iki Aithiopia’dakilere, dünyanın her iki ucundakilere ulaşır. Öyle bir gücü var ki karşısındaki onun her istediğini yapıverir. Yaptıklarını insanlar da gördü, hepsi şahitlik eder. Dinle, sana anlatayım:

IX

Avcuna aldığı adamlardan biri günün birinde başka bir kadına gidecek olmuş. Gitmiş diğer kadınla sevişmiş. Merroe bir tek sözcükle adamı kunduzla çeviriverdi. Kunduzlar, avcılarının elinden kurtulmak için kamışlarını kesip önlerine atarlar. Bizim büyücü karı adama aynı şeyi emretmiş. Hanına yakın bir yerde başka bir genelev vardı, Merroe’nin işlerine zarar veriyordu. Kadın genelevi işleten

adamı kurbağaya çevirdi. Şimdi o yaşlı adamcağız şarap fiçılarından birine sığınıp tortuya gömüldü. Artık böyle yaşıyor. Eskiden evine gelenleri görünce üzüntüyle bağırıp kurbağa sesi çıkarırdı. Bir seferinde de avukatın biri Meroe aleyhine bir dava üstlenmişti. Onu da koça çevirdi. Artık avukat koç olarak mahkemelere çıkıyor. Dostlarından birinin karısı onunla alay etmiş, sert sözler söylemiş. Kadın hamileydi, bizim büyücü onu kısırlaştırdı, karnındaki çocuğu kuruttu, gebelikten bir daha kurtulamamasını istedi. Herkes de bilir, tam on senedir karnında kuru bir çocuk taşıyor. Görsen fil doğuracak sanırsın.

X

Birçok insana işte böyle kötülükler yaptı. En sonunda halkı da kızdırmaya başladı. Halk bir gün toplanıp ona verilecek cezayı kararlaştırmış. Ertesi gün yakalayıp taşlayarak öldüreceklermiş. Fikir güzel ama gel gör ki bu karı büyücü. Bir büyü yaptı, bütün hazırlıkları bozdu. Medeia² gibi bir kadındır o. Biliyorsundur Medeia, kendisini geldiği yere göndermek isteyen Kreon'u³ kandırıp bir gün izin istemiş. O bir gün içinde de altın bir taçtan alevler çıkararak yaşlı kralın evini, kızını ve kendisini de yakmış. Meroe de buna benzer bir şeyler yaptı. Geçen akşam çok içip sarhoş oldu. Bana da kendisi anlattı. Akşam üstü bir mezar başına gidip orada bir büyü yapmış. Yaptığı büyü yüzünden düşmanları iki gün boyunca evlerinden çıkamamış. Kilitleri zorladılar. Kapıları kırmaya, duvarları delmeye çalıştılar ama başaramadılar. En sonunda hepsi

² Medeia, Kolchis ülkesinin kralının kızıdır. Kocasını Iason'un kendisinden ayrılmak istemesi üzerine çocuklarını öldürdüğü tragedyadır. Euripides tarafından İÖ 432 yılında sahnelenmiştir. Daha sonraları Seneca da aynı konuyu işleyen bir oyun yazmıştır.

³ Korinthos kralı.

de ona dokunmayacaklarına, birisi ona zarar vermeye kalkışırsa yardıma bile koşacaklarına yeminler ettiler. Böylece Meroe de onların peşini bıraktı. Ama işi örgütleyenleri affetmedi. Fırtınalı bir gecede kendisi de içindeyken o adamın evini duvarlarıyla, toprağıyla, temeliyle kökünden kaldırdı, uzaktaki dik bir tepeye götürdü. O çorak memlekette oturanların evleri hep birbirine yakındır. Boş bir yer olmadığı için evi kentin kapısı önüne fırlattı, sonra da çekip gitti,” dedi.

XI

“Sevgili Sokrates, ne kadar da hayret verici şeyler anlatıyorsun. Aslında anlattıklarından ben de çok korktum. Cehennemde bile o büyücü kadına yardım eden çok sayıda canlı var diyorsun. Ya onlardan biri konuştuklarımızı kadına anlatırsa ne yapacağız? Bunu düşündüğümde korkuyorum, hatta korkmak ne kelime, yüreğime bir kılıç saplanıyor. En güzeli biz şimdi yatıp bir süre dinlenelim. Sonra gece yarısı kalkıp mümkün olduğunca uzağa kaçarsınız,” dedim. Ben daha sözlerimi bitirmemiştim ki bir de baktım, Sokrates uyuyuvermiş. Çok yorgun olduğu için horlamaya başladı. Zaten uzun zamandır içmediği için şaraptan da kolayca etkilenmişti. Ben kapının sürgüsünü çektim. Gece birisi girmeye kalkışmasın diye yatağımı da kapıya dayadım. Yorganımı yayıp uzandım. Bir süre korkudan uyuyamadım, ancak gece yarısına doğru dalmışım. Tam yeni uyumuştum ki birdenbire korkunç bir gürültü duydum. Öyle hırsızların, haydutların yapacağı bir şey değildi. Kapının iki kanadı da açıldı; daha doğrusu devrildi. Benim yatağımın ayağı sallanıyordu. Tabii böyle bir şiddete dayanamadı ve kırıldı. Ben de yere düştüm, yorganın, yastığın altında kaldım.

XII

O zaman bazı düşünceler güçlendiğinde hiç beklenmedik etkileri olduğunu anladım. Bilirsiniz, insan sevinçten ağlayabilir. Bir süre önce Aristomenes iken birdenbire bir kaplumbağaya dönüştüğümü görünce korkudan gülmeye başladım. Yerimden kımıldamadım ve olacakları bekleme-ye başladım. İçeriye iki yaşlı kadın girdi. Birinin elinde bir lamba, diğerinin elinde de bir sünger ve kılıç vardı. Sokrates'in yanına gittiler. Sokrates ise uyumaya devam ediyordu. Elinde kılıç olan kadın: "Bak, Panthia, bak kardeşim, benim Endymion'un⁴, benim sevdiğim Catamitus, bu adam işte. Benim gibi saf bir kadını kandırıp alay etti. Şimdi benim sevgimi çiğniyor, sadece iftira etmiyor, bir de kaçmaya kalkıyor. Demek ki kurnaz Ulixes'in⁵ Kalypso'yu bırakması gibi bu da beni bırakacak. Kalypso gibi ben de sonsuz bir hasretle çırpınıp duracağım," dedi. O sırada sağ eliyle kardeşine beni gösterdi: "Bir de şu Aristomenes denen adama bak. Ne güzel konuşuyordu. Kaçma fikri de ondan çıktı. Öleceğini hiç düşünmüyor herhalde. Yatağın altına girmiş bize bakıyor. Bana kötülük yapmak isteyen herkesin cezasını çekeceğini bilmiyor mu? Dün benimle alay etmişti. Şimdi yine benim işime karışmaya kalkıyor. Kısa zamanda cezasını çekecek. Ne kısa zamanı? Hemen şimdi çekecek," dedi.

XIII

Bu sözleri duyunca birden her yerimden ter boşaldı. Her yanımda titriyordu, üzerindeki yatak sanki fırtınaya yaka-

4 Endymon Artemis'in diğer adı olan Ay Tanrıçası Selene'nin aşığıdır. Tanrıça delikanlıyı hep uyurken sever. Kadın da burada bu mite gönderme yapıyor.

5 Odysseus'un Latince adı.

lanmış gibi gacırdamaya başladı. Panthia: “Ne duruyoruz? Bacchus⁶ kızlarının Pentheus’u⁷ parçalamaları gibi biz de önce bu adamı parçalayalım, istersen sıkıca bağlayıp kamışını keselim,” dedi. Fakat Meroe (Elinde kılıç tutan kadın, bana Sokrates’in anlattığı Meroe’ymiş)bunu kabul etmedi. “Biz onu öldürmeyelim ki Sokrates’i gömecek bir adam bulunsun,” dedi. Sokrates’in başını tutup eğdi. Elindeki kılıcı boğazının sol tarafından soktuktan sonra cebinden küçük bir kap çıkararak kanı içine doldurdu. Bir damla bile kan dökmedi. Bu olayı ben kendi gözlerimle gördüm. Fakat iş bu kadarla kalmadı. Şirin Meroe sanırım kurban kesme töreninin diğer gereklerini yerine getirmek amacıyla, sağ elini arkadaşımın göğsüne sokarak kalbini koparıp çıkardı. Zavallı Sokrates’in boğazı kesilmişti, yarısından anlaşılmaz sesler çıkıyordu. Son nefesini vermek üzereydi. Panthia yarayı bir süngerle kapattı. Daha sonra “Ey sünger, sevgili sünger, sen denizde doğdun, sakın nehri geçme,” dedi. Bu işlerini bitirdikten sonra gelip benim yatağımı kaldırdılar ve bacaklarımı açıp üzerime pis bir su döktüler.

XIV

Büyücüler kapıdan çıkıp gittikten sonra kapı yine eski haline döndü; kanatlar kapandı, sürgüler kendiliğinden yerine girdi. Fakat bir düşünün ben ne hale geldim. Halen yerde yatıyordum, çırılçıplaktım, üşünmüştüm, annesinin karnından yeni çıkmış bir çocuk gibi de sırlıklıydım. Bir ölüden farkım yoktu, çarnıha gerilmek üzere olan birisi gibiydim. Kendi kendime: “Yarın sabah gelecekler, bu adamın öldürülmüş olduğunu görecekler. O za-

⁶ Şarap tanrısı Dionysos’un Latince’deki ismi.

⁷ Dionysos’un teyzesinin oğlu.

man ben ne yapacağım? Nasıl anlatacağım? Benim anlattıklarına kim inanacak? Senin gibi güçlü bir adam bir kadınla nasıl başa çıkamaz demezler mi? Baş edemediysen niye yardım istemedin? Demek ki gözünün önünde birisi öldürülse bunu hiç umursamazsın. Peki seni neden sağ bıraktılar? O kadınlar, yaptıklarını göreni hiç yaşatırlarmı? Seni de öldürürlerdi derler. Sen ölümden kaçtığını sanıyorsun ama biz seni arkadaşının yanına göndereceğiz, derler.” Ben kendi kendime böyle düşünürken gün ağarmaya başladı. En güzeli sabah olmadan çıkıp gitmek ve bastığım yeri görmemek pahasına uzaklaşmaktı. Eşyayı topladım, anahtarı deliğe soktum, kapıyı açmaya çalıştım. Ama geceleyin kendi kendine açılan o kapının ben açmaya kalkınca açılmayacağı tuttu. Bir saat boyunca uğraştım ve sonunda kapıyı açtım.

XV

“Kimse yok mu? Kapıyı açın, ben gün doğmadan gideceğim,” diye bağırdım. Kapıcı yatağını girişin önüne sermiş, oracıkta uyuyordu, gözlerini araladı. “Bu saatte gidilir mi? Yollarda bir sürü haydut var, bilmiyor musun? Bir suç işledin de için rahat değilse ve ölmek istiyorsan onu bilmem. Ama kafalarımız balkabağı değil. Senin yüzünden tehlikeye koyamayız başımızı,” dedi. Ben “Neredeyse sabah olacak, hem ayrıca haydutlar benim gibi yoksul bir adamın nesini alacaklar? Aptal herif, hikâyeyi bilmez misin? Bir sürü haydut bir araya gelmiş ama yine de bir çıplağı soyamamışlar,” dedim. Kapıcı diğer yana doğru döndü. uykudan dolayı ağırlaşmış göz kapaklarını kaldırmadan “Senin dün akşam yanında bir arkadaşın vardı, yoksa onu öldürdün de o yüzden mi kaçmak istiyorsun,” dedi. O anki halimi unutamam, sanki yer yarıldı da ta dibine dek Tartarus’u da, beni parçalayıp yemek için ağzını

açmış olan Kerberus'u da görür gibi oldum. İçimden: "Me-
roe'nin beni öldürmesinin nedeni acıması değilmiş, o
kalpsiz fahişe benim çarmıha gerilmemi istiyormuş," de-
dim.

XVI

Mecburen odama geri döndüm. Kendimi öldürüp durum-
dan kurtulmayı planlıyordum. Fakat odada kendimi öldü-
rebileceğim bir şey yoktu, yatağa yaklaştım "Yatağım! Be-
nim sevgili yatağım! Benimle beraber senin de başına ne
belalar geldi. Bu gece odada olanları bir tek sen gördün.
Benim suçlu olmadığımı ancak sen söyleyebilirsin. Lütfen
yardım et de artık yaşamayayım," dedim. Bunu söylerken
yatağı çevirdim, ipini çözdüm. Bir ucunu pencerenin al-
tından içeriye doğru uzanmış olan kalasa bağladım, diğer
ucuna da bir düğüm attım, sonra da üzerine çıkıp kendi-
mi öldürmek için düğümü boğazıma geçirdim. Altımdaki-
ni ayağımla iterken vücudumun ağırlığı ile düğüm sıkışır,
nefesim kesilir, ben de ölüp kurtulurum diyordum. Ama
ip çürükmüş, birdenbire koptu. Ben de yukarıdan Sokra-
tes'in üzerine düştüm, ikimiz de yuvarlandık.

XVII

Tam da o sırada kapıcı içeri girdi. "Ne yapıyorsun sen?
Gece yarısı gitmek istiyordun, şimdi de yaptığına bak." di-
ye bağırıyordu. Ya benim düşmemden ya da gürültüden
Sokrates uyandı. Yağa kalkıp: "Şu hancılara lanet oku-
yanlar haklıymış. Şu serseriye bakın bizi soymayı planlı-
yormuş, girmiş odamıza. Sokrates'in avazı çıktığı kadar
bağırması beni uykumdan uyandırdı. Sokrates, "yorgun-
dum, bir dinleneyim dedim," diyordu. Onun ayağa kalktı-
ğını görünce benim sevincimi anlayabilirsiniz. Beklemedi-

ğim bir mutluluğa ulaşmıştım. “Bak kapıcı, işte benim arkadaşım, benim babam, benim kardeşim. Benim onu öldürdüğümü söylüyordun, sarhoş muydun yoksa?” dedim. Tüm bunları söylerken Sokrates’e sarılıyordum. Fakat benim üzerimde büyücü kadınların üzerime döktükleri suyun pis kokusu vardı. Beni itti ve gülerek: “Çekil oradan, bu nasıl bir koku? Lağıma mı düştün?” dedi. Ben de ne yapayım? Saçma sapan bir yalan uydurmak zorunda kaldım. Omzuna vurarak: “Gitmiyor muyuz? Sabah yolculuğu güzeldir,” dedim. Eşyamızı aldık, hancıya borcumuzu ödeyip yola çıktık.

XVIII

Epey ilerledik, güneş doğmuştu, artık her şey iyice belirlemeye başlamıştı. Ben merak içinde gece arkadaşımın boynuna bir kılıç girdiğini gördüğüm yere baktım, içimden: “Ne kadar da aptalsın. İnsan bu kadar çok içerse böyle saçma sapan rüyalar görür,” dedim. *Sokrates’in hiçbir şeyi yok. Nerede yarası, nerede kan. nerede kılıç?* diye düşündüm. Sokrates’e dönüp: “Büyük hekimler kötü rüyaların çok yemekten ve çok içmekten kaynaklandığını söylerler ya, ne kadar da haklılarmış. Dün akşam ben de içkiyi fazla kaçırmışım. Geceyi çok kötü geçirdim. Çok kötü rüyalar gördüm. Henüz kafamı toplayamadım. Bir günah işledim de üstüm insan kanı içinde mi diye düşünüyorum,” dedim. Sokrates gülümsedi: “İnsan kanına batmamışsın, sidiğe batmışsın. Ama bu gece ben de kötü rüyalar gördüm. Gelip boğazımı kesiyorlar, canım çok acıdı, sanki kalbimi söktüler, halen nefesim kesiliyor, dizlerim titriyor, düşecek gibi oluyorum. Biraz bir şeyler yiyip kendime gelsem iyi olur,” dedi. “Senin yiyeceğin hazır,” dedim ve yanımdaki peynirle ekmeği çıkarp önüne koydum. Ardından da “İlerdeki çınar ağacının altında oturalım,” dedim.

XIX

Oturup Sokrates'le birlikte ben de peynir ekmek yedik. Arkadaşım iştahlı bir biçimde yiyordu. Fakat birdenbire sarardı sonra da rengi yeşile döndü. Suratı bir ölüye benziyordu. Çok korktum, gece gördüğüm büyücülerin eline düştüğümü sandım. Ağzıma ufacık bir lokma koymuştum, büyüdü, büyüdü, boğazıma yapıştı. İnmek de, çıkmak da bilmedi. Etraftan geçen çok sayıda insan vardı. Bu yüzden korkum arttı. Beraber yola çıkmış iki kişiden biri ölürse diğerinin suçsuz olduğuna kim inanır? Sokrates epey fazla yemişti, susadı. Koca peynirin hemen hemen yarısını bitirmişti, nasıl susamasın? Çınarın dibindeki bir nehrin suları sakın sakın akıyordu. Bir nehir değil de sanki bir göldü. Sokrates'e "İşte sana süt gibi bir pınar, kana kana su iç burdan," dedim. Kalktı, nehrin kıyısında bir yer aradı, sonra diz çöktü ve su içmeye hazırlandı. Suya dudaklarını değdirir değdirmez boynunda büyük bir yara açıldı. İçinden dün geceki sünger çıktı. Birkaç damla da kan aktı. Sokrates adeta cansız gibiydi. Ben yetişip ayağından tutmasaydım nehre düşecekti. Ben orada arkadaşım için ağladım ama bir yolcu arkadaşı için ne kadar ağlayabilir ki? Sonra onu nehri yakın kumlu bir toprağa gömdüm. İşte zavallı arkadaşımın son evi burası oldu. Ben ise bir yandan üzüntü, bir yandan da korku içinde en ıssız ve sapa yollardan geçerek seyahatime devam ettim. Sanki kendim birisini öldürmüşüm gibi hissediyordum. İçim hiç rahat etmedi. Bir daha da vatanıma, ailemin yanına geri dönemedim. Kendi isteğimle sürgüne yollandım. Şimdi ise Aitolia'da yaşıyorum, orada yeniden evlenip bir aile kurdum."

XX

Aristomenes işte bunları anlattı. Tüm anlatılanlara başından beri inanmayan diğer yolcu: “Bütün bunlar uydurma şeyler, bundan daha saçma sapan bir yalan duymadım,” dedi. Sonra bana dönüp: “Sen akli başında birisine benziyorsun, sen de tüm bunlara inanıyor musun,” diye sordu. “Bence anlatılan bir şeye bu kadar olayca olmaz demek doğru değildir. Biz ölümlüler kaderimizde ne varsa onu yaşıyoruz. Sen, ben ya da diğer tüm insanlar o kadar akıl almayacak şeylerle karşılaşır ki bilgisiz bir insana gidip bunları anlatırsak bunlara tabi ki inanmaz. Ben senin arkadaşının anlattıklarına inanıyorum. Anlattıklarıyla bizi pek güzel eğlendirdi. Yolumuz uzun ve zorluydu, onun sayesinde yorgunluğumuzu hissetmedik bile. Sanırım bu işten atım da memnun oldu. Baksana kentin kapılarına geldik, ben onun üstüne binmedim bile. Beni o değil de, nasıl desem sanki kulaklarım taşıdı.” dedim.

XXI

Yolculuğumuz bu kadardı, konuşmamız da burada bitti. Onlar sola saptılar, biraz ilerideki bir köy evine gideceklermiş. Ben de bir han bulur bulmaz durdum, hancı kadına: “Hypata burası mı?” diye sordum. Onaylar gibi başını salladı. “Milo’u tanıyor musun? Kentin tanınmışlarındanmış,” dedim. Gülmeye başladı. “Evet, buranın tanınmışlarındanandır senin Milo. Onun evi kalenin dışında,” dedi. “Sen şakayı bırak nine, bana onun nasıl biri olduğunu anlat bir de bana evini göster,” diye karşılık verdim. “Şuradaki sokağa bakan pencereleri görüyor musun? Kapı diğer yandaki çıkmaz sokaktadır. İşte orası. Milo zengin bir adamdır, altın babasıdır. Ama çok da cimridir. İnsanlar onun pintiliğini anlata anlata bitiremez. Tefecilik ya-

par. Kendisine getirilen altın ya da gümüş eşyalara yüksek faizle para verir. Adeta paraya aşıktır. O küçücük evinden de neredeyse hiç çıkmaz. Karısının da kendisinden pek farkı yoktur. Sadece bir hizmetçileri var. Milo'yu dışarıda görenler onu dilenci sanırlar. Üstüne başına hiç dikkat etmez," dedi. Bunları duyunca kahkahayla güldüm. "Bizim Demeas herhalde iyiliğimi düşünmüş olacak ki beni buraya göndermiş. Orada oturduğum sürece ne ocağın dumanından rahatsız olurum, ne de mutfak kokusundan," dedim.

XXII

Milo'un evi handan uzak değildi, hemen gittim ve kapı kapalı buldum. Kapıyı çaldım ve bağırdım. Bir kız göründü. "Kapıyı böyle deli gibi çalıyorsun ama para almak için ne getirdin? Biz sadece altın ve gümüş eşya üzerinden borç veririz," dedi. "Borç almaya geldiğimi nereden çıkardın? Ben efendini görmeye geldim," dedim. "Efendim evde ama sen ne istediğini söyle?" dedi. Ben de ona Korinthoslu Demeas'tan bir mektup getirdiğim söyledim. Kız "Sen burada bekle, ben gidip haber vereyim," dedikten sonra kapıyı kapatıp kilitledi. Biraz sonra gelip kapıyı açtı. "Gel, efendim seni bekliyor," dedi. Arkasından içeri girdim. Milo küçük bir sedire uzanmış, akşam yemeğine hazırlanıyordu. Karısı da ayağının dibine çökmüştü. Sofra kuruluydu ama pek fazla bir şey yoktu. Milo bana sofrayı gösterip: "Konuklarıma önüne koyabileceklerimin hepsi bu kadar işte," dedi. Ben de teşekkür edip Demeas'ın mektubunu uzattım. Hemen açıp okudu: "Çok severim Demeas'ı. Beni düşünmüş de böyle nazik bir misafir göndermiş," dedi.

XXIII

Bunları söylerken karısını yerinden kaldırdı ve beni oturtmak istedi. Ben kabul etmesem de elbisemden çekip oturttu. “Otur şöyle. Biz hırsızlardan korktuğumuz için evimizde sandalye ya da eşya bulundurmamız,” dedi. Oturunca da şöyle dedi: “Dostum Demeas seni mektubunda çok övmüş. Gerçi o söylemese de ben senin nazik bir insan olduğunu anladım. Naziksin, bir kız gibi de terbiyelisin. Evimiz büyük değil ama sen kusura bakma. Sana yanımızdaki odayı vereceğim orada rahat edersin. Lütfen kabul et. Sen evimizde kalırsan evimiz büyümüş sayılır. Sen de alçak gönüllülüğünle kendini yükseltmiş olursun. Babanın adaşı Theseus’u düşün. İhtiyar kadıncağız Hekales’in evini küçümsememiş ve ona konuk olmuş,” dedi. Daha sonra hizmetçi kızı çağırdı. “Photis, misafirimizin eşyalarını alıp yerleştir. Dolaptan da yağ çıkar, kendini ovsun. Havlu ve lif de verirsin, en yakın hamama götürürsün. Çok uzun ve zorlu bir yolculuk yaptı, yorgundur,” dedi.

XXIV

Milo’un cimri olduğunu duymuş olduğumdan gözüne girmek istedim. “Sen bir şey çıkarma, ne gerekiyorsa bende hepsi var. Hamamın da yolunu bulurum. Ben sadece atımın sağlığını düşünüyorum. Beni buraya kadar iyi taşıdı,” dedim. Ardından Photis’e biraz para verip: “Şunu al da hayvana biraz arpa ile saman bul,” dedim. Eşyalarımı yerleştirdikten sonra sokağa çıktım. Hamamın nerede olduğunu öğrendim, aç olduğum için pazara uğradım. Güzel balıklar vardı. “Ne kadar?” diye sordum. Yirmi beş denarius istediler, pazarlıkla yirmiye aldım. Pazardan çıktıktan sonra Atinalı okul arkadaşlarımdan Pytheas ile

karşılaştım. Önce beni tanımadı, ama sonra boynuma atılıp sarıldı: “Sevgili Lucius, uzun zaman oldu. Okul bittikten sonra herkes ayrı bir yere gitti. Bir daha da göremedik birbirimizi. Neden geldin buraya?” dedi. “Onu yarın öğrenirsin. Ama şimdi ben neler görüyorum böyle? Tebrik ederim, yanındakilere bakılırsa magistratus olmuşsun,” dedim. “Evet, magistratus seçildim. Bu yıl çarşıyla ilgileniyorum. Bir şey alacaksan ucuza bulurum,” dedi. Ben balıkların o gün için yeterli olduğunu düşünerek “Teşekkür ederim, bir şey istemiyorum,” dedim. Pytheas elimdeki sepeti gördü. Karıştırp baktı. “Ne kadara aldın balıkları, hiç de iyi görünmüyorlar,” dedi. “Çok uğraştığım ve pazarlık sonucunda yirmi denarius’a alabildim,” diye yanıtladım.

XXV

Bunu duyunca Pytheas beni elimden tuttu, yine pazara girdik: “Bu kötü balıkları kimden aldın?” diye sordu. Köşedeki yaşlı balıkçıyı gösterdim. Hemen ona doğru yürüdü ve adama çıkışarak: “Ne yaptığını sanıyorsun? Yabancıları da dostlarımızı da kazıklamaya kalkışıyorsun. Bu kadar kötü balıklar böyle pahalıya mı satılır? Burası Thesselia’nın en güzel kenti ama sizin gibiler aç gözlülükleri ile burayı çöle dönüştürüyor. Kimse gelmek istemiyor. Bunun cezasını çekeceksin! Görev sürem boyunca hırsızları nasıl ezeceğimi göreceksin,” dedi. Sepetlerdeki balıkların hepsini yere döktü, sonra da yanındaki görevlilerden birine söyleyip hepsini çiğnetti. Daha sonra emirlerinin nasıl dinlendiğini bana gösterdiği için sevinerek, “Sevgili Lucius, şu ihtiyarı köpeğe çevirdik ya bugünlük yeter,” dedi ve uzaklaşıp gitti. Açıkçası gördüklerim beni şaşırtmıştı. Daha sonra hamama gittim. Okul arkadaşımın yaptıkları beni hem paramdan etmiş hem de aç bırakmış-

tı. Yıkandıktan sonra eve döndüm ve hemen odama girdim.

XXVI

Bir süre sonra hizmetçi geldi: “Efendim seni çağırıyor,” dedi. Ama ben Milo’nun cimriliğini bildiğim için: “Yorgunum, canım yemek de istemiyor, lütfen kusura bakmasın,” dedim. Bunun üzerine Milo’nun kendisi benim odama geldi, bana dostça ısrar etti ve yemin ederek: “Seni almadan içeri gitmem,” dedi. Daha fazla dayanamayarak arkasından gittim. Beni sofranın başındaki küçük bir sedire oturttu ve bana dönüp “Anlat bakalım. Neler yapıyor bizim Demeas? Ailesi ve çocukları nasıllar?” diye sordu. Sorularının hepsine cevap verdim. Sonra bana neden bu yolculuğa çıktığımı sordu. Ben de açıkça yanıtladım. Sonra söz bizim ülkeden ve tanınmış insanlardan açıldı. Her şeyi biliyormuş, açıkçası öğrenmek istediklerine şaşıtm kaldım. En sonunda, zorlu bir yolculuk yapmış olan bir kişiyle böyle konuşmanın doğru olmadığını anlamış olmalı ki, beni bıraktı. Zaten ben de o kadar yorgundum ki, konuşurken düşecek gibi oluyordum. Sözlerimin anlaşılıp anlaşılmadığını bile bilmiyorum. Kekeleyip durdum. Uyumak için izin alınca çok sevindim. Cimriliğini boş verdim, bir de ne geveze adammış diye düşündüm. Verdikleriyle karnım doydu desem de yalan olur. Adam beni hikâyeyle beslemeye kalkmıştı. Neyse ki sonunda odama dönüp yatağa uzandım ve kendimi uykunun zevkine bıraktım.

İKİNCİ KİTAP

I

Gece bitip de yeni bir güneş toprağa ışıklarını saçar saçmaz ben de uyandım, hemen yatağımdan kalktım. Bu kentte hayranlıkla izlenmeye değer, başka yerde eşi bulunmayacak güzellikte ne varsa hepsini öğrenme isteğiyle dolup taşıyordum. Thessalia büyücü kadınlarıyla bütün dünyaya ün salmıştı. İşte ben de oradaydım. Yol arkadaşım Aristomenes'in anlattıkları Hypata kentinde yaşanmamış mıydı? Sokağa çıktım. Merak ettiğim şeyleri nerede bulacağımı bilemediğim için karşıma ne çıksa hepsine dikkatle bakıyordum. Ne görsem hemen "Belki de aslında böyle değildir, bir büyü yapmışlardır, cehennem tanrılarına dua etmişlerdir de böyle olmuştur," diyordum. İler gördüğüm taş benim için taşa dönüştürülmüş bir insan, her gördüğüm kuş büyüyle kuşa çevrilmiş bir insandı. Sokaklardaki ağaçlara, üzerlerinde yapraklar açmış birer insan diye bakıyordum. Çeşmelerdeki suyun da insanların vücudundan aktıklarını zannediyordum. Sanki resimler, heykeller yürüyecek, duvarlar konuşacak, öküzler, bütün boynuzlu hayvanlar gelecekte neler yaşanacağını

dan bahsedecek, gökyüzünden, güneşin alevinden tanrıların sesi duyulacaktı.

II

Hiç durmaksızın bunun gibi şeyler düşünmekten aptallaşmış, meraktan delirmek üzereydim. Ancak gittiğim yerlerde, baktığım şeylerde aradıklarından en ufacık bir iz bile yoktu. Akşamları çok içen insanlar gibi ne yaptığımı, nereye gittiğimi bilmeden yürüyüp duruyordum. Baktım ki dün uğradığım pazara varmışım. Bir kadın geçti, ona yetişmek için ben de hızlandım. Kadının yanında köleleri de vardı. Üzerindeki giysilerden ve elbiselerden soylu biri olduğu belliydi. Yanında yaşlı bir adam da vardı. Beni görünce “Şuna bakın. Bizim Lucius,” deyip bana sarıldı ve daha sonra da kadının kulağına eğilerek bir şeyler fısıldadı. Hemen ardından bana dönüp: “Ne duruyorsun. Karşındaki annen sayılır. Sarılsana ona,” dedi. “Bilmem, tanımıyorum ki bu kadını,” diye yanıtladım. Utanıp başımı öne eğmiştim, olduğum yerde kımıldamadan, öylece duruyordum. Kadın bana baktı ve “Tıpkı annesi Salvia’ya benziyor. Onun gibi nazik bir insan gibi görünüyor. Gerçekten de yakışıklı bir delikanlıymış. Uzun boylu, dolgun etli, yanaklarından kan damlıyor, sapsarı saçları da gücünden dolayı böyle kıvrırcık. Masmavi de gözleri var. Ne kadar da keskin bakışlar öyle. Ne güzel şeyler söylüyor o gözler. Salınarak yürüyüşü de besbelli gösteriş olsun diye değil gerçekten öyle yürüdüğü için. Tanrılar korusun seni. Hem nazik hem de terbiyeli bir delikanlı,” dedi.

III

Bir süre durduktan sonra sözlerine devam etti. “Seni ben büyüttüm Lucius. Tabii ki benim bakmam gerekirdi. An-

nenle akrabayız biz. Ben de Plutarkhos'un soyundan geliyorum. Hem de annenin süt kardeşiyim. İkimiz de aynı kadından süt emdik. Sonra da kardeş gibi büyüdük. Fakat kaderimiz benzemedi. Annen zengin bir adamla evlendi, bense sıradan insanlar arasında kaldım. Belki de duymuşsundur benim adımı. Byrrhena derler bana. Evime gelmelisin. Benim evim senin de evin sayılır." Kadın konuştuğça utancım geçmeye başladı. "Teşekkür ederim ama ben Milo'nun evinde kalıyorum. Şimdi onu bırakırsam ayıp olur. Fakat fırsat buldukça sizin eve de uğrarım. Eğer bir daha buralara gelirsem mutlaka sizin evde kalacağım," dedim. Birbirimizle sanki kibarlık yarışması yapıyormuş gibi konuşarak yirmi adım kadar ilerledik. Bak-tım ki Byrrhena'nın evinin önüne gelmişiz.

IV

İçeriye güzel bir sofadan geçilerek giriliyordu. Sofanın dört köşesinde, üzerlerine tanrıça heykellerinin konduğu sütunlar vardı. Kanatlarını açmış olan tanrıça yürümüyordu ama ayaklarını yuvarlak bir daireye koymuş, sanki onu itip havalanacakmış gibi görünüyordu. Sofanın ortasına Parius mermerinden bir Diana¹ heykeli vardı. Kabul etmek gerekirse çok güzeldi. Sanki rüzgârdan elbisesi karmış olan tanrıçanın konukları karşılar gibi bir hali vardı. Tanrıçanın bu güzel halini gören insanın içinden bir tapınma isteğı geçmesi kaçınılmazdı. Etralindeki köpekler de mermerdendi. Kulaklarını kaldırmış, karşılarındakinin üzerine atlayacak gibi bakıyorlardı. Burun deliklerinin titrediğini, aniden ağızlarını açacaklarını zannederdiniz. Yakınlarda bir havlama duysanız, o köpekler bağılıyor diyebilirdiniz. Bir başka yer daha vardı ki, burada

¹ Hellenler'deki Artemis'in Latince ismi.

heykeltıraş marifetini tam anlamıyla göstermişti. Köpeklerin arka ayakları yerde, ön ayakları havaydı. Sanki koşuyor gibiydiler. Tanrıçanın arkasında mağaraya benzeyen bir delik vardı. Duvarlarda da yosun ve sarmaşıklar büyümüştü. Oradan çeşitli yeşillikler fışkırıyordu. Mermer o kadar temizdi ki üzerine tanrıçanın gölgesi düşüyordu. Yanındaki kayanın kenarında da üzümler ve çeşitli meyveler vardı. Heykeltıraş tüm bunlara çaba harcamış ve her şeyi doğada olduğu gibi yapmıştı. Heykeli gördüğünüzde “Artık meyveler olgunlaşmış sayılır, hele bir de bol bol güzel şarap getiren sonbahar, bunları da olgunlaştır, renklerini sarartsın, koparıyoruz,” derdiniz. Tanrıçanın ayakları arasındaki nehri görseniz aynı salkımlardaki üzümler gibi bu suyun da gerçek olduğunu zannedersiniz. İşte heykeltıraş eserine bu kadar hakiki bir görüntü vermişti. Yaprakların ortasında taştan bir Aktaion’un başını uzatmış, tanrıçaya heyecanla baktığını, dağlardaki bir geyik olmağa başlamışken yine de çıplak halde yıkanan Diana’yı gözetlediği kayanın taşı da, pınarın suyu da gerçek gibiydi².

V

O güzelim sanat eserini hayranlıkla izliyorum ki, Byrrhena: “Bütün bu gördüklerin sana ait,” dedi, sonra benimle baş başa kalmak için yanındakileri dışarı çıkardı. Yalnız kaldığımızda da “Şu tanrıça üzerine yemin ederim ki Lucius, senin için endişeleniyorum. Oğlum sayılırsın. Seni korumak isterim. Milo’nun evinde kalıyormuşsun ama onun karısı Pamphiles’den korkmalısın. Büyücünün teki-

2 Thebaili bir avcı. Çoban Aristaios ile Autonoe’nin oğlu. Artemis’i çıplak bir şekilde yıkanırken gözetlediği için Tanrıça tarafından geyik şekline sokulup köpeklere parçalatılmıştır.

dir o kadın. Bu konularda kimse onun eline su dökemez. Küçücük birkaç çubuk ve taşla işini görür. Bir üfle-yiş-te fanileri Tartarus'un dibine, dünya kurulmadan önce varolmuş o biçimsiz karanlığa fırlatabilir. Yakışıklı bir genç gördü mü hemen aşık oluverir. Bir daha da ne kalbi-ni ne de gözlerini ondan ayırmaz. Ne yapar ne eder ada-mın işini bitirir. Ama eğer genç adam onu istemezse, işte o zaman çok kızar. Taşa, koyuna, koça ya da başka bir hayvana çevirdikten sonra onu serbest bırakır. Bazıları-nıysa öldürür. İşte bu yüzden senin için korkuyorum Lu-cius. O kadın uslanmaz, utannmazın biridir. Sen de genç-sin, yakışıklısın. Senden de hoşlanmıştı o." Byrrhena böyle konuşarak benim için ne kadar endişelendiğini gös-termiş oldu.

VI

Fakat daha önce anlattım ya, ben bu işleri çok merak edi-yordum. Büyücü lafını duyar duymaz heyecanlandım. Za-ten uzun zamandır gerçek bir büyücü görmek istiyordum. Bırakın korkmayı bir an önce Pamphiles'i görsem de ken-disine sorsam, neye mal olursa olsun ben de büyücülüğü öğrensem diye düşünmeye başladım. Meğer kendimi bir uçurundan atmaya çalışıyormuşum da haberim yokmuş. Merakını beni bir ateş gibi sarınca Byrrhena'nın evinden sanki zincirimi koparmışım gibi kaçtım. Veda edip apar topar ayrıldım oradan. Hemen Milo'nun evine koştum. Delirmiş gibiydim, uçarcasına ilerliyordum. Bir yandan da kendi kendime, "Göster kendini Lucius. Gözlerini aç. Bu fırsatı bekliyordun, isteğin gerçekleşti. Şaşılacak şey-ler görmek istiyordun, artık merakını giderebilirsin. Kalbi-ni de ferah tut. Boşuna korkma. Çocuk musun sen? Fa-kat Pamphiles ile sevmeye kalkışma. Milo gibi bir ada-mın namusuna leke sürmen hoş olmaz. Sen hizmetçiye.

Photis'e bak. Güzel kız doğrusu, oynamayı da seviyor. Hem öyle pek korkak bir şey de değil. Dün akşam yatmak için odama giderken ne kadar da mutluydu. Yatırıp yorganı üzerime çekmeden önce neredeyse yüzümü okşadı. Bir de alnımdan öpmesi yok mu? Belli ki hiç de gitmek istemiyordu. Kafasını çevirip çevirip bana baktı. İşte bu güzel bir haber. Tanrılar izin verirse bu işi başarırm. Neye mal olursa olsun bir yolunu bulup Photis'in tadına bakarım," dedim.

VII

Kendi kendime böyle konuşarak Milo'nun evinin kapısına geldim. Planladıklarımı denemeyi kafama koymuştum. Milo ve karısı evde yoktu. Sadece Photis evdeydi. Efendilerine işkembe ile karışık bir sucuk pişiriyormuş. Yemeğin ne kadar lezzetli olduğu kokusundan belliydi. Photis'in üzerinde tertemiz bir beyaz gömlek vardı. Göğüslerinin altına da kırmızı bir kuşak bağlamıştı. Tavayı sapından tutmuş, küçücük elleriyle sallıyordu. Kendisi de tavayla birlikte sallandığından ona bakmak insana doyum-suz bir zevk veriyordu. Onu öyle görünce hayran hayran seyretmeye başladım. Vücudumun her yerinde hareketlenme başladı. "Bu ne güzellik! Bu ne tatlılık Photis! Tavayı da vücudunla beraber sallamana hayran kaldım. Kim bilir ne kadar da güzeldir senin o pişirdiğin yemekler. Ne mutlu o yemekten tadacak kişiye! Ne mutlu kendini bırakacağın ellere," dedim. Sürtük sadece sevimli değildi, güzel de konuşuyordu. "Çekil ortalıktan serseri, çekil benim ateşimin başından. Üstüne bir kıvılcım sıçrarsa ben karışmam. Yanarsın. Benden başka da kimse söndüremez. Tıpkı bu tavayı salladığım gibi yatağı da sallamasını bilirim," diye cevapladı.

VIII

Bunları söylerken bir yandan da gülüyordu. Ben de vücudunun her yerini hayran hayran süzmeye başladım. Zannetmeyin ki tüm güzelliklerini sıralayacağım. Ama benim kadınlarda en hoşuma giden şeyler saçlar ve baştır. Herkesin ortasında sadece baş ile saçlara baktığım gibi bir odaya girdiğimde de sadece baş ile saçlardan zevk alırım. Böyle olmasının nedeni de var. Bir kadının başı açık olduğunda ilk göze çarpan şey başı ile saçlarıdır. Hem ayrıca vücudun diğer yerlerini güzel ve renkli giysilerle süslemek gerekirken saçlar sadece doğanın verdiği güzellikle süslüdür. Çoğu kadınlar güzellikleri görülsün diye tüm elbiselerini çıkarır, üstündeki örtüleri sırayla atar. Kendilerini, üstlerindeki altınlardan, taşlardan ziyade derilerinin pembeliğiyle, beyazlığıyla, çıplaklığıyla beğendirmeye çalışırlar. Fakat şimdi söyleyeceğim şeyi düşünmek bile bana günah gibi geliyor. Ben anlatayım ama yine de tanrılar gerçekleştirmesin! Diyelim ki bir kadın çok güzel olsun ama saçları olmasın. Öyle bir kadın isterse gökyüzünden insin, isterse denizden doğsun, isterse dalgaların koynundan çıkmış olsun, isterse Venus³ olup yanında tüm sevimliliğini, şirinliğini, aşkı getirsin. Üzerinde Venus'un kemeri olsun, ayağını bastığı yerde Çin darıları, insanın isteğini arttıracak bitkiler bitsin, saçları olmadıktan sonra o kadın ne işe yarar? Kendini hiç kimseye hatta Vulcanus'a⁴ bile beğendiremez.

3 Çok eski bir Latin tanrıçası. Daha sonraları Aphrodite ile bir tutulmuştur.

4 Daha sonraları Hephaistos ile bir tutulan Roma tanrısı. Hephaistos çirkinliği ve topallığı ile ünlüdür.

IX

Bir de parlayan, güneşin ışıklarını yansıtan, yanıp sönen saçları hayal edin. Onları sevmemekten başka çareniz var mıdır? Sarı saçlardan altın kıvılcımlar çıkar. Sanırsınız ki bal akıyor. Güzelim siyah saçlarda ise kumru gerdanlarındaki o mor, lacivert ya da eflatun işlemeleri görebilirsiniz. Bir de o saçlara Arap kokuları sürüp incecik bir tarakla toplarsan onlara bakan aşık, bir aynaya bakıyormuş gibi kendini görür. Hem de daha güzelleştiğini görüp içi açılır. Of be! Bir de örülüp başın üzerinde toplanan saçlar yok mu! Ya da bırakıldığı zaman bele kadar uzanan dalga dalga saçlar... Saçların öyle büyük bir gücü vardır ki bir kadın en güzel elbiseleri de giyse, takıları taksa, istediği kadar da süslense, saçlarını yapmasını bilmezse elbiselerini ve süslerini hiç kimseye beğendiremez. Photis'in güzelliği ise saçlarını süslemesinden kaynaklanmıyordu. Sanki onları darınadağınık bırakmıştı. İşte bu da güzelliğini katlıyordu. Gür saçları vardı. Bir kısmını örüp başının üzerine topuz yapmış, bir kısmını da dağınık bırakmıştı.

X

Ona baktıkça fenalaştım. Sanki işkencede gibiydim. Gidip eğildim, saçlarının altında ensesinin bembeyaz görüldüğü yere bir öpücük kondurdum. Of! Bal gibiydi o tatlı öpücük. Kafasını çevirip öyle bir baktı ki, kendimi sarhoşken düşecekmiş gibi hissettim. "Delikanlı! delikanlı! O çaldığın meyve hem tatlıdır hem de acı. Tatlılığı çabuk geçip acılığı uzun süre devam ederse ben karışmam," dedi Photis. "Bu da ne demek şimdi canım benim? Ölü gibiyim zaten. Bir öpücükle beni dirilt. Sonra istersen kendimi şu ateşe atayım," diye karşılık verdim. Bunu söylerken sım-

sıkı sarılıp öptüm. Baktım ki o da istekli. Araladığı dudaklarından öyle hoş bir koku geliyordu ki, her yanıma ateşler sarıyor zannettim. “Ölüyorum ben, aslında öldüm, sen yardım etmezsen de dirilemem,” dedim. Bunun üzerine o da okşamalarını artırdı: “Korkma sen, beni sevdinse ben de seni sevdim, seninim, akşam olduktan sonra odana gelirim. Sen gidip hazırlan. Gece boyunca, tüm gücümle ve kalbimle seninle savaşıcağım,” dedi.

XI

Böylece birbirimize söz verdikten sonra ayrıldık. Öğlen olmuştu: Byrrhena ise buraya gelişimin onuruna hediyeler gönderdi. Besili bir domuz yavrusu, beş tane yağlı piliç ve en güzelinden koca bir fıçı şarap. Photis'i çağırdım: “Şuraya bak, Bacchus⁵, Venus'a yardıma geliyor, kendiliğinden düşünmüş, bize silahlarını yollamış. Bütün bu şarabı içelim bugün. İçelim ki içimizde birazcık utanma kalmışsa onu da boğsun, gücümüzü artırıp keyfimizi yerine getirsin. Venus'un gemisine binip bütün gece yol almak için lambada yağ, fıçıda da şarap bulunsun bize yeter,” dedim. Günün geri kalanını hamamda geçirdim. Milo beni akşam yemeğine çağırmıştı. Gelip o kötü sofrasına oturdum. Byrrhena'nın anlattıklarını düşünüyordum ama karısına bakmaktan da çekiniyordum. Açıkçası onun suratına bakmaktan korkuyordum. Hani üzerinde çeşitli pis dumanlar olan Avernum gölü var ya, cehennemin kapılarından biriymiş derler, sanki kadına baksam o gölü görüyormuşum gibi geliyordu. Fakat sofrada bize hizmet eden Photis'e bakmak içinse çırpınıp duruyordum. Sonunda akşam oldu. Pamphiles lambaya bakarak: “Yarın şiddetli bir yağmur yağacak,” dedi. Kocasını “Nereden bili-

5 Şarap tanrısı Dionysos'un Latince ismi.

yorsun,” deyince “Lamba söylüyor,” yanıtını verdi. Milo bunu duyunca gülmeye başlayarak “Bizim lamba, lamba değil falcıymış baksana. Kafasını uzatıp tanrıların neler yaptığını izliyor. Hava durumunu bile tahmin edebiliyor,” dedi.

XII

Hemen lafa girdim. “Bunda şaşacak bir şey yok. Gelecekte neler olacağını bildirme yeteneğinin öncüleri böyle şeylerdir. Lamba ışığı insan tarafından yakılmış küçük bir ateştir. Fakat unutmamalıyız ki o da babası olan gökyüzündeki büyük ateşi hatırlar, ona bağlı kalır. Gökyüzünde neler hazırlandığını anlayıp bize bildirebilir. Korinthos’ta Khaldelilerin ülkesinden⁶ gelen bir adam var. Fallerıyla kenti karıştırdı. Gelecekte neler olacağını söylüyor, haklı da çıkıyor. İnsanlar hayretler içinde kaldı. Geçimini kaderin sırlarını açıklayarak sağlıyor. Bir insan mutlu olmak için ne zaman evlenmeli, sağlam bir ev için temeli hangi gün atmalı, hangi gün yola çıkmalı, hangi gün gemiye binmeli, ne zaman alışveriş yapmalı... Hepsini gidip ona sor. Ben de yola çıkmadan az önce ona uğradım. Bana şaşırılacak şeyler söyledi. Büyük bir ün kazanacakmışım, yaşadıklarım uzun ve inanılmaz bir hikâye olacakmış, hatta yazılacakmış,” dedim.

XIII

Milo gülmeye devam etti. Khaldeli’nin nasıl birisi olduğunu ve adını sordu. “Uzun boylu, bakır yüzlü bir adam, ismi Diophanes,” dedim. Milo: “Evet ta kendisi, burada da bazı işler yaptı. Para kazandı. Hem pek az sayılmazdı bu

6 Kalde Ülkesi. Babil.

para. Avuç avuç dolusu para kazandı. Ama daha sonra kaderi ters döndü. Günün birinde pazarda etrafına toplanan insanların falına bakıyordu. Kerdo diye bir tüccar geldi. Yolculuğa ne zaman çıkmasının daha iyi olacağını soruyordu. Diophanes cevap verdi. Adam fal için yüz denarius vermeye hazırlanıyordu ki, tam o sırada nazik ve soylu bir delikanlı görüldü. Diophanes'in arkasına geçip eteğini kaldırdı. Diophanes arkasını döner dönmez delikanlı sarıldı ve onu öpmeye başladı. Diophanes de ona sarıldı ve yanına oturttu. Ummadığı bir zamanda karşısına böyle bir tanıdığı çıkmasından dolayı şaşırmış ve asıl işini unutmuştu. 'Ne kadar zamandır seni bekliyordum,' dedi. Delikanlı evvelki akşam geldiğini söyledi. 'Ama önce sen anlat. Eubolia'dan çıktıktan sonra neler yaptın? Kara ve deniz yolculukların nasıl geçti?' diye sordu.

XIV

Bu soru üzerine Diophanes çok sinirlendi. 'Tanrılardan dilerim ki böyle bir yolculuk sadece bizim kötülüğümüzü isteyen düşmanlarımızın başına gelsin. Ulixes'inkinden pek farklı değildi. Gemi birkaç defa fırtınaya yakalandı, kurtulduk ama daha sonra dümenlerden biri kırıldı, gemi karaya çarptı sonra da battı. Her şeyimizi kaybettik, yüzererek hayatımızı zor kurtardık. Ardından bazı tanıdıklar ve yabancılar durumumuza üzüldü, onların yardımıyla bir iki eşyamızı denizden çıkarabildik. O eşyaları da haydutlar çaldı. Kardeşim Arignotus direnmeye çalıştı ama onu yanı başımda öldürdüler,' diye başından geçenleri anlatırken tüccar Kerdo hazırladığı parayı çantasına koyup oradan ayrıldı. Bunun üzerine Diophanes birden uykudan uyanmış gibi irkildi. Dilini tutmasını bilmediği için başına dert açtığının farkına vardı. Biz de etrafına dizilmiş, ellerimizi göğsümüze koymuş gülüyorduk. Fakat Lu-

cius'çuğum, Tanrılardan umarım ki o Khaldeli'nin senin için söyledikleri doğru çıksın, yolculuğundan dolayı mutlu ol," dedi.

XV

Milo böyle konuşup dururken ben kendi kendime kızıp duruyordum. Lafa karışmaya ne gerek vardı sanki? Sonunun böyle olacağı belliydi. Kendi kendimi tuzağa düşürmüş, güzel şeyler olacağını beklediğim o gecenin uzun bir kısmını kaybetmiştim. Sonunda dayanamayıp utanmadan "Ne olursa olsun o Diophanes'e! İnsanların elinden aldığı paraları denize ve karaya diksın, sonra da yine haydutlar çalsın o parayı. Benim yol yorgunluğum halen geçmedi. İzin verirsen erkenden yatmak istiyorum," dedim. İyi geceler diledikten sonra odama geçtim. Bir de ne göreyim: içeriye sofra kurulmuş, gece yapacağımız savaşı hiç kimse görüp duymasın diye kölelerin yatakları kapının önünden kaldırılmış, yatağının önüne küçük bir masa gelmiş, üstünde de sofradan kalanların en iyileri konmuştu. İki tane büyük bardak vardı. İçlerine şarap doldurulmuş, su için fazla yer bırakılmamıştı. Kocaman ağızlı bir fiçî da orada bizi bekliyordu. Venus bizi aşk savaşlarına hazırlayacak olan içkiyi gecikmeden verecekti.

XVI

Tam yeni yatmıştım ki Photis göründü. Pamphiles'i yatırmıştı. Başına güller takmış, koynuna güller doldurmuş, sevinçle geliyordu. Bana sarılıp bir öpücük verdi. Başındaki çiçekleri çıkarıp bana uzattı. Üzerime çiçekler attı, sonra da bir bardağa şarap doldurup bana ikram etti. Ben henüz şarabı bitirmemiştim ki yavaşça bardağı elimden aldı, ve kendi dudaklarını şarabın yüzeyine dokundura-

rak ve bana bakarak yavaşça içmeye başladı. Böylece iki, üç derken epeyce içtik. Ben sarhoş olunca tüm vücuduma bir ihtiras yayıldı ve üzerimdekileri çıkardım. Arzunun beni ne hale getirdiğini Photis'e de gösterdim: "Artık bana acıyıp yardım et. Bak, hiçbir kural dinlemeden bana açtığın savaşa hazırım işte. O hain Cupido⁷ ilk okunu atıp beni kalbimden yaraladığından beri savaşa hazırım, artık sabrım kalmadı. Fakat beni mutlu etmek istiyorsan saçlarını çöz, çöz ki biz kucaklaşırken dalga dalga üzerimize dökülsün," dedim.

XVII

Aceleyle sofrayı kaldırdı. Soyundu ve saçlarını çözdü. Aynı Venus'un dalgaları yarıp çıkması gibiydi. Pembecik elleriyle en gizli güzelliklerini saklamaya çalışıyordu ama bunu utancından değil beni tahrik etmek için yapıyordu. "Haydi savaşçım, cesurca savaşalım, yalnız şunu bil ki ben savaşı bırakmam, kaçmam da. Eğer cesursan düşmanın üzerine saldır ve onu öldür. Sonra kendin de öl. Bu öyle bir savaş ki, yarıda bırakmaya gelmez," deyip yatağa girerek yavaşça üzerime eğildi. Yumuşacık vücudunu en tatlı hareketlerle oynatarak bana Venus'un icadı olan tüm zevkleri verdi. İkimiz de bitkin düşüp birbirimizin kolları arasına ölü gibi yığıldık. Bütün gece uyumadık, sabahın ilk ışıklarına kadar, gücümüz yettiğince şarap içerek, zevk aldık. İşte Photis'le beraber böyle birçok gece geçirdik.

XVIII

Bir gün Byrrhena beni akşam yemeğine çağırmıştı. Gitmemek için bahaneler uydurdum ama kabul etmedi. Her

7 Hellenler'in aşk tanrısı Eros'un Latince karşılığı.

işimi Photis'e danışıyordum, o benim için artık sanki bir tanı sözcüsü olmuştu. Bu konuyu da ona anlattım. Kendisinden kısa bir süre bile ayrılmamı istemezdi. Ancak o seferliğine savaş alanından kısa bir süre uzaklaşmama izin verdi. Fakat "Dikkat et, fazla kalma. Soylu bazı delikanlılar var, şımarık çocuklar. Kenti gezip duruyorlar, sokaklarda ölümler var, hiç kimse onlardan kurtulamıyor. Senin de paran var, hem de yabancısın. Dikkat et de bir tuzağa düşme. Başına bir dert açılmasın," dedi. Ben de "Üzülme Photis. Senden aldığım zevkten daha üstün ne var ki? Sofrada fazla kalmak için sebebim yok. Rahat ol, çabuk gelirim. Zaten yalnız da sayılmam. Bak yanımda kılıcım var. Beni asla terk etmez, her zaman korur," diye cevap verdim. Ardından Byrrhena'nın akşam yemeğine gittim.

XIX

Çok sayıda misafir vardı. Byrrhena, kentin en saygıdeğer kadınlarından olduğu için evine önemli insanlar gelmişti. Masalar limon ağacındandı. Üzerlerinde fildişinden oymalar vardı. Misafirlerin uzandıkları sedirlere sırmalı güzel kumaşlar yayılmıştı. Her yerde çok değerli kadehler vardı. Bazıları renkli camlardan, bazıları billurdan yapılmıştı. Bir yanda gümüşler parlıyor, diğer yanda altınlar göz kamaştırıyordu. Özetle dünyada insanı hayran bırakacak ne varsa buraya toplanmıştı. Güzel giysili köleler etleri kesip tabaklara dağıtıyor, kızlar çeşitli mezeleri ve yemekleri sunuyordu. Şık gömlekli, saçları alınlarına dökülmüş çocuklarsa kadeh biçimi verilmiş elmaslara şarap dolduruyordu. Işıklar getirildi, onun üzerine konuşmalar daha da canlandı. Kahkahalar, şakalar, iğneli laflar birbirini izlemeye başladı. Byrrhena bana dönüp "Kentimizi beğendin mi? Bildiğim kadarıyla hiçbir yerde buradakilerden güzel

tapınaklar, hamamlar ya da başka yapılar yokmuş. Ayrıca rahatın için her şey vardır burada. Herkes keyfine göre, özgürce yaşar bu kentte. Roma'dan da pek farkı yoktur hani. Biraz dinlenmek isteyen bir yolcu için harika bir yerdir burası. Açıkçası kentimiz her bakımdan güzel ve eğlenceli bir yerdir," dedi.

XX

"Doğru söylüyorsun, başka hiçbir yerde böyle bir özgürlük görmedim. Fakat o büyücülük denen şeyin tuzaklarından korkuyorum. Büyücüler hiçbir şeyden korkmamış. Mezarlara bile saygı göstermedikleri anlatılıyor. Kalıp mezarlardan, ölüleri yakmak için kurulan odun yığınlarının üstünden etleri koparıyor, kemik ya da kefen parçası alıyor ve insanların başına çeşitli dertler açıyorlarmış. Yaşlı, büyücü kadınlar varmış. Ölüyü gömecekleri sırada gelip kaçınıyorlarmış," dedim. Misafirlerden biri lafa karşıp "Yalnız ölümlere dokunsalar bir şey değil. Yaşayanlara da bulaşıyorlar. Adamın birini yakalamışlar, yüzünü dağıtmışlar," dedi. Bunun üzerine masadaki herkes gülmeye başladı. Herkes odanın bir köşesine uzanmış olan adama bakmaya başladı. Herkesin kendine gülererek bakmasına kızan adam ayağa kalktı. Tam çıkıp gidecekti ki Byrrhena, "Hayır, olmaz, Thelyphron. Otur da her zamanki gibi hikâyeni anlat, benim oğlum Lucius da bu hikâyeyi senin ağzından dinlesin. Hem böyle bir fırsatı bir daha nerede bulacak?" dedi. Thelyphron "Nazikliğine de iyiliğine de diyecek bir şey yok. Fakat burada öyle insanlar var ki terbiyesizlikleri çekilmiyor," dedi. Bunları söylerken sesi titriyordu. Fakat Byrrhena çok ısrar etti, neredeyse yalvardı, sonunda adam da hikâyeyi anlatmaya razı oldu.

XXI

Thelyphron uzandığı sedirin örtülerini çekerek katlayıp bir yastık haline getirdi. Biraz doğrulduktan sonra dirseğini örtülere dayayıp sağ elini uzattı. Hatipler gibi parmaklarının ikisini içeri doğru kıvrımış baş parmağını da yanındakileri tehdit eder gibi, öne uzatmıştı. “Çok gençtim, henüz baba sözü dinliyordum. Olimpiyat oyunlarını izlemek için Miletos’tan ayrılmış, ününü duyduğum bu kenti dolaşmak arzusuundaydım. Thessalia’ya geldim. Fakat kaderim beni Larissa’ya sürükledi. Yanıma aldığım para da bitmek üzereydi. İyice fakirleşmişim. İnsanlara gidip borç para bulmaya çalışıyordum. Bir meydandan geçerken o yaşlı ve uzun boylu adamla karşılaştım. Bir taşın üstüne çıkmış bağıyor, ölümlere bekçilik edecek bir adam aradığını söylüyordu. ‘Para mühim değil, anlaşırsınız,’ diyordu. Tam bu sırada yoldan geçen birine ‘Bu da ne şimdi? Kentinizde ölümleri mi kaçınıyorlar?’ diye sordum. ‘Sus bakalım. Sen henüz gençsin, belli ki buralı da değilsin. Thessalia’da neler olduğunu bilmiyorsun. Buradaki büyücü kadınlar ölümlerin yüzlerini ısırtıp etlerini koparırlar. Daha sonra da bu etleri çeşitli kötülükler yapmak için kullanırlar,’ dedi.

XXII

‘Tamam ama ölümlere nasıl bekçilik edilir ki?’ diye sordum. ‘Ölümlü bekleyen kişi tüm gece uyumayacak, gözlerini ölümlüden ayırmayacak, hiç dalmayacak. Bırak sağa sola bakmayı, başını bile çevirmeyecek. O korkunç büyücüler çeşitli hayvanların kılığına girer, belli etmeden her yere sızarlar. Güneş’i hatta Adalet’i bile kandırabilirler. Kuş, köpek, fare olurlar. Hatta sinek olanları bile vardır. Bekçileri büyümlerle uyuturlar. Bu büyücüler başka büyümler de yapar. İsteklerini gerçekleştirmek için hiçbir şeyden çe-

kinmezler. İşte bu yüzden bu tehlikeli işi yapacak olana da dört ya da en fazla altı altın denarius veriliyor. Ah! Az kalsın unuttuyordum. Sabahleyin ölünün vücudunda eksik varsa, yani bir yeri koparılmışsa eksik olan yeri bekçinin bedeninden koparıp yerine koyarlar,' diye cevap verdi.

XXIII

Bunları duyunca cesaretimi toplayıp adamın yanına gittim. 'Artık bağırınmayı kes. Adamını buldun. Kaç para veriyorlar?' dedim. Adam, 'Altı altın. Fakat dikkatli ol, bekçilik edeceğin ölü, kentin en soylu kişilerinden birinin oğludur. Büyücülerden korumalısın onu,' dedi 'Boşuna konuşuyorsun. Sen hiç korkma. Demir gibiyimdir ben. Asla uyuyakalmam. Gözümden de bir şey kaçmaz. Argos'tan⁸ da, Lynkeus'tan⁹ da farkım yoktur. Her tarafımda göz vardır benim,' diye cevap verdim. Ben daha başka bir şey söyleyemeden yola çıktık ve bir eve geldik. Ana kapı kapalıydı, o yüzden içeri arka kapıdan girdik. Pencereeleri kapalı bir odaya geldik. Adam bana siyahlar giymiş, ağlayan bir kadını gösterdi ve yanına gitti. 'Kocana bekçilik edecek bir adam buldum, hem de kendisi istedi,' dedi. Bunun üzerine kadın yüzünü kapayan saçlarını kaldırdı. Doğrusu o halde bile çok güzeldi. 'Canım, dikkatli ol, iyi yap işini.' dedi. Ben de 'Hiç korkma. Ama paramı da vermeyi unutma,' dedim.

8 Zeus ile Niobe'nin oğlu. Aynı zamanda Argo gemisini yapan usta. Homeros destanlarında Hermes "Argos'u öldüren" anlamına gelen Argeiphontes adıyla anılır. Efsanede Argos yüz gözlü bir devdir. Başka bir anlatıma göre ise Argos'un ikisi kafasının önünde, ikisi de arkasında olmak üzere toplam dört gözü vardır.

9 Elli Aigyptosoglundan biri. Babalarının eniri üzerine Danaos kızları gerdeğe girdikleri gece kocalarını hançerleyeceklerdi. Hypermestra sadece Lynkeus'u öldürmez. Bunun üzerine babası kızını mahkemeye verir. Ania kız Aphrodite'nin yardımıyla kurtulur ve Lynkeus ile evlenir ve Abas'ı doğurur.

XXIV

Parada anlaştık. Daha sonra beni yandaki odaya götürdü. Ölü oradaydı ve üstünde beyaz örtüler vardı. Şahit olarak yedi kişi getirdiler. Kadın, ölünün yüzünü açtı ve gözlerinden sel gibi yaşlar akmaya başladı. Şahitlere ölünün örtülü olan yerlerini açıp göstermeye başladı. Şahitler de gördükleri şeyleri taş tahtalara yazmaya başladılar. ‘Evet! Burnu, kulakları, gözleri yerinde, dudaklarında ve çenesinde de eksik yok. Sizler de dürüst vatandaşlar olarak şahitlik yaparsınız,’ dedi. Hepsi şahitlik yaptı. Tam çıkacaktık ki ben: ‘Söyle de gitmeden önce bana gereken şeyleri getirsinler,’ dedim. ‘Sana gereken şeyler de neymiş?’ diye sordu. ‘Büyük bir lamba, sabaha kadar yetecek yağ, sıcak su, birkaç şişe şarap ve bir de bardak isterim. Söyle, akşam yemeğinden de artan bir şeyler getirsinler.’ Başını iki yana sallayarak ‘Utanmaz adam! Yas tutulan bir evde akşam yemeği mi olur? Ne kadar zamandır yemek yemediğimizi biliyor musun? Sen buraya yemek yemeye mi geldin? Senin de bizimle birlikte yas tutup ağlaman gerekir,’ dedi. Ardından köleye dönüp ‘Myrrhina gidip lamba ve yağ getir. Daha sonra da kapıyı kapatır, çıkarsın,’ dedi.

XXV

Ölüyü beklemek üzere yalnız kalmıştım, uykumu dağıtmak için gözlerimi ovuşturdum, korkmamak için şarkılar söyledim. Hava karardı, sonra gece oldu, uyku zamanı gelmişti. Her şeyin durduğu ve sustuğu saatler gelmişti. Ürpermeye başladım, korkum artırıyordu. Birdenbire içeri bir gelincik girdi. Gözlerini bana dikti, kafam karışmıştı. ‘Dışarı çık, pis şey. Farelerin ya da senin gibilerin yanına git. Yoksa ayağımın altında ezerim seni. Hâlâ burada mısın sen?’ Hayvan da hemen odadan çıktı. Fakat ben de o sırada derin bir uy-

kuya dalmışım. Bu arada odaya Delphoi tanrısı gelse hangimizin ölü olduğunu anlayamazdı. Ölüyü beklememi bırakın, beni bekleyecek birisi gerekiymiş. Özetle oradaymış gibi yapıyordum ama aslında orada değilmişim.

XXVI

Gece bitmek üzereyken uyandım. Korku içindeydim hemen ölünün yanına gittim. Lambayı yaklaştırdım, örtülerini açtım, teslim edildiği gibi mi diye incelemeye başladım. Birdenbire zavallı karısı ağlayarak heyecanla içeri girdi. Şahitler de yanındaydı. Hemen ölünün üzerine atladı. Sarıldıktan sonra ölüyü kontrol etti. Kölesi Philodespotum'u çağırttı 'Adam iyi beklemiş, hemen parasını verin,' dedi. Altınları verdiler. Bana dönüp 'Bu iyiliğini unutmayacağım, büyük bir iyilik yaptın. Bundan sonra seni en sevdiğim insanlar arasında sayacağım,' dedi. Parayı alacağını hiç zannetmiyordum ama altınları avcuma alıp da pırıltılarını görünce kadına 'Sen bana evinin bir ferdi gözüyle bak. Bir dahaki sefere gene beni çağır,' dedim. Tam lafımı bitirmiştım ki kadının yanındaki adamlar bana "kafir" diye bağırıp üzerime yürüdüler. Elllerine ne geçerse bana vurmaya başladılar. Bazıları yüzüme yumruk attı, bazıları sırtıma... bazıları da göğsümü tekmeledi. Saçlarımı yoldular, elbiselerimi parçaladılar. Kısacası ben o güzel Adonis'e¹⁰, Kalliope'nin oğlu Orpheus'a clöndüm. Beni parçalayıp dışarı attılar.

¹⁰ Kışın yer altında saklanan, baharla beraber yeryüzüne dönen ve aşk içinde gelişen bitkisel bir varlığı simgeleyen Adonis, özellikle Suriye'de tapım görürdü. Ares ya da Artemis tarafından üzerine yaban domuzu salınan Adonis, kalçasından yaralandıktan sonra kanamanın durmaması nedeniyle ölür.

XXVII

Evden çıkıp meydana gelince ne yaptığımı anladım. Ettiğim lafların uğursuzluğunun farkına vardım. Açıkçası bana daha fazla vursalar da hakları vardı. Ölüyü de çıkar-
mışlar, ağlamalar ve feryatlar eşliğinde getiriyorlardı. Söy-
lemiştim ya ölen kişi ünlü birinin oğluydu. Cenaze de pek kalabalıktı. Bir de ne göreyim yaşlı bir adam ağlayarak ge-
liyor ve 'Lütfen bana acıyın vatandaşlarım. Acıyın da bu zavallının öcünü şu kadından alın. Oğlan onun terbiyesiz-
liğine kurban olup öldü. Evet o kadın öldürdü. Benim kız kardeşimin oğlunu öldürdü. Mirası alıp sevgilisiyle diledi-
ği gibi sevişebilmek için öldürdü,' diye bağıırıyordu. Çırpı-
nıp herkesten yardım istiyordu. Halk birden heyecanlan-
dı, adamın sözlerine inandılar. Ateş istediler, yerlerden taş topladılar, çocukları öne sürdüler. Kadını öldürmeye kalktılar. Kadın ise akıllıymış, yalandan ağlamaya başla-
dı. Böyle bir şey yapmadığına tüm tanrılar üzerine yemin etti.

XXVIII

Kadın yemin edince yaşlı adam, 'Olayın aslını tanrılara sorup öğrenelim. Kentimize misafir olarak gelmiş olan Zatchlas diye Mısırlı bir falcı var. En iyi falcılardandır. Ba-
na söz vermişti. Bir ölüyü diriltecek ama çok para istiyor,' dedi. Bunları söyledikten sonra genç bir adama işaret et-
ti. Adamın üzerinde ketenden bir gömlek, ayaklarında hurma yapraklarından yapılmış ayakkabılar vardı. Saçla-
rıysa kazınmıştı. Yaşlı adam uzun süre boyunca bu gen-
cin ellerini öptü. 'Falcı acı bize! Gökyüzündeki yıldızlar için, cehennem tanrıları için, doğa yaşam için, geceler için, Koptos'un çektiği emekler için, Nil nehrinin taşması için, Memphis sırları için, Pharos'takiler için bize acı. Bir

daha açılmamak üzere kapanmış şu gözlere güneş ışığının dönmesine izin ver, bir kez daha ışığa baksınlar, sonra istedikleri gibi kapansınlar. Biz ölüme karşı değiliz. Toprağın aldığını geri istemiyoruz. Sana yalvarmamızın nedeni intikamımızı almaktır, gönlümüzü avutmaktır. Bu nedenle ölünün kısa bir süre daha yaşamasını istiyoruz,' dedi. Falcı yaşlı adamın böyle yalvarması üzerine cebinden iki ot çıkardı. Birini ölünün ağzına, diğerini göğsüne koydu. Sonra doğuya dönüp güneşe yalvarmaya başladı. Oradaki herkes büyük bir saygı ve sessizlikle mucizenin gerçekleşmesini bekliyordu.

XXIX

Kalabalığın arasından kendime bir yol buldum. Tabutun arkasına geçip yüksek bir taşın üzerine çıktım. Bütün dikkatimle oraya bakmaya başladım. Ölünün önce göğsü kabardı, sonra nabızı atmaya başladı, vücuduna can girdi; dirilip doğruldu ve konuşmaya başladı. 'Ben Lethe'nin¹¹ suyundan içmiş Styx¹² Nehri'nin bataklıklarına doğru ilerliyordum. Neden uyandırdınız beni? Bir an için de olsa yaşama, yaşamın dertlerine neden geri döndürdünüz beni? Yalvarırım bırakın beni bedenini de ruhunla birlikte gitsin,' dedi. Ölü böyle konuştu. Falcı işe iyice kendini kaptırmıştı. 'Halka nasıl öldüğünü söylemekten neden çekiniyorsun? Yoksa bilmiyor musun? Ben istersem büyülerim sayesinde cehennemin yılan saçlı kızlarını

11 Unutmayı simgeleyen bir fiilden türemiş olan Lethe kelimesi bir tanrıçanın ismidir. Hesiodos'a göre kavga tanrıçası Eris'in kızı ve Gece'nin torunudur. Platon ve neo-platonculuğun etkisiyle Lethe unutmayı simgeleyen bir nehir ve sonraları da soyut bir kavram haline gelmiştir.

12 Okeanos'un kızlarından biri olan Styx aynı zamanda bir yer altı nehri olarak tanımlanmıştır. Ölüler ülkesinden akar.

çağırır, senin o yorgun vücudunu türlü işkencelerle hara-bedebilirim,' dedi. Ölü yeniden doğrulup konuşmaya başladı: 'Ben yeni karımın yüzünden öldüm. Onun kötülüklerine kurban oldum, sıcak yatağını onun sevgilisine terk etmek zorunda kaldım,' dedi. Kadın ise arsızlaşarak yeniden yeminler edip ölüyü yalancı çıkarmaya kalkıştı. Halk arasında da fikir ayrılığı vardı. Kimileri kadının suçlu olduğuna inanıyor ve onun da kocasıyla birlikte diri diri gömülmesini istiyor, kimileriye ölü sözüne güvenmenin doğru bir şey olmayacağını söylüyordu.

XXX

Fakat ölünün konuşmasına devam etmesi tartışmaları sonlandırdı. Ölü daha derinden inleyerek söyle dedi: 'Doğru söylüyorum. Şimdi ben size benden başka kimsenin bilmediği bir şeyi öğretilip yalan olmadığını kanıtlarsam bütün söylediklerime inanırsınız.' Parmağıyla beni işaret etti. 'Bu adam beni bekliyordu. Büyücüler beni ele geçirmek istemişlerdi. Bunun için çeşitli kılıklara girdiler ama başaramadılar. Fakat işin peşini bırakmadılar. Sonunda bunun üzerine uyku sisleri döküp derin bir uykuya daldırdılar. Sonra da beni isimle çağırdılar. Vücudum soğumuştur, kıpırdayamıyordum. Büyüler yardımıyla bile kalkmam için zaman geçmesi gerekti. Ama o adam ölü değildi, diriydi. Dışarıdan bakınca ölü sanılabilirdi. Fakat meğer bizim isimimiz aynıymış. İsmimin söylendiğini duyunca bir hayalet gibi kalkıp kapıya gitti. Kapı kilitliydi. Ama bir delik vardı. Delikten önce burnunu, sonra da kulaklarını kestiler. Benimkileri keseceklermiş ama yanlışlıkla onunkileri kestiler. Yaptıkları kolaylıkla anlaşılmasın diye balmumundan kulak ve burun yapmışlar, hemen adama onları taktılar. Gördüğünüz bu zavallı adama sabahleyin de para verildi. Ama o para beni beklemesinin

karşılığı değil, burnunun ve kulaklarının karşılığıdır,' dedi. Bunları duyunca korktum, acaba doğru mu diye düşünerek elimi yüzüme götürdüm. Burnum elimde kaldı, parmaklarını kulaklarıma götürdüm, onlar da düştü. Herkes bana bakıyor, birbirine beni gösteriyordu. Bir cenaze götürdüklerini unutup gülmeye başladılar. Benim üzerimden ter boşaldı. İnsanların bacaklarının arasından geçerek oradan uzaklaştım. Hem burnumu ve kulaklarımı kestirmiştım hem de insanlara rezil olmuşum. Bir daha vatanıma geri dönemedim. Artık saçlarımı iki yana doğru tarayıp kulaklarımı kapatıyorum, burnumu da bir sargıyla gizliyorum."

XXXI

Thelyphron hikâyesini bitirince fazlasıyla şarap içmiş olan misafirler gülüp alay etmeye başladılar. Bu kez de Gülme Tanrısı için içmeye devam etmek istediler. Byrrhena bana dönüp: "Yarın bizim kentimizin kuruluş yıl dönümü için büyük bir tören yapılacak. Dünyada sadece Hypatalılar her yıl kentin kuruluşunu kutlar, yüce Gülme Tanrısı için şenlikler düzenler ve onun sevgisini kazanmaya çalışır. Senin de bizimle birlikte olman bayramı daha da neşelendirecek. Tanrılardan isterim ki senin de keyfin yerinde olsun ve aklına güzel bir şeyler gelsin. Yüce tanrıya saygımızı daha güzel bir biçimde gösterelim," dedi. "Tamam isteğini gerçekleştirmeye çalışacağım. Yüce tanrının hoşuna gidebilecek bir şeyler bulabilirsem çok sevinirim," diye karşılık verdim. O sırada kölem gelerek zamanın epey ilerlediğini hatırlattı. Ben de neredeyse sarhoş bir halde yerimden kalktım, Byrrhena'ya iyi geceler dileyip düşe kalka Milo'nun evine doğru yola çıktım.

Fakat ilk vardığımız köşe başında aniden rüzgâr çıktı ve lambamız söndü. Karanlık içinde yolumuzu zorlukla bulabildik. Ayaklarımızı taşlara çarptık, yorgunluktan neredeyse hasta olacaktık. Birbirimizi iterek ilerliyorduk, tam bu sırada önümüze üç adam çıktı. Milo'nun kapısına dayandılar, bizi de hiç umursamadılar. Umursamayı bırakın inat edercesine kapıya daha hızlı vuruyorlardı. Onların hırsız olduklarını anladık. Daha doğrusu kölem de benimle aynı fikirde miydi bilmem ama ben öyle zannettim. Böyle bir şey olabileceğini tahmin edip yanıma aldığım kılıcımı çıkardım. Hiç tereddüt etmeden üç kişinin üzerine atladım. Sırayla bana yaklaştılar, ben de hepsine kılıcını sapladım, üçü de ayaklarının dibinde öldüler. Kavga Photis'i uyandırmıştı. Gelip kapıyı açtı. Bense kan ter içinde, nefes nefese bir haldeydim. Hemen içeri girdim. Hırsızlarla dövüşmek beni sanki dev Geryoneus'la¹³ savaşmışım gibi yormuştu. Yatağa girdim ve hemen uyudum.

13 Hesiodos'un Theogonia (Tanrıların Doğuşu) adlı eserinde ismi geçen üç başlı dev

ÜÇÜNCÜ KİTAP

I

Pembe kollu seher, erguvan renkli arabasına binmiş, parıldayan arabasını gökyüzüne doğru sürerken ben de uykunun tatlı kolları arasından çıktım. Gece, yerini gündüze bırakmıştı. Aniden geceleyin yaşadıklarımı aklıma geldi ve korkmaya başladım. Yatağında doğrularak bağdaş kurdum ve ellerimi birleştirip dizlerime dayadım. Ağlamaya başladım. Mahkemeye götürülecek, hakkımda ölüm kararı alınacak, meydana götürülecek ve celladın eline teslim edilecektim. O anda her şeyi yaşar gibiydin. “Üç kişiyi öldürdüm... üç kişinin kanı üzerime bulaştı, hangi hâkim benim suçsuz olduğuma karar verebilir? Dünyada hiç böyle merhametli bir hâkim var mı ki? Henı Khaldeli falcı Diophanes yolculuğumda büyük bir ün kazanacağını söylemişti. Böyle mi olacakmış sonum?” diye çırpınıp duruyordum. Bu arada dışarıdan sesler gelmeye başladı, kapıma vuruyorlardı.

II

Çok geçmeden kapı gürültüyle açıldı. Aslında kırıldı diyelim biz şuna. Hâkimler ve yanlarındaki adamları büyük bir kalabalık halinde içeri daldı. Hâkimlerin emriyle iki adam beni sürüklemeye başladı. Karşı koymaya çalışmadım bile. İlk geçtiğimiz sokaktan itibaren insanlar peşimize takılmaya başladı. Gittikçe kalabalıklaşıyorduk. Bense başımı yere eğmiş yürüyordum. Ne yeri cehenneme kadar eğmiştim başımı. Artık nasıl umudum olabilirdi? Şöyle yan tarafa doğru bakayım dedim. Bir de ne göreyim. Etrafımızdaki insanlar arasında gülmekten iki büklüm olmanmış bir kişi bile yoktu. Beni tüm meydanlarda dolaştırmaya başladılar. Tanrıların öfkesini dindirmek için kurban törenlerinde ne yapılıyorsa bana da aynısını yaptılar. Daha sonra mahkemenin önündeki büyük meydana getirdiler. Hâkimler yerlerine geçti. Mübaşir “Susun!” diye bağırdı. Fakat halk ezilme tehlikesi geçirdiğinden dolayı böyle önemli bir davanın mahkeme salonunda değil de tiyatroda görülmesi istendi. Hâkimler de bu öneriyi kabul etti. Herkes tiyatroya koştu. Tiyatro ağzına kadar dolmuştu. Basamaklarda yer kalmadığı için çatıya, direklere çıkanlar bile oldu. Hatta kendilerine heykellerin üzerinde yer bulanlar bile vardı. Pencerelerdeki deliklerden sarkmış olanlar düşerlerse öleceklerini akıllarına bile getirmiyorlardı. Herkes yargılamayı izlemek istiyordu. Beni bir kurban gibi götürüp en ön sıraya koydular.

III

Mübaşir bağırarak davacıyı çağırdı. Yaşlı bir adamı ayağına kalktı. Konuşması için kendine verilen zamanı kontrol etmek için eline küçük bir kap aldı. Kabin dibinden su akmaktaydı. Adam konuşmaya başladı: “Yurttaşlarım! Bu

dava önemsiz bir dava değildir. Bu kentin düzenini ilgilendiren bir davadır. Hepinizden toplumun haklarını korumanızı istiyorum. Bu kadar çok insanı öldürmüş olan bir adamı cezasız bırakmamalısınız. Benim sadece kendimi düşünerek buraya geldiğimi de sanmayınız. Ben sadece bir gece bekçisiyim. Şimdiye kadar işimde en ufaklık bir kusur işlemişliğim yoktur, bu nedenle hiç kimse beni suçlayamaz. Şimdi izin verin bu gece neler yaşandığını size anlatayım. Gece yarısını biraz geçmişti. Ben uyanık kalıp görevimi yapmaya, sokakları dolaşıp bir suç işlenmesi önlemeye çalışıyordum. Aniden bu genç adamı gördüm. İnsana benzer bir yanı kalmamıştı. Elindeki kılıçla kimi bulursa öldürüyordu. Üç kişiyi öldürmüştü. Zavallı adamlar ayaklarının dibinde, kendi kanlarına bulanmışlar, can çekiyorlardı. Fakat işlediği suçun ne kadar büyük olduğunu anlamış olacak ki aniden korkup kaçtı. Karanlıkta bir eve girdi ve bütün gece orada saklandı. Fakat suçların cezasız kalmamasını isteyen tanrılar bana yardımcı oldular. Sabaha kadar bekledim, başka bir yerden kaçmasına fırsat vermedim. Sabah olunca da yakalayıp mahkemenin önüne getirdim. Karşınızdaki sanık, üç kişiyi öldürmüş ve suçüstü yakalanmış bir canidir. Hem buralı da değil, o bir yabancı. Böyle bir suçu vatandaşlarınızdan birisi işleseydi onu cezasız bırakır mıydınız? Tabi ki cezalandırırdınız. O halde sizinle hiçbir kan bağı olmayan bu adamı da cezalandırınız!”

IV

Davacı konuşmasını bitirdi ve sustu. Mübaşir konuşma sırasının bana geldiğini söyledi. “Bir şey söyleyeceksen ayağa kalk!” dedi. Benimse elimden ağlamaktan başka bir şey gelmiyordu. Açıkçası davacının söylediği sözlerden çok işlediğim suçtan dolayı üzgündüm. Bir kalp karasına

yakalanmıştı. Fakat neyse ki tanrılar yardım ettiler de ayağa kalkıp konuşabildim. “Bu ülkenin üç evladını öldüren bir insanın, o üç ölünün karşısında kendisini savunmasının ne kadar zor olduğunu biliyorum. Doğruyu söyleyip yaptıklarımı inkâr etsem de bu kadar insanı kendime nasıl inandırabilirim ki? Fakat sabırla beni dinlerseniz işlediğim suçun cezasının idam olmadığını sizlere kolayca göstereceğimi umuyorum. Evet üç kişiyi öldürdüm ama bunu kendi canını kurtarmak için yaptım. Haklı bir öfkeyle böyle bir suçu işlemek zorunda kaldım.

V

Bir yere akşam yemeğine davet edilmişim. Dönerken zaman epey ilerlemişti. Bense çok içip sarhoş olmuşum, evet bu suçumu saklamıyorum. Yurttaşlarınızdan Milo'nun evinde oturuyorum. Evin kapısının önüne geldiğimde haydutların kapıyı zorlayıp içeri girmeye çalıştıklarını gördüm. Her akşam kapıya takılan demirleri sökmüşler, içerdekileri nasıl öldüreceklerini planlıyorlardı. En uzun boylu ve kuvvetli olanları arkadaşlarına “Haydi cesaretinizi toplayın. Uykudakilerin üzerine saldıralım. Artık tereddüt ya da korkunun vakti geçti. Çıkarın kılıçlarınızı herkesi öldürelim. Uykuda olanları ve direnmeye çalışanları da öldürürüz. Bu evden canlı çıkmamızın tek yolu içerideki herkesi öldürmekten geçiyor,” dedi. Evet doğru söylüyorum. Bu tehditleri duyan her namuslu vatandaşın yapması gerekeni yaptım. Hem kendim için hem de evinde kaldığım insanlar için endişeleniyordum. Böyle tehlikeli durumlar için yanımda bir kılıç taşıyın, haydutları korkutup kaçırmak için kılıcımı çıkardım. Fakat o caniler benim kılıcımı çıkardığımı görünce kaçmayıp kendilerini savunmaya kalkıştılar.

VI

Evet, arpışmak gerekiyordu. Elebaşları üzerime saldırdı, iki eliyle salarındandır yakalayıp beni yere çaldı. Kafamı parçalamak için taş arıyordu. Ben de o sırada kılıcımı bedenine daldırdım. Neyse ki öldü. Bunun zerine diğerk adam bacağıını yakalayıp dişlerini geçirdi. Onun da omuzlarının arasına kılıcımı soktum. nc adam da duraksamadan saldırdı bana. Onu da göğsünden yaralararak öldürdüm. Böylece kanunu korumuş oldum. Hem evlerine misafir olduğum insanları savınmuş hein de toplumun çıkarını düşünmüş oldum. Beni suçlayıp cezalandıracağıınız yerde yaptığımı iyilikten dolayı bana teşekkür edeceğıinizi umuyordum. Bugüne kadar hiçbir zaman hâkim önüne çıkmadım. Vatanımda namuslu bir adam olarak bilinirim. Namusumu tüm zenginliklerden üstün tutarım. şimdi beni sulamanızı anlayamıyorum. O haydutlarla çarpıştım. kendimi tehlikeye atarak onları öldürdüm. Hiç kimse de haydutlarla aramda eskiden kalan bir hesap olduğunu ya da onları daha önceden tanıdığımı söyleyebilir mi? Hiç kimse benim onları öldürmeye nedenimin paralarını almak olduğunu söyleyebilir mi?”

VII

Konuşmamı bitirdikten sonra ağılamaya başladım. Yalvararak ellerimi uzattım ve halka sığındığımı söyledim. En sevdiklerinin hatırına beni bağışlamalarını diledim. İnsanların yüreklerini yumuşattığımı ve onlarda acıma duygusu uyandırdığımı sanıyordum. Güneşi ve Adaleti kendime şahit gösterdim. Gökyüzündeki tanrıların da bana şahit olacaklarını söyledim. Kafamı kaldırıp evrenidekilere bakayım dedim. Bir de ne göreyim. Herkes kahkahalarla gülüyordu. Beni evinde misafir eden Milo bile kahkahala-

ra boğlmuştu. Kendi kendime “İşte insanlar böyledir. İyilik yapmaları beklenmez. Ben Milo’nun canını kurtarmak için kendimi tehlikeye attım, belki de şimdi olan bana olacak. Buraya gelip bana yardımcı olacağına yaşadıklarına gülüyor,” dedim.

VIII

Tam bu sırada tiyatronun ortasına bir kadın geldi. Üzerinde mateni elbiseleri vardı. Kucağındaki küçük çocukla birlikte ağlıyordu. Ardından yaşlı bir kadın geldi, o da ağlıyordu ayrıca elbiseleri de paralanmıştı ve. Her ikisinin de üzerlerine birer zeytin dalı tutturulmuştu. Üstü bir örtü ile kapatılmış olan tabutun başına geçtiler. Ayrı köşelere geçip bağırmaya başladılar. “Toplumun merhametine sığındık. Buraya sizlerden haklarımızı istemeye geldik. Alçakça öldürülmüş bu gençlere acıyın. Biz zavallı iki kadın sahipsiz kaldık. Bundan sonra tek isteğimizi intikamımızın alınmasıdır. Lütfen onu da bizden esirgemeyin. En azından daha henüz beşikte olan şu küçük çocuğa acıyın. Bu cani adamı cezalandırın da sizin yasalarınıza uymamanın cezasını çeksin, bundan sonrakilere de örnek olsun,” dediler. Ardından hâkimlerin en yaşlısı ayağa kalkıp şöyle konuştu: “Kan dökülmüş, adam öldürülmüş, öldüren de yaptığını saklamıyor. Biz sadece onu cezalandırmamalıyız, bu işte ona yardımcı olanları da bulup cezalandırmalıyız. Tek bir kişinin böylesine kuvvetli üç adamı öldürmüştü olmasına inanamayız. Şuna işkence yapalım da gerçek ortaya çıksın. Yanında kölesi varmış ama kaçmış. Demek ki yapmamız gereken adamı işkenceyle konuşturmak. Ona yardım edenin kim olduğunu öğrenmemiz gerekli. Öğrenelim ki kentimize korku salan bu çeteyi ortadan kaldıralım.”

IX

Hâkim konuşmasını bitirince Hellen geleneğine uygun olarak ateş, işkence aletleri ve kırbaçlar getirildi. Sadece beni öldürmekle kalmayıp vücudumu da parçalayacaklardı. Bunların düşündükten üzüntüm daha da arttı. Ağlayarak halkı galeyana getirmiş olan kadın “Benim zavallı çocuklarımı öldürmüş olan şu adam işkenceye konmadan önce izin verirsiniz şu ölülerin yüzleri açılsın. Onların güzelliklerini, gençliklerini görürseniz öfkeniz iyice artar da işlenen suçun büyüklüğünün farkına varırsınız ve cezasını ona göre verirsiniz,” dedi. Herkes alkışlamaya başladı. Hâkimlerden birisi bana tabutun yanına gidip örtüyü kaldırmamı ve ölünün yüzünü açmamı söyledi. Bir türlü yapamadım, dün gece gördüklerim aklıma geliyordu ve cesaret edemiyordum. Tereddüt ettiğimi görünce hâkimler adamlarına emir verdiler. Onlar da beni kollarımdan sürükleyip tabutun başına götürdüler. Ellerim iki yanıma sarkmıştı, örtüyü açmam için zorladılar. Artık dayanamazdım, tek çarem ölülerin üzerindeki örtüyü kaldırmaktı. Açtığım zaman bir de göreyim? Yüce tanrılar! Nasıl da inanılmaz bir görüntüydü. Sanki kaderim birdenbire değişmişti. Kendimi artık Proserpina’nın malları arasına karışıp¹, Orcus’un² ülkesine gitmiş gibi görüyordum. Fakat örtüyü açınca şaşkınlığım daha da arttı. O anda yaşadıklarımı anlatmaya kelimeler yetmez. Üç ölü yerine ortada üç tane tulum vardı. Benim kılıcımı sapladığım yerde de tulumlarda delikler vardı.

1 Ölüler ülkesi tanrıçası Persephone’nin Latince karşılığı.

2 Ölüler ülkesine verilen isim.

X

Sanırım beni korkutmak için gülmeyi kesmişlerdi, fakat örtüyü kaldırıncı hepsi birden gülmeye başladılar. Bazıları yanıma gelip tavuk gibi sesler çıkarıyor, bazıları ise gülerken ellerini midelerine bastırıyordu. Herkes neşe içindeydi. Gülerken hepsi tiyatrodan uzaklaşmaya başladılar. Bense şaşkınlıktan donakalmıştım. Tiyatrodaki heykellerden, direklerden farkım kalmamıştı. Milo yanıma gelip de elime dokununcaya kadar öylece kaldım. Cehenne-
nin dibinden geri dönmüştüm ama hâlâ hareket eden-
yordum, gözlerim dolmuştu, birdenbire ağlamaya başla-
dım. Milo yavaşça elimden tuttu, koluma girdi ve ıssız so-
kaklardan geçirerek evine götürdü. Üzüntümü unuttur-
mak için güzel sözler söylüyordu. Fakat yaşadığım olay
içime işlemişti. Milo'un konuşmaları benim kalbimi yatış-
tırabilir miydi hiç?

XI

Bir süre sonra hâkiniler elbiselerini giyip Milo'nun evine geldiler. Üzüntümü dindirmek için şöyle konuştular: "Sevgili Lucius! Biz senin nasıl bir aileden geldiğini biliyo-
rız. Ülkemizin senin soyuna saygısı büyüktür. Biraz ön-
ce yaptıklarımızı lütfen hakaret sayma. Üzülmene de ge-
rek yok. Biz bugün Gülme tanrısını eğlendirmek için bay-
ramı yapıyoruz. Bu bayramda her yıl bir yenilik yaparız. Bu yıl da senin sayende eğlendik. İçin rahat olsun. O yü-
ce tanrı kendine yardım dokunan herkesi kollar, hiç kim-
seyi yalnız bırakmaz. Başına büyük bir dert açılmasını engeller. Bundan böyle de senden neşeyi esirgemeyecek-
tir. Ayrıca kentimiz de yaptığın iyiliği unutmayacak. Oy-
birliği ile seni kentimizin koruyucuları arasına aldık. Tunçtan da bir heykelin dikilecek." Hâkimlerin konuşma-

sına şöyle yanıt verdim: “Thessalia kentlerinden en ünlüsünün vatandaşları olan sizlere teşekkür ederim. Bana verdiğiniz onuru anlıyorum ve bir daha aklımdan çıkaramayacağım. Fakat bir isteğim var. Heykelimi yapmayım, soy ve erdem bakımından benden daha üstün olanlarınkini yapın!”

XII

Böylece çok fazla bir şey istemediğimi onlara gösterdikten sonra keyfim yerine gelmeye başladı. İşleri bittiği için gitmek isteyen hâkimleri gülümseyerek uğurladım. Tam da o sırada Byrrhena'nın uşaklarından biri koşarak bize geldi: “Annen Byrrhena beni akşam yemeği zamanının yaklaştığını söylemem için gönderdi. Dün akşam gelirim diye söz vermişsin,” dedi. Bu sözleri duyunca birden kendime geldim. Byrrhena'nın evine gitmeyi düşünmek bile beni korkutuyordu. “Annemin emirlerini yerine getirmek istedim ama ne yazık ki başka bir sözüm var. Beni evinde misafir eden Milo, Gülme tanrısı üzerine yemin etti ve kendisiyle birlikte yemek yememi istedi. Yanımdan ayrılmıyor, kendisinden uzaklaşmama izin vermiyor. Byrrhena kızmasın, başka bir akşam da ona yemeğe gelirim,” dedim. Daha konuşmamı bitirmemiştım ki Milo beni kolumdan yakaladı. Arkadan yağların, liflerin, havluların getirilmesini emrederek beni en yakındaki hamama götürdü. Aslında insanların beni görmesini istemiyordum. Sabahki gülmelere yeniden katlanamazdım. Bu yüzden Milo'nun yanımdayken adeta saklanarak yürüyordum. Yıkannmamı, kurulanmamı, eve dönmemi, hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Hamamdaki herkes birbirine beni işaret ettiği zaman öyle utanmıştım ki, ne yaptığımı bile bilmiyordum.

XIII

Milo'nun yemeği çok azdı. Hemen yiyip bitirdikten sonra "Bugün çok üzüldüm, başım ağrımaya başladı, izin verirsen yatmak istiyorum," dedim Yatağıma uzandıktan sonra gün boyunca üzüldüğüm şeyleri düşündüm. Sıkıntım Photis'in yanıma gelmesine kadar devam etti. Photis oda-ya girdi, fakat her zamankinden farklıydı. Gülümsemiyor-
du, konuşması da her zamanki gibi canlı değildi, üzüntü-
lü bir ifadesi vardı. Sanki korkuyor gibiydi. "Yaşadıkları-
nın nedeni benim," dedi. Böyle konuşurken göğsünden
bir kırbaç çıkardı. "Al, bununla döv beni. Benim gibi biri-
sini cezasız bırakma, intikamını alıncaya dek beni döv.
Fakat ben bunları bilerek yapmadım, senin bu kadar çok
üzüleceğini düşünemedim. Ben tanrılara senin ayağın ta-
şa bile takılmasın diye yakarıyorum, başına gelecek en
ufacık bir tehlikede bile canımı vermeye hazırım. Ama iş-
te yine de benim yüzümden üzüldün. O işi başka birisi
için hazırlatmışlardı. Fakat benim kötü kaderim belayı se-
nin başına getirdi," dedi.

XIV

Photis'in konuşmaları beni iyice meraklandırmıştı. "Bu
nasıl da alçak ve soysuz bir kırbaçmış! Senin canını acı-
tabilecek bir kırbaça tahamınül edemem. Senin o tüy gibi
yumuşacık etine, senin süt gibi tenine değmeden o kırba-
cı parçalarım. Ama yine de sen anlat bakalım, o kötü ka-
derin de neymiş? Kim için kurdun o planı ki benim başı-
ma geldi? Haydi bana gerçeği anlat. Hiç kimse senin ba-
na bir kötülük yapmayı düşündüğüne inandıramaz beni.
Senin üzerine yemin ederim ki sen bile inandıramazsın.
Kötü bir amacın yoktu, ama sadece kötü bir sonu oldu di-
ye seni suçlayamam," dedim. Photis'in ihtirasla buğulan-

mış, kapanmak üzere olan titrek ve nemli gözlerini öptüm, ne öpmesi sanki ateşli dudaklarımla o gözleri içtim.

XV

Keyfi yerine gelmişti. “İzin ver de şu kapıyı kapatayım, anlatacaklarımla duyulmasını istemiyorum. Eğer duyulursa başıma büyük dert açılır,” dedi. Kapıyı kapatıp kilitledi. Yanıma dönünce kollarını boynuma doladı, kısık ve ürkek bir sesle konuşmaya başladı. “Bizim evde dönenleri ve Pamphiles’in sırlarını anlatmaya korkuyorum. Fakat sen namuslu bir insansın, sana güveniyorum. Ailen sana onur duygusunu vermiş, cesur bir adamsın. Ayrıca çok sayıda sırrı sen de bilirsin. O törenlerde bulunmuşsun. Bu yüzden susma yasasını da iyi bilirsin. Şimdi sana anlatacaklarımı tanrısal bir sır gibi kalbine gömeceksin, dışarı çıkmasına asla izin vermeyeceksin. Seninle açıkça konuşacağım ama sen başkalarıyla aynı şekilde konuşmayacaksın. Benim dışımdaki hiçbir ölümlü anlatacaklarımı bilmiyor. Seni böylesine sevmesem sana da anlatmazdım. Şimdi bu evde neler döndüğünü, Pamphiles’in tüm gizemlerini öğreneceksin. O, bu gizemler sayesinde ölüleri yönetir, yıldızların hareketini değiştirir, emirlerini doğadaki tüm varlıklara hatta tanrılara bile dinletir. Pamphiles bu güçlerinden yarar sağlamayı çok sever ama yine de genç erkeklerden faydalanmak kadar sevdiği hiçbir şey yoktur. Bunu da sık sık yapar.

XVI

Şimdi de çok yakışıklı bir Boiotialıdan hoşlanıyor. Tüm büyülerini onun için yapıyor. Dün kendi kulaklarımla duydum. Güneş tehdit ediyordu. ‘Şimdi gökyüzünden inip yerini büyülerimin istediği karanlığa bırakmazsan se-

nin o tanrısal alnını bulutlarla kaplarım, seni sonsuz geceye hapsederim,' diyordu. D n Pamphiles hamamdan gelirken çocuğu berberde görmüştü. Bana 'Hemen berbere koŗ, yere dökülen saçlarından getir,' dedi. Hemen gidip kimseye fark ettirmeden toplamaya baŗladı. Berber durumu anlayarak ve beni kolurndan yakaladı. Zaten büyücülük yaptığımı herkes bilir. Herkesin diline d ŗt k. Berber  fkelen-di. 'Yakıŗıklı delikanlının saçlarını daha ne kadar toplayacaksın? Bu iŗi bırakmazsan seni h kimlere veririm,' dedi. Bununla da yetinmeyerek elimi göğsüme sokup topladığım saçları çıkardı. Bu iŗ benim canımı sık-tı. Pamphiles'in de huyunu bilirim. İsted-içi iŗi yapamadım için beni dövüp durur. Bu evden kaçmayı d ŗ n yordum ama sen gelince iŗler deęiŗti.

XVII

Üzüntülü bir halde eve dönerken sokakta bir adam g r-d m. Keçi derisinden birkaç tulumun tüylerini kırpıyordu. Tulumları řiŗirmiŗ, baęlamıŗ, sıralamıŗ, asmıŗtı. Yer-ler keçi tüyüyle kaplıydı. Sapsarı tüyler Boiotialı adamın saçlarına benziyordu. Eğilerek yerden biraz tüy toplayıp Pamphiles'e götürdüm. İŗin aslını da anlatmadım. Akŗam olmuŗtu, sen daha gelmemiŗtin. Pamphiles kendinden ge miŗ, gözleri parlayarak evin diğer yanındaki örtülü bir tahtanın üzerine  ıktı. Burası yüksek olduğu için doğuyu ve tüm y nleri de iyi bir biçimde görür. Pamphiles, büyücülüğe çok uygun olan bu yere giderken hiç kimseyi yanına almaz. Oraya gittikten sonra büyücülükle ilgili eŗyala-rını çıkardı. Nasıl anlatsam bilmem ama  eŗitli kokulu ot-lar, üzerine okunamayacak kadar küçük yazılar yazılmıŗ olan taŗlar, fırtınada batmıŗ olan gemilerin bazı parçaları, henüz yeni  lm ŗ olanlardan ve mezarlarda yatanlardan toplanmıŗ etler, burunlar, parmaklar,  arnıhlarda idam

edilen insanlardan koparılan parçalar, yabani hayvanlardan alınmış parçalar, öldürülmüş olanların kanı ve daha bir sürü buna benzer şey.

XVIII

Daha sonra yeni kesilmiş bir hayvanın bağırsaklarını getirdi. Bir şeyler terennüm edip üzerine su, inek sütü, dağ balı ve en sonunda da bal şerbeti dökerek bir karışım hazırladı. Benim getirdiğim saçları yani keçi tüylerini de çıkararak ördü, bağladı, üzerlerine kokular serpti, daha sonra da yanan ateşin üzerine döktü. Pamphiles'in büyücülüğüne diyecek yoktur. Konuşurken bazı ruhlar da çağırmıştı. Hepsi bir araya gelince kırpılmış tüyleri ateşe atılan tulumlar canlandı. içlerine birer insan nefesi doldu. duymaya ve yürümeye başladılar. Kendilerinden koparılmış parçaların yanık kokusunun geldiği yere kadar ilerlediler. Boiotialı yerine bizim kapıya onlar gelmişti. Tam da o sırada sen geliyordun. Gözlerin seni kandırmış hemen cesaretini toplamış, kılıcını çekmişsin. Aias'ın³ delirmiş haline benzemiş halin. Ama Aias diri hayvanların üzerine atlayıp sürüleri öldürmüştü, sense şişirilmiş üç tulumu kılıçlamışsın. Tabii bu da büyük bir cesaret! Düşmanlarını öldürmüşsün ama üzerinde bir damla kan yok! İşte olay böyle gelişti. Bu nedenle ben şimdi bir katili değil tulumları öldürmüş birini öpüp okşuyorum."

XIX

Photis'in anlattıklarına gülp dalga geçmeye başladım. "O zaman ben büyük iş becermişim, Herakles gibi ben de

3 İsmi İlyada'da kahramanlarından Aias. Sophokles'in bir tragedyasına da konu olmuştur.

dünyada iz bırakacak oniki işten birini yapmışım. Herakles⁴ üç bedenli Geryoneus'u öldürmüş, Kerberos'un⁵ üç kafasını kesmişse ben de üç tulumu öldürdüm. Ama sana bir şey söyleyeyim Photis. Senin yüzünden ne acılar çektiğimi gördün. Seni affetmemi istiyorsan bir isteğim var. Pamphiles nasıl büyücülük yapıyor, tanrıları nasıl çağırıyor, bana göstereceksin, en azından bir şey göreyim. Büyücülüğün nasıl bir şey olduğunu öğrenmek için çıldırıyorum. Sen de bu işlerden anlıyor gibi görünüyorsun. Anlıyorum canım, sen de büyücüsün bundan hiç kuşku yok. Şimdiye kadar kadınların okşanmalarından, sarılmalarından uzak dururdum, sense o güzelim parlak gözle rinle, yanaklarınla, aleve benzeyen saçlarınla, aralanmış dudaklarınla, güzel kokulu göğüslerinle beni kendine aşık edip içine hapsettin. Artık ne vatanımı ne de ailemi düşünüyorum. Buradan ayrılmayı aklıma bile getirmiyorum. Benim için senin yanında geçireceğim bir geceden daha güzel bir şey yok," dedim.

XX

Photis ise "Senin isteğini yapmak isterdim Lucius. Ama bu iş sadece konuşarak olmaz. Pamphiles'in büyücülük yapabilmesi için yanında hiç kimsenin olmaması, herkesin uzaklaşması gerekir. Fakat senin isteklerini ben yapmaya çalışırım. Senin için tehlikeye atılırım. Dur bakalım. Bir fırsat olsun, elimden geleni yaparım. Ama sana daha önce de söylediğim, gibi, bu yaptığımız önemli bir iştir, hiç kimseye anlatmayacaksın. Bunun için söz vereceksin," dedi. Böyle konuşurken ikimizin de bedenini bir sevgi ate-

4 Hellen ve Dor kabilelerinin kahramanlık görüş ve anlayışlarını kişiliğinde toplayan efsanevi kişi. Latince Hercules.

5 Hades'in köpeği. Kendisi gibi bazı canavarlarla birlikte Typhon ve Ekhidna'nın çocuğudur.

şı kapladı. Üstümüzdekileri çıkardık, tüm gücümüzle kendimizi aşka verdik. Ben yoruldu ama Photis beni bırakmadı. En sonunda yorgun gözlerimizi uyku kapladı, gün doğana kadar uyuduk.

XXI

Bunun gibi birçok güzel gece geçirdik. Bir gün Photis koşarak yanıma geldi, heyecanlıydı. Pamphiles o zamana kadar yaptıklarının bir işe yaramadığını görünce kızmış, bir kuşa dönüşerek aşığının yanına gitmeye karar vermiş. Photis bana o önemli işin nasıl yapılacağını görmem için hazır olmamı söyledi. Geceleyin ikimiz de ayaklarımızın ucuna basarak yavaşça Pamphiles'in olduğu odaya çıktık. İçeride olanları delikten seyrettim. Pamphiles önce soyundu, sonra bir sandık açtı, içinden birkaç hokka çıkardı, birinin kapağını kaldırdı, içinden bir merhem alıp ellerini ovdu. Bu merhemi saçlarının üstünden ayaklarının ucuna kadar her yerine sürdü. Uzun süre lambasıyla konuştu ama ne dediğini duyamadım. Sonra vücudunu oynatmaya başladı. Üzerinde incecik bir tüy çıktı, sonra tüyler uzadı, burnu kıvrılıp bir gagaya dönüştü, tırnakları sertleşti. Bir de ne göreyim! Pamphiles bir baykuşa dönmüş. Bir çığlık attı, yerde kısa bir süre çabaladıktan sonra kanatlanıp odadan çıktı.

XXII

Demek Pamphiles büyücülükten o kadar anlıyordu ki kendini bir kuşa çevirivermişti. Bense halen kendimdeydim ama gördüklerimden dolayı son derece şaşkındım. Çıldırınak üzereydim, olanları anlayamıyordum. "Yoksa rüyada mıyım," diyerek gözlerimi uzun süre ovuşturdum. Yavaşça kendime gelerek, Photis'in ellerini tuttum ve göz-

lerime götürdüm. “Sevgilim, bu fırsatı kaçırmayalım. Şimdi beni gerçekten sevip sevmediğini anlayacağım. Eğer gerçekten seviyorsan o merhemden bana da ver. Lütfen, o güzel göğüslerinin başı için bana *olmaz* deme. Bana çok büyük bir iyilik yapmış olacaksın. Ben zaten senin kölen-
dim şimdi tanıamen esirin olurum. Ölünceye dek beni bağlamış olursun. Venus’um, benim bir kanatlı Cupido⁶ olup da etrafında uçmamı istemez misin?” dedim. Photis “Bak şu akıllıya! Ben kendi bindiğim dalı baltalar mıyım hiç? Thessalia’daki dişi kurtların elinden böyle mi kurtulacağımı? Sen eğer kuş olursan ben seni nerede bulacağımı? Ne zaman göreceğim?” dedi.

XXIII

Ben de: “Tanrılar beni öyle kötü bir şeyden korusunlar. Ben bir kartal bile olsam, bir kartal gibi gökyüzünün doğruğuna uçup Iuppiter’e⁷ haberler götürsem, onun yıldırımını taşısam da yine dönüp dolaşıp bu güzel, küçük yuvaya gelmez miyim sanıyorsun? Senin o örgülü saçların, beni sana bağlayan o zincir söylesin, ben o merhemi sürüp bir baykuşa döndükten sonra kimin evine girebilirim? Bir baykuşun da kadınlara aşk sözleri etmesi de herhalde doğru olmaz! Hangi kadının hoşuna gider bir baykuş? Karanlıklarda uçan o kuş bir eve girmeye kalkışırsa hemen kanatlarından tutup yakalayiverirler. Uğursuzlukla ün kazanmıştır, cezasını böyle çeker o hayvan. Az kalsın unutacaktım. Tekrardan Lucius olabilmem için neler yapmam gerekiyor?” diye sordum. Photis “Hiç merak etme. Ben Pamphiles’ten yeniden insan olmanın yolunu öğren-

6 Hellenlerin aşk tanrısı Eros’un Latince’deki karşılığı.

7 Roma pantheon’unun en büyük tanrısı. Hellenlerin Zeus’u ile bir-
dir.

dim. Bunu bana iyi biri olduğu için öğretti sanma. Eve geri döndüğünde ona yardım etmem için öğretti. Hem zor bir şey de değil. Birtakım otlar yeterli. Çeşme suyuna biraz dereotu ve birkaç da defne yaprağı koyarsan bu iş tamamdır. O suyla yıkanıp biraz da içersen yeniden insan olursun!” diye cevapladı.

XXIV

Bunları söyledikten sonra titreyerek odaya girdi. Sandıktan bir kutu çıkardı. Hemen o büyülü hazineyi elinden aldım ve onu uzun uzun öptüm. Beni bir kuşa çevirmesi ve gökyüzünde dilediğim gibi dolaşabilmek için ona yalvardım. Elbiselerimi çıkardım ve elimi bir hırsla kutuya soktum, merhemi bütün vücuduma sürdüm. Sonra iki kolumu sallamaya başladım, kuşlara benzemek istiyordum. Ancak bedenimde kuş tüyüne benzer bir şey çıkmıyordu. Bir de baktım ki tüylerim sertleşmeye başladı. O yumuşacık derim iyice sertleşmişti. Ellerindeki ve ayaklarındaki parmaklar yok olup onların yerine toynaklar çıkmaya başladı. Kuyruk sokumumdan bir de kuyruk çıkıverdi. Yüzüm çirkinleşti, çirkinleşip korkunç bir hal aldı. Ağzım da büyümüştü, burun deliklerim iyice açıldı, dudaklarımı sarktı. Kulaklarınsa kafamın üstüne dikildi. O kadar uzadılar ki artık Photis’a sarılamıyordum. Zaten nasıl sarılacaktım, ellerim ayaklarım, her şeyim büyümüştü.

XXV

Kendime bakmak istedim ama tüm hayallerim suya düştü. Ben bir kuş değil, eşek olmuştum. Photis’e kızmıştım ama bir şey söyleyemiyordum. Elimden insan gibi konuşmak ya da hareket etmek gelmiyordu. Alt dudağımı sarkıttım, ağlamaklı suratımla kendimi Photis’e acındırmaya

çalıştım. Photis beni o halde görünce elleriyle yüzünü kapattı. “Başımıza gelenlere bak!” diye bağırdı. “Acele etmenin sonu budur işte. Büyü şaştı. Kutuların her ikisi birbirine benziyor. Ama neyse ki kolaydır eşeklikten kurtulmak. Bir gül alıp çiğnersen eşek olmaktan kurtulup Lucius olursun. Keşke odaya gül getirseydim. Aslında her akşam koyardım. Şimdi yanımızda gül olsaydı hemen kurtulurdun bu durumdan, sabahı beklemezdik. Ama sabah olunca artık bakarız çaresine,” dedi.

XXVI

Photis söylenip duruyordu. Bense Lucius’ken bir eşeğe dönüşüvermişim fakat yine de bir insan gibi düşünüp duyabiliyordum. Kendi kendime söylenmeye başladım “Şu kadını ayaklarımın altına alıp bir güzel çiğnesem,” diyordum. Neyse ki kötü niyetim fazla sürmedi hemen aklımı topladım. Photis’i öldürürsem beni kimse kurtaramazdı. Bana iyilik yapacak bir o vardı, ona zarar verirken kimden yardım isterdim? Başımı eğip geçici bir süreligine bu hakarete katlanmaya karar verdim. Kendi ayağımla ahıra gittim. Orada atımla birlikte, bugüne kadar dostum olan Milo’nun eşiği vardı. hemen onların arasına geçtim, sevgili atımın yanına sokuldum. Kendi kendime “Hayvanlar konuşamaz ama onların kutsal bir içgüdüğü vardır, benim atım da beni tanıyıp halime acıyacaktır, daha sonra da yanındaki en güzel yeri ayırıp beni karşılayacaktır,” diyordum. Ama umduğum gibi olmadı. Ey misafirperver Iuppiter! Ey dostluk tanrıları! Siz de mi acımadınız bana? Benim canımdan çok sevdiğim atım beni görür görmez diğer eşekle anlaştı. Birlikte beni öldürmeye karar verdiler. Sanırım yiyeceklerini alacağını sandılar, yemliğe yaklaştığımda birden kızdılar, kulaklarını yatırdılar, ayaklarıyla bana vurmaya başladı-

lar. Daha onlara kendi getirdiğim arpadan uzaklaşmak zorunda kaldım.

XXVII

Halbuki bugüne dek atıma iyiliksever ve vefalı bir dost gözüyle bakıyordum. Ondan böyle bir kötülük görünce mecburen ahırın başka bir köşesine çekilmek zorunda kaldım. Ahır arkadaşlarının yaptıklarını düşündükçe kendi kendime, “Ben yarın bir gül yiyip tekrar Lucius olayım, o zaman hesaplaşınız,” diye düşünüyordum. Tam da bu sırada ahır direğinde bir oyuk gördüm. İçinde atlarla eşekleri koruyan tanrıça Epona’nın bir heykeli vardı, çevresinde de güller. Hemen ümitlendim, ön ayaklarımı mümkün olduğunca uzatıp zıpladım. Boynumu ve dudaklarımı uzatmış, gül yapraklarına değebilmek için uğraşıyordum. Kaderim yine yardımcı olmadı. Ben böyle çabalarken tımar etmekte olan kölem beni gördü, sinirlenerek ayağa kalktı. “Bu pis hayvanla daha ne kadar uğraşacağız? Biraz önce bizimkilerin yiyeceğindeydi gözü, şimdi de tanrıçaların çiçeklerine gök dikmiş. Tanrılara saygısız hayvan! Şimdi seni iyice bir döveyim de gör gününü,” dedi. Kendine bir silah aranmaya başladı. Sonra nereden bulduysa bir odun parçası alıp geldi, yapraklı bir dalını kopardıktan sonra sırtıma vurmaya başladı. Tam bu sırada bir gürültü çıktı. Haydutlar sokağı basmış, herkes bağırıyordu. Komşular yardım istiyorlarmış, benim köle de hemen tabanları yağladı.

XXVIII

Kısa bir süre sonra haydutlar içeri girdi. Bazıları dışarıda kalıp ellerindeki silahlarla evi kuşatmışlardı. Komşular geldi ama adamlar hiç korkmadı. Kılıçlarını çıkardılar ve

üzerlerine gelenlere saldırdılar. Her tarafta ateşler yanmaya başladı. Ortalık neredeyse sabah olmuş gibi parlaktı. Evin tam ortasında bir kiler vardı. Milo parasını buraya sakladığından üç kilit takmıştı. Hırsızlar ellerindeki balta-
larla o kilerin kapısını kırdılar, içerisini araştırdılar, bulduklarını aldılar ve aralarında paylaştılar. Aldıklarının hepsini taşıyamayacaklarını anladıklarından anlayınca ahırdaki hayvanları yani benim atı, diğer eşeği ve beni götürmeye karar verdiler. Bizi dışarı çıkardılar, sırtımıza en ağır yükleri koydular, soydukları evi bıraktılar. Sopalarıyla vura vura bizi yürütmeye başladılar. Bir tanesi daha sonra orada neler olduğunu denetlemek için geride kaldı, diğerleri bizi dağlardaki geçide götürdüler.

XXIX

Sırtımdaki ağır yük, tırmanarak çıktığım yokuşlar ve yolun uzunluğu beni yormuş, neredeyse canımı çıkarınıştı. Ölüden bir farkım yoktu. Daha sonra aklımı topladım. Yasalara sığınıp imparatorun adını söyleyeyim de bu dertten kurtulayım dedim. Sabah olmuştu, kalabalık ve pazarlarıyla ünlü bir kentten geçiyorduk. Bütün Hellenler arasında ana dilimle “Ey Caesar!” diye bağırınaya kalktım. Fakat ağzımdan sadece kuvvetli bir “Ey,” sesi çıktı. Sanırım bağırınamdan rahatsız oldular ki birden üzerime saldırıp her yerime vurmaya başladılar. Öyle bir dayak yedim ki artık derimden bir elek bile yapılamazdı. Ulu Iuppiter bana acıdı ki o arada bir kurtuluş umudu göründü. Bazı güzel evlerin önünden geçiyorduk. Bir de ne göreyim? Bahçenin birinde çeşitli çiçekler, sabahın çiği de güllerin göğsünde inci gibi parlıyor. Artık kurtuluyorum diye sevinerek gözlerim ışıldadı. Ağzımı açıp güllere doğru koştum. Tam güllerden koparmak üzereydim ki aklıma eşeklikten çıkıp da insana dönüşmemin başıma yeni bir bela açmak

olduğunu anladım. Hırsızlar beni bir büyücü sanır, onları ele veririm diye korkup orada öldürmeye kalkarlardı. Mecburen güllerden ayrıldım, boynumu büktüm, zavallı bir eşek olduğumu düşünüp önüme konulan samanla yetinmek zorunda kaldım.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

I

Öğleyin güneşin en sıcak olduğu saatlerde bir köye vardık, sonra bir eve girdik. Hırsızlarla o evde yaşayan yaşlı adamlarının çok iyi geçindikleri konuşmalarından ve birbirlerine sarılmalarından belliydi. Bir eşek olmama rağmen ben bile bunu anladım. Sırtımdaki yükü indirdiler, yaşlı adamlara çeşitli hediyeler verdiler. Alçak sesle her şeyi çaldıklarını söylüyorlardı. Biraz sonra atının ve diğer eşeğin yükünü de indirdiler. Artık bizi rahat bırakmışlardı. Üçümüz de evin yakınındaki çayıra gidip otlamaya başladık. Fakat ben atıma ve Milo'nun eşeğine kızgın olduğum için onlarla birlikte otlamayı gururuma yediremiyordum. Zaten henüz ot yemeye alışmamıştım. Çayırın arka tarafında küçük bir bostan varmış. Daha iyi bir şeyler bulma umuduyla oraya gittim. Sadece çiğ şeyler vardı ama karnımı bir güzel doldurdum. Tanrılara dua ederek dolaşmaya başladım. Bir gül ağacı bulmayı umuyordum. Tek başıma olduğum için güvende idim. Yoldan uzakta ağaçlık bir yerlerde olduğum için ilacımı bulursam içmeyi tasarlıyordum. Eğer bir gül bulabilirsem hemen yiyip yeniden insan olabilir ve kolaylıkla kaçabilirdim.

II

Böyle şeyler düşünürken biraz ötede gölgeli bir çay ve gür ağaçlarıyla bir koru gördüm. Çeşitli otlar, yemyeşil çimler arasında büyük güllerin erguvan rengi de parıldıyordu. İşte o zaman bir eşeğe yakışmayacak bir şeyler düşündüm. “Gölgelerinde böyle güzelim, parlak güller bulunan bu orman, Venus’un ve *Güzellikler*’in yaşadığı orman değil mi? Hemen neşe tanrısına yalvarıp koşmaya başladım. Herakles uğruna öyle bir koşuyordum ki görseniz bir eşek değil yarış atı gibiydim. Tam istediğim yere varmak üzereydim ki, umutlarının boşa çıktığını anladım. Tazecik, yumuşacık, tanrıların gözyaşları diye adlandırılabilen o nektarın bir benzeri olan çiğ damlalarıyla dolu güller bulacağımı, mutlu dikenler ile mutlu çalılıklar arasındaki o çiçekleri göreceğimi sanıyordum. Ama orada öyle bir şey yokmuş. Bir çay da yokmuş sadece sık ağaçlar arasında bir dere akıyormuş. Ağaçların defneye benzer yaprakları vardı. Uzun çiçekleriyse kokusuz, solgun kırmızı bir renkteydi. Bilinçsiz köylüler çiçeklerin kokulu mu kokusuz mu olduklarına bakmadan onları gül zanneder ama aslında zakkumdur onlar. Bu bitkinin çiçekleri kendilerini yemeye kalkışan her canlı için zehirdir. Yiyenleri öldürür.

III

Kaderin tuzağına düşmüştüm. Umutsuzluğa kapıldığım için artık kurtulmayı düşünemiyordum. “En azından o zehirli güllerden yiyeyim,” diye düşündüm. Tam yemek üzereydim ki, önüme genç bir adam çıktı. Sanırım o adam biraz önce girdiğim ve epeyce zarar verdiğim bahçenin sahibiydi. Sebzelerinin koparıldığını, yollarının çiğnendiğini görünce epey sinirlenmiş, sopasını kaptığı gibi peşimden gelmişti. Beni yakaladıktan sonra öyle bir dövdü ki, canı-

ının tehlikede olduğunu düşündüm. Neyse ki, kendimi korumaya çalıştım. Arka ayaklarımı kaldırarak tekme attım, adamı yaraladıktan sonra tepenin eteğinde yere düşürdüm. Hemen oradan kaçıp kurtuldum. Ne kurtulması! Bir kadın, sanırım adamın karısıydı, kocasının ölü gibi yerde yattığını görünce koşup geldi. Bir yandan bağırıp çağırıyor, bir yandan da komşulardan yardım istiyordu. Beni öldürmeye çağırıyordu insanları. Onun ağlamalarına acıyan köylüler, köpeklerini üzerime saldırlar, beni parçalamak istiyorlardı. Neredeyse ayılarla aslanla kapışabilecek kuvvette çok sayıda köpeğin üzerime atladığını görünce, “Öldüm ben. İşim bitti. Son saatim geldi,” dedim. Kurtulmak için oradan kaçmak yerine yeninden ahıra dönmeyin daha mantıklı olacağını anladım. Köylüler köpeklerini zorlukla yatıştırdılar, beni yakalayıp duvardaki bir halkaya bağladılar, daha sonra da tüm güçleriyle dövmeğe başladılar. Peki nasıl olup da sağ kaldığını sorarsanız onu da anlatayım: Yediğim çiğ yemeklerden iyice karnım şişmiş, bağırsaklarım da yediğim dayaktan iyice sertleşmişti. Üzerlerine işeyince bazıları sırlsıklan oldu, diğerleri de kokuya dayanamayıp beni rahat bıraktı.

IV

Artık güneş batmak üzereydi. Hırsızlar yeniden gelip yükleri sırtımıza koydular. En çoğu da benim sırtımdaydı. Sonra bizi dışarı çıkardılar. Epeyce ilerledik. Yolculuk beni epey yormuştu, belim ağrıyordu. Bir yandan da gündüz yediğim dayağın acısından tırnakların sızlıyordu, topallayıp arada sırada düşecek gibi oluyordum. O sırada tatlı kıvrımlar çizen bir derenin kıyısına geldik. Burası çok hoşuma gitti. Kendi kendime “Şimdi ayaklarımı yavaşça kıvrıp uzanırım, isterlerse dövsünler, isterlerse bıçaklarını alıp üzerime yürüsünler yine de yerimden kalkmam,” de-

dim. Ayrıca benden daha ne istiyorlardı? Ölü gibiydim, benden bir fayda gelmeyeceği açıktı, artık serbest bırakılmayı hak etmiştim. Hem hırsızların benle uğraşmaya zamanları mı vardı? Bir an önce kaçıp gitmeye çalışıyorlardı. “Bana verecekleri yükü diğer hayvanlara bölüştürürler, beni de burada açlığa mahkûm ederek intikamlarını alırlar,” diye düşünüyordum.

V

Güzel plandı ama kaderim bunun gerçekleşmesine izin vermedi. Diğer eşek benim ne düşündüğümü anlamış olacak ki aniden yere çöktü, hiç hali kalmamış gibi yatıyordu. Ölü gibiydi, dayak attılar ama bir işe yaramadı, sonra dürtüklediler yine ses çıkmadı. Kuyruğundan, kulaklarından, ayaklarından çektiler ama yine de hayvan kalkmadı. Hırsızlar hayvanın kalkmayacağını anlayınca aralarında konuşmaya başladılar. Taşa dönüşmüş bir hayvanla uğraşma zamanı olmadığını söylediler. Sonra yükünü indirdiler ve benim atla bana paylaştırdılar. Ardından bıçaklarıyla eşeğin damarlarını kestiler. Yolun kenarında uçurumdan aşağı yuvarladılar, henüz nefes alıyordu. O zavallı eşeğin yaşadıkları beni çok üzdü, artık kaçma planı yapmayacaktım. Efendilerime iyi bir eşek olarak hizmet etmeye karar verdim. Hırsızların konuştuklarını dinlediğimden dolayı artık yolumuzun çoğunun bittiğini, kısa bir süre sonra mağaralarına varıp dinleneceğimizi anladım. Hafif bir yokuştan indik ve hedefimize ulaştık. Üzerimdeki yükten kurtulup rahatlayınca canım bir hamama gitmek istedi. Tabii eşek hamamdan ne anlar? Bunun yerine yere uzanıp toz toprak içinde yuvarlandım.

VI

Artık zamanı geldi. Şimdi size hırsızların evi olan o mağarayı tasvir etmeye çalışayım. Bakalım başarabilecek miyim? Bir yandan da bedenim gibi düşüncelerimin ve duygularımın da eşeğe dönüşüp dönüşmediğini anlayın. Üzeri hapishane gibi ormanlarla kaplı yüksek bir dağ vardı. Önünde de kocaman kayalar. Dağ ve kayalar arasında geniş su yatakları bulunuyordu. Hepsi de diken ve çalılarla kaplıydı. Görseniz sanırdınız ki, doğa kendiliğinden oraya bir kale yapmış. Tepede bir kaynak var, köpüren suları gümüş dalgalar halinde dökülüyor, çok sayıda küçücük çaylar oluşturarak gittikçe sakinleşen sularıyla durulup biraz ileride de kuruyup bir göle dönüşüyor. Dağın eteğinde açılan mağaranın üzerine bir kule yapılmış, çevresindeki sağlam duvarlar arasında büyük sürüler beslemeye elverişli yerler var. Kapıya duvar gibi yükselen çitler arasındaki patikalardan gidiliyor. Açıkçası öyle bir yer ki, görür görmez *hırsızların sarayı* dersiniz. Sazdan yapılmış küçücük bir kulübeden başka bir şey gözük müyor, daha sonradan öğrendim ki, hırsızlar geceleri kulübeye gidip kura ile aralarından nöbetçi seçerlermiş.

VII

Hırsızlar patikalardan, dirseklerini iki yanlarına yapıştırarak sırayla geçtiler. Kapının önüne vardıklarında bizi sıkı bir iple bağladılar. Sonra yaşlı, kambur bir kadını çağırdılar. Belliydi ki hırsızların ev işlerine bu kadın bakıyordu. Ona kızıp ters ters konuştular. “Yanmış odun yığınının üzerine atılası kadın! Yaşamın yüz karası! Cehennem artığı yaşlı karı! Burada bir iş yapmadan oturmak istiyorsun demek? Biz bu kadar sıkıntı çektik, tehlikeler atlattık, gecenin bu saatinde dönüyoruz. Sen bizimle ilgilen-

neyecek misin? Burada güzel bir yemek olmayacak mı? Senin tüm işin o doymak bilmeyen midene gece gündüz şarap dökmek mi?” dediler. Yaşlı kadıncağz korkusundan titreyerek: “Benim cesur efendilerim! Korku nedir bilmeyen yiğitlerim! Kurtarıcılarımla! Güzel bir yemek yaptım. Sizleri bekliyor. Epey de ekmek var. Hepsi sizi bekliyor. Testileri de temizleyip iyice şarap doldurdum. Her zaman-ki gibi yıkanmanız için sıcak su da hazır,” diye cevap verdi. Daha sonra hepsi soyunup çınlçıplak bir biçimde ateşin başına geçtiler. Yıkandıktan sonra vücutlarını ovdular. Ardından yemeklerin sıralandığı sofraya geçtiler.

VIII

Sofraya yeni oturdukları sırada daha da kalabalık bir grup geldi. Onların da hırsız ve haydut oldukları belliydi. Yanlarında altın ve gümüş paralar, gümüş tabaklar ve güzel kumaşlar getirmişlerdi. Sıcak suyla yıkanıp keyifleri yerine geldikten sonra arkadaşlarının yanlarına oturdular. Sofrada kimlerin hizmet edeceği de yine kurayla belli olmuştu. Hayvan gibi yiyorlardı. Ekmeği, etleri, şarabı, her şeyi birbirine karıştırıp hızlı hızlı yutuyorlardı. Birbirleriyle yarışircasına bağırıyor, şarkılar söylüyor ve şakalaşıyorlardı. Onları o halde görünce sanki karşında Lapithler¹, Kentaur²lar var zannettim. Hırsızların en kuvvetlilerinden biri konuşmaya başladı: “Biz Hvpata’da Milo’nun evini soyduk. Az şey çalmadık oradan, cesaretimizi gösterip bol bol para ve mal getirdik. Ayrıca aramızdan hiç kim-

1 Hem efsanede hem de tarihte var olan bir Thesselia kavmi. İlyada’da isimleri geçer ve “taşkın canlı kargıcılar” olarak bilinirler. Efsanelerde genelde Kentaur²larla olan çarpışmaları anlatılmaktadır.

2 Yarı insan, yarı hayvan bedenli yaratıklar. “At adamlar” olarak da isimlendirilirler.

se ölmedi, hatta yaralanmadı bile. Hem bakın daha kalabalık geldik. Yanımızda fazladan sekiz bacak var. Boiotia kentlerini soymaya gidenlerse önderleri, korkusuz Lamakhos'u kaybetmişler. Getirdiğiniz hiçbir şey Lamakhos'un yerini tutmaz. Ah! Lamakhos! Cesaretine, yiğitliğine kurban oldun. Senin en ünlü krallar ve komutanlar arasında sayılman gerekirdi. İsmi her zaman kalbimizde olacak. Peki sizler nesiniz? Küçük birer hırsız. Aynı köleler gibi çalarsınız. Hamamlara, kadınların odasına girip bir şeyler aşırırsınız!"

LX

Buna karşılık diğer taraftan başka birisi şöyle konuştu: "En kolay hırsızlığın en büyük evde yapıldığını d i ha öğrenemedin galiba? Bunu bilemeyen bir tek sen mi kaldın? Büyük odalı evlerde çok fazla köle vardır, ama onların köleleri efendilerinin malını savunmayı değil kendi canlarını kurtarmayı düşünür. Tek başlarına yaşayan cimri insanlar ise ne kadar mall ını olursa olsun korur, canlarını bile tehlikeye atabilir. Yaşadıklarımızı anlatayım da anlattıklarının doğru mu sen karar ver. Yedi kapılı Thebai kentine varır varmaz görevimiz gereği ilk işimiz kentin zenginlerinin kim olduğunu öğrenmek oldu. Khryseros adında bir tefeci varmış, çok zenginmiş ama vergi vermek, devlete yardım etmek istemediği için parasını saklamış. Güzel küçük bir evde yaşıyormuş. Elbiselerine dikkat etmezmiş, tüm yaptığı altın torbalarının üzerinde uyumakmış. İlk önce onun evine gitmek istedik. Sadece bir kişiyle karşılaşacağımızı sandığımız için korkmuyor ve hazineyi kolayca alacağımızı zannediyorduk.

X

Fazla zaman kaybetmeden evine geldik. Ama kapıyı kırmayı ya da zorlamayı doğru bulmuyorduk. Komşuların uyanmasının bizim için pek iyi olmayacağını düşünüyorduk. Bunun için önderimiz cesur Lamakhos, anahtar deliğine elini sokup kilidi açmaya çalıştı. Ama iki ayaklıların en alçağı olan Khryseros, bir süredir bizi gözetliyormuş, ne yaptığımızın farkındaymış. Sonra gürültü çıkarmadan eline bir çivi alıp yaklaşarak Lamakhos'un elini yakaladı ve kapıya çivileyiverdi. Sanki onu çarmıha germiş gibi öylece bıraktı, evinin damına çıktı, komşularına isimleriyle seslenerek yardıma çağırdı 'Yangın var! Bizim ev yanıyor! Yardım etmezseniz siz de yanarsınız.' Komşular da ateşin yakınlara geldiği endişesiyle koştular.

XI

Baktık ki iki yol var. Ya arkadaşımızı bırakıp kaçacak, ya da kendimizi tehlikeye atacaktık. Tehlike büyüktü. Aklımıza başka bir çare geldi, gerçi hiç de iyi bir çare değildi ama yapılacak başka bir şey yoktu. Lamakhos'un kolunu kesmeye karar verdik. Söyledik, kendisi de kabul etti. Bıçağı alıp kolunu omzunun başından kestik, daha sonra da kan akıp izimizi belli etmesin diye güzelce bağladık. Lamakhos'u böylece sürüklemeye başladık. Sokakta bir gürültü başlamıştı. İnsanların gelmesinden korkup bir an önce kaçmak istiyorduk. Fakat Lamakhos yaralı olduğu için bizim kadar hızlı yürüyemiyordu. Arkada kalması da pek iyi olmazdı. Ne büyük ruhlu insanmış o! Cesarete örnek gösterilecek bir iş yaptı. Bize Mars'ın sağ eli üzerine yalvardı, bir dostun dosta borçlu olduğu vefa üzerine yemin etti. 'Dostunuzu düşmanlarının eline bırakmayın, onlar tarafından işkenceye uğratılmama izin vermeyin. Cesur bir hırsızın çalmak ya da öldürmek için tek aracı koldur. Onu kaybettikten sonra yaşamamanın ne anlamı var?

Birisi bıçağıyla öldürsün beni, kalbim rahat,' dedi. Hiçbiri-
rimiz bunu kabullenemedik, nasıl öldürürdük? Bunun
üzerine, sağlam eliyle kendi bıçağını aldı, uzun uzun öp-
tükten sonra tüm gücüyle göğsüne sapladı. Önderimizin
cesaretine hayran olmuş bir halde ölüsünü saygıyla kefe-
ne sarıp denize attık. Artık Lamakhos'un mezarı sonsuz
denizlerdir.

XII

Onun ölümü büyüklüğüne, cesaretine layık bir ölüm ol-
du. Alkimus da kötü kaderinin elinden kurtulamadı. Yaş-
lı bir kadının evine girmişti. Kadın uyuyordu, o da yuka-
rındaki odaya çıktı. Meğer boğmalıymış o kadını. Boğacağı
yerde eşyaları teker teker pencereden atmaya başladı. Biz
de aşağıdan topluyorduk. Odadaki her şeyi attı. Kadının
yattığı küçük, pis yatağı da bırakmak istemedi. Kadını ye-
re atıp yorganı çekti. Tam onu da diğer eşyalar gibi ataca-
ğı sırada kadın uyanıp dizlerine kapandı. 'Benim gibi yaş-
lı ve fakir bir kadının eşyalarını neden zengin komşulara
veriyorsun? Pencerenin altı komşumun bahçesi,' dedi. Al-
kimus da kadının söylediklerine inandı, işin içinde başka
bir iş olduğunu anlayamadı. Attığı ve bundan sonra ata-
cağı eşyaların bizim elimize değil de komşunun eline ge-
ceceğini sandı. Etrafa bakayım da kadının söyledikleri
doğru mu diye pencereden bakmak istedi. Sarkmış, etra-
fı inceliyordu. Düşünceli bir adamdı ama tam bu sırada
düşüncesizliği tuttu. Pencereden sarkarken yaşlı kadın
arkasından gelip itti onu, Alkimus da gözümüzün önün-
de yere düştü. Hem yüksekten düşmüştü hem de bir ta-
şa çarptı, kaburgaları kırıldı. Ağzından sel gibi kan fışkır-
dı. Bize yaşadıklarını anlattıktan sonra fazla da acı çek-
meden öldü. Onu da Lamakhos'u gömdüğümüz mezara
gömdük, arkadaşlık yapsın diye onun yanına gönderdik.

XIII

Böylece iki arkadaşımızı kaybettikten sonra Thebai'de çalışmaktan vazgeçip Plataia'ya gittik. Orada insanlar kentin önde gelenlerinden Demokhares'in büyük bir eğlence hazırladığını ve gladyatör dövüşleri yaptıracağını konuşuyordu. Demokhares hem soy hem de zenginlik bakımından kentin önde gelenlerindenmiş. Cömert bir insan olduğundan sıklıkla para harcayıp vatandaşlarını eğlendirirmiş. Eğlence için yapılan hazırlıkları görmeliydiniz. Gördüklerimi doğru bir şekilde anlatabilmek için insanın çok akıllı olması ve hitabet sanatını çok iyi biliyor olması gerekir. Bir yanda demir gibi pazılarını gösteren gladyatörler, bir yanda tez ayaklı avcılar vardı. Ölüm cezasına çarptırılan suçlular bir yere toplanmış, vahşi hayvanların önüne atılmayı bekliyordu. Tahtadan, kuleli, büyük bir araba yapmışlardı. Görsen, altına tekerlek konmuş bir ev zannederdin. Üstü boyanmış ve çeşitli resimlerle süslenmişti. Misafirler ava çıkmak yerinde bu arabayla dolaşacaklardı. Bir de hayvanları görmeliydin. Çeşit çeşit bir sürü hayvan. Demokhares her şeyin en güzelini istediğinden parayı umursamamış, öldürüleceklerin celladı olacak o soylu hayvanları yabancı ülkelerden getirtmiş. Fakat bu güzel eğlencenin en görülesi hayvanı ayılardı. Demokhares onlar için de epeyce para harcamış. Sayısız ayı. Bazılarını Demokhares avlamış, bazılarını para verip almış, bazılarını dostları hediye olarak göndermiş. Ama düşün-sene öyle bir sürü ne kadar parayla beslenebilir?

XIV

Ama bütün o hazırlıklar, bütün o zenginlikler nedendir bilinmez ama kötü kaderden kurtulamadılar. Hayvanlar uzun süre boyunca insanların elinde kaldıkları için yorul-

muşlar mı? Yazın sıcaklığı yüzünden zayıflamışlar mı? Boş boş oturduklarından uyuşmuşlar mı? Yoksa bir salgın hastalık mı musallat olmuş? Her neyse, bir şey olmuştu ve birden sayıları azaldı. Sokakların her köşesinde o hayvancağızların can çekişmelerini görsen bir fırtına oldu da bu hale geldiler sanırdın. Zenginler para vermedikler zaman yiyecek diye ne buldularsa yiyen, en berbat şeylerle bile beslenebilen aşağı tabakadan insanlar bu leşleri kapişıyordu. Durumu görünce şu an burada oturan Babulus ile bir plan yaptık. Ayılar arasında diğerlerinden daha büyük bir tane vardı. Onu yemek için yattığımız yere götürdük. Etlerini çıkardık ama derisine zarar vermedik. Tırnaklarını, kafasını her şeyi olduğu gibi bıraktık. Postu iyice temizleyip incelttikten sonra üzerine kül serptik, güneşte kuruttuk. Güneşte yağları eridi. Biz de o sırada etleri yiyorduk. Sonra işe başlama zamanı geldi, yeminler edildi. Aramızdan bir gönüllü arıyorduk. En güçlümüz değil, en cesurumuz işe yarardı. Üzerine ayı postunu geçirecek, sessizlikten yararlanıp Demokhares'in evine girip bize içerden kapıyı açacaktı.

XV

Aslında aramızda böyle bir işe gir şmek isteyen çok insan vardı. Oy birliğiyle Thrasyleon'u seçtik, görevi ona verdik. Ayı postu hazırlanmış, yumuşamış, istenildiği gibi kullanılacak bir hale gelmişti. Thrasyleon postu keyifle giydi, ince bir dikişle de üzerinden diktik. İnceydi ve dikiş yerleri görünmüyordu ama biz yine de oralara da tüy koyduk. Sonra arkadaşımızın kafasını hayvanın kafasını kestiğimiz yerden geçirdik. Bu iş biraz zordu ama başardık. Nefes alabilmesi ve önünü görebilmesi için burnunun ve gözlerinin önüne delikler açtık. Thrasyleon cesur bir adamdı. Böyle yırtıcı bir hayvan kılığına girdikten sonra

hiç zaman kaybetmedi. Hemen kafese yerleşti. Kafesi ucuza satın almıştık. Her şey bittikten sonra sıra oyunumuzu oynamaya geldi.

XVI

Demokhares'in Nikanora adında Trakyalı bir dostu olduğunu öğrenmiştik. Onun ağzından bir mektup gönderdik. Mektupta 'Senin eğlence vereceğini duydum, benim de biraz katkım olsun dedim, avladığım hayvanların en güzellerinden birini gönderiyorum,' diye yazdık. Akşam olmuştu, hava iyice kararmıştı. Kafesi ve içindeki Thrasyleon'u mektupla birlikte Demokhares'e götürdük. Hayvanın büyüklüğüne ve dostunun böyle bir zamanda kendisini düşünmüş olmasına çok sevindi. Hemen adamlarına on altın getirmelerini söyledi. Yorgunluğumuzun karşılığı olarak parayı bize verecekti. İnsanları bilirsin, yeni bir şey olduğunda merak ederler. Hemen ayıyı görmeye gelip hayran hayran bakmaya başladılar. Fakat 'Thrasyleon çok yaklaşanlara üzerlerine atlayacakmış gibi bakıyor ve hemen kaçınıyordu. Halk Demokhares'i kutluyor ve 'Büyük zarara uğradın, büyük felaketler yaşadın ama yine de tanrılar seni seviyormuş yaşadıklarını unutturmak için sana bu hayvanı gönderdiler,' diyordu. Demokhares ayıyı adamlarına verdi, çiftliğe götürüp iyi bakmalarını söyledi. Bunun üzerine hemen konuşmaya başladım.

XVII

'Efendim iyi düşünün, yol uzundu, hayvan da yoruldu. Onu diğer hayvanların arasına yollamayın. Zaten onlarda hastalık da varmış. Evinizin bahçesinde havadar bir yerde kalsa daha iyi olmaz mı? Havuza yakın bir yere götürün, hem serinler orada hayvancağız. Ayıları bilirsiniz her

zaman sık ormanlarda, nemli mağaralarda, serin tepelerde, suyu bol yerlerde yaşarlar, böyle yerlerden hoşlanırlar,' dedim. Ben böyle konuşunca Demokhares herhalde kaybettiği hayvanlarını hatırlamış olmalı ki korktu, sözü-müze inandı. Thrasyleon'u hemencecik istediğimiz yere yerleştirdi. 'İstiyorsanız geceyi burada geçirip kafesin önünde bekleyebiliriz. Hayvan uzak yerden geldi, hem sarsıldı hem de sıcaktan yoruldu. Ona bakmasını biliyoruz. Yiyeceğini, suyunu veririz,' dedim. 'Gerek yok. Siz zahmet etmeyin. Adamlarının hepsi ayı bakmasını bilirler,' diye yanıtladı.

XVIII

Bunun üzerine izin alarak oradan ayrıldık. Kentin kapısından çıkıp yolun kenarında hiç kimsenin geçmediği bir yerde bazı mezarlarla karşılaştık. Orada aralanmış tabutlar vardı. İçlerindeki ölüler de çoktan toprak ya da kül olmuşlardı. Kısacası çok eskiydiler. Çalacaklarımızı saklamak için tabutları tamamen açtık. Daha sonra geleneklerimize uygun olarak gecenin en karanlık zamanını beklemeye başladık. İşte uykunun insanların üzerlerine çöktüğü, dayanılmaz saldırısıyla herkesi esir ettiği o saatte herkes kendinden geçip yatağına girer ya, işte biz de o saatte bıçaklarımızı ve silahlarımızı elimize alıp Demokhares'in kapısına geldik. Thrasyleon da karanlıktan yararlanıp kafesinden çıkmış, yanında uyuyan bekçileri öldürmüş sonra da kapıcıyı devirip anahtarı almıştı. Hemen bize kapıyı açtı, gidip evin içine girdik. Thrasyleon zeki bir adamdı. Akşamleyin gümüş sofraklarının olduğu odayı görmüştü. Hemen bize yerini gösterdi. Hemen oraya gidip kapıyı kırdık. Arkadaşlara altın ya da gümüş ne bulurlarsa alıp tabutlara götürmelerini ve sonra koşup bir sefer daha yapmalarını söyledim. 'Rahat olun. Malları ko-

laylıkla ölümlere teslim edebilirsiniz, ne saklar ne de sahibine geri verirler,' dedim. Ben de kapının önünde bekleyip adamlar gelene kadar ortalığı kolaçan edecektim. Yanımda bir ayının olması da içimi rahatlatıyordu. Onun bahçede veya evin içinde dolaşıp durması korku verir, uyanan köleleri kaçıtır. Bir adam ne kadar cesur olursa olsun gece yarısı böyle büyük bir hayvanla karşılaşırda dayanamayıp odasına kaçar ve kapıyı kilitler diye düşünüyordum.

XIX

Her şey güzelce planlanmıştı ama başımıza bir aksilik geldi. Etrafı gözleyip arkadaşlarımızın gelmesini bekliyordum. O sırada küçük bir köle sanırım bir gürültü duymuş. Belki de bir tanrı onu harekete geçirmiş. Her neyse gürültü duyup dışarı çıkmış. Ayının evin içinde dolaştığını görünce ses çıkarmadan yukarı çıkmış ve gördüklerini evdekilere anlatmış. Kısa bir süre sonra bütün ev kölelerle doldu. Karanlık içinde çıra, mum, lamba fener, her çeşit ışık yakıldı. Herkesin elinde bir silah vardı. Bazılarının ellerinde bıçaklar, bazılarında büyük kazıklar, bazılarında da kılıçlar vardı. Hepsi kapıları tuttular. Bir yandan da köpeklerini yani şu kulakları dikildiği zamana insanı korkutan av köpeklerini ayının üzerine saldırtıyorlardı.

XX

Ne yapayımı elden bir şey gelmiyordu. Gitmeye karar verdim ve tam kapıdan çıkacakken arkama baktım. Thrasy-leon. üzerine atlayan köpeklerle öyle bir savaşıyordu ki inanamazsınız. Umudu kalmanmıştı, ölmek üzereydi, kendisini düşünmeden bizim için mücadele ediyordu. Kerberos'un açık ağzının içinde bile çabalamaya devam ediyor-

du. Görevini bırakmadı, ne yaptı etti bir şekilde evden kurtulmayı başardı. Sonunda dışarı çıktı ama kaçmaya devam etmesi gerekiyordu. Sokaktaki köpekler de evden çıkanların peşine takıldı. Hepsi birden ayıyı kovalıyordu. Geçekten de acınası bir durumdu. En sonunda Thrasyleon'u yakaladılar, etlerine dişlerini geçirip parçaladılar. Çok üzülmüştüm, mecburen kalabalığın arasına karıştım, gerçeği belli etmeden arkadaşlarıma yardım etmemin tek yolu vardı, kovalayanlardan en öndekinin yakasına yapıştım 'Ne yapıyorsunuz? Yazık değil mi? Öldürmeyin böyle bir hayvanı. Yenisini bulmak kolay değil,' dedim.

XXI

Fakat beni dinlemediler, arkadaşşıma yardım edemedim. Evden kuvvetli bir adam çıktı, koşarak geldi, elindeki odunu kaldırdı ve ayının göğsüne vurdu ve ayıyı yere düşürdü. Durumu görenlerin korkusu geçti, hepsi birden ellerindeki bıçakları sapladılar. Eşsiz kahramanımız Thrasyleon, ölümsüzler arasına girmeye layık olan Thrasyleon, böylece öldü. Fakat herkese nasıl bir insan olduğunu gösterdi. Sonuna kadar direndi. Bir şey söylemedi, bağırmadı. Etlerini köpekler koparıırken, göğsünü kazıklar ve bıçaklar parçalarken de yine ayı gibi sesler çıkarmaya çalışıyordu. Felakete cesurca karşı koyuyordu, en sonunda canını kaderine teslim etti. Fakat oradakileri öyle korkutmuştu ki güneş doğana, hatta iyice parıldayana kadar kimse gelip de parmağıyla bile ölü hayvana dokunamadı. Ardından bir kasap geldi, diğerlerinden daha cesurmuş. Ama o da korkarak ilerledi, ayının karnını parçaladı, postun altından o heybetli insanı çıkardı. Thrasyleon'u da işte böyle kaybettik. Onu kaybettik ama o ününü kaybetmedi. Sonra tabutlara koyduğumuz malları aldık. Plataia topraklarından uzaklaşmaya çalıştık. Kendi

kendimize 'İnsanlarda doğruluk olmamasına şaşırmamalı, doğruluk bizim eğriliğimizi görünce kaçıp ölümler ülkesine sığınmış,' diyorduk. Yük ve uzun yolculuk hepimizi yordu. Üç kişiyi kaybettik ama yine de bu gördüklerinizi getirdik.

XXII

Hikâye anlatıldıktan sonra altın testilere su katılmamış şarap koyup ölen arkadaşlarını isimlerini anarak saçtılar, savaş tanrısı Mars için ilahiler okudular, sonra biraz uyuyup dinlendiler. Bize gelince, demin sözünü ettiğim yaşlı kadın bol bol arpa getirdi. Neyse ki cömert bir kadınmış. Öyle ki, benim at kendini Salius kardeşlerin şöleninde zannetti. Zaten bolluk sadece ona yaramıştı. O güne kadar hiç çiğ arpa tatmamış, sadece uzun süre kaynatılıp lapalaşmışımı yemiştım. İyi ki hırsızlar kendi yemek artıklarını bir yere dökmüşlerdi. Hemen oraya gittim. Uzun bir açlık dönemiyle kurumuş, sanki örümcek ağı bağlamış durumda olan boğazımı çalıştırmaya başladım. Zaman epeyce ilerledi, hırsızlar uyanıp yeniden yola çıkmaya hazırlandılar. Bazıları silahlarını aldı, bazılarıysa hayalet kıyafetine büründü. Ben rahatımı bozmadım, gözlerimi saran uykuya aldırış etmeden yemeye devam ettim. Lucius'ken her yemekte en fazla üç ekme bitirebilirdim. Ama eşek olduktan sonra karnım bir mağaraya dönüştü, üç sepet ekme yedim, daha da yiyecektim ama sabah oldu.

XXIII

Eşekliğime bakmadan utandım. Mecburen ekmeğin yanından ayrılarak en yakındaki dereye gidip su içim. Bu sırada hırsızlar geri dönüyordu. Hepsi üzüntü içindeydi. Yanlarında hiçbir şey yoktu. Elde kılıç genç bir kızı peşle-

rinden sürükleyerek bu tarafa getiriyorlardı. Kızın suratından ne kadar nazik birisi olduğu, kıyafetinden de soylu bir aileden geldiği belli oluyordu. Hem de çok güzeldi. O eşek halimde bile heyecanlanmaya başladım. Ağlıyor, saçlarını yoluyor, elbiselerini parçalıyordu. Hırsızlar kızı mağaraya sokarlarken güzel sözler söyleyerek acısını ve korkusunu gidermeye çalışıyorlardı. “Üzülme! Senin canına da namusuna da dokunmayacağız. Fakat biraz sabret ki bize iyiliğin dokunsun. Biz de bu işi isteyerek yapmıyoruz. Ama fakirlik. İşte bu fakirlik bize bunu yaptırıyor. Senin ailen çok zengin. Paralarını ne yapacaklarını bilemiyorlar. Ne kadar cinri olsalar da bize istediğimizi verip seni elimizden kurtarırlar,” diyorlardı.

XXIV

Buna benzer pek çok şey söylediler ama yine de kızı sakinleştiremediler. Zavallı kızcağızın durumu hiç kolay değildi. Yavrucak başını dizlerinin arasına koymuş, sürekli ağlıyordu. Bunun üzerine hırsızlar yaşlı kadını çağırdılar. Elinden geldiği kadar güzel şeyler söyleyip kızın keyfini yerine getirmesini istediler, kendileriye işlerine gittiler. Yaşlı kadın epey uğraştı ama kızı sakinleştirmeyi başaramadı. Birakın sakinleşmeyi zaman geçtikçe kızın bağırması, titremesi artıyordu. Ben bile ağlamaya başlamıştım. Kızcağız şöyle konuşuyordu: “Ne kötü kadermiş benimkisi. Benimki gibi bir evde doğup büyüyeyim, çok sayıda uşağım, kölem olsun, anneme ve babama saygı göstereyim ama en sonunda beni kaçırsınlar, kimsesiz kalayım. Ben artık bir insan değil, bir malım. Bir esir gibi bu taştan hapishaneye, bu işkence odasına kapatıldım. Çocukluğumdan bu yana alıştığım güzel yaşamı bıraktım da bu hırsızların arasında kaldım. Nasıl kurtulacağım ben? Ben ağlamayacaksam kim ağlayacak? Nasıl yaşayacağım

ben?" İşte böyle ağlıyordu kızcağız, üzüntüden çok yorgun düşmüştü, ağlamaktan boğazı yanıyordu, yorgunluktan gözleri kapanıyordu, ne yapsın, dayanamayıp uyudu.

XXV

Tam yeni uyumuştı ki uyandı. Ağlayıp tırnaklarıyla o güzelim yüzüne zarar veriyordu. Yaşlı kadın 'Ne oldu da hatırladın yine,' diye sorunca kız 'Bana olarılar oldu. Kurtulmaktan hiçbir umudum kalmadı artık. Bir ip ver de kendimi asayım. Bir kılıç ver de kendime saplayayım. Bir uçurum göster de kendimi oradan atayım. Benim için dünyada yapacak başka bir şey kalmadı,' dedi. Yaşlı kadın bu sözler üzerine çıkışarak 'Artık ileri gittin. Biraz önce uyumuştun. Ne oldu da uyandın? Efendilerimin istedikleri parayı alamamalarını istiyorsun değil mi? Sana söyleyeyim, hırsızlar senin o ağlamalarınla ilgilenmezler. Eğer susmazsan bil ki seni diri diri yaktırım,' dedi.

XXVI

Kız yaşlı kadının sözlerinden korkarak ellerine sarıldı. 'Acı bana anne. Yaşadıklarına bak da acı bana. Zaman saçlarını ağartırken yüreğini de yumuşatmadı mı? Sen de hiç acıma duygusu yok mu? Olamaz, elbette içinde insanlık vardır. İzin verirsen yaşadığım felaketi anlatayım. Yakışıklı bir adamdı. Onun gibisi yoktur bu dünyada. Herkes onun için 'keşke böyle bir oğlumuz olsa,' derdi. Benim amcamın oğludur, benden de üç yaş büyüktür. Çocukluğunuzdan bu yana beraber büyüydük, hiç ayrılmadık. Evimiz, odamız ve yatağımız hep aynıydı. Aramızda kutsal bir sevgi bağı vardı. Yakında nişanlanacaktık. Ailem bu işe razıydı, ona benim kocam gözüyle bakıyorlardı. Bir gün yanına akrabalarımızı alıp tapınağa gitti, bazı ayinler

yaptı. Bizim evin her yanı defne yapraklarıyla süslenmiş, meşalelerle aydınlatılmıştı. Evde evlilik şarkıları söyleniyordu. Zavallı annem benim düğüne hazırlarken bir yandan sarılıp yakında torunlarına kavuşacağını umduğunu söylüyordu. Tam da o sırada içeriye bıçaklı adamlar girdi, her yer savaş alanına döndü. Kılıçlar çıktı ve bir gürültüdür koptu. Ama hırsızlar hiç kimseyi öldürmediler ve hiçbir şey de çalınadılar. Sadece benim odama çıktılar. Bizimkiler daha ne olduğunu anlayıp beni korumaya gelmeden beni annemin kollarından çekip aldılar. Korkudan titriyordum, bayılmışım. Böylece benim düğünüm de Attis'inki³, Protesilaos'un ki⁴ gibi yarıda kaldı.

XXVII

Biraz önce gördüğüm rüya beni yeniden korkutup dünyanın en mutsuz insanı yaptı. Beni evimden, odamdan, yatağımdan çekmiş, ıssız bir yerlere götürüyorlardı. Ben de şanssız kocamın ismini söylüyordum. O da benim sarılmalarımın mahrum kaldığını görünce başındaki çiçekler ve üstüne sürülen kokularla benim peşimden gelmiş, sürüklenip götürülen karısını bulmak istiyordu. Bağırıp çağırıyordu herkesten yardım istedi. Hırsızlardan biri onun

3 Zeus'un bir gece rüyasında tohumunu yeryüzüne dökmesiyle doğan Agdistis'in aşık olduğu Attis, Agdistis'ten kaçmak için Pessinus'a sığınır. Orada kralın kızıyla evleneceği gece Agdistis gelir ve düğün yarıda kalır. Attis onu gördüğü için delirir ve penisini keser. Pessinus kralı da aynı şeyi yapar. Attis ölür, Agdistis de sevgilisinin bedeninin bozulmamasını sağlar. Bu efsane Pausanias tarafından anlatılmaktadır.

4 Troia savaşında rol oynayan Thesselialı komutan. Anadolu kıyılarına gelindiğinde öldürülür. Efsaneye göre Protesilaos'un yeni evlendiği Laodameia'ya doyamadan ölmesinin nedeni karı-kocanın tanrılara borçları olan töreni yapmadan gerdeğe girmelerinden kaynaklanmaktadır.

böyle peşlerinden gelmesine kızdı, yerden bir taş alıp kocamın kafasına fırlattı, kocam da öldü. İşte bu rüya beni çok korkuttu. Kız ağlayarak bunları anlatırken yaşlı kadın da kendini tutmaya çalışıyordu. 'İçin rahat olsun. Yalancı rüyalara kaptırma kendini. Gündüz gördüğün rüyaların yalancı rüyalar olduklarını bilmiyor musun? Gece görülenlerin de çoğu zaman tersi olur. Ağlamak, dayak yemek, öldürülmek, insanın para kazanacağını, başladığı işin sonunun iyi olacağını gösterir. Gülmek, iyi yemekler yemek ve aşk ise kötü habere işaret eder. Böyle rüyalar-
dan sonra ya hasta olursun ya da başına bir felaket gelir. Fakat ben çok sayıda masal bilirim, hem de eski zamanın masallarını. Dinlemeye doyamazsın. Birini anlatayım da keyfin yerine gelsin,' diyerek anlatmaya başladı:

XXVIII

Bir ülkenin kralı ve karısı varmış. Üç kız çocukları olmuş. Kızların üçü de güzelmiş. Ama ilk ikisinin güzellikleri öyle insanların konuşmakla bitiremeyecekleri türden değilmiş. En küçükleri ise o kadar güzelmiş ki bırakın anlatmayı, övmek için bile kelime bulunamazmış. Hem o ülkeden hem de yabancı yerlerden insanlar onun güzelliğini görmek için gelirler, hayran hayran baktıktan sonra da sağ ellerinin işaret parmağını başparmakları üzerine koyup dudaklarına götürür, yerlere kapanıp Venus'a tapar gibi ona taparlarmış. Komşu kentlerde ve ülkelerdeki insanların kimileri: "Denizin mavi derinliklerinden doğup köpüklü dalgaların damlalarıyla yoğrulan tanrıça artık ölümlüler arasına karışmış, gönülsüzlük edip gücünü herkese gösterirmiş," diyorlar, kimileriye "Hayır, gökyüzünün damlaları bu sefer dalgalardan değil de topraktan bir Venus doğrumuş, hem de bu Venus'ı bekaret çiçeğiyle süslemiş," şeklinde konuşuyorlarmış.

XXIX

Efsane her geçen gün büyümüş, bir adadan bir adaya. daha sonra da en uzak yerlere kadar ulaşmış. Herkes kızın güzelliğini duymuş. İnsanlar yollara çıkmışlar, fırtınalara katlanıp denizler aşmışlar, yaşadıkları zamanın o ünlü harikasını görmek istemişler. Artık Venus'u görmek için Paphos'a ya da Knidos'a giden kimse kalmamış, gemiciler Kythera Adası'na bile uğramaz olmuşlar. Tanrıçaya kurban adanıp kesilmez olmuş, tapınakları boşalmış, heykelinin konduğu yastıklar ayaklar altında çiğnenmiş, törenlerine giden yokmuş, heykelleri çiçeksiz kalmış, kurban taşları boşalmış, üzerlerindeki küller soğumuş bunun yerini soğuk bir kül almış. İnsanlar yüce tanrıdan bir şey isteyecekleri zaman o kızın önünde diz çöker olmuşlar. Sabah olup da o kız görüldüğünde artık kalplerde sadece ismi kalmış olan Venus'u anarak kurbanlarını ona sunmuşlar. Halk onun geçtiği meydanlara toplanıp ellerindeki çiçeklerle ona taparmış. Tanrılara gösterilmesi gereken saygının böyle bir ölümlüye gösterilmesinden Venus hoşlanmamış. Umursamamazlık da etmemiş, şöyle bir silkinerek kafasını kaldırmış ve kendi kendine şöyle demiş:

XXX

“Ben ezelden beri doğaya şahitlik ettim, ben bütün öğelerin ilk kaynağı, yerin ve gökyüzünün besleyicisi Venus'um. Tanrıçalığın gerektirdiği saygıyı bir ölümlüyle paylaşmak ne kadar mantıksız. İsmime leke bulaşmasına katlanamam. Demek ki tanrıçalığıma ortak çıktı, bana tapınlar benimle birlikte ona da tapacak, benim için, “olsa da olur, olmasa, da olur,” diyecekler. Benim yerime bir gün ölecek olan o kızın yüzüne bakacaklar. Demek yüce

Iuppiter'e bile "Doğru demiş," dedirten ünlü çobanın⁵ beni güzellik bakımından tüm diğer yüce tanrıçalardan üstün bulması boşunaymış. O kız da benim elimden ayrıcalıklarımı alığı için sevinip durmasın. Güzelliğine mi güveniyor? Ben ona güzelliğin nasıl bir suç olduğunu gösteriveririm." Venus kendi kendine böyle konuşmuş. Hemen oğlunu çağırmış. O kanatlı çocuk saygısızın tekidir. Ah-lâksızdır, eline tutuşmuş çıralar ve oklar alıp geceleri evden eve dolaşır, insanları birbiriyle kavga ettirir, aralarını bozar, her türlü kötülüğü yapar ama yine de ceza görmez biridir. Hani faydalı bir iş de yapmaz. Yaratılışı gereği hep kötülük düşünen o çocuğu bir de annesi kışkırtmış. Yanına almış, kızın olduğu kente götürmüş, o güzelim kızı, Psykhe'yi göstermiş.

XXXI

Güzellikte kendisiyle çekiştiği anlatırken sinirden titriyormuş. "Çocuğum. anne sevgin uğruna, oklarının açtığı tatlı yaraların için, kalplere düşürdüğün o eşsiz yalımların için, annenin intikamını al. Hem de o kıza öyle bir ceza ver ki, bir daha benimle yarışmak ne demek öğrensın. Benim senden sadece bir isteğim var, lütfen bunu da yerine getir. Ben bu kızın, yer yüzündeki erkeklerin en alçağına, hiçbir iş beceremeyen, yiyeceğı bile olmayan bir erkeğı, yoksullukta, çirkinlikte, kötülükte bir benzeri olmayan bir erkeğı aşık olmasını istiyorum," demiş. Böyle konuştuktan sonra oğluna sarılmış, aralanmış dudaklarıyla onu uzun uzadıya öpmüş. Daha sonra en yakın kumsala gitmiş, gül pembesi ayaklarını parıldayan dalgaların köpüklerine değdirmiş, derin denizin berrak yüzünde yürüyüp gitmiş. Denizin içinden geçerken sanki kendisi daha

5 Bahsedilen çoban Troya prensi Paris'ten başkası değildir.

önceden emretmiş gibi deniz tanrıları yanına gelip etrafında dönmeye başlamışlar. Hemen Nereus kızları⁶, gökyüzü sakallı Fortuna⁷, eteği balıklarla dolu Salada, yunus balıklarına binip koşturan Palaemon, hep bir ağızdan şarkılar söyleyerek gelmişler. Tritonlar denizin üstünde sıçrayarak oynamaya başlamışlar. Birisi elindeki flüte usulca üfleyip nağmeler düzmüş, bir diğeri güneşin yakıcı oklarını ipekten bir kumaşla engellemiş, biri tanrıçanın önüne bir ayna koymuş, bazıları ise tanrıçanın arabasına ikişer ikişer tutunup ona eşlik etmiş. İşte Venus, deniz yolculuğuna böyle bir kalabalıkla çıkar.

XXXII

Psyche ise çok güzelmiş ama o güzelliğin kendisine bir yararı olmamış. Herkes ona hayran oluyor, herkes onu övüyormuş. Ancak ne krallar ve soylular ne de aşağı tabakadan insanlar onu istemiyormuş. Tanrıçaya benzeyen o güzelim yüzüne bakıyorlarmış, beğeniyorlarmış ama sanki heykele bakar gibiymişler. Kardeşleri kadar güzel olmayan ablaları krallarla evlenmişler ve mutlu olmuşlar. Psyche ise bir koca bulamadığına üzülüp duruyormuş. Bütün dünyanın konuştuğu güzelliğinden nefret etmeye başlamış. Talihsiz kızın zavallı babası “Yoksa ben farkında olmadan tanrılara karşı bir suç mu işledim,” diye düşünerek Miletos’a gidip Apollo’ya⁸ dua etmiş, kurbanlar kesmiş, kimsenin istemediği kızı için koca ve düğün iste-

6 Nereus, deniz yaşlılarındandır. Toprakla denizin birleşmesinden doğan Nereus Okeanus’un kızı Doris ile evlenir. Bu evlilikten aralarında Akhilleus’un annesinin de bulunduğu kız çocukları olur. Nereus Kızları Herakles efsanesinde de yer almaktadır.

7 Kaderi simgeleyen tanrıça. Hellenlerdeki Tykhe ile birdir.

8 Leto ile Zeus’un oğlu. Ozanların babası olarak kabul edildiği gibi müzik ve sanat konusunda da çok sayıda efsanesi vardır.

miş. Tanrı sözcüsüne de danışmış. Apollo Hellendir, Mile-
tos'taki tapınağı kuran da bir Ionialıdır ama bu hikâyeyi
yazana kulak vermiş ve söyleyeceklerini Latince söylemiş.
Şöyle konuşmuş:

XXXIII

“Kızı bir ölüm düğünü için giydir, süsle, bir dağın tepesi-
ne götür. Damadının bir insan oğlu olmayacak. Kızını bir
ejderha alacak, bu ejderha öyle bir canlıdır ki kanatlarıyla
havada dolaşıp karşılaştığı her şeyi yakıp yıkar. Ondan
Iuppiter bile korkar. Bütün tanrıları korkutmuş, cehen-
nemin ırmaklarına, Styx'in karanlıklarına kadar her yere
korku salmıştır.” Eskiden mutlu olan Kral bu sözleri du-
yunca mecburen sarayına dönmüş, Tanrı'nın emirlerini
karısına anlatmış. Günler boyunca ağlayıp yas tutmuşlar.
Ama tanrı sözü bu, geciktirmeye gelmez. Hangi insan ka-
derinden kaçabilmiş? Zavallı kızın ölüm düğünü hazırlık-
larına başlamışlar. Meşalelerin alevi dumanla karışmış,
kül altında sönmüş, flütler neşeli şeyler çalacakları yerde
Lydia makamına uyarak çalmaya başlamışlar, düğün şar-
kısı yerine korkutucu şeyler duyulmuş, kız da gelinliğinin
duvağıyla gözyaşlarını silmiş. Böyle bir felakete acımaya-
cak birisi var mıdır? Kral'ın kentindeki herkes de gelip yas
tutmaya başlamış.

XXXIV

Mecburen Tanrı'nın emrine uyulacak, zavallı Psykhe'yi iş-
kenceye götüreceklermiş. Ölüm düğünü töreni büyük bir
üzüntüyle gerçekleştirilmiş. Halk cenaze törenine katıl-
mak istenmiş, Kral'ın peşine düşmüş. Nasıl ağlamasın
Psykhe? Kocaya değil ölüme gidiyor. Annesiyle babası

böyle bir felakete katlanamayıp “Biz böyle bir şey yapamayız,” diyecek olmuşlar ama kızları kendiliğinden onlara: “yaşlılığınızın mutsuz yıllarını böyle sonsuz ağlamalarla mı geçireceksiniz? Sizin yaşamınız benimkinden daha üstündür. Ağlayarak yaşamınızı daha da mı kısaltmak istiyorsunuz? Benim her zaman saygıyla baktığım yüzlerinizi benim için perişan mı edeceksiniz? Yazık değil mi gözlerinize? Onlara zarar vermek bana zarar vermektir. Saçlarınızı neden yoluyorsunuz? Baba neden göğsünü yumrukluyorsun? Ya sen anne, benim için kutsal olan göğüslerine neden vuruyorsun? Benim güzelliğimin ödülü buymuş demek. Kıskançlık size öldüresiye vurdu. Başınıza gelenin ne olduğunu biliyorsunuz ama artık çok geç. Siz şimdi değil, insanlar beni görmeye gelirlerken, benim için yeni bir Venus derlerken ağlamalıydınız. işte o günlerde bana acımalıydınız. O günlerde beni kaybettiğiniz için yas tutmalıydınız. Bugün anlıyorum ki, benim başıma gelenler bana hep Venus denilmesi yüzündendir. Beni kaderime yazılı olan o kayaya götürün. Mutlu düğünüm yapılsın. Artık mutlu kocama, efendime kavuşmak istiyorum. Çabuk olsanıza, ne bekliyorsunuz? Dünyayı yıkmak için doğmuş olanla buluşmaları neden geciktirmek istiyorsunuz,” demiş.

XXXV

Kız böyle konuştuktan sonra hiç korkmadan kendisini uğurlamaya gelenlerin arasına karışmış. Sarp bir dağın tepesinde, tanrının buyurduğu kayanın dibine gelerek kızını oraya bırakmışlar. Töreni aydınlatan düğün meşalelerini gözyaşları içinde söndürüp atmışlar. Ardından da üzüntü içinde evlerine geri dönmüşler. Zavallı anne baba bu felaketten sonra saraylarına kapanmış, bir daha da

çıkmamak üzere karanlıklara girmişler. Psykhe ise dağın tepesinde korkudan titreyip ağlıyormuş, bu sırada tatlı bir rüzgâr çıkıp onu okşamış, eteğinin arasına girip şişirmiş, hiç sarsınadan yavaşça kaldırmış, o sarp tepeden indirmiş ve güzel bir bahçedeki çiçeklerin üzerine yatırmış.

BEŞİNCİ KİTAP

I

Psykhé çiğ damlalarıyla nemlenmiş yumuşacık çimen halısı üzerine rahatça uzanınca kalbinin çarpıntısı bitmiş ve yavaşça kendinden geçmişti. Uyuyup dinlenmiş, sanki içini bir ferahlık kaplamış. Uyanıp etrafına bakındığında bir de görsün? Yüksek ağaçlı sık bir koru ve yanı başında berrak bir pınar varmış. Korunun ortasında krallara yakışır bir ev varmış. Aslında ev de demek de doğru değil. Bir saraymış. Bir insanın değil ancak bir tanrının yapabileceği bir saray. Daha kapısından girerken bile burasının tanrılara ait olduğu belli oluyormuş. Öylesine güzel bir biçimde donatılmış ev. Fildişi kakmalı limon ağaçlarından yapılmış tavanlara altın direkler destek sağlıyormuş. Kapıdan içeri girer girmez gümüşten duvarların hepsinde yabani, korkak ya da evcil hayvan resimleri varmış. Gümüşü hayvanların kaynaşmasıyla canlandıran, soluk alıp verirmiş gibi gösteren o benzersiz insanın... ne insanı, en azından bir yarı tanrı olacak bu kişinin marifetine hayran olmamak elde değilmiş. Yerlerde küçük parçalar halinde kesilmiş renkli değerli taşların resimleri kazılıymış. Ayak-

ları böyle elmaslara, zümrütlere, incilere basan insanlar ne mutludur, hatta iki üç misli mutludur. O büyük evin öyle bir güzelliği varmış ki, altından yapılmış tüm duvarlar parlıyormuş, güneş ışığı girmese bile altınlar odayı aydınlatırlarmış, kapılardan, girişlerden bile şimşekler çıkıyormuş. Evde öylesine çok mal mülk varmış ki yüce Iuppiter insanların arasında yaşamaya karar verse ancak kendisine böyle bir ev yaptırmış.

II

Psykhe de o güzel yerin büyüüne kapılarak ve dertlerini unutarak içeri girmiş, bütün o güzel şeylere hayran olup teker teker incelemeye başlamış. Bakmış ki, arka tarafta büyük ambarlar var ve hepsi de ağzına kadar dolu. Dünyada her varsa orada da eksik değilmiş. Kızcağız gördüklerine çok şaşırmış ama en çok da bunca zenginliği kimsenin bekliyor olmamasına şaşırmış. Hayranlıkla gördüklerine bakarken kulağına bir ses gelmiş “Neden bu bolluk ve zenginliğe şaşıyorsun? Bunların hepsi senin. Bir odaya gir de yatağa yatıp dinlen, istediğin zaman söyle hamamı hazırlayalım. Sana sesini duyuranların hepsi senin birer hizmetçidir, hepimizin senin emirlerini bekliyoruz. Giyinip hazırlandıktan sonra sana krallara yaraşır bir masa hazırlanacak.”

III

Psykhe kendisini bir tanrının koruduğunu, mutluluğun ondan geldiğini anlamış. Görmediği seslerin söylediklerini yapmaya başlamış, önce biraz uyumuş, sonra da yıkanmış. Birdenbire bakmış ki önünde yarım ay biçimli bir sofra duruyor, karnını doyurması için sofra hazırlandığını anlayıp hemen sofranın başına geçmiş. Hemen önüne

tanrıların içtiği nektara benzeyen şaraplar, çeşitli güzel yemeklerle dolu tepsiler getirilmiş fakat yine de hiç kimse görünmüyormuş. Sanki tüm bunları getiren şey bir rüzgârmiş. Kimseyi göremiyormuş, sadece nereden geldiği belli olmayan sesler duyuyormuş, hizmet edenler de hep o seslermiş. Psykhe yemeğini bitirdikten sonra içeriye birisi girmiş ve kendisini göstermeden şarkılar söylemiş, bir başkası kithara çalmış, kithara çalan da diğeri gibi kendisini göstermemiş. Sonra koro halinde söylenen bir ilahi duymuş, kendisi hiç kimseyi görmemesine rağmen yanında çok sayıda insanın bulunduğunu anlamış.

IV

Bu eğlenceler bitip de artık akşam olunca Psykhe yatağına girmiş. Gece ilerleyip hava iyice karanınca Psykhe'nin kulağına bir ses gelmiş. Yalnız başına olduğu için bekareti alınacak diye korkup titremiş. Tam olarak başına ne geleceğini anlayamadığından korkusu artıyormuş. Kısa bir süre yanına birisi gelip uzanmış, Psykhe'yi karısı yapmış, sabah olmadan da çekilip gitmiş. Kapının önünde bekleyen sesler, bekareti alınan yeni gelinin yanına koşup yatağından kaldırmışlar, giydirip her işini yapmışlar. Bu iş günler boyunca böylece devam etmiş. İşte insanın yaratılışı böyledir, bu yeni zevkin yanına bir de alışkanlık katılınca Psykhe hayatından daha çok memnun olmaya başlamış. Nereden geldiğini anlayamadığı tatlı sesler kendisine arkadaşlık ediyorlarmış. Annesiyle babası ise büyük bir üzüntü içinde yaşlanıp gidiyorlarmış. Psykhe'nin yaşadıkları uzak diyarlara kadar yayılmış, ablaları da her şeyi öğrenip üzölmüşler ve hemen kocalarının yanından ayrılıp acılarını paylaşmak için anne babalarının yanına gelmişler.

V

İşte o gece Psykhe'nin gözleriyle göremediği ama elleriyle dokunduğu, kulaklarıyla işittiği kocası şöyle demiş: "Psykhem benim, güzel karım. Kader senin başında büyük bir tehlike dolaştırıyor, aman kendine dikkat et. Ablaların senin öldüğünü sanıyorlar, senin izini arıyorlar, yakında o bildiğin kayanın başına varacaklar. Sen, kaza-ra onların ağlayıp yalvarmalarını duyarsan sakın aldınış etme. Eğer bakarsan hem beni üzmüş olur hem de başına büyük bir dert açarsın." Kocası böyle konuşunca Psykhe ikna olmuş ve onun söylediğini yapacağına söz vermiş. Ama gece sona erip de kocası da gidince kızcağız bütün günü ağlayarak geçirmiş. Kendi kendine "Umudum kalmadı, artık yaşamım sona erdi. Ev çok güzel, ne istesem var ama yine de ben burada esir değil miyim? Baksa-na hiç kimseyle konuşamıyorum. Ablaların benim için üzülüyorlar ama ben onları avutmaya dahi gidemiyorum. Onlarla buluşmam bile yasak," demiş. Yıkanmamış, yenmemiş, içmemiş, gücünü yenileyecek hiçbir şey yapmamış ve sadece gün boyu ağlamış. Gece olunca da ağlamaya devam ederek yatağına girmiş.

VI

Biraz sonra, her zamankinden daha erken bir saatte kocası gelip yanına yatmış, sarılmış, ağlamaktan ıslanmış yüzünü öperken üzüntüyle "Psykhe sen sözünde böyle mi duracaksın? Kocan artık senden ne bekleyebilir? Tüm gün, gece, hatta kocanın yanında bile kendini üzmeye devam ediyorsun. Bundan sonra istediğini yap, kendini kaybetmek istiyorsan buna kırn karışır? Ama unuttu söylediğim gibi bir gün yaptıklarından şikâyetçi olursan kimse sana yardım edemez," demiş. Bunun üzerine Psykhe yal-

varmış, dayanamayıp kendini öldüreceğini söylemiş, ablalarını görmek, üzüntülerini unutturmak ve onlarla konuşabilmek için kocasından izin almış. Kocas, yeni gelinin bu isteklerini kabul etmekle kalmayıp ablalarına dileğince altın götürmesine de izin vermiş. Ancak onların kötü bir öğüdünden etkilenip kocasının yüzünü görmeye kalkışmaması da sıkı sıkı tembihlemiş. Bunu yaparsa başışlanmaz bir suç işleyip tanrılara karşı gelmiş olacağını, mutluluğun zirvesinden acılar uçurumuna yuvarlanacağını, bir daha da kocasının ona sarılmayacağını söylemiş. Psykhe'nin yüzü gülmüş, kocasına teşekkür ederek neşeyle "Senden ayrılmaktansa benim için ölmek çok daha iyidir. Sen kim olursan ol, seni çok seviyorum, ölesiye seviyorum. Sen benim için aşk tanrısı Cupido'dan bile üstünsün. Fakat senden bir isteğim daha var, onu da yap; Zephyros'a¹ söyle de ablalarımı buraya getirsin," demiş. Öpücükleriyle erkeğini büyülemiş, yalvarmış, sarılmış, "Sevgilim, kocacığım, Psykhe'in bir tanesi," demiş. Ona bu türden başka güzel sevgi sözleri söylemiş. Böylece kocasını kandırmış. Tabi erkek bu. Karşı çıkabilir mi? Karısının tüm isteklerini kabul etmiş. Sabah olunca karısının yanından ayrılıp gitmiş.

VII

Psykhe'nin ablaları kardeşlerinin bırakıldığı kayanın yerini öğrenip oraya gitmişler. Ağlamışlar, şikâyet etmişler, öylesine bağırılmışlar ki kayalardan yankılar gelmiş. Zavalı kardeşlerinin ismini çağırmaya başlamışlar, dağdan inen bu acı bağrıışmaları, inlemeleri duyunca Psykhe çok üzölüp şaşkına dönmüş ve titreyerek evinden çıkmış "Neden böyle kendinizi parçalarcasına bağınıyorsunuz? Yası-

1 Astraios ile Eos'un oğlu. Batı rüzgârı.

nı tuttuğunuz kardeşiniz karşınızda işte. Sadece ölüler için böyle ağlanır. Kendinizi üzmeyin artık, yanaklarınızı ıslatan gözyaşlarını dindirsin. Uğruna ağladığınız kardeşinizi buldunuz işte, sarılın ona,” demiş. Bunu söylerken Zephyros’u da çağırmış. Kocasının emirlerine uyan Zephyros ablaları yavaşça kaldırmış, onlara hiç dokunmadan gidecekleri yere uçurmuş. Kardeşler birbirlerine kavuşunca sarılıp öpüşmüşler ve sevinç gözyaşları dökmüşler. Psykhe “İşte benim evim, içeri girip sevinin artık kardeşinize kavuştunuz,” demiş.

VIII

Böyle söyleyerek onlara altın duvarlı evin bütün zenginliklerini göstermiş, işleri yapanların seslerini dinletmiş, dinlenmeleri için onları o güzelim hamamlara davet etmiş daha sonra da fanilerin hayatlarında göremeyeceği güzellikte bir sofra hazırlatmış. Ablaları karnlarını doyurup o güzelim zenginliği gördüklerinde içlerinde bir kıskançlık duygusu oluşmuş. Birisi sabredemeyip çeşitli sorular sorarak gelini yoklamaya başlamış. Bu tanrısal güzellikler kiminmiş? Kocasını da kimmiş? Ama Psykhe kendine söylenenleri düşünmüş ve bildiklerini saklamış, hiç konuşmamış. Hatta bir de yalan uydurmuş. Kocasının yakışıklı bir delikanlı olduğunu ve bütün gününü kırlarda, dağlarda avlanmakla geçirdiğini söylemiş. Ama konuşma uzarsa belki gerçeği anlarlar diye korkarak ablalarına çok sayıda elmas ve altın vermiş. Daha sonra da Zephyros’u çağırıp ablalarını götürmesini söylemiş, o da hemen bunu yapmış.

IX

Yaşadıkları şeyler iki ablayı çok şaşırtmış. Evlerine girince konuşmaya başlamışlar. Birisi demiş ki, “Şu kadere bir

bak! Haksızlık, hırsızlık demeyelim de ne diyelim? Üçümüz aynı anne babanın çocuklarıyız ama şu yaşadığımız hayatların farkına bak. Bizleri yabancılara verdiler. Onlara köle olduk, vatanımızdan uzaklaştık. Sürgün bir yaşıyoruz. En küçüğümüz, en son doğup annemizin karnını kurutan kardeşimiz ise zenginliğe kondu. Bir tanrıyla evlendi. Zenginliği var ama kullanmasını bilmiyor. Gördün ya, o evde neler var; parlak giysiler, üzerinden ateş çıkan değerli taşlar ve altınlar. Nereye baksan altın görüyorsun. Kocasını da anlattığı kadar yakışıklıysa daha ne isteyecek? Belki de birbirlerine biraz daha alıştıkları zaman kocası olacak o tanrı kardeşimizi bir tanrıça yapabilir. Zaten olmuş da sayılır. O gördüğümüz kardeşimiz bir tanrıça gibi değil miydi? Şimdiden o seslere emirler vererek tanrıçalık taslamaya kalkışmıyor mu? Bir de benim kötü kaderime bak. Babamdan daha yaşlı, kel, çocuklardan bile zayıf bir cüce. Hem ayrıca evindeki her şeyli de kilit altında tutar.

X

Birisi bitince diğeri konuşmaya başlamış “Benim kocam da çok hasta. Güzelliğim hiçbir işe yaramıyor. Sevişmeye bile gücü yok. Ben de onu çekiyorum işte. Parmakları biçimsizleşmiş, kaskatı kesilmiş, bütün gün ovala babam ovala! Eskiden ellerim pamuk gibi yumuşacıktı. İğrenç merhemlerle, sargılarla, kötü kokulu akıntılarla ne hale geldi. Onun evine gelin değil, sanki hasta bakıcı niyetine gitmişim. Kardeşim seninle açık konuşacağım. İstersen Psykhe’nin bizden böyle üstün olmasına katlanırsın, sana karışmam. Ama ben onun layık olmadığı bu mutluluğuna dayanamayacağım. Bir de düşünsene bizim yanımızdaki davranışlarını. Bize o tüm zenginliklerini neden gösterdi? Kibirlenmek için değil mi? Kibirlilik onun içine işlemiş. Daha sonra da istemeye istemeye önümüze birkaç kırıntı

attı. Bizden sıkıldığını da saklamadı. Hemen emretti, bir rüzgâr gelip bizi oradan götürdü. Şimdiki durumuyla kibirlenmesin. Eğer onu çıktığı zirveden indirmezsem bana da kadın demesinler. Ölümüm pahasına yaparım bu işi. Onun yaptıkları senin de hoşuna gitmemiştir eminim. O halde ne duruyoruz? Haydi ne yapacağımızı düşünelim. Bir de şunu söyleyeyim. Orada gördüklerimizi ve yaşadıklarımız anne babamız da dahil kimseye söylemeyelim, kardeşimin yaşayıp yaşamadığını bile söylemeyelim. Gördüklerimizin bizi üzüp utandırmış olması yetmiyormuş gibi bir de kalkıp kardeşimizin mutluluğunu, zenginliğini mi anlatalım yani? Bir kişinin zengin olması yetmez, kendini mutlu sayması için zenginliğinin duyulmasını da ister. Kimseye anlatmayalım onun zenginliğini. Akli başına gelsin Psikyhe'nin. Onun hizmetçileri değil ablaları olduğumuzu anlasın. Şimdilik kocalarımızın o sönük, fakirlik kokan evlerine dönelim. Güzel bir tertip düşünelim. Hazırlığımızı bitirdikten sonra da geri dönüp cezasını verelim.”

XI

Kötü insan bir kötülük planlar da mutsuz olur mu? Ablalar getirdikleri hediyeleri saklayıp saçlarını yolmuş, yüzlerini parçalamış ve yalandan ağlamaya başlamışlar. Bununla da yetinmeyerek anne ve babalarının acısını arttırmışlar. Ama yine yerlerinde duramamış, öfke ve hasetle dolu bir halde hemen yola çıkmışlar, kardeşlerine bir oyun yapmaya, daha doğrusu onu öldürmeye karar vermişler. Kızcağızın bir suçu yoktu. Psykhe'nin kim olduğunu bilmediği kocası ise “Tepende dolaşan tehlikelerin farkında mısın? Kader sana ne oyunlar hazırlıyor, biliyor musun? O kader ki, bir anlık boşluğundan faydalanıp işini bitirir. Alçak cadılar sana bir tuzak kurmaya çalışıyor-

lar. Tüm dertleri sende benim yüzümü görme isteği uyardırmak. Fakat şunu bil ki, eğer bir defa benim suratıma bakacak olursan beni bir daha bulamazsın. O alçaklar buraya gelirlerse, ki kesinlikle gelecekler, emin ol, iyilik için değil kötülük için gelecekler. Onlarla konuşmamalı-sın. Ama kalbin dayanamayıp da konuşursan bile sözleri-ni umursama. Ne sorarlarsa sorsunlar, sen onları cevap-lama. Artık bir evimiz var. Daha dün çocuktun ama şimdi senin bir çocuğun olacak. Eğer konuşmayıp sırlarımızı kimseye anlatmazsan o çocuk ölümsüz bir tanrı olur, eğer konuşursan ölümlü bir insan olur,” dedi.

XII

Psykhe bunları duyunca heyecanlanmış. Hangi kadın kendinden bir tanrı doğacağını duyunca sevinmez. Sade-ce anne olmak bile onu mutlu eder. Heyecandan el çırp-mış çocukcağız. Artık günleri saymaya başlamış. Psikhe bu kadar kısa sürede karnının bunca şişmesine şaşırır-ken ablaları olacak o iki cadı ise, kalplerinde kötülük duy-gusuyla denizleri aşmışlar. Psikhe'nin kaybolup du-ran kocası o gün bir öğüt daha vermiş “Artık zamanı gel-di, senin soyundan olanlar kılıcını çektiler, askerlerini sı-ralayıp ordularının başına geçtiler, savaş borusunu üfle-diler. Ablaların seni öldürmeye geliyorlar. Başımızda ne dertler var bir bilsen! Lütfen kendine de bize de acı. Sırrı-mıza bir tanrı gibi saygı göster, evimiz yıkılmasın, kendi-ni, beni ve çocuğunu kurtar. Seni öldürmeye gelenlere na-sıl abla dersin? Kan bağınızı bile umursamadılar. Birer deniz kızı gibi gelip kayanın üstüne çıkacaklar, o uğursuz haykırımlarıyla taşları çınlatacaklar. Sakın umursama, sa-kın görme onları,” demiş.

XIII

Psykhe ağlayarak kocasına “Şimdiye kadar ağzımın ne kadar sıkı olduğunu anlamadın mı? Hiç senin sözünden çıkmadım. Öğrenmemi istemediğin şeyi öğrenmeye çalıştım mı? Bana güvenebileceğini, verdiğim sözde duracağımı göreceksin. Fakat sadece bir isteğim var. Benden yüzünü saklıyorsun ama en azından Zephyros’a emret de ablalarımı göreyim. Alnıma dökülen o güzel saçlarını uğruna, o tombul yanaklarım için, göğüslerimin başı için, yüzünde senin yüzünü görebileceğimi umduğum yavrumuzun başı için sana yalvarıyorum, dizlerine kapanıyorum. Ancak senin uğrunda, senin için yaşayan Psikhe’nin kardeşlerinden yoksun kalmasına izin verme. Artık senin yüzünü görme mutluluğunu istemiyorum. Gecelerin karanlığı bile içimi aydınlatıyor. Sen benimsin, ışığımsın, bu bana yeter!” demiş. Bu sözler, bu sarılmalar Psikhe’nin kocasını büyülenmiş, karısının gözyaşlarıyla karışan kendi gözyaşlarını kurulamış ve onun isteğini yapacağını söylemiş. Ardından gün doğmak üzere olduğu için yanından ayrılmış.

XIV

Kötülük ortağı olan o iki abla ailelerinin yanına gitmeden gemiden inip doğruca kayanın dibine gitmişler, kendilerini götürecek olan rüzgârı bile beklemeye dayanamayıp çılgınca bir cesaretle kendilerini boşluktan aşağı atmışlar. Ama Zephyros efendisinin sözünden çıkar mı hiç? Hiç istemeden de olsa tutmuş onları. Tatlı rüzgârların kucağında götürüp yere bırakmış, ikisi de dinlenmeden bir kasırga gibi eve girmişler, öldürmek istedikleri kıza sarılmışlar, abla gibi davranmışlar, kalplerindeki ölkeyi yalancı sevgi sözcükleri ile saklayarak şöyle demişler: “Ne güzel Psikhe

artık çocukluktan çıkmışsın, bir anne olacaksın, söyle bakalım hangimize güzel hediyeler verecek ve evlerimizi şendireceksin? Öyle bir çocuğu koruyup besleyeceğimiz için ne kadar şanslıyız. Güzellik bakımından annesiyle babasına benzerse dünyaya yeni bir Cupido geliyor demektir,” diye konuşmuşlar.

XV

Buna benzer sahtekarca sözlerle kardeşlerini kandırmışlar. Psykhe de ablalarının yorgun olduklarını düşünerek onları sandalyelere oturtmuş, hamamı hazırlatmış, sofraya götürmüş, önlerine çeşitli etler ve hiçbir yerde görülmeyen yemekler getirtmiş. Emredince kithara çalınmaya başlamış, bir daha emredince, güzelim ney sesleri duyulmuş. Çalgıcıları görünmeyen tüm çalgılar dinleyenleri kendinden geçirmeyi başarıyormuş. Ama Psykhe'nin iki ablası da çok kötü niyetliymiş. Bal gibi tatlı bir ezgi bile onları yumuşatamamış. Her an tasarladıkları fenalığı düşünüyor, belli etmeksizin kardeşlerinin ağzını arıyor, kocasının kimlerden olduğunu, nereden geldiğini, ne yaptığını soruyorlarmış. Psykhe de saf bir kızmış, eski yalanını unutup yeni bir yalan uydurmuş. Buralardan bir yerden geliyormuş, para işleriyle uğraşıyormuş, yaşlıca saçları beyazlamış bir adam demiş. Fazla uzatmak istememiş, ablalarına yine bir sürü hediye vermiş, yine rüzgârlar arabasına bindirip gökyüzüne göndermiş.

XVI

Zephyros'un sakın rüzgârına binmiş, evlerine giderlerken şöyle diyorlarmış: “O aptal kızın uydurduğu yalanlara bir bak? Geçen gün kocası için bir delikanlı diyordu, bugünse saçlarına ak düşmüş yaşlı bir adam oldu. Böyle birkaç

gün içinde yaşlanan delikanlı da kimmiş acaba? O saygısız kız bizimle alay ediyor. Ya da kocasının nasıl birisi olduğunu kendisi de bilmiyor. İşin aslı ne olursa olsun yapmamız gereken şey onu bu zenginlikten koparmaktır. Kocasının yüzünü bilmiyorsa bir tanrıyla evli demektir. O zaman çocuğu da bir tanrı olacaktır. Eğer onun bir tanrı doğurduğu duyulacak olursa ben kendimi öldürürüm. Şimdilik annemizle babamızın yanına gidip amacımıza ulaşacağımız planı yapalım.”

XVII

İki abla intikam ateşiyle yanarak evlerine dönmüşler. Anne babalarıyla birkaç kelime ettikten sonra geceyi heyecan içinde geçirmiş, ne yaptıklarını bilmez durumda uykusuz kalmışlar. Sabah olunca da kayanın dibine gitmişler. Oradan yine rüzgârın yardımıyla çabucak eve inmişler, gözlerini sıkıp zorla birkaç damla yaş çıkarmışlar, Psykhe’yi kandırmak için türlü türlü yalanlar söylemişler “Mutluluk her şeyi görmeni engelliyor, başına gelen derdi anlamıyorsun, görmüyorsun. Senin için üzülüyoruz. Güvenilir bir yerden öğrendik, senin başına gelenleri kendi başımıza gelmiş saydığımız için senden saklanamayacağız. Geceleyin senin yanına gelen kimmiş biliyor musun? Ağzı dolu bir yılanmış. Bir de Apollo’nun sözcüsünün söylediklerini düşünsene. O da senin korkunç bir diyara gelin gideceğini, bir ejderin seni alacağını söylememiş miydi? Bu yörenin sakinleri arasından çok kişiler bu canavara yem olmuştur. Yılanın karnını doyurduktan sonra nehri yüzerek geçtiğini herkes görmüş.

XVIII

Şimdilik seni besliyor, hem de en bulunmaz yemeklerle

besleyip en tatlı sözlerle kandırıyor. Fakat tüm bunlar uzun sürmeyecek. Sen doğum yaptıktan sonra o yılan seni yutacak. İstersen seni düşünen ablalarının sözlerini dinleyip ölümden kaçarak korkusuzca yaşamak istersin, istersen o yılanın karnına gömülürsün. Sen kimseyi görmeyip yalnız birkaç ses duyduğun bu ıssız yerden, gizlice sevişmekten, geceleri bir yılanın yanında yatıp ona sarılmaktan, çeşitli tehlikeleri göze almaktan hoşlanabilirsin ama biz ablaların olarak sana yardım edip duyduklarımızı anlatmak istedik," demişler. Zavallı Psykhe ne yapsın? Yalan dolanın, hilenin ne olduğunu bilmezmiş, hemencecik inanıvermiş anlatılanlara. Korkup kocasına verdiği sözleri unutmuş, ablalarının kurduğu tuzığa düşmüş, onların sürüklemek istedikleri uçuruma sanki kendiliğinden koşmaya başlamış. Sesi titreyerek şöyle demiş:

XIX

"Sevgili ablalarım, kendinize düşen görevi yapıyorsunuz, bence size bunları anlatanlar da doğru söylemişler. Artık saklamama gerek yok. Bugüne kadar kocamın yüzünü görmedim, kim olduğunu da bilmiyorum. Sesini de ancak geceleri duyabiliyorum, kimdir, neyin nesidir anlayamadım. Gün doğmadan buradan kaçıyor. Anlattıklarınız doğru olacak. Herhalde bir hayvan bu. Yüzünü görmemi yasakladı eğer görürsem başıma dert açılacağını söyledi. Kardeşinizi kurtarmanın yolunu biliyorsanız yardımınızı esirgemeyin benden. Yoksa bu çabalarınız neye yarar? Beni korumayı sadece tanrılara mı bırakacaksınız?" Kardeşlerini saf gördükleri için o iki cadı gizliliği yapmayı bırakıp kılıçlarını çekmiş, kızı da ellerine geçirilmişler.

XX

Birisi şöyle demiş “Madem ki akrabayız ve madem ki senin kurtulmanızı istiyoruz, artık her tehlikeyi göze alınız. Düşündük taşındık ve bir tertip kurduk. Keskin bir kılıç al, iyice bile, kimseye göstermeden gece yattığın yere koy. Bir de parlak ve kullanışlı bir lamba bul, onu da bir çömleğin altına sakla. Hazırlandığını kimseye belli etme. O yılan sürünerek gelip senin yanına uzandığında uymasını bekle, nefesinden anlarsın bunu. Uyuduğunu anlayınca yataktan kalk, ayaklarının ucuna basarak yürü, lambayı sakladığın yerden çıkar; yapman gerekeni karanlıkta yapamazsın. Sırası geldiğinde hiç çekinme, beklemeye gelmez bu iş, sağ kolunu kaldır ve iki yanı keskin olan kılıcını indiriver. Tam da yılanın ensesiyle başının birleştiği yere vuracaksın. Biz de sana yardım ederiz. Sen onu öldürüp kurtulduğunda saklandığımız yerden çıkıp buradaki her şeyi seninle birlikte götürürüz. Seni istediğin birisiyle ama bir insanla evlendiririz.”

XXI

Böylesine ateşli sözler Psykhe'nin gönlünde bir yangın çıkarmış. Ablaları onun yanından hemen uzaklaşmışlar. Kan dökülecek bir evde dururlar mı hiç? Rüzgârın kanatlarına binip kayanın üstüne çıkmışlar, koşarak gemilerine gitmişler ve hemen oradan kaçmışlar. Psykhe evinde yalnız kalmış. Aslında tam da yalnız denemez: Cehennem kızları içine girip yüreğinde denizlerdekine benzer bir fırtına yaratmışlar. Gerçi ne yapacağını düşünmüş, vazgeçmek de istemiyor ama bir yandan da huzursuzluk duyuyormuş. Bir ara hızlanmış bir ara duraksamış, her şeyi göze alır gibi olduğunda titremiş, şüphelenmiş, sonra yeninden düşüncesini değiştirmiş. Bir yandan yilandan nefret ederken bir yandan da kocasını özlüyormuş. Akşam olup karanlık çökünce işlemek istediği o çirkin suçun ha-

zırlıklarını hızlandırmış. Gece olmuş, kocası gelmiş, bir süre eğlendikten sonra uykuya dalmış.

XXII

Psykhe'nin her yeri titriyor, kalbi hızlı hızlı çarpıyormuş, ama bir kere kötü kader onu ele geçirdikten sonra yapabileceği hiçbir şey yokmuş. Ondan aldığı güçle kalkmış, lambayı ve kılıcı almış. Cesaretini toplamış, kendini neredeyse bir erkek gibi hissediyormuş. Fakat lamba sırları aydınlatınca bir de görsün. Dünyanın en güzeli, en sevimlisi, en tatlısı, sevgi tanrısı Cupido'nun ta kendisi bütün güzelliğiyle karşısında yatıyormuş. Onu görünce Psikhe'nin elindeki lambanın ışığı iyice parlamış, kılıç da kendi keskinliğine lanet etmiş. Psikhe ise kendinden geçmiş, sararmış, bayılacak gibi olmuş, dizleri üstüne düşmüş, kılıcı göğsüne saplamak istemiş, tam bunu yapacakken neyse ki kılıç kan dökmeyi kendine yediremediği için elinden fırlamış. Daha sonra Psikhe o tanrısal yüze bakarak kendine gelmiş. Bayıltıcı bir koku yayan o gür saçları, o altın gibi parlayan başı görmüş, süt gibi ak boyununu, o al yanakları görmüş. Saçları öylesine parlıyormuş onu görünce lambanın ışığı sönmüştü. Tanrı'nın omuzlarında, zambaktaki beyazlığa, güllerdeki pembeliğe karışmış kanatlar varmış, kanatlar kımıldamıyor ama yine de incecik tüyleri titreyip kulaklara tatlı gelen tınılar yayıyormuş. Bütün vücudu parıldıyormuş, derisinin rengi de açılmış. Açıkçası öyle bir çocuk doğuran Venus ne kadar övünse haklıdır. Yatağın ucunda da, o güçlü tanrının emirlerine uyan ve hedeflerini asla şaşmayan okları duruyormuş.

XXIII

Psykhe ona bakmaya doyamamış. Kocasının silahlarına bile hayran olmuş. Hepsine dokunmuş. Eline bir ok alıp parmağının ucuna batırarak keskinliğini hissetmek istemiş ama titrediği için biraz fazlaca batırmış. Hemen pespembe bir kan akmış. Cahil Psykhe! Böylece kendi eliyle aşk yarasını açmış. Tutkuları yaratan tanrıya tutkuyla aşık olmuş, arzuyla yanmış, ve dudakları ateşler içinde çılgıncasına kocasının üzerine eğilmiş. Uzun uzun öperken bir yandan onu uyandırmaktan da korkuyormuş tabii. Ama Psykhe kendinden geçmişçesine ne yaptığını bilmez bir haldeyken lamba da kalbinin karanlığından, ya da alçakça kıskandığından, belki de o güzelim vücudu öpmek istediğinden Tanrı'nın sağ omzuna bir damla sıcak yağ akıtmış. O düşüncesiz lamba görevinin aşka hizmet olduğunu unutmuş. Alevler Tanrı'yı yakmış. Oysa ki lambayı icat eden kişi de geceleri sevgilisini görmek isteyen birisi olmalıdır? En azından yaratıcısına saygı duymalıydı. Omzuna yağ damlası düşünce Tanrı uyanmış, sözünün dinlenmediğini anlamış, zavallı karısının kollarını itmiş, sarılmasına ve öpmek istemesine bakmadan uçup gitmiş.

XXIV

Ama Psykhe iki eliyle onun sağ bacağına tutunmuş, acı-nacak bir halde sımsıkı yapışmış ona, ta bulutların ortasına kadar onunla birlikte yükselmiş. Fakat en sonunda yorulmuş, düşmüş yere. Ancak Tanrı'nın sevgisi onu yalnız bırakmamış, kendisi de gelip bir selvi ağacına konmuş, ağacın tepesinden ona şöyle demiş: "Her söylenene inanan Psykhe! Annem seni dünyanın en kötü ve en çirkin insanıyla evlendirmemi istemişti. Annem Venus'un söylediklerini unutup uçarak yanına gelip sevgilin oldum. Düşüncesizliğimin farkındayım. Başkalarını vuran ünlü

avcı, kendi oklarıyla kendini yaraladı. Seni kendime sevgili yapmanın nedeni beni bir yılan sanıp sana taparcasına bakan gözlerimi gördüğün başımı kesmen için miydi? Sana böyle yapmamayı söylemedim mi? Acı çekersin demedim mi? İşin aslı sana çok öğüt verenler varmış. Ama onların cezasını vereceğim. Sana bunu yaptıranlar bedelini çok ağır ödeyecek. Artık gidiyorum, sana bu ceza yeter.” Sesi titreyerek söylemiş bu sözleri, bitirince de kanatlarını çırpmış, havaya yükselip uçup gitmiş.

XXV

Psyche dizlerinin üstünde kalmış, gözlerini kaldırıp kocasının uçuşuna bakarak umutsuzluk içinde ağlayıp duruyormuş. Kocasını, kanatlarının hızıyla gökyüzüne çıkıp görünmez olduktan sonra o da en yakındaki nehrin kıyısında durup kendini aşağı atmış. Ama nehir, suları bile tutuşturan Tanrı'ya saygı göstermiş, kendi başına bir dert açılır diye Psyche'nin ölmesini istememiş. Dalgalarını yatıştırmış ve kızı yavaşça kaldırıp çimenli bir kıyıya bırakmış. Orada da kırlar tanrısı Pan oturuyor, dağlar tanrıçası Ekho'ya² sarılmış, ona bir şeyler öğretiyormuş. Keçileri de oynuyor, nehir kıyısında otluyorlarmış. Teke ayaklı Tanrı, Psyche'yi öyle perişan görünce acımış. Zaten başından geçenleri de biliyormuş, hemen yanına çağırıp avutmak istemiş. “Ben bir köylüyüm, bir çobanım, çok yaşlıyım ben. Çok yaşayanın çok bildiği söylenir. Ne kadar doğru olduğunu bilemem. İnsanlar böyle sorgusuz sualsiz bilicilik işine *fal* der, bunu da bir çeşit tanrılık sayarlar. Senin de böylece dalgın dalgın yürümene, yüzünün ifadesine, durmadan ağlamana ve şişmiş gözlerine bakıyorum da bana öyle geliyor ki sen aşık olmuşsun. Bu

2 Yankıyı simgeleyen nympha.

yüzden üzülyörsün. O halde beni dinle. Kendini suya atma, ölümlü aklından çıkar. Artık ağlamayı bırak ve acılarını unutup Cupido'ya yalvar. O, gençtir, dayanamaz. Zevki de sever ve boyun eğdiğini görünce yardımına koşar.” şeklinde konuştu.

XXVI

Çöban tanrı böyle konuşunca Psykhe sesini çıkarmamış. Pan'a sadece yardımına koşmuş bir tanrı olarak taptıktan sonra yola koyulmuş. Uzun süre yürümüş, ayakları ağrımış, akşama doğru bilmediğı bir yokuştan inip bir kente girmiş. Ablalarından birinin kocası bu kentin kralymış. Psykhe bunu öğrenince ablasına haber göndermiş, geldiğini bildirmiş. İçeriye almışlar. Hasret giderdikten sonra ablası neden geldiğini sormuş. Psykhe “Diğer ablamla verdiğiniz öğüdü hatırlarsın. Bana geceleri kocam diye yanma yatanın bir insan değil, korkunç bir yılan olduğunu, beni öldüreceğini, o beni öldürmeden benim onu öldürmem gerektiğini söylemişsiniz. Söylediğinizi yapmak istedim. Lambanın ışığında onun yüzüne bakmak istedim, bir de ne göreyim? Venus'un oğlu Cupido'ymuş yanımda yatan. Ne kadar güzel uyuduğunu da bir bilsen. Ona bakarken aşık olmuşum, öyle bir zevk duyuyordum ki, öyle ateşlendim ki kendimden geçmişim. Tam da o sırada kader bana yapacağını yaptı. Lambadan bir danla kaynar yağ akıp kocamın omzuna düştü. Tanrı acıdan sıçrayıp uyandı, benim elimde lambayla kılıcı görünce “Demek beni öldürecektin. Cezasını çekeceksin. Yatağımdan çabuk çık. Neyin varsa yanına al. Ben ablanla evleneceğini. Geleneklere uyup onu alacağım,” dedi. Bunu söylerken senin ismini söyledi. Daha sonra Zephyros'u çağırıp beni götürmesini ve evden çıkarılmamı emretti.

XXVII

Psyche, henüz konuşmasını bitirmemişti ki ablası heyecana kapıldı, kıskançlıktan çılgına dönerek, kocasına bir yalan söylemiş, annesiyle babasının rahatsızlandığını, bir an önce gitmesi gerektiğini belirtip yola çıkmış. Malum kayanın yanına gitmiş. O günse bambaşka bir rüzgâr esiyormuş. “Geldim işte, Cupido! Kendine yakışan kadını buldun artık. Sen de, ey Zephyros! Götür beni sevgilimin yanına,” dedikten sonra kendini boşluktan atmış. Ama öldükten sonra dilediği yere kavuşamamış. Düşerken kayalara çarpıp parçalanmış, her parçası dağılmış, hayvanlara yem olmuş. İyi de olmuş, hak etmiş böyle ölmeyi! Kısa bir süre sonra Psyche yeniden yola çıkmış, bir gün bir kente varmış, orada da diğer ablası yaşıyormuş. O da aynı tuzığa yakalanmış. Kardeşinin yerine geçip aşk tanrısıyla evlenmek istemiş, kayanın başına koşmuş, diğeri gibi o da ölüp gitmiş.

XXVIII

Psyche Cupido’yu bulmak için tüm dünyayı dolaşıyormuş, lambadan damlayan yağın açtığı yarayla hastalanan Cupido’yu annesinin yatağına yatırmışlar. Kanatlarını denizin dalgalarına değdirerek uçan beyaz martı suların dibine dalmış, oralarda yıkanıp yüzen Venus’u bulup yanına konmuş. Oğlunun omzunu yaktığını, yarasının çok ağır olduğunu, bu yüzden yatağa düştüğünü ve durumunun herkesi korkuttuğunu, ayrıca her yerde Venus’un ününe leke sürecektik konuşmalar olduğunu bildirmiş. “İkizlerden de şikâyet var, ‘oğlu dağlara çekilmiş, gününü gün ediyor, kendisi ise denizde yüzmekten başka bir şey bilmiyor. Artık zevk, eğlence kalmadı, oyun da yok, nereye gitsen bir tatsızlıkla karşılaşıyorsun, sevişip evlenenler ol-

muyor, sevgileriyle ailelerinin keyfini yerine getirecek çocuklar doğmuyor, her yerde saçma sapan işler var, insanlar dostluk nedir, onu bile unuttu artık,' diyorlar," demiş. O geveze kuş oğlunu kötülemek için kalkıp Venus'a bunları söylemiş. Venus bunları duyunca kızmış. Aniden "Demek benim oğlumun bir sevgilisi var. Bana ne kadar bağlı olduğunu biliyorum. Şimdi anlat bakalım kimmiş benim saf oğlumu baştan çıkaran? Kır tanrıçalarından biri mi? Yoksa mevsimleri düzenleyen kızlardan biri mi? Yoksa Musa'lardan, emrimdeki perilerden mi?" diye sormuş. Geveze kus susar mı hiç? Kaçırır mı böyle fırsatı? "Bilemiyorum ama onun aşık olduğunun bir insan olduğu anlatılıyor, tam duyamadım ama ismi de Psykhe'ymiş," demiş. Venus iyice kızmış "Ne? Psykhe mi? Hani benimle güzellik yarışmasına girip ismimi unutturmaya çalışan kız mı? Onu seviyor ha! Beni çöpçatan yerine koydu galiba! Ben onu aşık olsun diye mi tanıştırdım?" demiş.

XXIX

Venus söylenerek denizden çıkıp sarayına gitmiş. Bakmış ki martı doğru söylüyor, oğlu hastalanmış. İçeri girer girmez bağırmaya başlamış "Yaptıklarını beğendin mi? Soyunuzun onuruna, kendi ismine yakıştıyor inusun bunları? Demek annenin emirlerini savsaklayıp benimle eğlenmeye kalkışırsın! Ben sana o kızı kötü bir insana aşık edeceksin demedim mi? Benim dediğimi yapacağına gitmiş kendin ona aşık olmuşsun. Daha bir çocuksun sen, bu yaşta böyle işlere girmeye utanmıyor musun? Benim nefret ettiğim bir kızı karşıma gelin diye mi getireceksin? Terbiyesiz kızları baştan çıkarmaya mı çalışıyorsun? Benim doğruma yaşımı geçtiğini zannetme! Unutma ki bir çocuk daha doğuracağım ve senden çok daha güzel olacak, bu kadarla da kalmayacağım. Senin bir değer

olmadığını göstermek için küçük kölelerimden birini kendime evlatlık alacağım, bu kanatları, yayını, okunu ona vereceğimi. Ben bunları sana öyle yapasın diye mi verdim? Onlar sana babandan mı kaldı sanıyorsun?

XXX

Çocukluğundan beri böyle terbiyesizsindir, tırnakların sivridir, büyüklerine saygı göstermezsin. Bana da yapmadığını bırakmadın, soyuyorsun, öldürüyorsun beni, kaç defa senden dayak yedim, baban beni bırakıp gitti diye sen de beni küçümsüyorsun. Büyük, cesur bir savaşçı olan büyükbabandan da korkmuyorsun. Peki neden korkacaksın? Bana inat böyle kızlar buluyorsun. Yaptıklarının intikamını alacağım. Bak senin düğünün nasıl olacak! Ama şimdi bu halimle ne yapayım? Kimlere başvurayım? Herkese kendime güldürdün. Nerelere saklansam? Bu düzenbaza nasıl cezasını versem? Gidip düşmanım olan *Ağırbaşlılık*'tan mı yardım istesem? Ama o benim düşmanım, hem neler söyledim ben ona. Hep de bu çocuğun yüzünden. Aslında o kaba, hantal kadınla konuşmak pek hoşuma gitmiyor. Ama öcümü almış olurum. Onunla avunurum. Evet başka kimse yok. Mecburen *Ağırbaşlılık*'a gideceğim. Oğluma cezasını ancak o verir, oklarını elinden alır, yayını gevşetir, içindeki alevi söndürür. Hem bunlarla da kalmaz, ona çeşitli ilaçlar verir. Kendi ellerimle okşayıp altın gibi parlattığım şu büklüm büklüm saçlarını hele bir dibinden kessin, göğsüme bastırıp nektar sürdüğüm şu kanatları hele bir yolsun, ben ancak o zaman intikamımı almış olurum," demiş.

XXXI

Bunları söyledikten sonra dışarı çıkmış, o kadar kızgınmış ki safra kusuyormuş. Doğrusu Venus'un kızgınlığı korkunçtur. Ceres³ ve Iuno⁴ yanına gelmişler, yüzünün kıpkırmızı olduğunu görünce, neden kaşlarını çatıp da gözlerini parlattığını sormuşlar. Venus "Tam zamanında geldiniz, o kadar kızgınlım ki ne yaptığımı bilmez hale geldim. Yalvarırım size bir şeyler yapıp Psykhe denen kızı bulun, kaçmış, kim bilir nereye saklanmış. Benim başıma gelenleri biliyorsunuzdur. Benim oğlana da yapmış yapacağını, artık benim böyle bir oğlum yok," demiş. Ceres ve Iuno olanlardan haberdarmış, Venus'un o korkunç öfkesini yatıştırmaya çalışmışlar. "Venus! Oğlun ne yapmış da güzel zaman geçirmesini engellemeye, sevdiği kızı da yok etmeye çalışıyorsun. bu sana yakışıyor mu? Güzel bir kızı beğenip ona gülümsemek, sevmek suç mu? Senin oğlun da bir erkektir, bir delikanlıdır. Onun kaç yaşında olduğunu düşünsene. Güzel ve yaşını göstermiyor diye sen onu hep çocuk sanıyorsun. Sen de annesin, hem ne yaptığını bilen birisin. Oğlunun neler yaptığını izlemek, eğlencelerine karışmak sana yakışmaz. Çapkınlık yapıyor-muş, bırak yapsın, sana ne? Sen de başkalarını o zevklerle, eğlencelere sürüklemiyor musun? Kalkıp şimdi o güzel oğlunu bundan mahrum etmek hoş olur mu? Bütün dünyaya tutkuyu ve aşk ateşini sen yaydın. Şimdi bunu kendi oğlundan esirgersen, herkese açık olmasını istediğin çapkınlık okuluna oğlunu almak istemezsen, bundan tanrılar da insanlar da mutlu olmazlar," demişler. Ne yapsınlar? O tanrıçalar da Cupido'nun oklarından korkarlar. Bu nedenle kendisi yanlarında yokken bile ona yarannıa-

3 Hellenlerin bereket tanrıçası Demeter'in Latince'deki karşılığı.

4 Hera'nın Latince'deki karşılığı.

ya çalışmışlar. Fakat Venus kendisinin hoşuna gitmeyen işleri onların böyle şakaya vurımlarına kızıp arkasını dönmüş. Hızlıca yürüyüp çıkmış ve yeniden denize dönmüş.

ALTINCI KİTAP

I

Psykhe o günlerde durmaksızın her yeri dolaşıp kocasını arıyormuş. Artık öpüp okşamalarıyla ya da sarılmalarıyla onu kandırıp yeniden kocası yapmak gibi bir umudu yokmuş ama yine de 'Yalvarır razı ederim de belki kölesi olurum,' diye düşünüyormuş. Yüksek bir tepenin üzerinde bir tapınak görmüş. Yorgunluğuna aldırış etmeden belki de burada oturuyordur diyerek o yokuşu tırmanıvermiş. Tapınağa gidip Tanrı'nın olduğu yere yaklaşmış. Yerlere yığılmış ya da çelenk gibi örülmüş buğday başakları ve arpa sapları görmüş. Orada oraklar ve biçmeye yarayan başka araçlar da varmış. Ancak hepsi karmakarışık bir biçimde yerde duruyormuş. Bahçıvanlar sıcak yaz günlerinde yoruldukları zaman aletlerini atarlar ya aynı onun gibi bir durummuş. Psykhe her şeyi toplamış, ayırmış, sıralamış, dizmiş. Şu anda hiçbir tanrıya saygısızlık etmemesi gerektiğini biliyormuş.

II

Psykhe bu işlerle uğraşırken ölümlüleri besleyen Ceres onu uzaktan görmüş ve şaşırıp bağırmış: “Sen misin Psikhe? Bilmiyor musun Venus çok kızmış, seni arayıp duruyor, bulduğu zaman da yapmadığı işkence kalmayacak. İlahi güçleriyle senden intikam alacak. Şu an bir yerlerde saklanıp kurtulmaya çalışıyor olacağın yerde gelmiş benim tapınağını düzeltmeye kalkıyorsun.” Psikhe bunu duyunca tanrıçanın dizlerine kapanmış, gözyaşlarıyla ayaklarını ıslatıp saçlarıyla yerleri süpürmüştü, yalvararak ondan kendisini korumasını istemişti. “Sana sığınıyorum. Dünyadaki yiyecekleri dağıtan elin uğruna, ekinleri bereketlendirmen uğruna, sepetlere konulan sırların uğruna, ejderhaların çektiği arabaların uğruna, Sicilya tarlalarındaki toprak uğruna, Proserpina’yı kaçıran araba uğruna, kızının ışıksız düğünü yapılan yer altı uğruna, çağrılarının ışığa kavuşması uğruna, Eleusis¹ Tapınağı’nın sessizce koruduğu sırlar uğruna, sana sığınan zavallı Psikhe’yi koruyup canını kurtar. İzin ver de başaklar arasında saklanayım, hem fazla durmam, o güçlü tanrıçanın kızgınlığı geçince buradan çıkarım. İzin ver de biraz dinleneyim, çok yorgunum,” demişti.

III

Buna karşılık Ceres “Sana yardım etmek isterdim. Duaların ve gözyaşların beni çok etkiledi. Ama Venus benim soyumdan gelir. Aramızda çok eskiden beri bir dostluk var. Hem o da bir kadın, onu kızdıramam. Sen hemen buradan kaç. En azından seni esir diye alıkoymuyorum,” demişti. Psikhe umutlarının boşa çıktığını ve kovulduğunu

¹ Eleusis kentine adını veren efsanevi kişi. Hermes’in oğlu ve Triptolemos’un babası olduğu anlatılır.

görünce üzüntüsü daha da artmış. Ama yapacak bir şey yokmuş. Çıkış oradan. Yürümeye devam etmiş. Alçalarda, ağaçlıklı bir yerde güzel bir tapınak görmüş. Kurtulmak için her yolu denemek istediğinden, bütün tanrılara başvurmak için o kutsal yere de girmiş. Orada çok değerli hediyeler olduğunu, ağaçlarda, kapılarda çeşitli kumaşların asılı durduğunu, her birinin üzerinde altın bir yazıyla Tanrıça'nın adının yazdığını görmüş. Üzerlerinde hangi adağın hangi ihsana karşılık olarak verildiği belirtiliyormuş. Psykhe nerede olduğunu anlamış, diz çöküp henüz soğumamış olan kurban taşına sarılmış, ağlamış, gözyaşlarını sildikten sonra şöyle demiş:

IV

“Ey yüce Iuppiter'in karısı ve kız kardeşi. Samos'un büyük tapınaklarında heykellerine tapınılan, yeryüzündeki tüm annelerin duasını alan, Kartaca'da bir aslan tarafından gökyüzünden getirildiğine inanılan Iuno. Gök gürültüsünün karısı, bütün tanrıların annesi... Sen ki Inakhos Nehri'nden ilerleyip Argos'un ünlü surlarını korursun ve Doğu'da Zygia, batıda da Lucina adıyla bilinirsin. Başıma gelenlere bir bak. Benim için de koruyucu Iuno ol. Görüyorsun ki yaşadıklarım beni çok yıprattı. Başımda hiç bitmeyen dertler var, beni korkularımdan kurtar. Sıkıntıya düşen hamile kadınların koruyucu tanrıçası değil misin sen? Ben de sana sığındım,” demiş. Psykhe böyle yalvarırken Iuno bütün ihtişamıyla ona görünüp şöyle demiş: “Duaların beni çok etkiledi. İnan ki yardım etmek istedim. Ama ne yapayım, Venus benim gelinimdir, kendisini kızım gibi severim, söylediklerinin tersini yaparsam hoş olmaz. Hem bir yasa da vardır. Kaçak ölümlüleri korumak ya da bir yer gösterip barındırmak yasaktır, bu yasaya aykırı davranmamam.”

V

Psykhe'nin üzüntüsü iyice artmış, kanatlı kocasına ulaşma ve kurtulma umudu kalmamış. Kendi kendine “Bana iyilik yapmak isteyen bu tanrıçalardan bile yardım alamıyorsam ne yapabilirim, kime sığınabilirim? Her taraftan kuşatılmışım. Ne yapmalıyım? Bundan sonra nereye gitsen, hangi karanlığa sığınsam yüce Venus'ten kurtulamam. Ne bekliyorsun Psykhe? Cesaretini topla ve umut ışığını kalbinden çıkar. Gidip Venus'e boyun eğ. Belki de geç kaldığını unutup seni affeder. Kim bilir? Belki aradıklarımı onu evinde bulursun,” demiş. Böylece gidip teslim olmasının nereye varacağını düşünmeden, gerekirse ölmeyi de göze alarak yalvarmaya nasıl başlayacağını düşünmüştü.

VI

Venus ise dünyada Psykhe'yi aramaktan yorulmuş ve artık gökyüzüne geri dönmeye karar vermiş. Vulcanus'un düğün hediyesi olarak verdiği ve kendi eliyle bütün ustalığını göstererek yaptığı arabayı istetmiş. Tanrıça'nın çevresinde uçuşan yüzlerce kumrudan dördü gelmiş, dördü de bembeyazmış. Gerdan tüylerini parlatarak ve boyunlarını uzatarak arabayı getirmişler. Venus oturduktan sonra neşeyle gökyüzüne yükselmişler. Arabanın arkasından binlerce serçe havalanmış, hepsi de oynaşıyor, tatlı tatlı ötüşüyormuş. Bütün kuşlar o tatlı sesleriyle ötüp tanrıça'nın gelişini kutluyorlarmış. Venus için bulutlar yırtılmış, gökyüzü açılmış, tanrılar yurdu onu coşkunlukla karşılamış. Gökyüzünde Yüce Venus'un alayına katılan o küçük şarkıcıları korkutacak ne bir kartal, ne de bir kanlı akbaba görünmüştü.

VII

Venus hemen Iuppiter'in sarayına gidip tahtının karşısına geçmiş, kibirli bir biçimde isteklerini anlatmış. Böyle bir iş için kendisine gür sesli Mercurius'un yardım etmesini istemiş. Iuppiter de kara kaşlarını oynatarak onayladığını belirtmiş. İstedğini alınca Venus sevinmiş, Mercurius'la² birlikte gökyüzünden inmiş ve yolda ona şöyle demiş "Ey Arkadialı kardeşim! Biliyorsun ki kardeşin, sevgili Mercurius'unun yardımı olmadan hiçbir iş yapamaz. Sen de biliyorsundur, uzun zamandır kölelerimden birini arıyorum. Elimden kaçtı, bir türlü bulamıyorum. Artık tek çarem kaldı. Bulana bir ödül vaat edeceğim. Sen bu işi yapabilirsin. Hemen vakit kaybetmeden bu ödülü bildir. Kızın kim olduğunu, neye benzediğini de güzelce anlat ki, yasayı dinlemeden onu saklayan varsa bilmediğini, duymadığını söyleyemesin." Bunu söylerken Mercurius'a bir yazı vermiş. Üzerinde Psykhe'nin adı ve başka bilgiler varmış. Ardından Venus evine dönmüş.

VIII

Mercurius emri yerine getirmiş. Dünyanın her yerini dolaşıp Tanrıça'nın buyruklarını bildirmiş. "Venus'un kölelerinden biri kaçtı, bir kralın kızıdır, ismi de Psykhe'dir. Bulan ya da yerini bilen varsa hemen Murcia surlarının arkasına gelsin ve orada haberci Mercurius'u görsün. Venus, kendisine ödül olarak yedi öpücük verecek. Bunun dışında dilinin ucuyla bal gibi bir öpücük daha verecek," diye her yerde bağırıp durmuş. Mercurius'u dinleyenlerin hepsi "Keşke bu ödülü ben kazansam," diye hayıflanmışlar. Psykhe ise artık harekete geçme zamanının geldiğini

2 Hellenlerin Hermes'i bir tutulan Romalı tanrı.

anlamış. Ne yapsın? Hemen Tanrıça'nın yanına gitmiş. Henüz kapıya yaklaşıırken Venus'un kölelerinden birisi onu görerek uzaktan bağırmış: "Sonunda geldin. Demek bir sahibin olduğunu hatırladın. Hiç utanman yok mu senin? Hâlâ aptalı oynuyorsun. Senin yüzünden çektiğimiz sıkıntıları, yorgunlukları duymadın mı? Venus gibi benim de elime düştün. Artık Orcus'un pençesindesin. Direnmenin ve laf dinlememenin cezasını çekeceksin"

IX

Orcus, Psykhe'yi saçlarından yakalamış, yere devirip sürüklemiş. Kızcağz yine de sesini çıkarmamış. Venus kızın içeri getirildiğini görünce çok kızmış ve sinirli insanların yaptığı gibi gülmeye başlamış. Başını sallayıp sağ kulağını kaşıyarak, "Demek sonunda kaynananı görmeye gelebildin. Yoksa kocanı mı görmeye geldin? Yaralamışsın onu, neredeyse öldürüyormuşsun. Merak etme sen, ben gelini mi nasıl karşılayacağımı biliyorum, tam da layık olduğun gibi karşılayacağım seni," demiş, ardından "*Dert ve Üzüntü* Neredeler? Hemen buraya gelsinler!" diye bağırmış. Hizmetkarlar iki köleyi içeri almışlar ve işkence yapmaları için Psykhe'yi onların eline bırakmışlar. Venus'un emirlerine uyarak Psykhe'yi kayış kırbaçlarla dövmüşler, sonra yine Venus'un önüne getirmişler. Venus yine sinirli sinirli gülmüş: "Şuna bakın. Hamile diye ona acıyacağımı sanıyor! Tabii ünlü bir çocuk doğuracak. Ben de mutlu bir nine olacağım. Bu işe sevinmez miyim? Bu genç yaşımda kendime nine dedirteceğini. Bir kölenin oğlu, Venus'un torunu diye bilinecek. Aptal gibi neler konuşuyorum. Doğacak çocuk benim torunum sayılmaz ki! Evlilik bile evlilik sayılmaz. Issız bir kırdaki, tanıklar olmadan, aileler razı mı diye sorulmadan evlenmişler. Buna nikâh denmez. Çocuk piçtir. Hem bakalım doğmasına izin verecek miyiz?"

X

Böyle konuştuktan sonra Psykhe'nin üzerine atlamış, elbiselerini parçalamış, saçlarını yolmuş, başını tutup duvara vurmuş. Daha sonra buğday, arpa, darı, haşhaş tohumu, nohut, bakla, mercimek getirtmiş. Hepsini alıp karıştırmış ve ortaya koymuş. Psykhe'ye de "Sen benim gözümde kölelerimin en çirkinisin. Senin gibi bir kızın bir erkeği elde etmek için çok fazla uğraşıp ter dökmesi gerekir. Seni deneyelim bakalım, ne işe yararmışsın? Birbirine karıştırılmış olan şu taneleri ayır bakalım birbirinden. Unutma ki hiçbirisi karışık kalmayacak. Akşam olmadan bitireceksin. Gelip kontrol edeceğim," demiş. Koca yığını Psykhe'ye bırakıp bir düğüne gitmiş. Kızcağız bu emre şaşırılmış, bu iş bir insanın yapabileceği bir şey değilmiş. Sessizce bakmış, elini bile uzatmamış. Bunun üzerine bir karınca işin zorluğunu anlamış, yüce tanrının karısına acımış, kaynanasının yaptığına kızmış, etraftaki yuvalardaki tüm karıncaları yardıma çağırılmış. "Ey bereketli toprağın çevik yavruları! Aşk tanrısının karısı olan şu yeni geline acıyın. Başında çok dertler var," demiş. O altı ayaklı hayvanlar akın akın gelmiş, birbirleriyle yarışarcasına uğraşmışlar ve bütün o yığındaki bütün taneleri ayırmışlar. Sonra da geldikleri gibi geri dönmüşler.

XI

Akşama doğru Venus düğünden dönmüş, oldukça da sarhoşmuş. Üzerine sürdüğü yağlardan, başına taktığı parıldayan güllerden güzel bir koku yayılıyormuş. Bu zor işin mükemmel bir biçimde yapıldığını görmüş. "Bunu sen tek başına yapamamışsındır. Birisi yardımı etmiş sana. Bunu ancak seni beğenip hem senin hem de kendisinin başını derde sokan Cupido yapmıştır," demiş. Psykhe'in önüne

bir parça kuru ekmek atmış ve uyumaya gitmiş. Cupido ise evin en dibinde, önünden hiç kimsenin geçmediği bir odaya hapsedilmiş. Odadan çıkmasına izin verilmiyor-muş. Belki bir şey yapar da sevgilisiyle buluşmaya kalkar diye korkuyorlarmış. İşte birbirini seven bu iki genç aynı evde olmalarına karşın birbirlerini görememişler. Geceyi üzüntü içinde geçirmişler. Karanlık eriyip de *Şafak* arabasına biner binmez Venus Psykhe'yi çağırtmış. “Şuradaki ormanı görüyor musun? Orada bir nehir var, kaynağı da ilerideki son ağaçların altında. Orada tüyleri altın gibi parlayan koyunlar vardır, yanlarında da çobanları yoktur. Şimdi gidip onların yününden bir parça getireceksin,” demiş.

XII

Psykhe emre sevinmiş, yünü kesip getireceğinden umutlu değilmiş ama en azından kendini nehre atıp kayalara çarparak öleceğini ummuş. Nehrin yanına geldiğinde bir ses duymuş. Ses, yeşil sazlardan birinden geliyormuş. Esen rüzgâr sanırım bir tanrının söylediğine uyarak sazı şöyle konuşturmuş: “Psykhe! Bu kadar sıkıntı çekip perişan olan Psykhe! Kendini öldürmek günahını işleyerek sularını kirletme! Kıyılarımda otlayan o korkunç koyunlara da yaklaşma. Yakıcı sıcak altında çılgına dönerler. Artık sivri boynuzlarıyla, taş gibi alınlarıyla, ısırıklarıyla, insanları öldürürler. Öğleden sonra olsun, sıcaklar geçsin, nehirden yayılan serinlik onları sakinleştirir. Sen de şu benim içtiğim pınardan içen koca çınarın altına gider saklanırsın. Koyunlar sakinleşince saklandığın yerden çıkar, ağaçları dolaşmaya başlar ve dallarda o yünlerden bulursun,” demiş.

XIII

O sazin kalbi temizmiş, acıma nedir bilirmiş. Psykhe'ye böylece nasıl hayatta kalacağını öğretmiş. Kız onun söylediklerini dinlemiş, iyi de yapmış. Çınarın altında saklanıp beklemiş, sonra da topladığı yünleri Tanrıça'ya götürmüştü. Venus'un göğsünün üzerine koymuş. Ama tanrıça bu işin de başarılı olmuş olmasına kızmış, kaşlarını çatmış, acı bir gülümsemeye, "Anlıyorum, bana bu oyunu hazırlayanı biliyorum. Seni bir kere daha deneyeceğim. Bakalım gerçekten akıllı ve cesur bir kız mısın? Şuradaki yüksek kayanın arkasındaki dağın zirvesini görüyor musun? Orada, karanlık bir kaynaktan siyah sular akar. Sular bir derede toplanır ve Styx bataklıklarına dökülür, oradan da gidip cehennem nehri Kotytos'un dalgalarını kabartır. Sen şimdi topraktan o kaynağın doğduğu zirveye gideceksin, o soğuk sudan bir testi doldurup getireceksin," demiş. Eline de ince bir testi verip ters ters bakarak yollamış.

XIV

Psykhe koşarak yola çıkmış, dağa doğru ilerlemeye başlamış. En azından orada ölürüm diyormuş. Fakat zirveye yaklaşınca, kendisine verilen işin ne kadar zor olduğunu anlamış. Orası çok yüksek bir kayaymış, ayakları kayıyormuş. Çıkılacak gibi değilmiş. Tanrıça'nın söylediği sular da bir kaynaktan değil, bir yanardağ ağzından çıkıyormuş. Taşın çatlaklarından fışkırıp derin bir yatak açıyor ve sanki gizlice aşağıdaki dereye gidip dökülüyor. Etrafta da kayaların arasından başlarını kaldırmış, boyunlarını uzatmış, kana susamış yılanlar görünüyormuş. Yılanlar hiç uyumazlar, her zaman suyu beklerlermiş. Köpüren sulardan da bazı sesler geliyormuş. "Uzaklaş buradan! Ne yapıyorsun? Ne bekliyorsun? Kaç buradan! Öle-

ceksin!" Sular böyle söylüyormuş. Psykhe başladığı işin ne kadar zor olduğunu anlayınca donup kalmış. Kendisi oradaymış ama aklı yerinde değilmiş. Böyle bir tehlike karşısında ağlayıp gözyaşlarıyla bile kendini avutamıyormuş.

XV

Ama suçsuzların koruyucusu olan tanrı onun durumun görüp acımış. Yüce Iuppiter'in, o krallar kralının kuşu olan kartal aniden gökte görünmüş. Günlerden bir gün efendisinin gökyüzündeki sofrasına çağırdığı Phrygialı bir çocuğu ancak Cupido'nun yardımıyla getirebildiğini hatırlamış. Bu iyiliğe bir iyilikle karşılık vermek istemiş, Tanrı'ya borcunu ödemek için karısına yardım etmeye karar vermiş. Bunun için gökyüzünün ışıklı yollarından aşağı inmiş. Psykhe'nin yanına gelip şöyle demiş: "Kalbin temizdir senin, safsın kendini ne tehlikelere attığını bilmiyorsun. Hem korkunç, hem de kutsal olan bu kaynaktan bir damla bile su alamazsın. Sen ona yaklaşabileceğini mi sanıyorsun? Yüce Iuppiter'in bile Styx'ten çekindiğini bilmiyor musun? Siz ölümlülerin tanrılar üzerine yemin edişiniz gibi tanrılar da Styx Nehri üzerine yemin eder. Haberin yok muydu bundan? Şimdi elindeki şu küçük testiye bana ver." Testiyi pençesine alıp tırnakları arasına sıkıştırmış, koca kanatlarını açıp germiş, gür tüylerini kabartmış ve korkunç dişlerini gösterip dillerini çıkaran yılanların arasından geçip gitmiş. Sular testiye dolmak istememiş, günaha girmeden çekilip gitmesini söylemişler ama o dinlememiş, kendisini Venus'un gönderdiğini söyleyip suları razı etmiş. Sonra da geri dönmüş.

XVI

Psykhe testinin dolu olduğunu görünce sevinmiş ve hemen Venus'e götürmüştü. Fakat Tanrıça'nın kalbi yine yumuşamamış. Tanrıça ona daha da zor görevler vereceğini söylemiş, korkutucu bir gülümsemeyle "Görüyorum ki sen çok iyi bir büyücüsün. Çok bilgilisin, yoksa emirlerimi böyle kolayca başaramazdın. Ama sana bir iş daha vereceğim. Bakalım bunu yapabilecek misin? Şu kutuyu alıp Orcus'un karanlık ülkesine, yani cehenneme gideceksin. Orada Proserpina'yı bulacak ve ona 'Venus senin güzelliğinden istiyor. Bir parça alıp bu kutuya koymanı ve bir günlüğüne ona göndermeni istedi. O, kendi güzelliğini şimdi hasta olan oğluna bakarken kaybetti,' diyeceksin. Fakat fazla geç kalmayacaksın. Güzelliği çabuk getir, akşama lazım bana. Bu akşam tanrıların tiyatrosunda oyun var. Ona yetişmem gerek," dedi.

XVII

Psykhe ölüme yaklaştığını ve artık kendisi için kurtuluş umudu kalmadığını anlamış. Ölüme gönderildiğinin farkındaymış. Kendi ayaklarıyla Tartarus'a, ruhların dolaştığı yerlere gidecekti. Venus'un sözlerini duyar duymaz yürümüş, yüksek bir kuleye çıkmış, kendini oradan aşağı atacaktı. "Cehenneme gitmenin en kısa yolu burasıdır herhalde," diye düşünmüştü. Ama kule aniden konuşmaya başlamış: "Zavallı kız, neden kendine zarar vermeye kalkışıyorsun? Bu senin son işin. Neden bu kadar çabuk vazgeçiyorsun? Evet ruhun teninden ayrılınca heimen Tartarus'a gidersin ama dönme şansın yoktur. Ama sen beni dinle!

XVIII

Akhaia'nın ünlü kenti Lakedaimon buradan uzak değildir. Orada Tenaros var. Gizli yollardan gidebilirsin. Ne yap, ne et orayı bul. Orada Pluto'nun ülkesine giden bir çukur var. Çukurdan baktığında yürümesi zor bir yol göreceksin. Korkmadan devam et, doğruca Orcus'un evine varırsın. Ancak o karanlığa eli boş gitmemen gerekir. Arpa ununa biraz şarap, biraz da bal karıştırarak iki çörek yap, her ikisini de birer eline al. Ağzında da iki para bulunsun. Epeyce yürüdükten sonra karşına odun yüklü, topal bir eşek çıkacak. Yanındaki eşekçi de topaldır. Eşekçi sana 'Yere bir şeyler düşürdüm, onları toplasana,' diyecektir. Ama sen onu dinleme. Dudakların dikiliymiş gibi sesini çıkarmadan geç. Ardından ölüler nehrine varacaksın. Ölüleri nehirden Kharon geçirir. Ama önce payını ister, sadece para verenleri kayığına alıp karşıya geçirir. Ne yapalım. Ölülerin orada bile para düşkünlüğü vardır. Pluto'nun yardımcısı olan Kharon bile para almadan iş yapmaz. Fakir bir adam bile parası yoksa geçemez. Eğer paran yoksa ölmene izin vermezler. Sen ağzındaki paralardan birini o yaşlı pintiye vereceksin. Bırak ağzından kendi eliyle alsın. Yavaşça akan suyu geçerken ölü yaşlı bir adamın suyun yüzünden sana çürümüş ellerini uzattığını göreceksin. Kendisini kayığa çekmen için yalvaracaktır, sakın acıma, sana acımak yasaktır.

XIX

Nehri geçip birkaç adım attıktan sonra bez dokuyan yaşlı kadınlarla karşılaşacaksın. Yardım etmeni isteyecekler, sakın yardım etme, bu senin işin değil. Bunların hepsi Venus'un sana kurduğu tuzaklardır. Hepsi de elindeki çöreklerden birini düşürmen içindir. Sen içinden sakın ola

ki 'Bir arpa çöreğinden ne olacak? Düşerse düşsün,' diye düşüneyim deme! Çöreklerden birini düşürürsen dünyaya bir daha asla geri dönemezsin. Orada üç kafalı, kocaman, korkunç bir köpek göreceksin. Ölülere ulur ular. Korkutur ama kötülük yapamaz. Proserpina'nın kapısının önünden ayrılmaz çünkü o, Pluto'nun kasvetli evinin bekçisidir. Sen elindeki çöreklerden birini ona atacaksın, o zaman susacaktır, ardından hemen Proserpina'nın yanına git. Proserpina seni iyi karşılar, hatta rahatına bakmanı söyler. Sofraya da çağırır. Sofrada her şey vardır. Ama sen sadece yere çömelip kuru ekmek yiyeceksin. Ondan sonra derdini anlat, alacağını al ve geri dön. Köpek yine kapıda olacak. Susturmak için ikinci çöreği de atarsın. Pinti kayıkçıya da kalan parayı verirsin, nehri geçtikten sonra da aynı yoldan geri gelirsin. Sonra çabucak dönüp yıldızlara kavuşursun. Söyleyeceklerimin en önemlisi de şu: Sakın ola ki elindeki kutuyu açıp bakma, onun içinde tanrısal bir güzellik var, asla ona bakmamalısın."

XX

Uzakları gören kule böyle söyleyerek geleceği bildirmek görevini yerine getirmiş. Psykhe hemen yola çıkıp Tena-ros'a gitmiş. Kulenin dediği gibi çörek yapmış, ağzına da iki tane para koymuş, cehenneme giden yoldan aşağı inmiş. Topal eşekçinin yanından sesini çıkarıncadan geçmiş, kayıkçıya parasını vermiş, suyun üstünde yüzen ölünün yalvarmasını umursamamış, bez dokuyan kadınların çağlarına kayıtsız kalmış, korkunç köpeğin önüne çöreklerden birini atıp öfkesini yatıştırmış ve sonunda Proserpina'nın yanına girmiş. Sevimli tanrıça ona yumuşacık bir sandalye göstermiş, güzel yemeklerle dolu sofraya davet etmiş. Fakat Psykhe sandalyeye oturmamış ve sofraya da gitmemiş. Tanrıça'nın ayağının dibine oturup biraz kuru

ekmek yemiş. Venus'un kendisini niçin gönderdiğini anlatmış. Kutuyu gizlice doldurmuşlar, kapağını kapatmışlar ve Psykhe'ye vermişler. Kızcağız çıkmış, ikinci çöreği atarak köpeği susturmuş, kalan parayı kayıkçıya vermiş, böylece cehennemın karanlığından kurtulmuş. Dönüş yolculuğu gidişten daha keyifliyimiş. Dünyanın ışığına kavuşmuş ve ona tapınmış. Verilen işi bitirdiği için sevinirken kader yine ona bir oyun oynamış. İçinde kötü bir istek belirivermiş. "Yaptığım aptallık değil mi? Yanımda tanrısal güzellik var ama kendime bir parça bile ayırmıyorum. Doğru mu? Kim bilir? Belki bu gzellekle kendimi ona beğendirebilirim," diye düşünmüş.

XXI

İşte böyle düşünerek kutuyu açmış. Zavallı kızcağız. Böyle bir aptallık yapılır mı? Kutudan çıkan şey güzellik değilmiş. Sadece birlm kokusu, bir Styx uykusu yayılmış ve Psykhe'yi kavrayıp bütün vücuduna işleyerek ve kalın bir bulut gibi sararak, yere düşürmüş. Kızcağız yolun ortasında düşüp birl gibi hareketsiz kalmış. Fakat bu arada da Cupido'nun yarası iyileşmiş. Tanrı artık Psykhe'den ayrı yaşamaya dayanamıyormuş. Hapsedildiği odanın yüksek ve daracık penceresinden kaçmış. Günlerce dinlendiği için kanatları da iyileşmiş, uçarak karısının yanına gitmiş. Uykuyu toplayıp yeniden kutuya sokmuş, sonra oklarından birini yavaşça değdirerek Psykhe'yi uyandırmış. "Hâlâ aklın başına gelmedi mi? Sana bakma dedikleri şeye baktığında başına dert açılacağını anlamadın mı? Neyse artık olmuş bir kere. Hemen aneme götür kutuyu. Gerisini bana bırak, ben işleri toparlarım," demiş. Kanatlı aşık bunları söyledikten sonra uçup gitmiş, Psykhe de Proserpina'nın hediyesini Venus'e vermiş.

XXII

Aşk ndan çıldırmış olan Cupido, annesinin kendisini *Ağırbaşlılık*'a vermesinden korktuğu için bir tertip yapmış. Kanatlarını çırparak gökyüzüne yükselerek yüce Iuppiter'in karşısına çıkmış ve ona yalvarmış. Iuppiter onu tutup yanağından öpmüş ve sonra da demiş ki: "Oğlum! Bütün tanrılar saygı gösterirler ama sen bana bir gün bile saygı göstermedin. Yasaları ve yıldızların hareketlerini düzenleyen kalbimi de yaralamaktan korkmadın, onu oyuncak yaparak beni utanılacak hallere soktun, ölümlülerle yattın. Gelenekleri, kanunları hatta Iulia kanununu bile umursamadın, bana zamparalıklar yaptırıp rezil ettin! Senin yüzünden şu ihtişamlı halimi bıraktım alev oldum, y lan oldum, yabani bir hayvan oldum, kuş oldum, boğa oldum. Yine de büyüklüğümü unutmayacağım. Seni ben büyüttüm, yaptıklarını da affedeceğim. Ama bir şartım var. Dikkatli ol da kimse yaptıklarını tekrarlamasın. Dünyada benzeri olmayan güzellikte bildiğin başka birisi daha varsa onu da tutup bana getir," demiş.

XXIII

Daha sonra da Mercurius'a tüm tanrıları ve tanrıçaları toplantıya çağırmasını emretmiş, gelmeyenlere yirmi bin denarius para cezası verileceğini de söylemiş. Cezayı duyunca herkes koşup gelmiş. Iuppiter de yüksek tahtına oturup şöyle demiş: "Ey gökyüzü toplantısının üyeleri. Hepiniz Cupido'yu tanırırsınız, bilirsiniz onu ben büyüttüm. Çok da yaramazdır ama artık onu uslandırmak zamanı geldi. Bıktım artık onun çapkınlıklarından. Artık onu evlendirelim de aklını başına toplasın, bekar kaldıkça çapkınlığa devam edecek. Bir kız bulmuş, beğenmiş, karısı yapmış, nikâhını kıyalım da uslansın," demiş. Son-

ra Venus'e bakıp "Sen de üzölme, soy bakımından da, öölömsüzlük bakımından da korkun olmasın. Oğlunun o kızla evlenmesi seni de oğlunu da küçölütmmez, ikinizin de ününe zarar gelmez. Bu nikâhın yasalara uygun olması işini de ben hallededeceğim," demiş. Sonra Mercurius'a Psykhe'yi dünyadan alıp getirmesini emretmiş. Kız gelince Iuppiter ona bir içki verip "Al, Psykhe! Bunu iç de öölömsüz ol, bından böyle Cupido senin nikâhlı kocandır, sende asla ayrılmayacak, hiçbir şey bu nikâhı bozamayacak," demiş.

XXIV

Hemen koca bir düğün sofrası kurulmuş. Cupido, Psykhe'yi kucağına alıp baş köşeye geçmiş, ondan sonra Iuppiter ve Iuno, daha sonra da diğeri tanrılar sofraya oturmuşlar. Tanrılara şarabı Iuppiter'in kölelerinin başı olan genç çoban sunmuş. Diğeri tanrılar da Liber içmiş. Yemekleri Vulcanus pişirmiş, periler her yana gül ve çiçek demetleri ile çeşitli güzel kokular saçmışlar, Musalar tatlı sesleriyle sofrayı şenlendirilmişler. Apollo kithara çalarak şarkı söylemiş, Venus kalkıp bir Satyrus'a zurna, bir Paniscus'a da flüt çaldırmış, Musa'lara hep bir ağızdan türküler okutmuş, kendisi de ortalarına geçip benzeri görölmeyen bir oyun oynamış. İşte böylece töreler gereğine uyularak Psykhe, Cupido'ya verilmiş, zamanı gelince de bir çocuk doğurmuş. İsmi *Haz* koymuşlar.

XXV

Yaşlı kadın esir kıza bu masalı anlattığında ben de çok uzakta değildim, hepsini dinledim, yanımda bir kalemin bulunmayışına çok üzüldüm. Yoksa o güzelim masa-

lı olduğu gibi yazardım. Bu sırada hırsızlar geri döndü. Yine yanlarında bir sürü şey getirmişlerdi. Zorlu bir savaştan çıktıkları belliydi. Yaralıları yatırıp yaralarını sardılar, kimileri -sanırım en cesurlarıydı- yeniden gitmek istediler. Çaldıklarının bir kısmını bir mağaraya saklamışlar, onları getirmek istiyorlardı. Hemen yemek yediler ve sonra da atımla beni döverek ahırdan çıkardılar, yükleri taşımamız için bizi götürdüler. Bir yandan yediğimiz sopaların acısı, bir yandan da yol yorgunluğu ikimizi de bitkin düşürmüştü. Bir sürü yokuş çıkıp indik. Akşama doğru bir mağaranın önüne geldik, hırsızlar bizi orada durdurdular, kendileri içeri girip malları getirerek sırtımıza yüklediler. Kısacık bir süre bile olsa dinlenmemize izin vermeden yeniden yola çıktılar. Hepsi de telaş içindeydi, ne yapacakları bilemez durumdaydılar. Ben koşmak isterken ayağım bir taşa çarptı, yolun kenarına düştüm. Döverek kaldırdılar, sağ bacağım ve sol ayağımı ağrıyordu, ikisi de yaralanmıştı.

XXVI

Bir hırsız “Daha ne kadar besleyeceğiz bu eşegi, bir işe de yaramıyor, ölü gibi bir şey, hem bir de topallıyor,” dedi. Bir diğeri ise “Uğursuz da geldi, geldiğinden bu yana dişe dokunur bir şey kazanamadık. Üstüne bir sürü de adam kaybettik,” üçüncüsü, “Şimdilik işimizi yaptıralım, sonra kışına bir tekme vurup uçurumdan yuvarlanız, akbabalara ziyafet olur,” dedi. Bu iyiliksever insanlar beni nasıl öldüreceklerini konuşurken sığınağımıza varmıştık bile. Sanırım korkudandı ama ayaklarım sanki birer kanat oldu. Yüklerinizi hemen indirdiler, bizim önümüze bir yiyecek koymayı da, beni uçuruma yuvarlayıp öldürmeyi de düşünmeden içeri girdiler, yaralı olarak bıraktıkları arkadaşlarını çağırarak onu da yanlarına alıp yeniden yola

çıktılar. Kalan malları getireceklerdi. Biz ise yavaş yürüdüğümüz için işlerini geciktiriyorduk. Yolda duyduklarımızı düşündükçe korkuyordum. Kendi kendime “Hâlâ burada ne işin var Lucius? Ölmek mi istiyorsun? Söylediklerini duydun, seni öldürecekler, hem de acımasızca öldürecekler. Yapacakları iş de zor değil hani. baksana her taraf uçurum, hepsinin de dibi sivri sivri kayalıklardan oluşuyor. Sen daha aşağı varmadan bütün vücudun parçalanır. Büyücülüğü övüp duruyorlar ama büyü seni gerçekten eşek yaptı ya o yeter. Evet eşeğe benziyorsun ama derin bir kurbağa ya da bir sülük derisinden daha yumuşak! Haydi kendine gel, cesaretini topla da kaçmaya bak. Bak, sonra geç olacak. Şimdi tam zamanı, hazır hırsızlar da yok. Yoksa şuradaki yaşlı kadından mı korkuyorsun? Şu topallığınla bile ona bir tekme atarsın yeter. Ama nereye kaçayım? Kime sığınayım? Aman bu düşündüğün de tam eşekçe yani. Kim üzerine binecek bir hayvan bulur da sevinmez,” dedim.

XXVII

Beni bağlayan ipi bir çekişte kopardım. dört ayağımı birden kaldırıp koşmaya başladım. Ama yaşlı kadına yakalandım. Kaçtığımı farketmişti. İpimi kopardığımı görür görmez yaşına bakmadan yerinden fırladı, ipi yakalayıp geri döndürmeye çalıştı. Ama ben durmadım. Hırsızların beni öldüreceklerini biliyordum ve duramazdım. Öyle bir çifte attım ki kadın yere yapıştı. O sırada acımak gelir mi aklıma hiç? Düşünüştü ama yine de yularımı bırakmıyordu, arkamdan epeyce sürükledim. Bağırmaya başladı, kendinden daha güçlüleri yardıma çağırıyordu. Çabaları boşunaydı, o sırada orada yardımına koşacak kimsecikler yoktu. Sadece esir kız yanındaymış. Gürültüyü duymuş olacak ki geldi. Gördüğü manzara da aslında şaşırılacak

bir şeydi hani. Hani boğanın Dirke'yi³ kaçırmaması gibi, yaşlı kadını da bir eşek kaçırıyor. Ama cesur kızmış. Onun düşünüp yaptığını erkekler beceremez. Benim yuları yaşlı kadının elinden çekip kurtardı. Güzel sözlerle beni durdurdu, sonra da sırtıma bindi.

XXVIII

Ben kendi canımı kurtarmaya bakıyordum ama o zavalıyı kurtarmak da hoşuma gitti. Kendimde yeni bir kuvvet buldum. Zaten o da bırakmıyordu beni, sürekli vurarak coşturuyordu. Sanki bir at gibiydim, öyle koşuyordum, koşmak ne kelime, uçuyordum. Zaman zaman bir de kızın cesaret verici sözleri üzerine kendimce sesler çıkarıyordum. Kızcağz bir yandan beni sürmeye çalışırken bir yandan da gökyüzüne bakıp yalvarıyordu. "Ey yüce tanrılar! Yardım edin, ölümden kurtarın beni! Ey kader. Yetmedi mi yaptıkların? Cezanı az mı buluyorsun? Bana daha ne işkenceler yapacaksın? Ve sen, ey benim canımın, özgürlüğümün koruyucusu! Beni sağ salim sevdiklerime kavuşturursan yaptığın yardımı ömrüm boyunca unutmam. Sana saygı da gösteririm, seni istediğin gibi yedirip doyururum. Senin yeleni kendi elimle yıkayıp tararım, süslerim seni, alnındaki tüyleri ikiye ayırır kıvırtırım, kuyruğunun kolları ne kadar zamandır yıkanmadığı için birbirine karışmış ve sertleşmiş onları da yıkayıp çözer. parlatırım. Seni altınlarla süslerini, insanlar arasında parlayarak gezersin. İpek önlüğüme çörekler, yemişler doldurup getiririm, sana kurtarıcım diye bakınmalarını, hizmetçilerime seni yağlayıp temizlemelerini söylerim.

3 Thebai kralı Lykos'un karısı.

XXIX

En iyi yemekleri yer. dinlenir, keyif çatarsın. Bu kadarla da kalmanı, seni ünlü yaparım. Benim bugün ulaşacağını mutluluğun. tanrıların bana yaptığı bu iyiliğin ölümsüz bir şahidi olmalıdır. Kaçışımızın bir resmini yaptırıp evimizin en büyük, en güzel odasına astıracağım. Bir eşek sırtında kaçıp kurtulan esir kızın masalını ozanlar söyleyecek, ressamalar çizecek. bilginler dünyanın her yanına yayacak. İkiinizin ismi de nesiller boyu konuşulacak. Sen de eski zamanların mucizeleri arasına gireceksin. Phriksus'un⁴ bir koça binip denizi aşması, Arion'u bir yunusun kurtarması. Europe'nin⁵ bir boğa sırtına yatması birer masal, birer yalan değil de gerçek birer hikâye olduğuna inanmayanlara sen de anlatılacaksın. Yüce Iuppiter boy-nuzlu bir hayvan olup saklanmış, benim eşeğimin derisinin altında da bir insan, belki de bir tanrının saklandığını kim söyleyebilir?" dedi. Kız böyle konuşurken bir yol ayrımına geldik, dizginimden tutup beni sağ tarafa çekmeye çalıştı, kuşkusuz ki babasının evi o taraftaydı. Ama ben hırsızların kalan malları getirmek için o yönden gittiklerini biliyordum, direnmeye çalıştım. Bir yandan da "Ne yapıyorsun sen? Kendi ayağınla Orcus'un ülkesine mi gitmek istiyorsun? Nerelere götürüyorsun beni? Yanız kendini değil beni de öldürteceksin," diyordum ama bunları ona duyurmak elimde değildi. Sanki hâkim önünde bir sınır davasını sonuca bağlamak ister gibi çekiştiğimiz bu sırada hırsızlar çaldıkları mallarla karşımıza çıktılar. O gece ay ışığı olduğundan bizin uzaktan tanımışlar, alay etmeye başladılar.

4 Athamas ile Nephele'nin oğlu. Üvey annesi İno Phriksus'la Hel-le'yi bir sandık içinde denize atınca Nephele çocuklarını bir altın postlu koçun sırtına bindirip kaçıtır.

5 Adını Avrupa kıtasına da veren Agenor'un kızı.

XXX

Aralarından birisi “Gece gece böyle nereye koşuyorsunuz? Hayaletlerle karşılaşacaksınız diye korkmuyor musunuz? Sen, namuslu kızcağız! Böylece gizli gizli ailenin yanına mı gidiyorsun? Ama biz de seni yalnız bırakmayız, gel sana kestirme bir yol gösterelim, daha çabuk gidersin gideceğin yere,” dedi. Söylemekle de kalmadı, beni yularımdan tutup geriye çevirdi, elindeki sopayla da bir güzel dövdü. Baktım ki, ölüm yaklaştı ayağımdaki yarayı hatırladım, başımı sallayarak topallamaya başladım. Beni geri çeviren hırsız, “Demek yine topallayacağın tuttu. Demek koşmasını biliyorsun da yavaşça yürümesini bilmiyorsun. Biraz önce yanısta Pegasus’u⁶ geçecek gibi koşuyordun,” dedi. O nazik arkadaş sopasını kaldırmış, benimle böyle eğlenirken evin kapısına gelmişiz. Bir de ne göreyim? Yaşlı kadını ağaca asmışlar O da ne yapsın, ölmüş. Hemen indirdiler, boynundaki ipi çözmeden bir uçurumdan aşağı yuvarladılar. Sonra kızın ellerini ve ayaklarını bağladılar, öldürmeyi planladıktan sonra bile efendilerinden korkup işlerini yapan kadının hazırladığı yemeklerin üzerine vahşi hayvanlar gibi atıldılar.

XXXI

Bir yandan kıtlıktan çıkmış gibi yiyor, bir yandan da intikamlarını almak için bize ne ceza vereceklerini konuşuyorlardı. Böyle konuşmalarda gürültü eksik olmaz ve her kafaadan ayrı bir ses çıkar. Bizim hırsızlar da bir türlü anlamıyorlardı. Birisi kızın diri diri ateşe atılıp yakılmasını istiyor, bir başkası hayvanlara yedirilmesini daha doğru buluyor, üçüncüsü çarmıha ge ilmesini teklif ediyor, dördüncü-

6 Medusa'nın kanından çıkmış olan kanatlı at. Bellerophontes el-sanesinde önemli yer tutmaktadır.

sü ise çeşitli işkencelerle parçalanmasının gerektiğini belirtiyordu. Fakat yine de herkes kızın ölmesi gerektiği konusunda hem fikirdi. Sonunda hırsızlardan biri gürültüyü sona erdirip şöyle konuştu: “Ceza vermeliyiz ama abartmamalıyız. Kurallarımıza, geleneklerimize uygun bir ceza olmalı. Yırtıcı hayvanların önüne atmayı, çarmıha germeyi, yakmayı, işkenceyi aklınızdan çıkarın, çabucak öldürü eyi düşünmeyelim. Bence bırakalım yaşasın, ama layık olduğu gibi yaşatalım. Eşek için verdiğimiz karar hatırlıyorsunuzdur, tembelin teki hem de çok yiyor, üstelik bir de yalancı, demin topallıyordu ama fırsat bulduğunda kızı kaçırı aya kalkışıyor. Yarın öldürürüz bu hayvanı, karnını deşip bağırsaklarını çıkarırız, sonra da bizden kaçırı aya çalıştığı kızı içine dikeriz. Kızın sadece başını dışarıda bırakırız, boğazından aşağısı hayvanın karnında kalır. Daha sonra da eşeği sivri bir kayanın üstüne koyup bırakırız, güneşin altında bir güzel kavrulur.

XXXII

Böylece söylediğiniz cezaların hepsini çekmiş olurlar, eşek ölerек cezasını çeker, kız ise ölü hayvanın üzerinde kaynaşan böcekler tarafından yenir. güneşten daha iyi ateş mi istersiniz? Odun yığını üzerine çıkaracaksınız da ne olacak? Eşegin ölüsüne köpekler, akbabalar gelir, bunun da kız için çarmıha gerilmekten farklı bir yanı yok. Hem ayrıca çekeceği acıları, işkenceleri bir düşünün; diri diri ölü bir hayvanın karnına girecek, leş kokusu burnuna dolacak, nefesini kesecek. Ayrıca aç kalacak, yavaş yavaş erimeye başlayacak, elleri bağlı olduğu için intihar da edemez.” dedi. Bu ceza herkesin hoşuna gitti ve hepsi alkışlamaya başladı. Benim uzun kulakları da bütün söylenenleri duymuştu. Ertesi gün öldürüleceğimi biliyordum. elimden ağlamaktan başka bir şey gelmiyordu.

YEDİNCİ KİTAP

I

Gün ağarmaya ve Güneş'in arabası her yeri aydınlatmaya başladığı zaman hırsızların geride bıraktıkları arkadaşları mağaraya geri döndü. Selamlaştıktan sonra mağaranın girişine oturup biraz soluklandı ve soyguncu meslektaşlarına şöyle bir rapor verdi: "En son soyduğumuz Hypatalı Milo'nun evi ile ilgili olarak içiniz rahat olsun. Siz cesur arkadaşlarım, evi boşaltıp buradaki yerimize döndükten sonra bana emrettiğiniz gibi orada kalıp evin önünde toplanan kalabalığın arasına karıştım ve kızmış gibi davrandım. Ardından bundan sonra yapacaklarını ve bir soruşturma başlatıp başlatmayacaklarını öğrenmek için konuşulanları dinlemeye koyuldum. Aldığım bilgi şöyle: Şüphelendiklerinden değil de başka bazı nedenlerden dolayı Lucius isimli bir adamı hırsızlığın sanığı olarak gösteriyorlar. Bu kerata sahte bir öneri mektubuyla Milo'nun evine girmiş. Birkaç gün içerisinde Milo'nun hizmetçisi olan bir kızı kandırıp kendi yanına çekmiş ve evin tüm anahtarlarının ve Milo'nun hemen her şeyinin yerini öğrenmiş. Hırsızlık yapıldıktan hemen sonra ortadan kay-

bolmuş ve izi hiçbir yerde bulunamamış. Beyaz atına atlayıp uzaklaşmış olduğu sanılıyor. Fakat kaçışında kendisine yardım edebilecek olan hizmetçisini geride bırakmış. Lucius hakkında bir şeyler bildiğini umduklarından evde buldukları adamı tutuklamışlar. Fakat ertesi gün boyunca işkence yapmalarına rağmen Lucius ile ilgili bir bilgiye ulaşamadılar. Ayrıca Lucius'un yaptığı hırsızlıktan dolayı yakalanıp cezasını çekmesi için ülkesine haberciler gönderdiler."

II

Hırsız anlatmaya devam ederken, ben Lucius olarak önceki sonsuz mutluluğum ile şu an eşek olarak sürdürdüğüm sefaleti karşılaştırmakta kaybettiğim mutluluktan dolayı kalbimden yükselen hicranla kahrolmaktaydım. Eski yazarların neden talih denen şeyin gözünün kör olduğunu söylediklerini şimdi anlıyordum. Zira insanlara mutluluk verirken kişilerin yaptıkları seçimlere asla aldırmaz. En aşağılık ya da aptal kişilere zenginlik ve ün bağışlayabildiği gibi iyi yürekli ya da yetenekli kişileri en sefil hallere de koyabiliyor. Zaten eğer kör olmasaydı talihin bizim iyi dediğimiz işleri kötü, kötü dediğimiz işleri ise iyi gördüğünü söyleyebilirdik. İşte benim bir eşek bedeni içinde hapsolmuş durumum da talihin zalimliğini kanıtlıyordu. Kendi kendime şöyle dedim: "En aşağılık görülen hayvana çevrilen sen, mutsuzluğu en alçak insanlar tarafından bile acıma ve merhamet duygusu uyandırabilesen, hırsızlık şüphesi ve değerli ev sahibi arkadaşının katili olarak görülmektesin! Bir de tüm bunlar yetmiyormuş gibi her şeyi duymak zorunda olduğun halde kendini savunamıyorsun, hatta bir kelime bile söyleyip olayı inkâr edemiyorsun."

III

Sonunda sabrım taştı. “Böylece duracak mısın? Eğer hiçbir şey söyleyemiyorsan senin kötü niyetli olduğun ve suçlamaların da haklı olduğu anlaşılır?” dedim kendime. “Ben suçsuzum,” diye haykırmak istedim. İlk kelime çok iyi ve yüksek sesle defalarca ağzımdan çıktı, fakat diğer kelimeleri söyleyemedim. Şekilsiz, beceriksiz dudaklarımla ne kadar uğraştım, onları öne doğru uzatıp düzelttimse de, ağzımdan hep aynı kelime çıkıyordu. “A-i, a-i, a-i...” Kadere küsmek boşunaydı, olanlara katlanmaktan başka yapabilecek bir şey kalmamıştı. Kabullenilmesi gereken gerçek şuydu ki; kendi binek, hizmet, yük hayvanlarımla artık aynı ahır paylaşıyorduk.

IV

Daha sonra yaralanan şanım ve şöhretimden çok daha önemli bir konu nedeniyle sıkıntıya girdim. Hakkımda varılan karar sonucu, kızın ruhuna karşılık kurban edilecektim, hemen kendime geldim ve üzüntüyle karnıma baktım, acaba kızın ruhu bedenime girmiş miydi? Bu arada benimle ilgili yanlış bilgileri veren soyguncu elbisesinin eteklerine sakladığı bin altın denarius’u ortaya döktü. Söylediğine göre bu parayı yolculuk yapanların ellerinden almıştı. Çok namusluymuş gibi onları ortak kasaya koydu. Bu arada diğer hırsız arkadaşlarının keyillerinin yerinde olup olmadığını sordu. Kimilerinin, özellikle de en cesur ve mert olanların tehlikeli işlerde öklüğünü duyduğunda bir öneride bulundu. Önerisi şuydu: Belli bir süre yollarda seyahat edenleri rahat bırakmak ve genel bir ateşkes uygulamak. bu sırada da yeni genç adamları aramıza katıp onları yetiştirerek cengaver ordularının sayısını kalabalıklaştırmak. Konuşmasına şöyle devam etti:

“Dikkafalılık yapanları zorla, kararsız olanlarıysa hediyelerle kandırabiliriz, zaten çoğu kendi istekleriyle kölelikten kurtulmak için gelecekler, çünkü böylece özgür birer adam olarak yaşayacaklar.” O, bu konuda kendi payına düşeni zaten yapmış, yolda rastladığı iri, tuttuğunu koparan, güçlü, genç bir delikanlıyı ikna etmeyi başarmıştı. Delikanlıya “Neden bu güçlü kollarının sinirlerini tembelliğe itiyorsun? Neden onları daha yararlı bir işte kullanmıyorsun? Bu sağlıklı bedenciden neden zamanı geçmeden faydalanmaya başlamıyorsun? Neden o güçlü yumruğunu birkaç kırıntı sadaka için uzatacağına çok daha fazla para istemek için kullanmıyorsun,” diyerek etkilemişti.

V

Öneri çok beğenildi ve yeni geleni aralarına kabul ettiler. Aynı zamanda yeni acemileri bulup aralarına alma düşüncesini de onayladılar. Bunun üzerine aralarına yeni katılan adam ayrıldı ve kısa bir süre sonra söz verdiği gibi iri, genç bir adamla beraber geri döndü. Hiç kimse kendisini bu iri adamın gücüyle karşılaştıramıyordu. Vücudunun diğer irice kısımlarından bahsetmeden önce şunu söyleyebilirim ki delikanlı oradakilerin hepsinden en az bir kafa daha uzun boyluydu ve saçları yanaklarına düşüyordu. Giydiği kıyafet rengarenk paçavralardan bir araya getirilmişti ve sadece vücudunun yarısını örtüyordu. Açık kalan üst kısmından geniş göğüs kafesi ve üzerindeki kir tabakası belli oluyordu. İçeri girdiğinde şöyle konuştu: “Selam size, yakında kardeşlerim olacak olan Mars’ın hizmetkarları! Aranıza kendi isteğinizle birisini almak istiyorsunuz. O insan kendi isteğiyle size katılıyor. O insan hayatında defalarca para yerine yara alıp ölüme meydan okuyan, yalnız başarıya kalmış, her şeye pervasızca göğüs geren birisidir. Beni aranıza alarak buraya ne

açlık, ne de ahlâksızlık getirdiniz. Şimdiye kadar yaptıklarımı ve kazandıklarımı üzerimdeki paçavralarla değerlendireyin, ben bir zamanlar Makedonya'yı sarsan en güçlü haydut çetesinin lideriydim. Ben o ünlü yol kesen haydudum. İsmi duyunca bütün eyaletlerin titrediği, Trakyalı Haemus'um. Babamın adı da Thero'dur, o da yol kesen haydut olarak ün kazanmıştı. Ben, onun mirasçısı ve yüksek özelliklerin izinden giden bir adamım. Bana bıraktığı tüm ganimetleri ve adamlarımı kısa bir zaman içinde kaybettim. Çünkü gözden düşen imparatorluğun magistratuslarına ve onunla birlikte yolculuk edenlere deniz kenarında saldırdım. Size bu olayı anlatmak isterim:

VI

İmparatorluk sarayında, çok onurlu ve gösterişli bir yere sahip olan bir adam yaşıyordu. Çoğu insan onu kıskanırdı ve düşmüdü. Sonunda sürgün edildi. Karısı Plotina, inanılmaz sadakatli ve erdemli bir kadındı. Kocasına on çocuk doğurdu. Başkentin olağan monotonluğunu beğenmediği ve sıkıntısını kocasıyla paylaşmak istediği için sürgün yaşamına o da katıldı. Sağını kesti, bir erkek gibi giyindi. Mücevherlerini ve birikmiş parasını kemerine sakladı. Korkusuzca, nöbetçilerin ve kılıçların arasında tüm tehlikelere göğüs gerdi. Her zaman dikkatliydi. Kocasının onurunu düşünerek erkekçe bir cesaretle tüm tehlikelerin karşısında dimdik ayakta durdu.

VII

Karadaki ve denizdeki yolculuğun neredeyse tüm zorlukları ve tehlikeleri aşılmış, Zakynthos'a doğru yelken açılmıştı. Burası sürgünlerin kalacağı yer olarak belirlenmişti. Her ne kadar daha önce Makedonya'dan geldiysek de

biraz da burada kalmak istiyorduk. Tüm denizciler geceyi geçirmek için geniyi terk etti ve denize yakın bir meyhaneye geçtiler. Bunun üzerine onlara saldırdık ve her şeylerini aldık. Tabii bunu yaparken çeşitli tehlikeler atlattık. Çünkü Plotina, meyhane kapısındaki gürültüyü duyar duymaz içeriye daldı ve çığlığıyla herkesi uyandırdı. Askerleri, hizmetçileri ve tüm halkı yardıma çağırdı. Eğer o insanların hepsi korkudan kaçıp bir deliğe saklanmasaydı, yaptığımız iş asla cezasız kalmazdı. Bu olay üzerine o erdemli ve namuslu kadın (hakkını verinem gerekir) İmparator'un huzuruna çıkıp bir ricada bulundu. Zekası ve iyi kalpliliğiyle bilinen bu kadın, kocasının eski görevine iade edilmesini sağladı ve yaşananların intikamını alma hakkını kazandı. Kısaca, İmparator, Haemus'un haydutluğunun ve yankesiciliğinin devam etmesini istemedi ve gereğini yaptı.

VIII

Bundan sonra üstümüze saldıran askerler tüm adamlarımı ezip geçti, bense canımı son anda kurtarabildim. Soygunculuk yaptığım zamanda daima peşimde olan ölümden şöyle kurtuldum: Üstünde çiçek deseni olan, uzun ve rahat bir kadın elbisesi giydim, başıma bir şapka taktım ve kadınların giymekten keyif aldığı beyaz, ince ayakkabılar giydim. Bu kıyafetle arpa taşıyan bir eşeğe binip limanın içinden ve askerlerin arasından geçtim. Askerler benim rahat ve serbestçe geçmeme izin verdiler. Çünkü beni bir eşek çobanı zannediyorlardı, zaten o sıralar sakalım da yoktu, böylelikle erkek olduğumu düşünmediler bile. Bu arada, yaşananlardan dolayı kalbim sızlasa da hırsızlar, babamın cesaretini ve yaptığı kahramanlığı bana aktardılar. Bu kıyafetimle çok rahat bir şekilde meyhanelere ve hanlara girebiliyordum. Yalnız kaldığım süre içeri-

sinde yakalanmadan ufak tefek hırsızlıklar da yapabiliyordum.”

LX

Hırsız bunları anlattıktan sonra birden göbeğini açarak eteğinden iki bin altın denarius çıkardı ve “İşte bu parayı candan topluluğunuza katılma ücreti olarak veriyorum ve kendimi koşulsuz olarak lideriniz ilan ediyorum. Size ayrıca şu sözü veriyorum ki, taştan ve kayalardan oluşan mağaranızı en kısa zamanda altından bir mağaraya çevireceğim!” Haydutların hepsi hiç düşünmeden ve koşulsuz olarak oybirliğiyle onu liderleri yaptılar. Ardından hemen ününe uygun bir elbise getirdiler. O da üstündeki paçavralardan kurtuldu. Temizlenip elbisesini giydikten sonra herkesi sırayla öptü. Haemus’u sofranın başına oturtarak liderlik payesi verdiler. Yemekteki konuşmaların konusu, kızın kaçıışı, benim yardımlarım ve bizim için düşünülen iğrenç ölümdü. Haemus. masadakilerden kızın nerede olduğunu öğrendi ve yanına gitti. Kızın bağlanmış olduğunu gördükten sonra odadan çıktı ve dışarıdakilere şöyle söyledi:

X

“Bence işini iyi yapan haydutlar, kendi çıkarlarının önüne başka hiçbir şey koymamalı, hatta intikamı bile düşünmemeli. Çünkü intikam genelde diğer insandan çok kendi kendimize zarar verir. Kızı ve eşiği öldürmeniz en doğal hakkınızdır ve öyle yapmakla içinizdeki ateşinizi söndürmüş olursunuz. Fakat gerçekte bundan ne kazanırsınız? Bu yüzden, benim fikrim şudur: Fahişeyi bir kente götürelim ve orada satalım. Böyle çekici, genç bir kadın için iyi para verirler. Birkaç pezevenk tanıyorum.

Büyük bir keyifle bize birkaç altın denarius verirler. Bırakalım bu soylu hanımefendi genelev fahişesi olsun. Böylelikle lekelenen namusu ile bir yerlere kaçmaktan vazgececektir. Sizler de gerçekten bu şekilde intikamınızı iyi almış olacaksınız. Bence teklifim çok mantıklı ve çok karlı ama karar yine de sizindir. Bu konu sizin bileceğiniz iş, ne yapıp ne yapmayacağınıza sizler karar vereceksiniz, hepiniz kendinizin efendisi ve ustasıdır,” Bu konuşmasıyla hem zavallı benim hem de kızın kurtarıcısı olmuş oldu. Diğer haydutlar konuyu görüşmeye başladılar. Kararsızlıkları beni çok rahatsız ediyordu, kalbim sıkışıyordu. En sonunda Haemus'un fikrine oy birliğiyle katıldılar. Bunun üzerine kızın bağları hemen çözüldü. Kim inanırdı ki? Kız, Haemus'u görüp genelev ve pezevenk laflarını duyunca, sevinçten ne yapacağını şaşırmıştı. Bu beni çok kızdırdı. Kocasına ve evliliğine bu kadar bağlı ve sadık olan bir genç kadının geneleve düşeceğini duyduğu ilk andan itibaren bu kadar sevindiğini gördükten sonra bütün kadınlara öfkelenmiştim. “Hiçbirinde namus da şeref de yok,” diye kendi kendime söylenip durdum. İnsanın güzel cinsiyeti olan kadınlar beni affetsin! Konuşan bendim yani bir eşek.

XI

Ardından Haemus yeniden konuşmaya başladı. “Şimdi, önce bizi koruyan Mars için bir teşekkür kutlaması yapalım, ardından kızı geneleve satmak ve yeni haydutlar bulmak için yola çıkalım. Ama bence kurban edilecek bir hayvan ve uzun süre içebileceğimiz şarabımız yok gibi. Ziyafetimiz için yanıma adam verin, en yakın yere gidip gerekli olan şeyleri alayım,” dedikten sonra yanına on adam verdiler ve yola uğurladılar. Bu sırada diğerleri büyük bir ateş yaktılar ve Mars adına taze çimden bir sunak yeri ha-

zırladılar. Kısa bir süre sonra on kişi geri geldi. Omuzlarında şarap testileri ve önlerinde bir sığır sürüsü vardı. Kocaman, yetişkin ve uzun kıllı bir keçi kurban olarak seçildi. Koruyucuları ve yardımcıları Mars için kurban edildi. Daha sonra yemeği hazırlamaya başladılar. Haemus “Yetmez. Yok yok yetmez,” diye lafa girdi. “Sizin sadece hırsızlıklarınız ve yol kesmelerinizin lideri ve öncüsü olmayacağım, aynı zamanda eğlencelerin de lideri olacağım,” dedi. Böylece her şeyi toparlayıp hazırlamaya başladı. Temizliyor, süpürüyor, örtüyor, sofrayı kuruyor, pişiriyor, hazırlıyordu. Aslında onu seyretmek insana çok keyif veriyordu. Önce kadehleri ağzına kadar dolduruyor sonra sanki masaya bir şeyler getirecekmiş gibi arada bir kalkıp kızın yattığı yere gidiyordu. Gizlice ayırdığı bir parça yemeği kıza götürüp ve önceden kendisinin içtiği kadehten kıza da içirdi. İnanılmaz derecede keyifliydi. Kız ona sunulan her şeyi mutlulukla kabul ediyordu. Arada bir kızı öpmek istediğindeyse kız da dudaklarını uzatıyordu. Bu görüntü beni çok rahatsız ediyordu.

XII

Kendi kendime “İğrençsin, sen nasıl olur da kendine eşine sadık bir kadın diyebilirsin artık, evliliğini ve sevdiğin adamı nasıl unutabilirsin? Nasıl bu kana susamış haydu du annenle babanın senin için özenle seçtiği kocana tercih edebilirsin? Sen vicdansız biri olmalısın ki, bu mızrak ve kılıçlar altında ahlâksızca, aşkını ayaklar altına alıyorsun. Eğer diğer haydutlara böyle yakalanırsan ikinizin de öleceğini bilmiyor musun? Eğer yakalanırsan benden kösele kayışlar yaparlar.” İşte bu durum nedeniyle kalbim sıkıştığı sırada bir ara kendi aralarındaki karanlık konuşmalardan, benim eşek kafanın da anlayabileceği bir şeyler duydum. Kıza haksızlık yapmışımı, çünkü karşısında-

ki adamı o ünlü haydut Haemus değil gerçek kocası Tlepolemusmuş. Konuşmalarının gerçeği yansıttığı kuşkusuzdur çünkü ben eşek olduğum için yanımda rahatça konuşabiliyorlardı. Tlepolemus, “Tatlı Kharite, cesur ol, yakında düşmanlarını esirlerin olarak göreceksin,” dedikten sonra kızın yanından uzaklaşıp masanın başına döndü ve zaten çok içmiş olan haydutların kadehlerini katıksız, ılık şarapla doldurmaya devam etti. Bunu yaparken her seferinde onları kadeh kaldırmaya davet ediyordu ama tokuştururken kendi kadehi hep boştu.

XIII

Tahminince şaraplarına uyku getiren bir ilaç da attı çünkü hepsi birer birer sızıp ölü gibi uyumaya başladılar. Hepsi sızdıktan sonra, onları sıkıca bağladı, kızı benim sırtıma yükledi ve ülkelerine doğru yola çıktık. Yurtlarına yaklaştığımızda bütün halk kentin kapısına geldi. Aileler, akrabalar, arkadaşlar, çocuklar, hepsi hıçkırıklarla onlara koştu. Herkesin gözünde kızı yeninden sağ salim görmenin mutluluğu vardı. Kısa bir sürede etrafımızda kalabalık bir topluluk oluştu. Büyük ve küçük, genç ve yaşlı, kadın ve erkek, herkes keyifli bir şekilde yanımıza gelmişti. Gerçekten görülmesi gereken, çok ilginç bir sahneydi. Zafer kazanmış edası ile kız bir eşeğin sırtında. Bense bu olaydaki payımı unutturmamak ve herkes gibi mutluluğu paylaşmak için gururlu bir şekilde, kulakların dimdik ve burun deliklerinin açık olarak gırtlığımı yırtarcasına öyle bir bağırdım ki ortalık yıkıldı. Neyse, sonunda Kharite’nin evine geldik. Anne ve babası elinden tutarak kızlarını eve aldı ve ona özlenile sevgilerini göstermeye başladılar. Tlepolemus beni, atları, diğer eşekleri yanına topladığı kalabalıkla birlikte haydutların mağarasına geri götürdü. Olanları büyük bir keyifle izledim. Huyum kurusun çok

meraklıyım. Bu sebepten haydutların başına gelecekleri seyretmeye koyuldum. Onları şarabın etkisinden çok iplerden dolayı kıpırdayamaz bir halde gördük.

XIV

Hepsini hiç tereddüt etmeden bağlayıp en yakındaki kayalıklardan aşağı attılar. Bazıları ise elleri bağlanmadan önce hemen kılıçlarını kendi bedenlerine saplayarak intihar ettiler. Böylece haydut yuvası tamamen boşaltıldı. Beni ve diğer yük hayvanlarına altın, gümüş ve değerli diğer eşyaları yüklediler ve yola koyuldular. Kente dönene kadar yol boyunca aldıkları intikamı konuşarak gülüştüler. Geri getirilen ganimet kentin resmi kasasına konuldu, geri getirilen kız da Tlepolemus'a eş olarak verildi. Kharite beni hep kurtarıcısı olarak anlattı ve güzelce doyurdu. Evlilik gününde bana bir deveye yetecek kadar arpa bırakmıştı. Ah Photis beni eşek yerine bir köpeğe çevirseydi ne olurdu sanki. Onlar karınlarını patlayana kadar en güzel ziyafetlerin artıklarıyla doyuruyorlardı. Tatlı ve şehvetli gerdek gecesinin sabahı, kendini borçlu hissettiğinden Kharite beni ödüllendirme isteğini sevgili eşine de ilette. Ondan beni ödüllendireceğine dair söz aldı ve ev halkı bunun nasıl yapılacağı konusunda bir toplantı düzenledi. Bu çok değerli konsey üyelerinden biri şöyle bir öneride bulundu: Her türlü işten uzak tutulacaktım ve ölecek kadar çok arpa, fasulye ve bezelye ile ahırda keyif yapacaktım.

XV

Bir başkası serbest bırakılmanı önerdi. Ona göre atlarla birlikte aynı otlaklarda serbest bırakılmalıydın ki, dürtülerim de bu özgürlükten nasibini alsın ve kısıraklarla

gününü gün etsinmiş. Böylece onlara yeni katırlar verebilirilmişim. Derhal seyis çağırıldı ve kendisine teslim edildim. Çok keyifli ve mutlu bir şekilde seyisin önünde giderken, sırtından kalkan yüklerden hafiflemiş bir şekilde gelecek baharda kırlar yeşillendiğinde yiyeceğim güller aklıma geliyordu. Aynı zamanda aklımdan geçen başka bir konu daha vardı. Bir eşek olarak bu kadar onur ve paye bana verildiyse acaba tekrar bir insan olduğumda ne kadar özen gösterirlerdi? Seyis beni şehir kapısından çıkarır çıkarmaz, özgür ve keyifli bir yaşam süremeyeceğimi anladım. Yaşlı, çirkin ve aynı zamanda cimri olan karısı beni hemen değirmen taşını çevirmem için bağladı, yanıma da bana cesaret vermesi için sopayı koydu ve sabahtan akşama kadar ununu öğüttürdü. Yahu ben ne diyorum? Sanki tüm ev ahalisinin un ihtiyacını karşılamıyormuşum gibi, bir de para kazanmak için komşuların ununu da öğüttürüyordu. Bütün gün eşekler gibi çalıştıktan sonra bile bana vermesi gereken arpayı vermayip (ki o arpayı da ben öğütüyordum), çiftçilere satıyordu. Bana da, bütün gün değirmede deli gibi döndükten sonra, akşama doğru sadece ayıklanmamış kepek veriyordu. Zaten onu da içindeki taşlardan dolayı yiyemiyordum. Bunca kötülüklerden dolayı zayıf düştükten sonra bile o çirkin yaratık bana yeni işkenceler çektiriyordu. Seyisin aklına bir gün ona verilen emir geldi. Geç de olsa bunu yaparak beni kırlardaki atların yanına götürdü.

XVI

Başta öyle mutlu olmuştum ki, keyifli bir eşek olarak, özgürce oradan oraya koşuşturup dans edip zıplıyordum. Arada sırada kısık gözlerle etraftaki kısıraklara göz atıyordum. Fakat bu düşüncem beni çok korkuttu. Bu nedenden dolayı neredeyse hayatımdan oluyordum. İyi beslen-

miş, güçlü ve vahşi damızlık aygırlar benim gibi zavallı, hiç umursanmayacak bir eşeğin halinden hiç anlamadılar ve kiskandılar. İşlerini bozacağım korkusuyla, tüm misafirperverliği bir kenara bırakarak onların rakibiymişim gibi hep birden nefretle beni kovalamaya başladılar. İçlerinden geniş göğüslü, uzun boğazlı ve küçük kafalı olanı şahlandı ve bana ön ayaklarıyla vurmaya başladı. Bir diğeryse bana arkasını dönüp nallarıyla yan tarafıma darbeler indiriyordu. Üçüncüsü de kötü niyetli ve şiddetli bir kişnemeyle kulaklarını geriye doğru yatırp dişlerini gacırdatarak sanki onun yemeğiymişim gibi beni kemirmeye ve ısırmaya başladı. Bir zamanlar bir hikâye duymuştum. Trakyalı bir kral memnun olmadığı misafirlerini yabani atların önüne atarmış.¹ Atlar da onları parçalayıp yermiş. Tüm zenginliğine ve gücüne rağmen bu zalim adam atlarına yulaf yerine insan eti vermeyi tercih ediyormuş. Çayırdağıdaki bu atların boğazına düşkünlüğünden dolayı neredeyse bu zalim kralın eline düştüğümü zannedecektim. Büyük bir umutla tekrar değirmende un öğütmeyi istedim. Fakat bunun yerine kaderin bana daha fazla acı çek-tirmek için henüz yorulmadığını gördüm. Yeni bir işken-ceyle karşılaşmıştım. Dağlardan odun taşıma işine verildim ve bana vurup işkence etmekten zevk alan yaramaz bir çocuğu da başıma verdiler.

XVII

Dik ve yüksek dağlara zorlukla tırmanmak ve tırmanırken sivri taşlardan ayak tırnaklarını parçalanması yetmiyor-muş gibi bir de o yaramaz, sahtekar velet sırtıma binip

1 Yazar olasılıkla Kral Dionedes'ten söz ediyor. Yunan mitolojisine göre Herakles'in oniki işinden biri bu atları getirmektir. Kral da sonunda kendi atları tarafından yenilerek ölür.

elindeki sopasıyla durmadan bana vuruyordu. Acıyı iliklerime kadar hissediyordum çünkü sağ tarafımda hep aynı yere vuruyordu. Vura vura derimi kaldırdı, acınacak bir görüntü oluşmuştu fakat bu onu hiç rahatsız etmiyordu. Hiç düşünmeden yaraya vurup duruyordu; yaradan iltihap ve kan fişkırmaya başlamıştı. Ayrıca bana o kadar çok odun yüklüyordu ki... sanki ben bir fildim. Eğer kazara odunları yamuk yüklerse de bir tarafı ağır olduğundan aşağı çekiyordu. O zaman da beklendiği gibi ağır taraftan birkaç kütük alıp diğer yana koyması gerekirdi. Ama yanıyorsunuz böyle yapmıyordu. Yerden taş alıp yükümü dengeliyordu. Ayrıca yolumuzun üstünde olan bir nehirden geçerken benim sırtımdaki yükü hiç düşünmeden, ayakları ıslanmasın diye o da üstüme çıkıp kendini karşı kıyıya geçiriyordu. Bendeki şans ile bir de ıslak kıyıda ayağım kayarsa ve yükü taşıyamaz duruma gelip düşersem işte o zaman vay halime. Bütün eşek çobanlığı yapanlar gibi yardım elini uzatıp yularımdan veya kuyruğumdan tutup kaldırmak veya ayağa kalkana kadar yükün bir kısmını indirmek yerine onun gösterdiği yardım, kendi kendime ayağa kalkabilene kadar beni canımı çıkarana kadar dövmek oluyordu.

XVIII

Evet, zannetmeyin ki bu acımasızın bana yaptığı son şeydi. Dikenli çalılar alıp bir çelenk yapardı. Sonra o çelengi benim kuyruğuma bağlardı. Benim attığım her adımda kuyruğuma bağladığı çelengin dikenleri kıcıma batıp dururdu. Ne yapacağımı bilemiyordum. Hızlı gittiğimde çelenk daha çok savruluyordu ve dikenleri şiddetle daha derine batıyordu, durup acımı dindirmek istediğim zaman da sopa yağdırıyordu. Bu acımasız haylazın yaptığı her şey benim sonumu hazırlıyordu. Zaman içersinde bana

daha da büyük acılar yaşatmaya başladı. Neredeyse beni öldürmeyi başaracaktı.

XIX

Bir gün sabrım tükendi ve cesaretimi toplayıp onu defalarca teptim. Yaptığım şey onu daha da kızdırdı. Yine bir gün sırtıma sıkıca sardığı küçük kuru ağaç dallarını taşıyordum, birden ne yapsa beğenirsiniz? Yolun üzerindeki bir köyden yanan bir kömür parçası çalıp benim yükümün içine sakladı. Bir saniye geçmedi ki yüküm cayır cayır yanmaya başladı, alevlerin ortasında kalmıştım. Korkudan da çılgına dönmüştüm, ne yapacağımı bilemiyordum, sırtımdaki ateş yandıkça daha da şaşkına dönüyordum. Artık sonumun geldiğine inanmıştım. Birden şans beni bu ölümcül durumdan kurtarmak için yüzüme güldü. Ama belki de sadece daha sonra daha büyük tehlikeleri yaşayabilmem için böyle yapmıştır, bilemiyorum. Yakında dünkü yağmurdan oluşan bir su birikintisi vardı. bir atlayışta kulaklarıma kadar suyun içerisine girdim. Böylece ateşten, yükten ve ölümden kurtuldum.

XX

Olacak gibi değildi ama haylaz yaptığı bu kötülüğü bile bana yıkmayı başarmıştı. Utanmadan diğer çobanlara anlattıklarına bir bakın: Ben komşuların yaktığı ateşin yanından geçerken ayağım tökezlemiş de yere düşmüşüm. Bu sırada da yükümü ateşe vermişim. Utanmadan bana bakarak sözlerine devam etti. “Daha ne kadar bu ateş solucanını boşu boşuna besleyip duracağız?” Birkaç gün sonra beni daha da kızdıracak bir başka haylazlık yaptı. Taşıdığım odunları başka bir yere sattı ve beni eve doğru sürmeye başladı. Yol boyunca sızlandı, bela okuyup dur-

madan küfür etti. Benim çobanım olmanın dışında başka bir şey olmak istiyormuş ama ne olduğunu anlayamadım. Benim o kadar kötü alışkanlıklarım varmış ki, geçinilecek biri değilmişim.

XXI

“Bakın işte,” diye bağırdı, “bu tembel, ağır, aptal. beslenmeyi bile hak etmeyen hayvan ne kadar tehlikeli işler yapıyor. Kimin aklına gelirdi ki, bu eşek bir güzel kadını veya çekici bir kızı tatlı bir oğlanı gördüğünde, tüm şehvetiyle eşek olduğunu unutarak üstlerine doğru yürüyüp onların aşığı olmak istesin. Hiç düşünmeden onları yere serdikten sonra hemen üstlerine çıkıp en fena şekilde şehvet duygularını üzerlerinde dindirmek istiyor. Hatta onları öpmeye bile çalışıyor, halbuki bu uzun, kırıksık çene ve dudaklarla onları ancak morartabilir veya ısırabilir. Lafı fazla uzatıp gevelemeye gerek yok. Eninde sonunda benim dediğime geleceksiniz. Daha demin genç bir kadına göz dikti. Sırtında taşıdığı odunlar hangi tarafa uçtu, göremedim bile. Aşk ateşinin tüm deliliğiyle genç kadının yanında bitiverdi. Hemen kadını pis yerlere yatırdı ve şehvetini dindirmek üzere işe koyulmaya çalıştı. Eğer genç kadının ağlamasını, sızlamasını ve çığlıklarını duyan insanlar koşup onu hayvanın elinden almasalardı, belki de bu kadın kötü ve aşağılayıcı bir şekilde hayatından olacaktı. Tabii işin sorumluluğu da bizde olacaktı.

XXII

İçimi gitgide daha da sıkan ve burkan bu ve benzeri yalan ve iftiraları sağır ve dilsiz bir şekilde dinlemek zorundaydım. Anlattıkları diğer çobanları o kadar etkiledi ki, aralarından biri konuşmaya başladı: “Yahu, o zaman bu şeh-

vet düşkünü aşağılık yaratığa hak ettiğini verelim! Kes bu hayvanı artık! Bağırsaklarını köpeklerle verirsin, geri kalan etleri de günlükçüler için yemeğe kattırırsın. Hem böylece kendisi de günahlarının karşılığını ödemiş olur! Derisini yüzüp küllerle temizleriz, sahiplerine hediye edip eşiği kurtların parçaladığını söyleriz.” Tanrılardan korkmayan bu adamın istediği şeye bakın. Hemen idamı gerçekleştirmek için hazırlanmaya başladı ve içerden bir yerden kocaman bir bıçak getirdi. Benden yediği tekmelerin intikamını alacağı düşüncesi gözlerinde ıslıl ıslıl parlıyordu.

XXIII

Tam o esnada o çok saygıdeğer çobanlar topluluğundan birisi söz aldı ve şöyle buyurdu: “Hayır, kardeşlerim! Sizler biraz heyecan yaşayacaksınız diye bu eşiği öldürmek ve böylece bize verdiği hizmetlerden yoksun kalmak çok sorumsuzca olur. Ne diyorsun cellat efendi? Onu sadece iğdiş edersek artık bir daha şehvet duygularına yenik düşüp zevklerinin peşinden koşmayacağından emin oluruz ve ondan bir daha korkmamıza gerek kalmaz. Üstelik iğdiş edildikten sonra daha iriyanı, yağlı ve şişman olacaktır. Bırakın bu uzun kulaklı gibilerini, önceden eğer taktırıırken zorluk çıkaran en cesur, iri ve zapt edilemeyen aygırlar bile bu okuldan mezun olduktan sonra kuzuya dönüveriyorlar. Böylece onlara istediğin her şeyi yaptırabiliyorsun, istediğin her yükü taşıttırıp her tarlayı sorunsuzca sürdürebiliyorsun. Eğer bu düşünceme bir itirazınız yoksa ve ben pazara gidip gelene kadar bekleyebiliyorsanız, eve gidip gerekli araç gereci yanıma alayım ve böylece bu şehvetli hovarda çapkını bir iki kesikle sonsuza dek bir koyun kadar uysal yapayım.”

XXIV

Ölümden kurtulmanın bedeli bu mu olacaktı? Nasıl bir kurtuluş bedelidir bu? Bedenimin sadece bir tek parçasını değil, sanki tümünü kaybedecekmişim gibi yas tutup ağladım. Sonunda bir karar verdim; ya kendimi aç bırakacaktım veya bir şekilde boynumu kırıp ölecektim ama en azından bir bütün olarak bu dünyadan göçecektim. Ben henüz ölümümün nasıl olacağına karar verirken yine gün ağardı ve benim haylaz çoban dağdan odun getirmek üzere beni yanına alıp yola çıktı. Beni sağlam bir meşe dalına bağladıktan sonra taşıyacağım odunu kesmek için biraz ileriye, ağaçlıkların arasına girmişti ki, yakındaki bir mağaranın içinden homurdanarak kocaman bir ayı çıktı. Ayıyı görür görmez korkudan titremeye başladım. İki büklüm bir şekilde arka bacaklarımın üstüne abanarak yularımı koparana kadar sağa sola çekiştirdim. Son hızla buralardan uzaklara gidecektim. Dağı tabii ki koşarak aşağıya doğru inmedim, aynen bir top gibi yuvarlanarak oradan uzaklaştım. Ayağa kalktım, ovayı atlayarak, ne atlaması uçarak geçtim. Tüm isteğim o ayıdan daha korkunç olan çobanınımdan kurtulmaktı.

XXV

Beni öyle tek başına geçerken gören, birisi aniden sırtıma çıktı ve bana vurmaya başladı. Sadece uzaklara doğru koştuğum için çok mutluydum, o lanet çobandan kurtulmuştum sonunda. Bu arada yediğim dayağa hiç aldırımıyordum çünkü zaten sopaya çok alışmıştım. Bu kadar erken teslim olduğum sevincim kursağımda kaldı, saklanıp kaçmak hiçbir şeyi daha iyi yapmayacaktı. Bana düşman olan talihim yine sinsice bekliyordu. Çobanlar bir düve kaybetmişler ve onu etrafta aramaya çıkmışlardı. Onlarla

karşılaştığımızda beni yularımdan hemen tanıdılar ve tekrar sahiplenmek istediler. Binicim çok cesaretliydi ve onlara karşı koydu. “Lanet olasıcalar, beni rahat bırakın. Niye bana saldırıyorsunuz, kızgınlığınız neden?” dedi. Çobanlar, “Sana hak ettiğin gibi davranıyoruz, çünkü sen bir hırsızsın,” diye karşılık verdiler. Sonra da eşeğini çaldığı çobanın nerede olduğunu sormaya başladılar. Önü döverek öldürdüğünü düşünüyorlardı. Binicim her ne kadar yemin ederek çobanı görmediğini ve eşeği başıboş gezerken bulduğunu, sadece sahibinden alacağı ödül için götürdüğünü söylediye de onu bir güzel dövdüler. Binicim de “Tanrılar biliyor ya, bu eşek konuşabilseydi, suçsuzluğuma şahitlik yapardı, siz de utancınızdan yerin dibine girerdiniz,” dedi.

XXVI

Söylediklerinin hiçbirisi fayda etmedi, çobanlar ona inanmadılar. Boynuna bir ilmek geçirdiler ve onu çobanın odun kestiği çalılıkların arasında götürdüler. Çobanı hiçbir yerde göremiyorlardı ama sağa sola saçılmış vücudunun parçaları buldular. Sanırım ayı işini gayet iyi yapmıştı. Ah, bir konuşabilseydim inanın olayları nasıl da keyifle anlatırdım. Ama bunu yapamasam da yine de intikamımın alınmış olmasına için için sevindim. Hatta bayram ettim. Parçalanmış cesedin tüm parçaları teker teker bir yere toplandı. Cesedi mümkün olduğunca bir araya getirmeye çalıştılar ve oracıkta gömdüler. Çobanlar benim son belalımı artık kesin bir hırsız ve katil olarak gördüklerinden ellerini bağlayıp ahırlarına götürdüler. Ertesi sabah kendisini hâkime teslim edeceklerini ve gerekli cezayı onun vereceğini söylediler. Ölen çobanın tüm ailesi ve akrabaları ölümünden dolayı ağlarken, birden benim domuz kasabı ameliyatı gerçekleştirmek için ortaya çıktı. Fakat

herkes şu an çok zgn olduklarını, bu işi düşünecek hallerinin kalmadığını, en iyisi yarın tekrar gelmesinin daha doğru olduğunu, hatta o zaman iğdiş etmek yerine isterse eşeği öldürebileceğini ve bu konuda kendisine yardım edeceklerini söylediler.

XXVII

Böylece iğdiş edilme işim bir gün gecikmiş oldu. İdam ncesi bana kazandırdığı süre için ölen çobana kalpten teşekkür ettim. Fakat bu sevincim de çok kısa sürdü. Oğlunun kaybından dolayı bir trlu sakinleşmeyen annesi benim bulunduğum ahıra girdi, elleriyle artık beyazlaşmış saçlarını yolup göğsünü parçalarken bağırmaya başladı: “Bu uğursuz hayvan, burada hiçbir şey olmamış gibi duracak ve yemliğine yem konmasını bekleyecek ha? Benim haykırışma saygı göstermeyecek, çobanın ölüsüne bile saygı göstermeyecek. Üstelik benim yaşımla ve zayıflığım-la alay edecek. Yaptığı kötülüğe rağmen kendini suçsuz görecek. Evet, bu herkesin yaptığı bir şeydir. Tanrılar aşkına! Olamaz! Seni rezil hayvan! Sana dn bir dil verse-ler, suçsuzluğunu ufacık çocuklara bile kabul ettiremezsin. İsrarak veya tekme sallayarak oğlumu koruyamaz mıydın? Yaşadığı zaman ona karşı tekınelerini hiç esirge-medin ama onu korumaya geldiğinde bacaklarında g m kalmadı? En azından oğlumu sırtına alıp onunla kasaydın bile kana ssamiş haydutların elinden kurtulurdu. Ama sen kardeşini, ustanı, yoldaşını, sana bakanı yarın yolda bırakıp tek başına katın. Tabii senin gibiler bilmez ama ölüm tehlikesi içinde olanlara yardım etmemek katil olmaktan farksızdır, hainliğin ta kendisidir. En azından sen, benim çektiğim acılara sevinemeyeceksin, katil eşek! Sen de benim gencecik oğlumun çektiği acıyı şimdi çekeceksin.

XXVIII

Ardından ellerini serbest bıraktı, belindeki kemeri çözdü ve bacaklarımı öyle sıkıca bağlayıp düğüm attı ki, bırakın tekme atmayı, kıpırdayacak durumum kalmadı. Daha sonra ahır kapısını kapalı tutan kalası aldı ve bana vurmaya başladı. Her tarafım mosmor oldu, yorgunluktan kalasın ağırlığını kaldıramaz hale gelene kadar beni dövdü. İşte bu kötü oldu. Kolları yorulunca yanan ocaktan bir ateş aldı ve arkama geçip kıcımlı yakmaya başladı. Tam da mabadımın hizasında duruyordu. Çaresizliğin son noktasında yapılacak başka bir şey kalmayınca tüm gücümle bağırsaklarıma tazyik verip suratına öyle bir sıçtım ki, gözlerini açamaz hale geldi ve kokuya dayanamayıp kaçtı. Böylece bu belayı başımdan savmış oldum, yoksa bu eşek de tıpkı Meleagros² gibi Althaia'nın³ ateşinde hayatından olacaktı.

² Meleagros, Kalydon avı diye bilinen bir maceranın kahramanıdır. Efsanesinin iki türlü anlatımı vardır. Birincisi Akhilleus'un öğretmeni Phoiniks Agamemnon'un gönderdiği elçileri geri çevirip öfkesinden vazgeçmek istemeyen yiğide ibret derisi olarak anlatılır. Efsanenin diğer anlatımı ise Meleagros'un annesi Althaia'nın oğlunun yaşamıyla yakından ilişkisi olan odunu yakıp yakmaması konusu üzerinde durulur.

³ Kalydon kralı Oineus'un karısı, Meleagros ve Deianeira'nın annesi.

SEKİZİNCİ KİTAP

I

Sabahleyin horozların öttüğü zaman kentten bir delikanlı geldi. Onu benimle birlikte haydutların yanında aynı kötü kaderi paylaştığımız Kharite'nin adamlarından biri zannettim. Ateşin başındaki çıraların yanına oturdu ve hem çok güzel hem aynı zamanda da çok kederli olan Kharite'nin ölümünden ve ailesinin başına gelen talihsizlikten bahsetti. Sözlerine "Sığırların, koyunların ve atların koruyucuları ve güdücüleri," diye başladı. "Bahtsız Kharite artık yaşamıyor. Çok kötü bir rastlantı onu bizden kopardı. Uğurlanmadan buradan göçtü gitti, her şeyi bilmeniz gerekir. Olanları en başından itibaren size anlatacağım. Gerçekten usta kalemlerin elinden çıkmış yazılarla gelecek kuşaklara aktarılmayı ve anısının daima hatırlanmasını fazlasıyla hak ediyor," dedikten sonra anlatmaya koyuldu:

II

"Kentte Thrasyllus isminde, büyük sermayesi olan ve aynı zamanda çok soylu bir aileden gelen genç bir şövalye

vardı. Yiyip içmek, kadınlarla yatıp kalkmak, kumar oynamak ve etrafındaki üçkâğıtçılarla dolaşmanın yanı sıra bir de ellerini insan kanı ile kirletmişti. Bunların hepsini gerçekten yaptığı gibi olanlar da herkesçe biliniyordu. Aynı zamanda evlilik çağına geldiğinde Kharite'nin talipleri arasında da en isteklilerden biriydi. Soylu ailesinden dolayı talipler arasında en kibar olanıydı ve aynı zamanda Kharite'nin anne babasının gözüne iyice girebilmek için onlara değerli hediyeler veriyordu. Fakat hepsi boşunaydı. Kötü ve rahatsız edici alışkanlık ve tavırlarından dolayı Kharite'nin ailesi ona kızdı ve hediye olarak sadece bir sepet verdiler. Kharite Tlepolemus'a layık bulunmuştu.

III

Bunca aşağılanmaya rağmen Thrasyllus tutkusundan vazgeçemiyordu. Kendini küçük düşüren bu olaydan intikam alabilmek ve aşkını tatmin etmek için kanlı bir plan hazırladı. İntikamını almak için de karşısına bir fırsat çıktı ve o da bunu elinden kaçırmadı. Kharite'nin kocasının cesareti ve zekâsıyla sağ salim haydutların elinden kurtulduğu gün Thrasyllus da kutlayamaya gelen kalabalığın arasındaydı ve olanlara çok sevinmiş gibi davranıyordu. Çünkü bu olayın hemen ardından oynayacağı oyun için böyle davranması gerekiyordu. Kutlamalardan itibaren soylu ailesinin hatırına evin en saygı gösterilen misafirlerinden biri oldu. Tüm yüzsüzlüğüyle onların dostuymuş gibi davrandı. Böylelikle kötü niyetini çok da güzel saklıyordu. Hoş sohbeti, devamlı misafirliğe gelişi, yemeklere katılması ve şarap sohbetlerinde söyledikleriyle gün geçtikçe kendini daha da sevdiren olmuştu. Tabii bunları yaparken içinde bulunduğu durum onu tek taraflı aşk uçurumundan git gide daha da aşağılara çekiyordu. Aşkın ilk kıvılcımı küçüktür ve kalbi hoş bir ılıklıkla sarar ama son-

ra yangına körükle gidildiğinde alevlenir ve sonunda azgın koru insanı eritip bitirir. Thrasyllus uzun bir süre boyunca kendi kendine Kharite ile nasıl baş başa kalabileceğini düşündü. Kharite'nin etrafında sürekli insanlar vardı, ayrıca nöbetçiler tarafından da korunuyordu. Ona olan aşkını nasıl söyleyebilecekti? Çünkü Kharite'nin kocasına olan düşkünlüğü her geçen gün daha da artıyordu. Malum, bakire bir kadının tecrübesizliği kocasına olan düşkünlüğünü daha da artırır. Tüm bu olumsuzluklar onu yolundan ve düşüncesinden vazgeçiremiyordu. Böyle bir tutkunun önünde hiçbir şey duramazdı. Şimdi size rica ediyorum, beni iyi dinleyin. Beni kalbinizle dinleyin, bakın bu engellenemeyen aşk nasıl felaketlere yol açtı.

IV

Bir gün Tlepolemus ava gitmek üzere yola çıktı. Tabii avlanacak hayvanların başında geyik geliyordu. Çünkü Kharite, kocasının başına bir şey gelebileceği korkusuyla keskin dişli ve boynuzlu hayvanları avlamasını istemiyordu. Tlepolemus kısa bir süre içinde tepedeki sık ağaçlıklı ormanın bir kenarını ağlarla ördü ve av köpeklerini saldı. Ardından avcılar da avın peşinde gitmeye başladılar. Köpekler kısa bir sürede hemen sağa sola dağıldılar. Kokularını alır almaz hemen havlayarak avları kovalamaya başladılar. Aldıkları av kokusundan dolayı büyük bir gürültüyle havladıklarından ormanın içindeki diğer hayvanları da hareketlendirmişlerdi. Karşılarında ne korkak bir geyik, ne kanatlı hayvanlardan biri ne de başka bir nazik hayvan vardı. Daha önce hiç karşılaşmadıkları derecede büyük ve güçlü bir yabandomuzu gördüler. Sanki dışkısı kendisine bir zırh olmuştu, sarkan karnıyla da bir ayıyı andırıyordu. Sırtındaki kılları dimdikti. Tüm hiddetiyle gösterdiği dişleri güneşte parlıyor, gözlerinden çıkan alev-

lerse etrafa korku ve dehşet yayıyordu. Yıldırım hızıyla karşısına dikilmiş havlayan köpeklerin üzerlerine atladı ve dişleriyle hepsini teker teker sağ sola savurup öldürdü. Böylece karşısına çıkan tüm engelleri ezip geçtikten sonra boş arazide özgürlüğüne yeniden kavuştu.

V

Hepimizin nutku tutulmuştu. Tehlikesiz avlara alıştık, ayrıca hiçbir silahımız ve korumamız da olmadığından sağ sola dağılıp kaçıştık. Kim nereye kaçıp saklanabildiyse saklandı, kimileri kayalıkların arkasına, kimileri ağaçların arkasına saklandı. Sadece bu fırsatı kötü emeli için kullanmak isteyen Thrasyllus sessizliğini koruyordu. Tlepolemus'a seslenerek: 'Hey! Korkaklar gibi davranıp onurumuzu bu utanç ile karalayacak değiliz ya, ne korku ne de başka bir şey bize bu yağlı avı elimizden kaçtırtamaz, hemen atlarımızı getirin, domuzun peşinden gitmeliyiz. Sen bir av kılıcı kap, ben bir mızrak alacağım,' dedi ve emirleri hemen yerine getirildi. At üzerinde yaban domuzunun peşine düştüler. Kendi gücünün farkında olan yaban domuzu ise halen devam eden kızgınlığın içinde o sivri dişlerini önce hangisine hissettireceğini düşünüyordu.

VI

Tlepolemus öne atıldı ve av kılıcını yaban domuzunu sırtına sapladı. İşte tam o sırada Thrasyllus hiç beklenmeyen bir şey yaptı ve mızrağını yaban domuzuna saplayacağına, Tlepolemus'un atının arka bacaklarına bir kesik attı. Yaralanan zavallı hayvan, acıyla yere yığıldı ve düşerken de binicisini ister istemez yere attı. Tlepolemus düşer düşmez, üstüne çullanan yaban domuzunun hışmına uğradı. Domuz avcının elbiselerini parçalamaya ve sonra da

vücudunu delik deşik etmeye girişti. Aşağılık adam yaptığı bu sinsice hareketten çok keyif almıştı, tehlike hiç umurunda olmadığı gibi acıma duygusundan da yoksundu. Daha sonra da ölüm korkusuyla yaralarını eliyle kapatıp kendisini korumaya çalışan zavallı Tlepolemus yalvarırcasına yardım isterken yerinden kıpırdayamaması için mızrağını genç adamın sağ kalçasına sapladı. Mızrağını saplarken çok rahattı çünkü yaban domuzun açtığı yaralarla onun soktuğu mızrağın izi birbirinden ayırt edilemezdi. Bundan sonra domuza yöneldi ve rahatlıkla onun da işini bitirdi, bizleri saklandığımız deliklerden dışarıya çağırdı ve efendimizin öldüğünü duyurdu. Büyük bir acı ve kederle onlara doğru koştuk.

VII

İşlediği cinayetten dolayı içten içe sevinen Thrasyllus yine de neşesini bastırmasın bildi ve üzüntülü bir ifadeye büründü. Cesedin üstüne kapaklandı, ona sarıldı ve göğsüne bastırdı. Duyması gereken acıyı yansıtan hiçbir gösterişten kaçınmadı. Sadece ağlaması gelince eksik kaldı... işte onu beceremedi. Kendisinin bizler gibi acı çektiğini gördüğümüzden, bize yalan söyleyebileceği hiçbirimizin aklına gelmedi ve efendimizin yaban domuzunun darbeleleriyle öldüğüne inandık. Bu üzücü haber çabucak Tlepolemus'un evine ve sevgilisi karısına ulaştı. Kharite derhal kendini evden dışarı attı. Çılgınlar gibi koşarak sokakların arasından, meydanların ortasından kocasının acısını haykırarak koştı. Halk da acısını paylaştığını göstermek için onun peşinden yürüdü. Bir de baktık ki tüm kent boşalmış. Hemen Tlepolemus'un cenazesinin olduğu yere varıldı. Kharite içi kan ağlayarak, ruhu boşalmış bir şekilde cesedin üstüne yığıldı ve o an hayatını kocasına adanmış olan kendi hayatına da son vermek istedi. Bu girişimi

engellendi ve kendi isteği dışında da olsa yaşamaya devam etti. Cenazeyse olduğu yerden kaldırıldı ve tüm halkın eşliğinde mezarlığa getirildi.

VIII

İşte orada Thrasyllus'u görecektiniz, nasıl da kendini parçalıyor, nasıl da bağınyordu. Cesedi bize ilk gösterdiği zaman akıtamadığı göz yaşlarını bu sefer salıvermişti. Herhalde içten içe büyüyen sevincinden olsa gerekti. Ölüye olan en içten duygularını söylerken herkesin duyabileceğı bir şekilde şöyle bağınyordu: 'Ah! Tlepolemus'um benim! Arkadaşım, can yoldaşım, dostum, kardeşim benim!' Hatta arada bir Kharite'nin kollarına sarılarak göğsünü parçalamasını engelliyor, onu teselli edip ağlamamasını söylüyordu. Tatlı ve yumuşak konuşmasıyla acısını dindirmeye çalışıyordu. Her türlü yapmacık hareketle onun duygularını paylaştığı izlenimini uyandırıyordu. Bu arada engelleyemediğı bir şeyi de yapmaya devam ediyordu. Teselli etme bahanesiyle zavallı kızcağıza sarılarak gizlice içindeki şehvet duygularını besliyordu.

IX

Cenazeyi gömdükten sonra bile, kızcağızın son isteğı bir an önce kocasının yanına kavuşmaktı. Bu isteğini gerçekleştirmek için çok düşündü taşındı ve sonunda, en yumuşak ve hiçbir silaha ihtiyaç duyulmayan ölüm orucu yolunu seçti. Solmuş, bitkin düşmüş, kendini bırakmış ve hayatla hesabını kesmiş bir şekilde derin karanlığa doğru yol alıyordu. Ancak Thrasyllus rahat durmuyordu. En içten ricalarla onu vazgeçirmeye çalışıyordu, Kharite'nin ailesini ve tüm dostlarını da bu amaç uğruna kullanıyordu. Kharite sonunda teslim olarak zayıf, ölü solgunluğundaki

bitkin bedenini banyolarla ve güzel yemeklerle çabucak toparladı. Ailesine olan saygısından dolayı yaşayanların yapması gerekenleri yaptı. Gerçi bunu yaparken çok mutlu değildi ama yine de yüzü gülüyordu. Her şeyi erdemli bir biçimde yapmaya devam ediyordu. Ama kendisini sürekli olarak içten içe kemiren bir üzüntüsü de vardı. Gece gündüz durmadan kocasını özleyip gözyaşları döküyordu. Ölen kocasıysa onun karşısına Tanrı Bacchus kılığında çıkıyor ve karşısında öylece duruyordu. Kharite de onu tanrılaştırdı. Zaten böyle yapması onun acısını teselli edebilmenin tek çaresiydi.

X

Thrasyllus, kadının acısını ağlayarak bitirmesini, ruhunda kopan fırtınanın dinmesini ve zamanla içinde bulunduğu üzüntülü ruh halinin geçmesini bekleyemiyordu. İşi acele-ye getirmeden ve ağırbaşlılıktan ödün vermeden Kharite'ye evlenme teklifinde bulunamayacaktı. Çünkü halen kocasının arkasından ağlıyordu, giysilerini parçalıyordu ve saçlarını yoluyordu. Öte yandan attığı aptalca bir adım kalbindeki tüm sırların ve oynadığı oyunun ortaya çıkmasına da neden oldu. Kharite bu iğrenç evlenme teklifini reddetti. Sanki kendisine veba bulaşmış gibi ya da Iupiter'in ışık okları onu vurmuş gibi tüm sinirleri alt üst olmuş bir şekilde oracıkta bayıldı. Biraz sonra kendine geldi ama kaldığı yerden isyanını haykırmaya devam etti, bu arada gözleri iğrenç Thrasyllus'un üzerindeydi. Utanmaz adam da teklifini bir süre daha düşünmesini istediğini söyledi.

XI

Bu arada namuslu ve erdemli kadının rüyasına durmadan feci şekilde öldürülen kocası Tlepolemus'un gölgesi

giriyordu. Görüntüsünde kan ve ölüm solgunluğu hâkimdi. Karısına seslenerek ‘Sevgili karıcığım, hatıram kalbinde değerli bir yer edininişse, başka hiçbir kimse sana kanın diyemeyecektir! Fakat, benim zamansız ölümüm aramızdaki sevgi bağıını kopardıysa, o zaman istediğin kişiyle yaşa ve mutlu ol. Ancak o tanrı korkusundan yoksun Thrasyllus ile asla evlenme. Senin tatlı sesini hiç duymasın, masanda misafirin olmasın ve asla yatağına girmesin. Onun kanlı adaletinden kaç, uzak dur ondan. Onunla bir evlilik, ölümün demek olur, çünkü o bir katil. Üstüne gözyaşlarını döktüğün yaraların hepsi yaban domuzu tarafından açılmadı. Ah! İkimizi ayıran, sadece ve sadece Thrasyllus’un mızrağıdır!’ Böylece ölümüyle ilgili her şeyi en ince ayrıntısına kadar karısına anlattı. Kederi ile baş başa kalan Kharite, uykudan uyanır uyanmaz gözlerinden yaşlar boşanarak yastığını sırlıslıkla yaptı. Sonra gözyaşları dinince bir gürültü duymuş gibi aniden doğrularak tüm acılara isyan etti, tekrar tekrar haykırdı, ağladı ve elbiselerini parçalayıp kollarını tırmaladı. Gördüğü rüyayı anlatmak konusunda kimseye güvenmediğinden sustu ve kocasının ölümüyle ilgili hiçbir şey söylemedi. Ancak sessiz kalarak kendi kendine bir karar verdi. Önce katilin cezasını çekmesini sağlayacak, sonra da kendisini bu acınacak hayattan kurtaracaktı.

XII

Gel gör ki, utanmaz herif tüm yüzsüzlüğüyle Kharite’nin kulağının duymak bile istemediği teklifini yineledi. Onun kalbini fethetmek için neler söylemedi ki! Hangi sözleri en yumuşak şekilde iletmedi ki! Kendisini sinsilik kozasına saran Kharite onu dinledi ve şöyle cevap verdi: ‘Halen senin can dostunun, benim kocamın çekici hatırası gözlerimin önünde canlanıyor, halen kulaklarımda onun seve-

cen sesi çınlıyor ve halen Tlepolemus şu kalbimin içinde yaşıyor. Onun kederli dul karısı, en azından kanunların emrettiğı gibi bir yıl yasını tutmamalı mı? Bu hem benim iyiliğim hem de senin güvenliğinin için gerekli, aksi taktirde bizim erken birlikteliğimize. kocamı mezarında çok kızdırır ve bu da senin sonun olabilir.’ Kötü niyetine hiçbir şey dur diyemediğinden Thrasyllus, kendisine sunulan bu ümitle de yetinmedi. Hiç düşünmeden Kharite’nin söylediklerini her fırsatta en tatlı dili kullanarak alt etmeye çalıştı. En sonunda Kharite pes ediyormuş gibi davranarak ona şöyle dedi: ‘En fazla şöyle yapabiliriz. Yas zamanım bitene kadar seninle gizlice bir yerde yaşayabiliriz. Ama bunu hiç kimse bilmemeli.’

XIII

Bu aldatıcı ve yalan teklif işe yaradı. Thrasyllus teklifi ve gizlilik koşulunu mutlulukla kabul etti. Şehvet duygularının doruğunu yaşayabilmek için bir an önce gece olmasını istedi. Kharite, ‘Öyleyse sevgilim, gece karanlığının çökmesiyle birlikte sessizce evimin kapısına gel, gelirken yanında kimse olmasın ve tanınmayacağın bir kıyafet giy. Hizmetçilerimden biri kulağını kapıya verip seni bekleyecek, yapman gereken sadece bir kere ıslık almak. Seni derhal içeri alacak ve kimsenin görmemesi için benim odama getirecek,’ dedi.

XIV

Thrasyllus bu güzel gerdek gecesi teklifinden çok hoşlandı ama gece gerçekten nasıl olacaktı? Aklına şüpheleneceğı bir şey gelmedi. Sabırsızlıktan kıvranarak sızlanıyor, yavaş yavaş geçen güne ve yaklaşan ölümcül geceye doğru yol alan zamana sitem edip duruyordu. Sonunda öz-

lemle beklediği güneşin batışı gerçekleşip gecenin karallığında gölgeler ortaya çıkmaya başlayınca Kharite'nin kendisine söylediği gibi elbiselerini değiştirip kapısının önüne dikildi. Kıs kıs gülen ve onu hazır bekleyen hizmetçi kadını sessiz adımlarla takip etti ve kendisini yatak odasında buldu. Hanımefendisine sadakatle emirleri yerine getiren yaşlı hizmetçi, Thrasyllus'a hanımefendisinin hasta olan babasının yanında olduğunu ve hemen geleceğini ilettili. Hanımefendisini beklerken, ona içinde uyku ilacı olan şaraptan bol bol ikram etti. Bir kötülük beklemeyen Thrasyllus sabırsızlığını yatıştırmak için ardı ardına şarapları içti ve kısa bir süre sonra çok derin bir uykuya daldı, bu öyle bir uykuydu ki asla uyanamazdı. Daha sonra Kharite çağırıldı.

XV

Öfke ve hiddetle içeriye daldı ve o aşağılık katilin üzerine atılıp bağırmaya başladı: 'İşte bu! Buradasın sevgili kocanın can dostu! Seni aşağılık adam. Seni kibar, yumuşak zampara! Bu mu kalbimin kanını akıtan yumruk bu mu? Bu gözler mi bana hayranlık duyanlar, bunlar mı? Hah işte, o gözler ki bütün cezanı çekmeden, düşecekleri karanlığı algılayabiliyorlar! Seni ne bir hançer ne de bir kılıç yaralayacak. Seni kocamla aynı ölüme yollamayacağımı, o düşünceler benden uzak kalsın. Sen yaşamalısın, sadece gözlerin ölecek. Artık gözlerin sana sadece uykunda yol gösterebilecek. Sana ölümü özletecek bir çileyi çekmeni istiyorum. Sadece yabancı insanların yardımıyla yolunu bulabileceksin çünkü ışığı asla bir daha göremeyeceksin. Ne ölümün sessizliğini ne de yaşamın ışığını yaşayabileceksin. İğrenç bir yaratık olarak cennet ile cehennem arasında sallanıp duracaksın. Ayrıca bu kötülüğü sana yapanları hiç kimseye şikâyet edip nedenini soramayacak-

sın. Ben de bu arada senin gözlerinden dökülen kanları sevgili kocamın mezarında bir kurban kanı olarak göreceğim. Neden bekliyorum ki? Sen beni halen kollarında güzel güzel hayal ederken, ben cezayı neden geciktiriyorum? Öyleyse uykunun karanlığından başka bir karanlığa doğru uyan bakalım. Boş göz kapaklarını aç, intikamımı hisset, kaderini öğren ve düştüğün zavallı durumun üzerine düşünmeye başla. Gözlerini aç da bak, kederli ve yastaki bir kadının yaşlı gözleri çekici geliyor mu artık, gerdek gecesinde ateşini yak da aydınlat şu gelin odasını o zaman. İntikamın gelinin en iyi arkadaşı, körlüğün senin sağdıcın olduğunun ve içi parçalanmış bu ruhun kollarını sana uzattığının farkına var,' dedikten sonra tüm kızgınlığıyla saçından bir iğne alıp Thrasyllus'un gözlerine batırdı. Acının çığlığı sarhoş adamı uyandırdı.

XVI

Bu arada Kharite, Tlepolemus'un kuşandığı kılıcı kınından çıkartıp planladığı korkunç şeyi gerçekleştirmek için kentin ortasından geçerek kocasının mezarına doğru koşmaya başladı. Biz ve tüm halk evlerimizi boşaltıp onun peşinden koştuk, koşarken de birbirimize kılıcı elinden almamız gerektiğini söylüyorduk. Tlepolemus'un mezarına ulaşınca durdu, kılıcı havaya kaldırmış kendisinden uzak tutarken gelen kalabalığı gördü ve bize dönerek şöyle dedi: 'Bu zamansız gözyaşlarınızı durdurun, ağlamalarınızı kesin, çünkü cesaretine saygısızlık ediyorlar! Kocamın şeytan katilinden öcümü aldım, benimle evlenmek isteyen terbiyesiz adamı cezalandırdım. Şimdiyse bu kılıçla kocam Tlepolemus'a kavuşma zamanı geldi.' Olan bitenleri sırasıyla anlatmaya başladı, kocasının rüyasında anlatıklarını, sinsice Thrasyllus'u nasıl kör ettiğini. Daha sonra kılıcı sağ göğsüne sapladı. Yere yığılmış, kanlar içinde

erkekçe bir cesaretle yatarken ruhu bedeninden uçup gitti. Arkadaşları cesedi aldılar, yıkayıp temizledikten sonra cenazeyi çok sevdiği kocası Tlepolemus'ın yanına gömdüler. Sevgililer de artık sonsuza dek birleştiler.

XVII

Öte yandan Thrasyllus yapmış olduğu bunca kötülüğün cezasını nasıl çekeceğini bilmiyordu. Kılıcıyla kendini öldürmesi ona kolay bir ölüm gibi görünüyordu. Kendisini Tlepolemus ve Kharite'nin mezarına getirtti. Orada defalarca yüksek sesle haykırdı: 'Ey ruhlar! Sizlere hakaret edenin kendisini kurban etmesine izin verin.' Daha sonra o mezara girip mezar kapısını arkasından sıkıca kapattırdı ve onun hakkında verilmiş ölüm hükmünü aklıktan ölerек çekmeye başladı." İşte şehirden gelen uşak ağlamalar sızlamalar içinde olanları böyle anlattı. Herkes yaşananlardan ve efendilerinin başına gelenlerden dolayı üzüntülerini dile getirdi. Korkularından bir sonraki hikâyeyi hiç dinlemek istemediler. Ardından çobanım, hani benim bakımımıyla ilgili sağ sola emir veren kişi, evde değerli ne varsa çalıp çırptıktan sonra malları bana ve başka hayvanların sırtına yükleyip handan dışarıya çıktı. Kadınları, küçük çocukları, tavukları ve kazları, küçük köpekleri ve keçileri taşıyorduk. Kısacası kaçarken yeteri kadar hızlı olamayan her şey bizim ayaklarımızla gidiyordu. Yüküm her ne kadar ağır olsa da o kadar haydudun arasından uzaklaştığım için durumuma hiç üzülmiyordum. Çok engebeli bir dağı geçtikten sonra ovayı arkamızda bıraktık ve hava kararmak üzereyken bir köye vardık. Köylüler bize gece ya da sabah erken saatte yolculuk yapmamamız gerektiğini söylediler. Etrafta çok kalabalık, iriyarı, her şeyi parçalayan güçlü kurtların olduğunu ve bu kurtların yoldan geçenlere haydutlar gibi pusu kurup sal-

dırdıklarını anlattılar. Hatta o kadar açlarmış ki, yan köylerdeki sığırların yanı sıra insanlara da saldırıyorlarmış. Gececeğimiz yolun üzerinde parçalanmış cesetler ve kemiklerine kadar kemirilmiş hayvan leşleri olacağını söylediler. Bu sebepten dolayı çok dikkatli olmalıymışız. En iyisi güneşin en tepede olduğu zaman yolculuk yapmamızmış çünkü o saatlerde ışık ve sıcaklık o hayvanlara biraz olsun miskinlik verirmiş. Bu arada sözlerine, saldırılarına karşı da sürekli tetikte olmamızın ve topluca bir arada yürümenin daha doğru olduğunu ayrıca kimsenin kalabalıktan ayrı gitmemesi gerektiğini de eklediler. Yoksa birilerinin canı fena halde acıyabilirdi.

XVIII

Tabii başımızdaki çoban anlatılanları gerekli ilgiyle dinlemedi. Bizimkiler bir an önce yola çıkmak derdindeydi. Günün ağarmasını bile bekleyemeden hemen gece yarısından sonra sırtımızda yüklerimizle bizi de alıp yola koyuldular. Başıma gelecek tehlikelerle ilgili uyarıları kulağıma iyice küpe eden ben, diğer eşek ve atların tam ortasında olabilmek için durmadan çabalayıp durdum. Malum, kıcımlı o kurtların saldırısında parçalatmaya hiç ama hiç niyetim yoktu. Ne kadar da diri ve taze kuvvetle yürüyordum, bir görseniz. Arkada kalmamak için o denli hızlı yürüyordum ki, süratimle herkesi şaşırtıyordum. Korku beni kanatlandırmıştı, aynı Pegasus gibiydim. Gerçekçi olalım o at da kanatlarını korkusuna borçludur. Ateş saçan Khimaira'nın ısırıklarından¹ o denli korkuyordu ki, sıçradıkça göğe kadar yükseldiğinden, onun için "kanatlıdır" deniyor! Kaçışımız boşunaydı. Başımıza başka bir be-

1 Yer altı canavarları Typhon ile Ekhidna'nın birleşmesinden doğduğuna inanılan Khimaira'nın ismi Hesiodos'un eserinde geçmektedir.

la daha geldi. Kurtlar ya bu gürültü patırtı koparan kalabalığın heybetinden ya da yanan meşalelerin aydınlığından ürküp kaçtılar. Belki de başka bir şeyden ama sonuçta bize saldırımadılar, hatta görünmediler bile. Yolumuzun üstündeki bir köydeki çiftçiler kalabalığın yarattığı uğultudan dolayı bizi haydut zannederek üstümüze korkunç köpeklerini ve kurtlardan daha da beter bir hayvanı; kendilerini korumak için besledikleri ayılarını salarak saldırıya geçtiler. O canavarlar sahiplerinin seslerinden iyice galeyana gelerek üzerimize atladılar. Kısa bir sürede etrafımızı sardılar. İnsan, çoluk çocuk, hayvan ayırt etmeden bizleri yere vurup parçalamaya başladılar. Korkunç bir durumdu. Çok trajik bir görüntüydü. Bir köpek sürüsü düşünün ki, kimi kaçan birini yakalıyordu, kimi oracıkta donakalmış bir şekilde duran birinin gırtlığına atlıyordu. kimiyse yere düşenleri ısırp parçalamaya çalışıyordu. Olan biten her şey dişlerle ısırp parçalamakla ilgiliydi. Ama bu bile daha bir şey değildi. Daha da kötüsü geldi. Çiftçiler evlerden ve tepelerden üstümüze taş yağdırıyordu. Artık kendimizi köpek ısırıklarından mı yoksa yağın taşlardan mı koruyacağımızı bilemiyorduk.

XIX

Sonunda taşıma şerefine nail olduğunu çobanın karısı başından bir taşla vuruldu. Bağırmaya başlayınca, kocası koşa koşa yardıma geldi. Kan boşanırcasına yüzünden aşağı akıyordu, kanı durdurmaya çalışırken de bir yandan çiftçilere sesleniyordu: “Tanrılar aşkına! Neden bizim gibi zavallı insanlara böyle acımasızca ve düşmanca saldırıp yerlere yıkıyorsunuz? Biz canınızı ve malınızı alacak haydutlar değiliz ki. Size bir şey de yapmadık, sizler ne yabani hayvanların mağaralarında yaşıyorsunuz ne de barbarlar gibi inlerde vakit geçiriyorsunuz.” Bu şekilde

konuşur konuşmaz taş yağmuru dindi ve kana susamış kızgın köpek ve ayılar geri çağırıldı. Turunç ağacının tepesinden aşağı doğru çiftçilerden birisi seslendi. “Sizi soy-mak gibi bir niyetimiz yok ama sizin bizi soyacağınızdan korktuk, sizi bu yüzden böyle karşıladık. Şimdi sakince ve barış içerisinde yolunuza devam ediniz.” Darmadağın ol-muş bir şekilde yola koyulduk. Kimi kafasındaki şişkinli-ği, kimi morarmış etlerini, kimiye köpek ısırmasından parçalanmış yerlerini gösterip duruyordu. Herkes payını almıştı. Bayağı uzun bir yol aldıktan sonra, yüksek ağaç-lı ve bol açık yeşil alanlı bir ormana vardık. Bu orman, sa-hiplerimizin çok hoşuna gitti, burada durup dinlenmeye ve yaralarını sarmaya karar verdiler.

XX

Sağa sola dağılarak yeşilliklerin üzerine uzanmaya başla-dılar, biraz dinlendikten sonra da yaralarını sardılar. Ki-mileri gürül gürül akan çayının sularında kanını temizle-di, kimileriye yaralarına ıslak sünger koydu. Başka biri-siyse bayağı açılmış bir yarayı bez parçalarıyla sıkıca sa-nyordu. Hepsi yaralarını sarmak, birbirlerine yardım et-mek ve acılarını dindirmek için çabalıyordu. Bu arada bir tepeye kurulmuş olan yaşlıca bir adam olanları yukarıdan seyrediyordu. Etrafında dolaşan keçiler onun bir çoban olduğunu gösteriyordu. Bizden biri ona, kendilerine sata-cağı keçi sütü veya peyniri olup olmadığını sordu. Kafası-nı defalarca sallayarak seslendi: “Nasıl yani? Siz burada yemek yemek ve bir şeyler içmekten mi bahsediyorsunuz? Nerede olduğunuzun farkında değilsiniz galiba? Bu söz-lerle birlikte sürüsünü toparladı ve çekip gitti. Çobanın konuşması ve kaçması bizimkileri azımsanmayacak dere-ceye korkuttu. Burasının nasıl bir yer olduğunu tedirgin bir şekilde araştırmaya başladılar fakat sorularına cevap

verecek kimseyi bulamadılar. Aniden karşılarına yaşlı bir adam çıktı. Adamcağız iri, ensesinde yılların izini taşıyan, kambur, çarpık bacakları bedenini zor taşıyan ve durmadan ağlayan biriydi. Bizden birini görür görmez adamcağız ağlayarak dizlerine kapandı ve yalvararak şöyle dedi: "Sizin için en değerli ve en sevdiğiniz şey olan hayatınız adına konuşuyorum. Zavallı ve yaşlı bu adamcağıza yardım edin. Bu küçüğü ölümden kurtarıp benim kırılmış başımın yanına tekrar getirin. Bunu yapan da benim boyum kadar uzun bir süre sağlık ve refah içinde yaşasın! Ah! Benim tatlı yol arkadaşım, benim torunum şurada çok güzel öten bir kuşu yakalamak isterken çalılıklar içinde görünmeyen derin bir çukura düştü. Yaşıyor ama hayatı tehlikede. Bana sesleniyor, bağıyor ve ağlayıp duruyor. Çok güçsüz olduğumdan ona yardımcı olamıyorum. Ama sizler, genç ve güçlü olanlar, bu bahtsız zavallı yaşlı adama yardım ederseniz ona çok büyük bir iyilikte bulunmuş olursunuz. Soy ağıcımın son dalı ve neslimi devam ettirecek olan tek kişiyi ölümden kurtarabilirsiniz!" Kırılmış saçlarını elleriyle yolarken yalvarıyordu. Herkes merhamet duygusuna kapılmıştı. Herkesten daha yapılı ve aynı zamanda başımıza gelen saldırıdan yara bere almadan kurtulan genç bir adam hemen ayağa kalktı ve torununun nerede düştüğünü sordu. Yaşlı adam parmağıyla yakındaki çalıları işaret edince onunla birlikte yürüyüp gitti.

XXI

Bunun üzerinde herkes yine dinlenmeye ve kendisiyle ilgilenmeye koyuldu. Bir süre sonra tekrar yola çıkmak üzere toparlanıldı, fakat yaşlı adamla giden delikanlı geri dönmemişti. Bağırıldı, çağırıldı ve adıyla seslenildi. Ama delikanlı gelmedi. Bir süre daha beklenildi ama boşunay-

dı delikanlı gelmedi. Sonunda peşinden birisi gönderildi ve giderken onunla ilgili haber alır almaz diğerlerini bilgilendirmesi konusunda tembihlendi. Daha gideli çok olmamıştı ki, geri döndü ve büyük bir şaşkınlıkla arkadaşlarını bulduğunu söyleyerek gördüklerini anlattı. Ama gördükleri çok acayipti. Arkadaşının sırtına korkunç bir ejderhanın çıktığını ve onu kemirdiğini, hayatının büyük bir tehlike içinde olduğunu söyledi. Ama yaşlı adam ortalarda yoktu. İşittiklerini keçi çobanın söyledikleriyle birleştirdince kendilerini bu ormanda yaşayan ejderhaya karşı uyarmaya çalıştığını anladılar. Acaba bu belalı yerden nasıl kurtulacaktık? Her ne kadar hızlı gittiysek de elindeki değnekle yaşlı adam hep peşimizdeydi, sanki bizi daha hızlı sürmek için böyle yapıyordu. Epeyce bir yol aldıktan sonra bir köye vardık. Köyde gecelemeğe karar verildi. Orada hikâye dinlemeyi sevenler için çok ilgi çekici ve değişik bir hikâye anlatıldı: Bir efendi, kölesine tüm hayvanların bakımını bıraktıktan sonra başka bir evin kadın kölesiyle birlikte olur. Bu olayı duyan evin hanımefendisi, kadın köleye duyduğu kıskançlıktan dolayı kocasının tüm evini ve servetini ateşe verir. Hatta bu intikam, kirlenen evlilik yataklarının öfkesini yatıştırmaz ve gazabını adamın eti ve kanından olana dahi yöneltir. Kocasını ile birlikte dünyaya getirdiği çocuğun boynuna bir ip geçirir ve onunla birlikte kendisini bir kuyunun derinliklerine atar. Adam bu olaya çok kızar. Her şeyin nedeni olan köleyi yakalar, çınlıplak soyar ve baştan aşağı balla kaplar. Ardından da onu içi karınca ve böcek kaynayan çürümeye yüz tutmuş bir incir ağacına sıkıca bağlattırır. Ağaçta yukarı aşağı yürüyen karıncalar zamanla balın kokusunu alır ve kalabalık bir şekilde şanssız kölenin üstüne çullanırlar. Karşı karşıya kaldığı karıncaların küçük küçük ısırıkları onun korkunç, acılı ve uzun bir şekilde ölmesine neden olur. Karıncalar sonunda tek bir parça et kalmaya-

na kadar adamı yer. Bizler bile halen orada bağılı duran iskeleti görebiliyorduk. Çok mütevazı bir geceleme ve iğrenç bir hikâyenin ardından tekrar yola çıktık. Bütün gün boyunca ovalardan ve düz topraklardan geçtikten sonra yorgun ve bitkin bir halde kalabalık bir kente geldik. Buranın halkı çok nazikti. Güzel kenti gören çobanlarımız burada sonsuza kadar kalmaya karar verdiler. Çünkü hiç kimse onların peşinden bu kadar uzağa gelemezdi, hem buraların toprakları da çok bereketliydi.

XXII

Üç gün boyunca sığırlarını dinlendirdikten ve bolca yem verdikten sonra onları pazara götürdüler. Böylece daha iyi bir fiyata onları satacaklardı. Pazarın tellalı yüksek sesle atlara ve diğer eşeklere verilen fiyatları söylüyordu. Kısa bir süre sonra tüm hayvanlara yağlı müşteriler çıktı. Beni aşağılıyor ve zavallı gözüyle bakıyorlardı. Benden bir türlü kurtulamıyorlardı. Beni almak isteyen de pek yoktu. Sonunda yaşımı dişlerime bakarak anlamaya çalışırken elleriyle ağzının içini karıştıran pazarlıkçılardan bıktım ve can sıkıntısından pis kokan ve diş etlerimi çizen bir eli ısınp kopararak keyifle çiğnedim. İşte bu olay görenleri çok korkuttuğundan bana alıcı çıkmadı. Kimse böyle bir belayı başına almak istemiyordu. Bağırmaktan sesi kısılan pazar tellalı bundan sonra benim hakkımda komik hikâyeler anlatmaya başladı. “Bu işe yaramaz eşekten ne istiyoruz? Hayvan ezilmiş, büzülmüş ve yıpranmış durumda ve tüm tembelliğin yanı sıra bir de vahşi. Bu işe yaramaz hayvanın ancak postu bir işe yarar artık, biz bu hayvanı hediye veriyoruz, tabii ki yiyeceği yemi ödemek isteyen birisi çıkarsa.” Bu konuşma üzerine etraftaki kalabalıktan bir kahkaha yükseldi. Kötü talihim beni ülkeler boyunca süren bu uzun yolculuğun boyunca asla yalnız bı-

rakmayan kaderimle birleşmiş kurtulmama izin vermiyordu. Ama sonunda şanssızlığımı sona erdirmek üzere bir alıcı çıktı. Nasıl birisi olduğunu biliyor musunuz? Yaşlı bir adam, sadece kafasının tepesinde bir tutam gri saç kalmış, kel kafalı bir adamdı. Suriyeli tanrıçaların yarattığı sesler eşliğinde şehirden ve köylerden geçerken dilenen birisi gibiydi. Beni satın almaya çok hevesli bir şekilde tellalın yanına geldi ve sordu: “Eşek nereden geldi?” “Kapadokya’dan. Orası iliğine kadar işlemiş,” yanıtını alınca, “Yaşlı bir eşek mi?” diye sordu. Tellal, “Yıldızları okuyan biri onun için daha geçenlerde, ‘beş yaşındadır,’ dedi. Ama bunu en iyisi onun doğum kâğıdından anlayabiliriz, öyle değil mi? Ayrıca şunu unutmayalım ki, Cornelius Kanunlarına göre, ben size Romalı bir vatandaşı köle olarak satamam. Onun için size hem evin içersinde hem de evin dışarısında iyi hizmet veren bu hayvanlardan satabilirim,” diye cevap verdi. Ama alıcım daha benimle ilgili soracaklarının sonuna gelmemiştir. Bir sorudan başka bir soruya geçiyordu. Sonunda çekinerek de olsa dindar bir eşek olup olmadığımı sordu.

XXIII

Tellal: “Bir kuzu kadar dindardır. Her dur denildiğinde durur, ısırmaz, tepmez, derisinin altında ondan daha sabırlı bir insanın olamayacağını söyleyebilirim. Buna sizi hemen ikna edebilirim. Kamışınızı bacaklarının arasına bir sıkıştırın, göreceksiniz her şeye katlanır, sesini çıkarmaz,” diye zavallı alıcıyla alay etmeye başladı. Alıcı: “Her şeyi doğuran, en yüce Suriyeli tanrıça, kutsal Sabazius², Bellona, Venüs, her şeyiyle Adonis, beni soytan yerine

2 Sabazius, çok eski bir Phrygialı tanrıdır. Daha sonradan Hellen dünyasına da benimsemiştir. Coşkulu kültü Dionysos’a çok benzediği için Dionysos ile bir tutulmuştur

koyduğun için senin gibi bir tellalı sonsuza dek sağır ve kör etsinler,” dedikten sonra öfkeyle devam etti: “Seni gidi hergele! Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Ben en kutsal şeyimi böyle vahşi bir hayvana emanet eder miyim?”.Adamı öyle konuşurken duyduktan sonra etraftakileri tepmek istedim. Adam beni öyle görsün ve satın almaktan vazgeçsin diyordum ama adam çok sakindi ve sakinliğiyle beni ikna etti. Benim için istenilen on yedi denariusu sahibime verdi. Benden kurtulmaktan çok memnun olan eski sahibim fırsatı kaçırmadan eğerlerimden tuttuğu gibi beni adı Philebus olan yeni sahibime teslim etti. Philebus beni çekerek evine götürdü. Evin avlusuna adım atar atmaz bağırmaya başladı. “Bakın kızlar! Pazardan size getirdiğim şu sevimli köleye bir bakın.”

XXIV

Kızlar gerçekten Philebus'un onlara hizmet edecek genç bir delikanlı köle getirdiklerini sandılar. Fakat karşılarında taze bir Hintli bakır yerine eşek kıyafeti giydirilmiş bir adam görünce kandırıldıklarını anladılar ve efendilerine surat astılar. “Demek bizim için bir köle değil kendi işinizi görecektir bir eşek getirmişsiniz! Umarız onu sadece sizin değil aynı zamanda bizim ihtiyaçlarımız için de kullanırsınız. Böyle konuşarak beni ahırma götürdüler ve bağladılar.

XXV

Evin içerisine boğazlarından biriktirdikleri parayla çok genç, kaba saba bir üç kâğıtçı genç aldılar. Tanrıça ile yapılan yolculuklarda bu delikanlı çalgı çalı akla görevliydi. Diğer zamanlarda da evde onların şehvet duygularına cevap veriyordu. Beni görür görmüz içeriden bolca yem alıp bana getirdi ve konuşmaya başladı: “İloş geldin, tüm

dünyanın pis işlerini yapan saygıdeğer ve sevgili Vicarius! Umarım ömrün uzun olur ve efendimizin hoşuna gidersin ve ben de zayıf ve bitap düşmekten kurtulup biraz kendimi toparlar, güç kazanırım. Söylediklerini duyunca, geleceğimle ilgili bulutların kararmaya başladığını da anladım. Bir sonraki gün, kızlar renkli elbiseler giydiler, çok komik bir halleri vardı. Yüzlerini süslediler, kaşlarını boyadılar ve havalı bir şekilde yola koyuldular. Kimileri saf-ran sarısı bezlere sarıldı, kimileri ipek tüllere, kimileriye beyaz mor çizgili elbiseler giydi. Kimilerinde de kahverengi ayakkabılar vardı. Tanrıça ise ipek bir mantonun üzerine kuşak sarmıştı ve benim sırtında oturuyordu. Kollarını omuzlara kadar sıyırmış bir şekilde, koca kılıçları ve baltaları sallayarak sağa sola çılglık atarak hoplayıp zıplıyorlardı, arkadaki flütün sesiyle yaygaraları erotik bir dans şekline bürünmüştü.

XXVI

Çok sayıda evin önünden geçtikten sonra, büyüklüğü ile gurur duyulacak kibar bir zengin evinin önüne geldik. Daha ilk adımda ortalığı velveleye verdiler. Kulakları tırmalayan bir gürültü çıkarıp çok garip bir yaygara kopardılar. Bir daire oluşturup öne doğru eğilmiş başlarını sağ sola çevirip durdular. Saçlarını savurdular. Daha sonra şişen etlerini ve kaslarını ısırdılar ve en sonunda da iki ucu keskin kılıçlarla birbirlerini kesmeye başladılar. Aralarından biri diğerlerinden daha da delicesine etrafta koşturup kendini kırbaçlıyordu. Korkunç gözlerini fıldır fıldır döndürüyordu, burnundan soluyup ağzından salyalar akarken çıldırmış olduğunu, ruhunun tanrısal bir yoğunlukla dolu olduğunu göstermeye çalışıyordu. Ancak bakın Tanrıça ona nasıl bir ödül verdi. Tanrıça, dansçının kutsal dine karşı bir günah işlediğine karar verdi. Cezası

kendi kendini hadım etmekte. Bunun üzerine böylelerinin her zaman yanlarında taşıdıkları iplerin ucuna sivri koyun kemikleri bağlanarak yapılmış olan bir kırbacı aldı ve kendisini acımasızca vurmaya başladı. Kırbaçlanırken duyduğu acıyı yüzünden hiç belli etmedi.

XXXVII

Adamın kırbaç yaralarından ve kesiklerinden akan kan yerleri kan gölüne çevirmişti. Gördüğüm bu kan deryasından dolayı çok büyük korkuya kapıldım. Bu yabancı Tanrıça'nın canının bir de eşek kanı çekmesinden korktuyordum. Bu arada adam kendini kırbaçlamaktan yorulmuş olmalı ya da işin gerçeği kendisini daha fazla parçalamaktan bıkmış olmalı ki, bu işkenceden vazgeçti. İnsanlar itişip kakışarak yaklaşmaya ve onlara hediyeler vermeye, eteklerini açıp topladıkları gümüş paraları önlerine dökmeye başladılar. Ayrıca onlara bir fıçı şarap, süt, peynir, çavdar ve buğday unu ve hatta Tanrıça'nın taşıyıcısı için arpa bile verdiler. Verilenleri açgözlülükle bir araya toplayıp bu iş için yanlarına getirdikleri çuvallara doldurdular ve benim sırtıma yüklediler. Böylece Tanrıça ile birlikte yükümün ağırlığı iki katına çıkmıştı. Durmaksızın bu şekilde etrafta dolandılar ve herkesten ganimet topladılar.

XXVIII

Günün birinde ellerindeki ganimetlerden bir sunu yapmak istediler. Bunu da şöyle yaptılar: Bir kaleye vardıklarında kahin çağırdılar ve kahin, "Eğer bir kurban verilmezse, Suriyeli tanrıça açlıktan ölecektir," dedi. Ve kahinin sözü dinlenip kurban verildi. En güzel yemeklerini hazırladıktan sonra, hamama gittiler, oradan iriyarı, yakışıklı bir delikanlıyı misafir olarak çağırdılar. Mezeler yenir

yenmez kızlar hemen kötü enellerinin peşine düştüler. Delikanlıyı çırılçıplak soyar soymaz hepsi birden üstüne çullanıp olabilecek tüm utanmazlıkları ve kepazelikleri yaptılar. Olan biten dehşeti seyredemiyordum. “Ay, efendiler yetişin,” diye bağırmak istedim fakat ağzımdan “Ai” harflerinden başka hiçbir şey çıkmadı. Yine de çıkan da bir eşeğin utanmaması gereken ve ona yakışan yükseklikte bir sestti.

XXIX

Daha iyisi olamazdı. Önceki gece yandaki köyden bir eşek çalınmıştı. Eşeğin sahibi boşu boşuna bütün evlerde hayvanını arayıp durdu. Benim demin çıkardığım sesi duyduklarında hırsızların eşeği evin kuytu bir yerine sakladıklarını sanıp bir hışımla içeri daldılar. Odaya girdiklerinde o kızların genç delikanlıya yaptıklarını gördüler ve derhal tüm komşularını topladılar. Artık tüm dünya bu kızların ne olduğunu anlamıştı. Kızlar yedikleri küfür ve hakaretlerden başlarını nereye sokacaklarını bilemiyorlardı. Hemen her şeylerini toplayıp gece karanlığında ve sisin içinde ortalıktan toz olup gittiler. Güneşin doğmasına kadar oldukça yol aldık, güneş kendini göstermeye başladığında kendimizi kuytu ve ıssız bir yerde bulduk. Orada düşünmeye başladılar, sonunda vardıkları nokta benim hayatımı karartmak oldu. Tanrıça’yı sırtımdan indirip yere koydular, bütün yorganları üstümden çektikten sonra beni bir meşe ağacına bağladılar. Ucunda sivri koyun kemiği olan silahlarıyla acımasızca sırtıma vurmaya başladılar. Hatta bir tanesi, ulu orta namusunu lekelediğim için bir balta ile ayaklarını kesmek istedi. Fakat diğerleri buna karşı geldi, tabii benim iyiliğim için değil, yerde yatan Tanrıça için. Kısacası yine hayatım kurtulmuştu. Yeniden her şeyi sırtıma yüklediler, ellerinde bir kılıç-

la beni iterek güzel görünümlü bir şehre doğru ilerlemeye başladılar.

XXX

Şehre girerken burada da hoş bir tarzla çalgılarını çalıp Phrygia şarkıları söyleyerek ilerliyorlardı. Kızları dindar ve tanrı korkusu ile dolu bir adam karşıladı. Tanrıça'ya saygısından dolayı bizleri muhteşem sarayında bizzat ağırladı ve kurbanlar adadı. İşte burasıydı, hatta çok ama çok iyi hatırlıyorum, en büyük hayati tehlikeyi orada geçir-miştim. Efendimin kiracılarından biri, ona hediye olarak bir koca geyik butu vermişti. Maalesef çok dikkatsizce davranarak butu kapının arkasına yeteri kadar yüksek olmayan bir yere astılar. Etin kokusunu alan bir av köpe-ği büyük bir keyifle bulduğu hazineyi alıp gizlice götürdü. Aşçı bunun farkına varır varmaz, yaptığı bu ihmalkarlık-tan dolayı sıkıntılı bir şekilde dolanıp ağlamaya başladı. Efendilerine şimdi yemekte ne sunacaktı? Efendisinin kızmasından çok korkuyordu. Çaresizlikten, küçük oğlu-nun yanına gitti, onunla vedalaştı. Bir ip alıp kendini as-mak istedi.

XXXI

Adam şanslıymış ki, sadık karısı olan bitenleri zamanın-da öğrendi. Koşarak yanına geldi ve elinden ipi çekip aldı. Ardından konuşmaya başladı: “Başına gelenden dolayı herhalde aklını kaybettin çünkü tanrıların bu çaresizlikte senden esirgedikleri derdine deva olacak ilacı bile göremi-yorsun. Aklını mı yitirdin sen? Kendini bir toparla ve be-ni dinle: Şu gördüğün yabancı eşeği kuytu bir yere götür ve kes. Kaybettiğine benzeyen bir tane budunu ayır. Lez-zetli soslar ve baharatlar ekleyerek yemekte efendilerine

sun. Sana söz veriyorum, hiç kimse anlamayacaktır.” Aşçı onun hayatı, benimse ölümüm anlamına gelen bu teklifi keyifle dinledi. Karısının bu kadar akıllı olmasın çok sevinerek önerisini yerine getirmek için en keskin bıçağını almaya gitti.

DOKUZUNCU KİTAP

I

Daha sonra o tanıı tanımaz herif benim için eline silah aldı. Böyle bir durumda fazla zaman kaybetmemem gerekiyordu. Kaçmaya ve yaklaşan ölümden uzaklaşmaya karar verdim. Beni bağı tutan ipleri aniden çekerek kopardım, aynı zamanda kıcımdan yük boşaltmayı da ihmal etmiyorum. Evin bahçesinden hızlıca zıplayarak geçtim ve o sırada rahiplere yemek sunmakta olan evin efendisinin de bulunduğu yemek salonuna daldım. Öyle bir hızlanmışım ki, kendimi frenleyemeyerek karşıma çıkan masa, tabak, çanak, kısacası ne varsa devirdim. Bir yandan da inanılmaz bir gürültüyle sağa sola sıçıyordum. Salona dalışımdan korkan aşçı, beni hemen yakalatıp güvenli bir yere kilitledi. Böylece bir daha hoplayıp zıplayarak misafirleri rahatsız etmeyecektim.

II

Bu kurnazca kaçış planı ile birlikte hem güvenliğimin sağlanmış olduğundan hem de o barbar aşçının ellerin-

den kurtulduğumdan tutuklu bulunduğum hapishane çok hoşuma gitmişti. Fakat tüm bunların kişi akıllı ve zeki olmadıkça ne faydası var ki? Eğer şansın yanında değilse şaka kaldırabilir olmanın ne anlamı var? Kaderimizde ne varsa onu yaşayacağız. Ne azını ne de çoğunu. Tehlikeden ne kadar akıllıca kaçtığımı düşündüğüm sırada aslında çok daha büyük bir tehlikenin içine düştüğümü anladım. Çünkü telli kavak yaprakları kadar titrek bir delikanlının yemek salonuna koşarak hizmetçilere ve efendilerine neler anlattığı öğrendim. Biraz önce yan sokaktan gelen kuduz bir köpek içeri dalıp tüm hırsı ve kudurmuş hali ile av köpeklerine saldırmış. Arkasından ahıra dalmış, içerde bulunan her canlıyı ısırıktan sonra dışarıya çıkmış. Hatta karşısına çıkan insanlar bile ondan nasibini almış. Onu kovalamak isteyen eşek çobanı Myrtilus, aşçı Hephaistion, oda hizmetçisi Hypnophilus, hekim Apollonius ve diğerleri de ısırılmış. Hatta şimdiden ahırdaki hayvanlarda kuduz belirtileri başlamış.

III

Bu haber masada yemek yiyen herkesi korkuttu: O anda herkes benim de kudurmuş olduğumu sandı. Tehlikeyi birlikte savuşturmak için silah olarak ellerine ne geçirebildilerse aldılar ve beni avlamak üzere harekete geçtiler. Öyle bir haldeydiler ki, sanki hepsi kudurmuş gibiydi. Başıma gelecek tehlikeyi önceden sezip algılamamış olsaydım ve hemen efendimin yatması için ayrılan odaya kaçmasaydım, şüphesiz ki ellerine geçirdikleri şişler, demir çubuklar, baltalar, keserler ve cinayet silahı olarak düşündükleri diğer şeylerle beni parça parça ederlerdi. Kapıyı üzerime kilitleyip dışardan sürgülediler. Kapının önünde bekliyorlardı. Kendileri de yanlış bir kararla rezil olmadan önce benim gerçekten kuduz olup olmadığımı

anlamak istediler. Kendimi odada yapayalnız bulunca bu durumun keyfini sürmek adına orada hazır duran yatağın üzerine boylu boyunca uzandım ve uzun zamandır ilk kez bir insan gibi uyudum.

IV

Sabah olup o yumuşacık yerimden kalktığımda kapının önündeki bekçilerin benim hakkında birbirleriyle tartıştıklarını duydum. Birisi, “İçerdeki eşeğin gerçekten kuduz olduğuna inanıyorum,” diğeri, “Ben inanmıyorum. Daha doğrusu içindeki kuduzu kudurarak attığını ve zehrin uçup gittiğine inanıyorum,” diyordu. Konu ile ilgili düşünceler farklılık gösteriyordu. Daha derin bir inceleme için kapıdaki bir tahta aralığından bakmaya karar verdiler. Beni gördüklerinde çok sakin ve huzurluydum. Bunun üzerine kapı açıldı ve beni daha yakından inceleyerek gerçekten sakinleşip sakinleşmediğime baktılar. Daha sonra içlerinden birisi benim gerçekten tam olarak sağlıklı olduğumu anlayabilmek için bir öneride bulundu. Önerisi şuydu: Benim önüme içmem için bir kova su koyacaktı. Suyu kuduzluların verdiği tepki gibi bir tepki verip vermediğime bakarak sağlığımın yerinde olup olmadığını anlayacaklardı. Eğer ben sudan uzak durup içmeye çekinirsem kuduz olduğum ortaya çıkacaktı. Böyle bir inceleme eski zamanlardan beri uygulanır. Halen de devam etmektedir.

V

Yapılan öneri doğrultusunda yakındaki kuyudan bir kova su getirildi ve biraz da tereddütle önüme konuldu. Hiç çekinmeden suya doğru ilerledim, delicesine susamış gibi tüm kafamı kovaya sokarak içmeye başladım, suyun tamamını sanki bir yaşam pınarıymış gibi son damlasına

kadar silip süpürdüm. Beni okşamalarını, kulaklarımı kaşınmalarını ve elleriyle bana vurmalarını ve beni yelemen- den tutup gezdirmelerini vakarla karşıladım. Böylece ben- den kuşkulannmamalarını sağlamaya çalışıyordum. İşte böylece ölüm tehlikesinden kurtulmuş oldum. Ertesi gün yine o kutsal yükü sırtıma vurdular, müziğinin eşliğinde dilenmeye gittik. Çok sayıda köy ve ovadan geçtikten son- ra yerlilerin anlattığına bakılırsa zengin bir şehir kalıntı- ları üzerine kurulu olan bir kalede durduk. Çok misafir- perver bir şekilde ağırlandığımız handa, karısı tarafından boynuzlanan bir marangoz ile ilgili komik bir hikâye din- ledik. Şimdi bu hikâyeyi anlatmak istiyor m:

VI

Ekmeğini zorlukla gündelik yevmiye ile taştan çıkaran za- vallı ve fakir bir marangoz kalfasının tüm fakirliğine ve karşılaştığı olumsuzluklara rağmen şehvete düşkünlüğü ile tanınan bir karısı varmış. Günün birinde bi im maran- goz kalfası erkenden işine gittiği zaman hemen kadınlara düşkünlüğü ile tanınan bir adam eve girmiş. Tam ikisi kendilerini güvende hissedip işe koyulmaya başladıkları sırada, birden ne olsa beğenirsiniz, marangoz tekrar evi- ne geri dönmüş, tabii ki dönüşünün sebebi herhangi bir şeyden şüphelenmesi veya bir şeyler bilmesi değilmiş. An- cak evine vardığında kapı ve pencerelerin sıkıca kilitlen- miş olmasından dolayı oldukça mutlu olmuş. Çünkü ka- rısının evi iyi bir biçimde koruduğuna inanmış. Kapıyı çalmış ve bir ıslık çalarak geldiğini haber vermiş. Böyle durumlara alışkın olan kurnaz karısı, sevgilisinin kolla- rından yıldırım gibi kaçmış. Hiç vakit kaybetmeden sevgi- lisini köşede boş duran bir fiçinin içine sokmuş. Hemen kocasına kapıyı açıp kızgın bir şekilde söylenmeye başla- mış. “Ne yani? Yine boş boş dolanıp eve mi döndün? Se-

nin gibi tembellere lanet olsun. Çalıştığın zaman bile işini becerip bu sefil yaşantımızı düzeltecek bir para kazanamıyorsun. Ben şu kadın halimle bile gece gündüz demeden yün eğiriyorum. Bir de şu komşularımıza bir bak. Ne kadar mutlu bir yaşamları var. Sabahın köründen gecenin karanlığına kadar genç adamlarla gününü gün ediyor.”

VII

Karısının kendisini karşılama tarzına şaşırان marangoz kalfası yakasını kurtarmak için: “Sevgili karıcığım, tamam, sakinleş biraz. Evet bugün usta ın mahkemesi olduğundan bana iş veremedi ama bugün yine de karnımızı doyurabileceğiz. Bir köşede işe yaramaz, boş bir şekilde duran fiçimiz var ya, işte onu beş denariusu sattım. Parayı vermek ve fiçiyi almak adam birazdan gelir. Gel, şu fiçiyi çıkaralım da adam geldiğinde hemen verebilelim.” İşte o an da tam insanın son derece soğukkanlı olması gereken anlardan biriyi. Gerçi o soğukkanlılık zaten bu kurnaz orospuda bol bol vardı. Aşağılayıcı ve alaycı bir kahkaha attıktan sonra “Hah, işte bu doğru. Kendi akıllı bir tüccar sanıyorsun. Fakat benim gibi bir kadın evden adını dışarıya atmadan o fiçiyi yedi denariusu sattı bile,” demiş. Tabii adam bu duruma çok memnun olmuş. Hemen karına dönüp “Kim kendisini böyle kazıklatmış?” diye sormuş. Kadın “Sus! Adam fiçinin içinde, sağlam olup olmadığını kontrol ediyor,” diye cevap vermiş.

VIII

Her şeyi duyan çapkın sevgili de bu yalana dahil olmuş, sakin sakin kafasını fiçiden dışarı çıkarıp “Gerçeği söylemek gerekirse sevgili anacığım, fiçi biraz kötü durumda

gibi. Sağında solunda biraz yırtıklar, delikleri var gibi,” demiş. Daha sonra marangoza doğru dönüp “Ah, sevgili dostum, bana bir lamba getirin de şu fiçinin içini bir temizleyeyim. İşe yarayıp yaramadığına ve sağlam olup olmadığına son bir kez daha bakayım,” demiş. Bizim zavalı ahmak da boynuzların çoktan fırlamış olduğu alını hiç mi hiç kaşınmadan gidip lambayı almış ve yaktıktan sonra geri gelip şöyle demiş: “Bırak dostum ben bakayım! Siz neden zahmete giresiniz ki? Ben temizledikten sonra siz bakarsınız.” Bunun üzerine üstünü çıkartıp adamın yerine fiçiyi girmiş ve fiçinin içini güzelce temizlemeye başlamış. Bu sırada çılgın aşık, fiçinin üzerine eğilmiş olan marangozun karısını oracıkta becermeye başlamış. Karısı da bu vaziyetteyken tüm utanmazlığı ile kafası ve elleri fiçinin içindeki marangoza fiçinin orasını burasını temizleme emirleri vermeye devam ediyormuş. Böylece her iki adam da işlerini bitirmiş. Daha sonra kadının aşığı marangoza yedi denarius ödemiş ve zavallı boynuzlu koca bunların üstüne bir de fiçiyi sırtına alıp kendisine boynuz takan adamın evine kadar taşımış.

IX

Biz günlerce bu kalede kaldık. Bu sırada bizim rahipler milletin sırtına binmiş göbeklerini şişirip keyiflerine bakıyorlardı. İnsanları kandırmanın çok güzel bir yolunu daha bulmuşlardı. Ortaya bir tane kehanet atıp bunun üzerinden gelen tüm sorulara cevap veriyorlardı. Örneğin şöyle bir kehanetleri vardı: “Birbirine bağlanmış öküzler toprağı yarıyor ki, ekinler yeşersin.” Birbirine aşık bir çift evlenip evlenemeyeceklerini sorduklarında, rahipler yanıtın kehanetin satırlarında yattığını ve evlilik makamının esiri olduklarında ekin olarak çocuklara sahip olacaklarını söylüyorlardı. Birisi herhangi bir malı alıp almayacağı-

nı sorduğunda verdikleri cevap şöyleydi: “Bir çift öküz sahibi olarak daha iyi mal edinebilirsiniz.” Birisi gelecekte çıkacağı bir yolculukla ilgili olarak onlara danıştığında verdikleri cevap gene öküzlerin birbirine bağlanarak tarlanın sürülmesi gerektiği ve daha sonra yolculuğa çıkılmasının daha doğru olacağıydı. Yolculuk sırasında karşılarına haydutlar çıktığında nasıl davranmaları gerektiğini soranlara da öküzlerin birleşik gücüyle haydutlarla baş etmeleri gerektiğini, kendilerini zaferin beklediğini, haydutların ise yenilmeye mahkûm olduğunu söylüyorlardı. Bu saçma sapan sahtekarlık sayesinde iyi para topladılar. Verecekleri yanıtlar tükenip de yorulmaya başladıklarında yola çıkmaya karar verdiler.

X

Yol, gece boyunca çektiklerime göre çok daha acımasızdı. Kimi yerde su birikintilerine batıyordum, kimi yerde çamura saplanıyordum, kimi yerde de kaygan zeminde kayıp ayakta zor durabiliyordum. Sonunda tökezlemekten ve yalpalamaktan bitkin bir halde düz bir yola geldik. Fakat yorgunluktan bir adım daha atacak halim kalmamıştı. Bu sırada ne olsa beğenirsiniz? Birden silahlı bir bölük atlı dört nala koşarak üzerimize geldi. O kadar hızlılardı ki, atlarını güçlükle yanımızda durdurabildiler. Geldiklerinde Philebus’un ve yanındakilerin üzerine atladılar. Gırtlaklarından tuttukları gibi türlü küfürlerle yumruklamaya başladılar. Daha sonra da ellerini bağladılar. Bir yandan da “Terbiyesiz herifler! Hemen kutsal Ana Tanrıça’ya ait olan çaldığınız altın kupayı geri verin! Kupayı sizler çaldınız. Sihirli marifetlerinizi sergileyip insanları kandırırken kupayı çaldınız. Bu yüzden de sabahın köründe yola koyulup kaçtınız. Ama yanılıyorsunuz, böyle bir hareket cezasız kalmayacaktır,” diye bağıyorlardı. Arala-

rından birisi, sırtındaki yükü didik didik aramaya başladı ve Kraliçe'nin kucağında duran altın kupayı çekip aldı.

XI

Bu tatsız olay bile bizim rahiplerin keyfini kaçırmamıştı. Hepsi kahkaha atarak kendilerini haklı duruma çıkarmaya çalıştılar. "Ne cennetsel bir talihsizdir bu. İnsan hak etmediği halde ne tehlikeli durumlara düşebiliyor. Alt tarafı Ana Tanrıça'nın kız kardeşi olan Suriyeli Tanrıça'ya hediye olarak götürmek istediğimiz bir kupa için olacak şey midir bu? Neden biz bunun sorumluluğunu taşıyalım? Sanki biz böyle kutsal bir olaya müdahalede bulunup onu çalabilirmişiz gibi," diye konuşuyorlardı. Ama çabaları boşunaydı. Atlılar herkesi alıp zindanlara attılar. Kupayı ve benim sırtımdaki Tanrıça'yı alıp tapınağa geri götürüp koydular. Beni de ertesi gün pazara götürüp tekrar satışa çıkardılar. Komşu şehirden bir fırıncı, Philebus'un ödediğinden yedi denarius daha fazla ödeyerek beni satın aldı. Pazardan satın aldığı tahıl çuvallarını da sırtıma yükledi. Sonra engebeli bir yoldan giderek adamın evine vardık. Çok sayıda at ve eşek, değişik büyüklükteki değirmenlerde çenber biçiminde dolaıyorlardı. Hem de bu işi tüm gece boyunca, sabah olana kadar devam ettiriyorlardı.

XII

Yeni sahibim ilk başta bana karşı çok merhametli davranıyordu. Tabii böylece ben yeni durumumu daha iyi algılayabildim. İlk gün boyunca boş boş gezinmeme izin verdi. Yemliğim boşaldıkça yeni yemlerle dolduruyordu. Ama bu balayı da çok uzun sürmedi. Ertesi günün sabahında kendimi en büyük değirmen taşlarından birini çevirirken

buldum. Kafama bir örtü geçirdiler ve beni eğerimden tutarak durmaksızın aynı eksenin etrafında döndürüp durdular. Aklımca onları kandırmak için bu işi pek beceremiyormuşum gibi davranmaya çalıştım. Tabii ki insan olduğum zamanlarda bu makinelerin etrafında binlerce kez dönölmesini çok defalar görmüştüm. Ama yine de sanki ilk defa görüyormuşum gibi davranmaya çalıştım. Yere kök salmış gibi yerinde çakılı duruyordum. Aklım sıra böyle yaparak işe yaramaz olarak algılanacak ve daha hafif bir işe verilecektim. Belki de bana acırlardı ve bedavadan beslerlerdi. Fakat kısa bir süre sonra bu konuda yapıldığımı gördüm.

XIII

Kısa bir sürede sopalarla silahlanmış bir sürü herif tarafından sarıldım. Ben bu işten kurtulmanın hayaliyle yaşarken birden bire verilen bir işaret üzerine hepsi birden sopalarla bana vurmaya başladılar. Benim korkumu düşünebiliyor musunuz? Çok çabuk bir biçimde hayalimden ve düşüncelerimden vazgeçip var gücümle değirmen taşının etrafında dönmeye başladım. Etrafımdakiler bendeki ani düşünce değişikliğine epey güldüler. Artık gün bitmek üzereydi. Artık adım atacak halim kalmamıştı ki, beni çözdüp yörüngeden çıkardılar ve ahıra koydular. Her ne kadar çok yorgun olsam da, her ne kadar kuvvetimi tekrar toplamam gerekse de ve her ne kadar midemi kazıntıdan sesler çıkarsa da, ben yine de çok sevdiğim ve beni hiç terk etmeyen merakımın peşinden koşmacları edemedim. Önüme konulan yemden vazgeçerek etrafta gezinmeye başladım. Değirmende neler olup bittiğini öğrenmek istiyordum.

XIV

Ey merhametli tanrılar! Ne kadar insan gördüm, hepsinin de sırtları kamçı izleri ile dolu, sırtları mosmor olmuş. sırtlarındaki paçavra onları örtmekten çok gölgelemekte! Kimileriye sadece edep yerlerini bir parça kumaşla örtebilmişlerdi. Zaten çoğuna giyinik değil, çıplak demek gerekir. Ne sefil, ne acınası yaşamlar vardı orada. Solgun gölgeler gibi ortalıkta dolaşıyorlardı. Göz kapakları fırının dumanından ve buharından o kadar kötü sarkmıştı ki adamlar kör olmuş gibiydi. Sporcuların yarışmalarda toza, dumana bulanmaları gibi onlar da ocağın küllerinden ve undan toz toprak ve çamur içindeydiler. Aslında bu durumu benim gibi ahırda bulunan atlar, katırlar ve eşeklerin durumuyla karşılaştırıldığında yine iyi sayılırdı. Hayvanların çoğu çok yaşlıydı, hayat boyu gördükleri eziyetten dolayı zayıf düşmüşlerdi. Orada, öylesine gözleri kapalı, başları öne eğik bir şekilde durup yemliğe konulan samanları uyuşuk uyuşuk çiğniyorlardı. Hepsinin boynu yara bere içinde, burun delikleri devamlı ağır çalışma sırasında nefes alıp vermekten dolayı genişlemiş, ön bacak kasları oraya bağlanan eğer kısmının sürtünmesinden soyulmuş, kaburgalar yenilen kamçı darbelerinden açılmış, tırnaklarının arası bunca yürümekten iyice açılmıştı. Öte yandan hepsinin de derileri pislikten kabul bağlamıştı.

XV

Doğuştan gelen merakım sayesinde gene de bu zavallı hayatımın içinde teselli bulabileceğim bir şeyler gördüm. Öncelikle az da olsa devamlı yiyecek bir şeyler oluyordu ve benim varlığımdan hiç rahatsız olmadıklarından çevremdeki herkes rahatça her şeyi konuşuyordu. Hellenlerin tanrısal şarkıcısı, kahramanlar hakkında şarkı söyle-

diğinde daima haklıdır. İnsan ancak bu şekilde erdeminin en yüksek derecesine ulaşabilirdi. Bunun için insanların yaptığı kentleri görebilmek, onların geleneklerini tanımak ve onca sıkıntıya katlanmak gerekirdi. Evet, ben de bu eşeğe birçok şey için teşekkür borçluyum. Ben de onun sayesinde çok şey görüp yaşadım, aynı gezgin kahramanlar gibi. Eşek kılığında çok işkence çektim, erdemi öğrendim ve bilgilendim. Hatta size de anlatacağım şu hikâyeyi de ona borçluyum:

XVI

Bana sahip olan fırıncı çok iyi bir insandı. Ama eş olarak dünyanın en yaramaz ve çirkin kadını almıştı. Kadın cadının biriydi. Bazen ben bile adama acıyordum. O aşağılık kadın hiçbir çirkinlikten çekinmiyordu, sanki bütün pislikler, bir çamur birikintisinde toplanırcasına gibi onun ruhunda toplanmıştı. Kadın kötülük dolu, vahşi, erkek düşkünü, içki müptelası, inatçı, çirkef ve diğer insanlara karşı cimri ama kendi keyfi için çok müsrif, dürüstlükten uzak ve terbiyeden nasibini almamış biriydi. Aynı zamanda tüm tanrıları ve dinleri küçük görüp aşağılıyordu. Tek tanrı olarak benimsediği yaramaz bir tanrının peşinden dünyadaki gelenek ve göreneklere hiç uymayan bir yoldan gidiyor, kocasını aldatıyordu. Sabahtan akşama kadar içiyor ve dileği gibi herkesle yatıp kalkıyordu. Bu canavar kadın benden de pek hoşlanmıyordu. Sebebini bilemiyorum. Birkaç gün önce, daha kafasını yastıktan kaldırmadan seslenmeye başladı: "Yeni eşiği değirmene bağlayın! Ama yatağından kalkar kalkmaz ilk derdi gene bendim. Herkesten önce beni kamçılamaya başlıyordu, yem zamanında ise tüm hayvanlar ahıra götürülüp yemlerini yerken ben herkesten sonra ahıra götürülüyordum. Bu nedenle onun neler yapacağını daha çok merak eder olmuştum.

XVII

Devamlı onun yanına girip çıkan bir genç görüyordum. Hayatını pahasına o genç adamın yüzünü görmek isterdim fakat gözüme bağladıkları bağdan dolayı göremiyordum. Bu cadaloz karnın yediği haltları ortaya çıkarmak için her şeyimi verirdim. Sabahtan akşama kadar onunla bu adamlar arasındaki pezevenkliği yapan bir başka yaşlı cadaloz ile birlikteydi. Sabah birlikte kahvaltı edip ilk içkilerini içtikten sonra, kocasının arkasından nasıl ve ne tür bir iş çevireceklerini konuşuyorlardı. Photis'e beni kuş yerine eşeğe çevirdiğinden her ne kadar kızgın olsam da. gözümün önüne kadar düşen bu büyük kulaklardan dolayı ona ne kadar teşekkür etsem azdır. Her mesafeden ve her yerden konuşulan her şeyi ve her kelimeyi duyabiliyordum. Günün birinde yine bu ikisi aralarında konuşuyor, ben de onları dinliyordum.

XVIII

Yaşlı kadın: "Evet hanımefendi, bu genç adamdan kurtulmak gerekir. Kocanız gelip onun suratını gördüğünde kaçacak delik arayan, arzularınız tam doruğa tırmanırken gücü kalmayan birinden daha iyisini bulmalısınız. Bu konuda tek bir kişiyi tanırım ve överim. O da Philesitherus'tur. Çok farklı bir adam. Genç, yakışıklı ve kocaların kıskançlıklarından korkusu olmayan birisi. Bu adam tüm kadınların kendilerini ona vermesini fazlasıyla hakediyor. Bu adam, bunak bir adama yaptığı haylazlıklardan dolayı da olsa bir altın taç takmayı hak ediyor. Beni dinleyin sevgili hanımefendim ve size sevgili olacak erkekler arasındaki farkı görün ve öyle karar verin. Eminim bu şehrin belediye meclisindeki Barbarus'u tanırırsınız! Dili çok sivri ve zehirli olduğu için ona akrep lakabını takmışlardı. İşte

o adamın çok zarif ve çok sevdiği bir karısı vardı. Karısını herkesten korurdu. Tıpkı Argos unu gibi davranırdı ona. Kimseler karısını görmesin diye onu kilitlerdi.”

XIX

Fırıncının karısı, “Onu kim tanımaz ki?” diye cevap verdi. Sonra şöyle devam etti: “Karısı Arete ile birlikte aynı okula gittik.” Bunun üzerine yaşlı kadın, “O zaman Philesitherus ile ilgili olayı da bilirsin o zaman,” dedi. Genç olan, “Hayır. Tek bir kelime bile bilmiyorum,” diye cevap verdi. Sonra da “Ama tabii ki bilmek isterim. Lütfen anacığının hikâyeyi baştan başlayarak sonuna kadar anlat,” dedi. Böylece yaşlı geveze anlatmaya başladı :

XX

“Barbarus kısa bir süre önce zorunlu bir yolculuğa çıkmak zorunda kaldı. Çok sevdiği karısını da daima çok güvendiği adamları arasında bulunan kendisine hep sadık kalmış Myrmeks diye bir adama emanet etmeye karar verdi. Ona eğer karısına bir yabancı erkeğin parmak ucu dahi değerse sonsuza dek hapislerde çürüyeceğini, sadece katıksız su ve ekmekle de kurtulamayacağını ve kendisine ölümlerden ölüm beğenmesi gerekeceğini söyledi. Tüm tanrılar üzerine yemin ederek hayatını en acı şekilde alacağını da sözlerine ekledi. Böyle sert bir tehditten sonra gönül rahatlığı ile yolculuğa çıktı. Öte yandan Myrmeks de huzursuzdu, korku içindeydi. Arete onsuz tek bir adım bile atamıyordu. Myrmeks, kadını gölgesi gibi izliyordu, evde yün sararken bile yanı başından ayrılmıyordu. Akşamları kadıncağız banyoya girdiğinde bile peşindeydi, elbisesine yapışmış bir kene gibiydi. İşte bu denli bilinçli bir şekilde bu şerefli bekçilik görevine sarılmıştı. Bu arada

belediye meclis üyesi hanımefendinin güzelliği de herkes tarafından konuşuluyordu. Tabii bizim Philesieratus da konuya ilgisiz değildi. Kadının güzelliği ve zarafeti ile ilgili duyduğu her söz onu biraz daha dürtüyor ve ateşliyordu. Sonuçta o mücevheri ele geçirmeye karar verdi.

XXI

İnsanların zayıflıklarını ve kırılganlıklarını bildiği gibi, altının parlaklığının hangi engelleri aştığını ve elmasların hangi kapıları kırdığını da çok iyi biliyordu. Myrmeks'i yalnız yakaladığı bir sırada ona yaklaşıp Arete'den hoşlandığını söyledi. Myrmeks'ten kendisine yardım etmesini istiyordu. Arzularının dinmemesi durumunda bu hayata daha fazla katlanamayacağını ve öleceğini de sözlerine ekledi. İsteddiği şeyin aslında ufak ve küçük bir şey olduğunu, Myrmeks'in korkmasına gerek olmadığını anlattı. Gecenin karanlığından yararlanarak sessizce eve sokulacağını, hiç kimsenin ruhunun bile duymayacağını ve çok içeride kısa bir süre için kalacağını söyledi. Bizim hovar da sadece yalvarı akla kalmadı. Öte yandan Myrmeks'in sadakatini sarsmak için de bir şeyler yaptı. Elini uzattı ve avcunu açtı. Daha yeni basılmış çil çil altın sikkelerin parlaklığı Myrmeks'in gözlerine çarptı. Bu altınların yirmisi hanımefendisi, onu ise kendisi için ayrılmıştı.

XXII

Philesitherus'un bu beklenmedik ve aynı zamanda küstah teklifi karşısında Myrmeks'i telaş ve korku sardı. Hemen kafası alev almış gibi kulaklarını tıkadı ve deliler gibi koşarak oradan uzaklaştı. Altınların güneş misali parlaklığı gözünü bürümüş ve nereye gitse peşini bırakmıyordu. Ne kadar uzağa kaçsa, her nereye saklansa o görüntü gözü-

nün önünden gitmiyordu. Altınlar gözlerinin önünde uçuşuyordu, durmadan altınları düşünüyordu. Myrmeks'in kafasındaki düşünceler sürekli olarak birbiriyle çarpışıyordu. Bir yanda sadakat önde gidiyor, bir yanda zengin olmak. Bir yandan atılacağı zindanları düşünüyor, bir yandan şehvet duyguları kabarıyordu. En sonunda altın hırsı ölüm korkusuna üstün geldi. Zaman bu isteğini azaltmamıştı. Ne gündüz ne de gece gündüz huzur bulamıyordu. Efendisinin en iğrenç ve korkunç tehditleri bile onu yapacaklarından vazgeçiremiyordu. Fakat bir yandan da korkmaya devam ediyordu. Artık utanma duygusunu ve daha fazla gecikmeyi bir kenara bırakması ve hovardamızın önerisini hanımefendisine iletmesi gerekiyordu. Bizim cinsimizde varolan düşüncesizlik ve dikkatsizlik Arete'de de vardı. Hemen pazarlığa oturdu ve sonunda altınlar karşılığında kendisini sattı.

XXIII

Karşılığında sadakatini kurban etmiş de olsa o sırada dünyada Myrmeks kadar mutlu biri yoktu. Gördüğü paralara dokunabilmek için neler vermezdi ki. Philesitherus'un yanına gitti. Zor da olsa hanımefendiyi razı edebildiğini anlattı. Hak ettiği altınları istedi. Alınca da mutluluktan uçtu. Gece karanlığı çöktüğünde cesur hovardanın başını örterek eve sokup Arete'nin yatak odasına götürdü. Daha ikisi henüz soyunmuş ve ilk işlerini bitirmişlerdi ki, gece boyunca yol alan Barbarus eve döndü. Kapıyı çaldı, bağırdı ama hiç kimse duymadı. Bunun üzerine sabırsızlandı ve kapıya taşlar atmaya başladı. Ama yine kimse gelmedi. İyice sinirlendi ve Myrmeks'e küfür etmeye başladı. Eğer derhal kapıyı açmazsa ona çok ağır bir ceza vereceğini söyledi. Zavallı Myrmeks, bu şansız ve beklenmedik durumdan dolayı şaşkındı. Ne yapacağını bilemiyor-

du. Ama sonunda kendini toparladı ve ev kapısının anahtarını öylesine özenle saklamış olduğunu söyledi ki, gece karanlığında kendisi bile hemen bulamıyordu. Bu arada Philesitherus gürültüleri duydu. Hemen elbiselerini giydi. Ayakkabılarını giymeden odadan çıktı.

XXIII

Sonra Myrmeks evin anahtarlarını aldı ve efendisine kapıyı açtı. Kızgın koca yıldırım hızıyla ve büyük bir hışımla eve girip hemen karısının yatak odasına daldı. Bu arada Philesitherus kimseye görünmeden hızlıca ve biraz da şansla evden kaçmayı başarmıştı. Korkusunun evden dışarıya uçup gittiğini gören Myrmeks, kapıyı kilitledi ve gönül rahatlığıyla, ertesi gün başına geleceklerden habersiz yatmaya gitti. Sabah uyandığında, acele kaçarken yatağın altında Philesitherus'un unuttuğu ayakkabıları bulan evin efendisi Barbarus, birden alnında garip bir kaşıntı hissetti ve olanları anladı. Fakat Barbarus çektiği acılara rağmen ne karısına ne de başka birisine bu olaydan söz etmedi. Ayakkabıları gizlice karısının elbiselerinin altına sakladı ve Myrmeks'in derhal bağlanmasını ve mahkeme meydanına götürülmesini emretti. Adamlarıyla, Myrmeks'i de alıp emrettiği gibi mahkemeye gidiyorlardı. Fakat Barbarus'un asıl isteği gerçek evlilik düşmanını bulabilmekti. Ama ne oldu? Yüzü kızgınlıktan kızaran ve şişen Barbarus, Myrmeks'in daha fazla eziyet çekmesi için yol boyunca müthiş bir yavaşlıkla ilerledi. Myrmeks ise vicdanın sesi doğrultusunda ağlamaya, sızlamaya başladı ve boşu boşuna merhamet ve af dilemeye başladı. Bu arada Philesitherus yoldan aşağı doğru inerek yanlarına geldi. Gördükleri ona dün unuttuklarını derhal hatırlattı ve bütün bu olayların nedeninin Myrmeks olduğuna inandı. Kendini topladıktan sonra insanların arasına girdi ve

Myrmeks'i boğacakmış, parçalayacakmış gibi üzerine doğru yürüdü.

XXIV

Daha sonra, 'İşte karşıma çıktın aşağılık herif! Efendin ve tüm tanrılar da demek ki biliyorlar. Sen bir hırsızsın! Dün hamamdan benim ayakkabılarını çaldın! Seni sıkıca bağlamalı ve en kötü zindana atmalı, orada köpekler gibi geberesin!' diye bağırmaya başladı. Seslenişindeki gerçeklik ve hırsıza karşı takındığı tavırdaki cesaret, bizim Barbarus'u aldattı. Derhal durdu ve evine döndü. Myrmeks'in tek bir kılına dokunmadı, gülerek ayakkabıları sahibine geri götürmesi için geri verdi." Yaşlı kadın bu hikâyeyi anlatırken bizim fırıncının karısı da içini çekerek: "Ah! Ne mutlu böyle sevgilisi olana! Benim gibi zavallı bir kadına, ödleğ herifin biri düştü. Bırak değirmenin çıkardığı gürültüyü, şu eşek bile adamın ruhuna korku salabiliyor," dedi. Daha sonra yaşlı kadın da şöyle söyledi: "Şimdilik bunu unutun sevgili hanımefendim. Bugün siz de böyle cesur bir delikanlının kollarında mutlu olacaksınız. İşte! Sizi sözlerimle ve ellerimle ant içiyorum. Hem de bu akşam! Buna emin olabilirsiniz, bana güvenin." Ardından yaşlı pezevenk, ayağı kalktı ve yürüyüp gitti.

XXV

Bu arda bizim namuslu fırıncının karısı da tembelliğı bıraktı. Çok lezzetli bir yemek hazırladı, güzel bir şarap buldu. fırında ekmek pişirdi, ızgara yaptı ve sofrayı olabildiğince güzel bir şekilde kurdu. Kısacası, sanki bir tanrıyı ağırlayacakmış gibi dört gözle beklediğı sevgilisi için hazırlandı. Bu arada fırıncı kocası komşu değirmenciye misafirliğe gitmişti. Güneş, okyanus tarafında batıp yeraltı

dünyasını aydınlatmaya başladığı zaman, yaşlı kadın kolunda yakışıklı bir gençle geldi. Gelen yanakları kıpkırmızı bir delikanlıydı, çenesi henüz düzdü, açıkçası kız gibi bir şeydi. Gayet hoş karşılandı ve hemen sofranın başına oturtuldu. Tam yiyip içmeye başlamışlardı ki aniden kocası geldi. Sevgili karısı tanrılar bilir onun nerede olmasını isterdi. Aslında her nerede olursa olsun tüm kemiklerinin, hatta boynunun da kırık olmasını dilerdi. Ama adam karşısındaydı işte. Acele ederek korkudan beti benzi solmuş delikanlıyı alıp tahılları sakladıkları tahta teknenin içine yatırdı. Delikanlıyı sakladıktan sonra hiçbir şey olmamış gibi kocasını karşılamaya gitti ve neden erkenden döndüğünü sordu. Fırıncı hüzünlü bir biçimde hıçkırarak karısına cevap verdi: “Tanrı tanımayan bir kadının yaptığı kötülükten dolayı erkenden gelmek zorunda kaldım. Ey merhametli tanrılar! Böylesini onun gibi uslu ve akıllı bir kadından kim bekleyebilirdi ki? Ceres üzerine yemin ederim ki, bu olaya gözlerimle şahit oldum. Ama ben halen yaşadıklarına inanamıyorum.”

XXVI

Kadın bu sözleri duyunca iyice meraklandı ve kocasının başından geçenleri anlatmasını istedi. Karısının bu ısrarı üzerine fırıncı, arkadaşının başına gelen olayı anlatmaya başladı “İnanabiliyor musun sevgilim? Benim arkadaşım olan şu değirmencinin karısını hepimiz çok iyi bir kadın olarak bilirdik. Ama bir sevgilisi varmış. Sevgilisiyle gizlice buluşup sürekli birlikte oluyorlarmış, hatta bugün de biz hamamdan eve döndüğümüzde yine aynı şey oluyor-muş. Gelişimiz beklenmiyormuş ama yine de karısı paçayı kurtarmayı bilmiş. Sevgilisini büyükçe bir sepetin altına saklayıp üstüne de bir bez örtmüş. Gel gör ki bu sepetin altından sürekli bir kükürt dumanı geliyor ve adamın

canını sıkıyorunuş. Fakat kadın kendince olayı çözdüğünü zannederek rahat bir şekilde bizimle beraber sofraya oturdu. Bu arada dediğim gibi sevgilisi o kükürt kokusu içinde saklanmaya devam ediyordu. Neredeyse boğulacaktı ve sonunda dumandan bayıldı. Keskin kükürt dumanı nefes alışını zorlaştırıp beynine vurmaya başladı ve bunun üzerine hapşırılmaya başladı. Benim sevgili dostum ise bu hapşırıkların sepet tain arkasında olduğundan karısından geldiğini zannederek her seferinde 'Çok yaşa,' diyordu. Ancak hapşırıklar sürekli olarak devam edince dostum işin aslını anladı. Masayı geriye doğru devirdi, sepete yöneldi, sepeti ve örtüyü kaldırdığında, zorlukla nefes alan o adamla karşılaştı. İlk anlık öfkeyle, bir bıçak kapıp zaten yarı ceset haline gelmiş olan adamı neredeyse öldürecekti. Bu bile bizi ipe götürebileceğinden olaya müdahale edip onu durdurdum. Daha sonra şöyle dedim: 'Bu guguk kuşunun zaten eli kulağında. Az sonra kükürt dumanından geberip gidecek, biz elimizi boş yere kana bulamayalım.' Eğer adam hafifçe kıpırdamasaydı benim konuşmamın da bir anlamı olmayacaktı. Sonuçta arkadaşım biraz sakinleşti ve ölmek üzere olan adamın ayağa kalkmasını istedi. Ardından da koluna girdiği gibi yandaki sokağa götürdü.

XXVII

Bense bu arada arkadaşımın karısına ortadan kaybolmasını ve kocasının öfkesi dinene kadar bir arkadaşında kalmasını söyledim. Eğer burada durup o gelene kadar beklerse kocasının ne yapacağını belli olmayacağını da ekledim. Neyse ki önerime uydu. Eh, bu durumda da yemek yemeye devam edilemeyeceğini anlaşılnca ben de oradan çıkıp geldim." Fırıncı konuşmasını bitirdiğinde, karısının söylenmelerini görmeliydiniz. Nasıl da hemcinsine küfür-

ler edip aşığılıyordu. Değirmencinin karısına söylenebilecek en kötü sözleri söylüyordu. “Ah, o şerefsiz, namussuz insan,” diye başladı, sonra da “Biz kadınların yüz karası o! Utanmadan, evliliğini yok sayarak kocasının evini nasıl da geneleve çevirmiş. Hayır, o şerefli bir ismin taşımaya layık bir kadın, bir eş olamaz. olsa olsa bir orospu olur o!.. Gerçekten böylelerini diri diri yakmak gerekir,” dedi.

XXVIII

Bu arada, yakalanmamak ve sevgilisini o küvetin altında daha fazla rahatsız bir şekilde bekletmemek için kocasına erkenden yatmasını söyledi. Ama şansı yaver gitmedi. Fırını eve aç döndüğünden yiyecek bir şeyler istedi. Karısı da tüm sıkıntısına ve isteksizliğine rağmen sevgilisi için düşündüğü sofrayı ona kurmak zorunda kaldı. Yine de kocasının isteğini çabucak yerine getirdi. Ahlâksız karının sahne alışını görünce ikiyüzlülüğünden tiksindim ve içten içe sahibim için kalbim sızladı. Sürekli olarak düşünmeye başladım, acaba bir kaplumbağa gibi küvetin altında yatan bu saf temiz delikanlıyı ortaya çıkartıp sahtekar kadının oyununu bozamaz ve sahibime yardımcı olamaz mıydım? Tam ben bu konu hakkında düşünürken tanrılar yardıma koştu ve bakıcımız bizleri gölde su içmemiz için ahırdan çıkarmaya geldi. İşte intikam almak için gerekli fırsat karşıma çıkmıştı. Küvete yaklaştığımda, küvetin çok dar olduğunu ve adanın parmak uçlarının dışarıda olduğunu gördüm. Kimsenin dikkatini çekmeden biraz yana kayıp küvetin kenarına geldim ve tüm gücüm ve ağırlığımla dışarı çıkmış olan parmaklarına nalımla bastırdım. Parmaklarını feci şekilde çiğnedim. Delikanlı acıya dayanamayıp bir çığlık attı ve üstündeki küveti kenara devirip ayağa fırladı. Böylece ahlâksız sahne tüm çıplaklığı ile ortaya çıktı!

XXIX

Bizim fırıncı bu boynuzlanma olayını pek önemsemedi. Hatta bu olayı neşe dolu ve güleç bir şekilde karşıladı. Daha sonra karşısında titreyerek duran karısının bu sevgilisine şöyle seslenirken karısı da çorbasını üflüyordu: “Benden hiç korkmana gerek sevgili oğlum! Ne acımasız bir berberim ne de yontulmamış bir çiftçi. Seni bizim değirmenci gibi ne kükürt dumanında boğarım ne de Julianus Kanunları’na uyup kutsal evlilik kurumunu kirletmen suçundan seni adaletin ellerine teslim ederim. Senin gibi tatlı bir çocukla, ne yapılacağını ben çok daha iyi bilirim. Barış içerisinde senin de bizim yatağımızı paylaşmanı isterim. Karınla uzun zamandır sakince ve mutlu bir yaşam sürdük. Onun hoşuna giden şey benim de hoşuma gider. Tabii aramızdaki tek fark, bir erkek olarak öncelik hakkı benim.” Bu kötü niyetli aşağılamanın ardından, delikanlıyı zorla yatak odasına götürdü. Karısını da başka bir yere kilitledi ve bütün gece boyunca tatlı bir intikam duygusuyla delikanlının üzerinde, kendisi için düşünülen boynuzları karısına taktı. Gün ağarıp güneş arabaları gökyüzüne hâkim olduğu zaman kalfalarından ikisini yanına çağırdı. Ardından ve delikanlıyı uyandırıp sabit tutmalarını istedikten sonra elindeki kırbaç ile kışına vurdu.

XXX

Daha sonra şöyle dedi: “Senin gibi kulaklarının arkası ıslak, erkekliğe ulaşmamış, sümüklü bir velet ne cüretle evli kadınların peşinden koşmaya kalkar? Evlilik bağı ile bir erkeğe verilmiş kadınları nasıl baştan çıkarabilir? Nasıl olur da bu genç yaşta yuva yıkıcı unvanını alniak ister? Hayır böyle yaramazlıklar kontrol altına alınmalı.” Ardın-

dan fırıncı karısını da delikanlıyı da evinden kovdu. Zaten çok kötü bir insan olan karısı ise bunca hakaret karşısında iyice sinirlendi ve tüm kötü kalpliliği ile yaşananların intikamını alacağını söyledi. Tüm kötülöklere yön verebilen ve kara büyüünün tüm güçlerine sahip olan bir cadı buldu. Böylece kocasıyla arasını düzeltmek ve onunla tekrar barışmak ya da en azından bunu beceremiyorsa kötü bir hayale veya cini ağamın üstüne salıp hayatını zehir etmek istiyordu. Bunun için cadiya bir sürü hediye verdi. Doğüstü güçlere sahip olan bu büyücü, öncelikle hafif sihirlerle kocanın derinden yaralanmış kalbini iyileştirmeye ve karısına karşı yeniden sevgi beslemesini sağlamaya çalıştı. Fakat bu sihirler işe yaramayınca ruhlar alemine çok kızdı. Tabii ki bu kızgınlığın nedeni sadece başarısızlık değil, aynı zaman kadının vaat ettiğı hediyeleri alamayacak olmasıydı. Bunun üzerine adamın hayatına kast etmeye karar verdi. Zaten şiddete eğimli olan bir kadın buldu ve adamı öldürmesi için göndermeyi düşündü. Belki bu noktada dikkatli bazı okuyucularım şu soruları sorabilir: “Fakat nasıl olur da senin gibi basit bir eşek, değirmende olan biten her şeyden haberdar olabilir? Ayrıca o karların yaptıklarını bereden bilebilir?” Buna şöyle cevap verebilirim: Ben bu eşek teninin altında hapsolmuş da olsam bir insanın aklına ve algılarına sahiptim. Ve zavallı sahibime yapılan kötölükleri bilmek istiyordum. Bir gün akşama doğru birden bire fırına çok yaşlı bir kadıncağız geldi. Durumu içler acısıydı, yalınayak ve çok zayıftı. Benzi soluk bir bez gibiydi ve kir içindeki saçları nede niyle suratının da yarısı görünmüyordu.

XXXI

Efendimin elinden kibarca tutarak onu içeri götürdü ve sanki gizli bir şeyler konuşacaklarmış gibi kapıyı arkasın-

dan kilitledi. İçeride bayağı bir zaman kaldılar. Değirmen-
de öğütülecek un bitmiş ama onların konuşması halen
bitmemişti. Biten tahılı yerine koymak için kapıya gelen
fırıncının çırakları bile yanıt alamadılar. Artık kapıya vur-
maya ve avazları çıktığı kadar bağırmaya başlamışlardı.
Ama cevap veren bir usta yoktu. Bu sefer kapıyı yumruk-
lamaya ve tekme atmaya başladılar, delicesine bağırdılar
ama yine de ustalarından ses seda yoktu. Bunun üzerine
akıllarına kötü düşünceler geldi ve içeri girebilmek için
kapıyı kırmaya karar verdiler. Odanın içine girdiklerinde
yaşlı kadının nerede olduğunu sordular, bakındılar ama
göremediler. Ustalarının ise bir kalasa asılı olduğunu gör-
düler. Keder ve aynı zamanda kızgınlık hepsinin ruhunu
kapladı. Asılı olan fırıncıyı ipten kurtardılar, her cenazede
olduğu gibi onu yıkayıp uygun bir şekilde gömülmesi için
hazırladılar. Ardından cenaze kalabalık bir topluluğun eş-
liğinde gömüleceğı mezarın başına götürüldü. Ertesi gün
komşu kente gelin giden kızı geldi ve büyük bir hü­zün
içinde koşarak mezar başında saçını başını yoldu, göğsü-
ne yumruklar atıp durdu. Ailesinde olan biteni hiç kimse
ona aktarmadı ama o her şeyi zaten biliyordu. Gece uyu-
duğunda rüyasında her şeyi görmüştü. Babasının boynu-
na ip geçirilmiş o zavallı halini, üvey annesinin yasak iliş-
kisini, evliliklerine getirdiğı kötölükleri ve babasının bo-
ğazlanarak ölümüne sebep olan o hayaletin çağırılışını
görmüştü. Kız bütün bunları fırının içindekilere anlatır-
ken kulak misafiri olmuşum.

XXXII

Kızcağız oracıkta kederinden kahroluyordu. Babasının
ölümüne çok üzülmüştü. Fakat orada bulunanların onu
teselli etmesiyle kendini biraz toparlar gibi oldu. Daha
sonra geleneklerin gerektirdiğı gibi ölümünün dokuzuncu

gününde babasının mezarı başında ona ait olan köleleri, araç gereçleri, atları ve eşekleri açık artırma yolu ile elden çıkarmaya başladı. Eskiden sevgili sahibime ait olan her şey şimdi başkalarının mutluluğu için el değiştiriyordu. Beni elli nummis'e bir bahçıvan satın aldı. Tabii önce satışın çok pahalıya gerçekleştiği düşünülüyordu. Ama adam benim sayemde para kazanacağını da hesaba katmıştı. İşte bu noktada sizlere yeni işimde neler yaptığımı anlatmam gerekiyor. Sahibim sabahları bahçeden topladığı her şeyi sırtıma yükleyip satmak üzere kente inerdi. Götürdüğü tüm zerzevatı sattıktan sonra benim sırtıma binip her iki taraftan bacaklarını ve ayaklarını sallayarak tekrar bahçesine dönerdi. Geldikten sonra tekrar işe koyulurdu. Kazardı, ekerdi, sulardı ve iki büklüm sırtıyla ne yapması gerekiyorsa hepsini yapardı. Ben ise tembel tembel bekleyip dinleniyordum. İşte böylece günler birbirini takip etti. Fakat yıl döndü, gökyüzündeki işaretlerin gerektirdiği gibi dağ keçisi dönemi geçip keyifli sonbahar mevsimini atlayarak buz gibi soğuk havaların gelmesiyle işler değişti. İşte benim için kötü zamanlar böylece başlamış oldu. Yağmurdan ve rutubetten sıkıntı çekip durdum. Ahırımın üstü kapalı değildi, gökyüzünün altındaydım. Sahibim o kadar fakirdi ki, bırakın benim için kullanmayı kendi üstünü örtebilmek için kullanabileceği samanı dahi yoktu. Kendi kulübesinin üstünü yapraklarla örtmek zorundaydı. Bütün geceyi çıplak ayaklarımla donmuş tezeklerin içinde dolanarak geçirdiğim yetmiyormuş gibi sabahları kalktığımda bunun karşılığında midemin iyi bir yemek beklemesi de boşunaydı. Çok kötü durumdaydık. Ben ve zavallı sahibim aynı yemeği paylaşıyorduk ama yenebilecek yemeklerin en kötüsünü yemekteydik. Tek yediğimiz her tarafı çürümüş ve kokuşmuş bir maruldu.

XXXIII

Ayın bile görünmediği kapkaranlık ve bardaktan boşanırcasına yağmurlu bir gecenin içinden yolunu kaybetmiş ve bizim bahçede sığınmak isteyen bir adam çıkageldi. Yanında atı da vardı. Kendisini çok iyi karşıladığından ve bu berbat havada ona ve atına sığınacak bir yer verdiği için adam benim sahibime bu iyiliğinin karşılığı olarak biraz buğday, yağ ve iki fıçı da şarap vermeyi önerdi. Sahibim de kendisine vaat edilen şeyleri almak için atmış stadion kadar bir yol gitti. Bir tane boş çuval ve birkaç torba aldı. Ardından sırtıma bindi. Gideceğimiz yere vardığımızda o adam sahibimi çok içtenlikle karşıladı ve çok güzel bir şekilde ağırladı. Onlar şaraplarını içerken bir mucize gerçekleşti. Bahçenin içindeki tavuklardan bir tanesi sanki yumurtlayacakmış gibi gıdaklayarak sağa sola koşuşturuyordu. Bunu gören evin sahibi hemen seslendi: “Şu yumurtlayan güzel tavuğa bir bakın. Nasıl da her gün bir yumurta veriyor. İşte şimdi yine bir tane yumurtlayacak. Hemen şu köşeye tavukların yumurtladığı sepeti koyun da yumurtasını içine bıraksın.” Bunu duyan delikanlı hemen sepeti getirdi. Ancak gel gör ki, tavuk her zamanki gibi kümese gitmediği gibi sahibinin şaşkın bakışları altında ayaklarının dibine yatarak bir erken doğum gerçekleştirdi. Sevgili okuyucularım herhalde siz bir yumurta bekliyorsunuz. Hayır. Bir civciv çıkıp kanatlarını çırparak, gözleri cıvıdayarak minik ayaklarıyla annesinin peşinden koşmaya başladı.

XXXIV

Bununla da kalmadı. Doğal olarak herkesi korkutan bir mucize daha gerçekleşti. Yemek artıklarının düştüğü masanın altında birden yer yarıldı ve içinden kan fışkırmaya

başladı. Tam o sırada, herkes olan bitenden dolayı korkudan altına edip tanrılara sığınırken şarap mahzeninden biri geldi. Bütün fiçilerin içindeki şarapların sanki altlarında bir ateş yanıyormuş gibi fokurdayıp kaynadığını anlattı. Aynı zamanda ortalıkta birçok gelincik görüldüğünü, ölü bir yılanın dişleri ile her şeyi kemirdiğini, çoban köpeğinin boğazından canlı bir kurbağanın dışarıya fırladığını ve bu arada çoban köpeğinin yanında duran bir koçun, köpeğin üstüne atlayıp onu ısırarak boğazladığını söylediler. Evin sahibi ve tüm hizmetçiler evde olan bitenden öylesine korkmuşlardı ki, ne yapacaklarını, nasıl kurtulacaklarını ve gökyüzündeki ölkeyi nasıl dindireceklerini bilmiyorlardı. Tam bu uğursuzluğun nedenleri sıralanırken bir hizmetçi aniden koşarak içeri girdi ve sahibine çocuklarının vahşice öldürüldüğü haberini verdi. Zavallı adam özenle yetiştirdiği ve daima gurur duyduğu üç tane oğula sahipti. Bu çocuklar, çok geniş topraklara sahip genç bir asilzadeye komşu olan bir delikanlıyla yakın dostluk kurmuşlardı. Atalarının asilzadelğine güvenen bu genç adam, şehirdeki herkese canı ne isterse yapabileceğini söyleyip duruyordu. İlk başlarda zavallı fakir komşusunun neyi varsa hepsini çalıp çırptı, koyunlarını boğazladı, öküzlerini kaçırdı ve hasat olgunlaşmadan önce hepsini dümdüz etti. Çaldıklarından memnun kalmamıştı. Bu kez topraklara da sahip olmak istiyordu. Bir sınır anlaşmazlığını bahane ederek toprakları ele geçirmek istedi.

XXXV

O zamana kadar başına gelenlere sessiz kalan zavallı komşu, bu kez babasından kalan mirasını ona teslim edemezdi. Bu sıkıntılı durumdan kurtulmak için sınır anlaşmazlığı konusunda tüm arkadaşlarını çağırarak yardım

istedi. Bu olayı kendi başlarına geliyormuş gibi algılayan kişiler arasında bizim adamın üç oğlu da vardı. Karşısına çıkan bunca kalabalığa rağmen kibirli asilzade bozuntusu ne ürktü ne de istediği topraktan bir kıl boyu dahi verip geri adım atmak istemedi. Hatta sözlerinde uzlaşmacı bir kelime dahi yoktu. Karşısındakiler onu kızdırmamak için itirazlarını kibar ve olabildiğince sakın bir şekilde iletiler. Fakat asilzade bozuntusu çılgına dönmüştü, sinirlenerek atalarının ismini ağzına aldı ve şöyle dedi: “Çok da umurumdaydı. Sizi gidi köpek soyundan gelme orta sınıf ahalisi!” Ardından adamlarına gelenleri topraklarından çıkarmasını emretti. Asilzadenin bu sözleri insanları korkutmuştu. Sadece çocuklardan birisi: “Parasına çok güvenip insanların başına bela olmasın. Halen fakirler için adaletin koruyuculuğu var ve bu adalet onları zenginlerin yüz-süzlüğünden korur. Bu sözlerse ateşe yağ dökmektir. Kor ateşe kükürt dökmektir. Furia’yı kamçılamaktır!” dedi.

XXXVI

Çılgın asilzade ise sinirden iyice kudurmuştu. “Elepsi yasalarıyla birlikte gebersin,” diye bağırdı. Ardından kötü niyetli, vahşi, tarlalardaki leşlerden beslenen ve önlerinden her geçeni parçalamak isteyen bekçi köpeklerinin salınmasını emretti. Köpeklerin başlarındaki çobanlar o vahşi canavarları kışkırtıp insanların üzerine saldı. Yüzleri öfkeyle buruşmuş, delicesine havlayan hayvanlar, zavallı insanların üzerine atlayarak onları ısırmaya, parçalamaya ve acımasızca öldürmeye başladı. Birak hemen yakalandığında ısırmayı, hele birde kovaladıktan sonra bir ısırıldılar mı yandın demektir. Bu koşuşturma ve kaçış sırasında oğulların en küçüğü bir taşa takıldı ve boylu boyunca yere serildi. Anında köpekler zavallının üstüne çullanıp onu parçalara ayırmaya başladılar. Ölümü çığlıkları-

nı duyan diğer kardeşler tehlikeyi anlayıp onu kurtarmak için hemen koştular. Sol kollarına eteklerini sarıp sağ kolları ile taş atarak kardeşlerini korumaya ve köpekleri kaçırmaya çalıştılar. Ama boşunaydı. Hayvanları durdurmak imkânsızdı. Zavallı çocuk acımasız dişlerin altında can verdi. Son sözleri şöyleydi: “Kardeşlerim, bu küçük kardeşinizin kanını yerde bırakmayın ve o aşağılık zengin herife gününü gösterin!”

XXXVII

Şimdi iki kardeş, çaresizlikten değil ama yaşamı umursamadıklarından dolayı körü körüne zengin herifin peşine düştüler. İntikam almak için taş atıp duruyorlardı. Asilzade en ufak bir tereddüt göstermeden mızrağını aldı ve kardeşlerden birini göğsünün tam ortasından vurdu. Vurulan çocuk oracıkta öldü ama yere düşmedi. Mızrağın çelik ucu önce göğsünü sonra da sırtını delip toprağa saplandı ve ceset havada asılı duruyormuş gibi kaldı. Efendisinin yardımına koşan bir hizmetçi ise diğer kardeşin üzerine irice bir kaya fırlattı. Fakat kaya aslında hedeflediği ve parçalamak istediği sağ kolu vuramadı. Sadece çocuğun parmaklarına isabet etti. Buna rağmen son oğul vurulmuş gibi yere düşmüştü. Yerde yatan genç, onun kolunun parçalanmış olduğunu sanan zengin vahşiye, tüm nefretiyle haykırmaya başladı: “Sevinebilirsin, seni kana susamış av köpeği! Bir ailenin tamamen yok oluşuna sevin! Bu üç kardeşin ölümü ile kana susamışlığını dindirmeye devam et! Ve vatandaşlarının üzerine işlediğin cinayetini kutla! Ama şunu asla unutma: Her ne kadar fakirlerin mallarını üzerine alsan ve topraklarını her seferinde daha da genişletsen de, yine de daima bir komşun olacak! Ve bir dahaki sefer başını ayaklarının yanında arıyor olabilirsin!” Bu nefret dolu konuşma bizim zorbayı daha da

sinirlendirdi ve kılıcını kaptığı gibi öfkesinin yarattığı gözü dönmüşlükle delikanlıyı parçalamak üzere hamle yaptı. İşte burada hata yaptı. Delikanlı o kadar da çaresiz bir durumda değildi. Kolunu kullanabiliyordu. Tepesine inmekte olan kılıcı tutan elleri yakaladı, kılıcı aldı ve birkaç darbeye işe yaramaz herifi parçaladı. Daha sonra düşmanın kanı ile dumanı tüten soğuk demiri aldı ve hizmetçilerin korkunç gazabından kurtulabilmek için kendi gırtlığını kesti.

XXXVIII

İşte bunlardı, kötü işaretlerin getirdiği şeyler. İşte bunlardı, zavallı babaya iletilenler. Bizim çocukların babası üzüntüden ne bir kelime konuşabildi ne de bir damla göz yaşı dökemedi. Önünde duran bıçağı kaptı ve aynen son oğlunun yaptığı gibi gırtlığını deşmeye başladı, ta ki sonunda başı masanın üzerine düşüp ortadaki kan gölüne biraz daha kan katana kadar... Bizim bahçivansa göz açıp kapayıncaya kadar yok olan bu evden yeteri kadar şikâyet ettikten sonra, acı içinde kendi şanssızlığına yanıp durdu. Ama gene de gözyaşlarıyla masadaki yemeği yedi ve boş ellerle tekrar evine dönmeye karar verdi. Benim sırtıma bindi ve üzüntü içinde yola koyuldu. Dönüş yolunda da şanssızlık peşimizi bırakmadı. Yolda, kıyafetlerinden çıkarabildiğimiz kadarıyla buradaki lejyondan bir asker karşımıza çıktı. Asker iriyarıydı ve kendi dili olan Latince ile aşağılayıcı bir tonda "Bu yük almamış eşek ile nereye gidiyorsun?" diye sordu. Bizim bahçivan Latince bilmiyordu. Zaten üzüntüsünden o kadar dalgındı ki, kendisine seslendiğinin bile farkına varmadı. Sessizce yoluna devamı etti. Bu davranışa çok bozulan asker, elindeki sopa ile bizim bahçivana vura vura eşekten aşağı indirdi. Sahibini bu kez askere yanıt

verdi. Fakat söylediklerini asker anlamıyordu. Bu sefer asker bozuk bir Hellençe ile sorusunu tekrarladi: “Bu boş eşek, sen nereye gitmek?”

XXXIX

Bahçıvan “Bir sonraki kente,” diye yanıt verince asker. “Sen gidebilmek. Ama eşek benim, bir sonraki kalede komutan var. Yük taşımam gerek. onun için.” Daha sonra asker beni eğerimden yakaladığı gibi kendisine doğru çekti. Bizim bahçıvan, yediği sopalardan kana bulanmış yüzünü silerken askere eşeği kendisine bırakması için diz çöküp yalvardı. “Lütfen hayatta en değer verdiğiniz şeylerin aşkı için bana acıyın ve eşeğimi geri verin! Bu zavallı, tembel, çok inatçı ve sizin işinize yaramayacak bir hayvandır! Bırakın sizin ondan taşımasını istediğiniz ağır yükleri taşımasını, benim bir avuç zerzevatımı bile taşıırken nefes alamaz duruma geliyor.” Ama bunların hiçbiri fayda etmedi. Asker daha da sinirlendi ve yumruğunu havaya kaldırdı. Durumun ciddiyetini anlayan bahçıvan, sanki yalvaracakmış gibi yere kapandığı anda aniden askeri dizlerinden çekti. Askerin ayakları yerden kesildi ve boylu boyunca yere uzandı. Bahçıvan da askeri dövmeye, ısırmaya, tırmalamaya, yumruklamaya ve mosmor etmeye başladı. Asker ne yapacağını bilemiyor, çevresinden yardım istemek için seslenmeye çalışıyordu. Bir yandan da eğer ayağa kalkarsa o köpek herife cezasını vereceğini söylüyor, yanındaki silahlarla kemiklerini bir bir kırıp paramparça edeceğini haykırıyordu. Bahçıvan bu söyleneni çok iyi algıladı. Silahları kaptığı gibi uzağa fırlattı ve askeri dövmeye devam etti.

XL

Yerden yatan ve yediğı dayaklardan her tarafı mosmor olup kanlar içinde kalan asker en sonunda çareyi ölü numarası yapmakta buldu. Bunun üzerine bizim bahçıvan ayağı kalktı, silahları da alarak üzerime bindi. Bir sonraki kentin yolunu tutmuştuk. Bir arkadaşına uğradı. Başından geçenleri anlattı. Ölüm cezasından kurtulmak için kendisini ve beni birkaç günlüğüne saklamasını istedi. Eski dostluklarının hatırına arkadaş bu isteğini kabul etti. Benim ayaklarımı bağladılar ve merdivenlerden yukarı taşıyarak oradaki bir kilere sakladılar. Bahçıvan ise aşağıdaki bodrumda bir kutunun içine girip saklandı. Kutunun da üzerini kapattılar. İşte böylece saklanmaya başladık. Bu arada daha sonra duyduğum kadıyla her tarafı mosmor, pelteleşmiş ve aldığı darbelerden sanki sarhoş olmuş gibi sendeleyerek zorlukla yürüyen asker bir sonraki kente gelmiş. Güvenebileceğı bir arkadaşını bulana kadar başından geçenleri anlatmamaya karar vermiş çünkü halinden utanıyormuş. Sonunda güvendiğı dostları ona sadece utancından dolayı değil, aynı zamanda elinden kaçırdığı silahlarından dolayı bölük komutanından yiyeceğı cezayı da düşünerek bir süreliğine daha gizlenmesini öğütlemişler. Kendilerdi de bu arada yola çıkarak bahçıvana cezasını vereceklermiş.

XLI

Daha sonra bir belediye meclis üyesi, bölük komutanından kayıp bilgisini alır almaz, bizi saklayan dostumuzun kapısına geldi ve bağırarak derhal bizi kendisine teslim etmesini, bu evde saklandığınızı bildiğini ve bunu yapmazsa çok ağır bir biçimde cezalandırılacağını söyledi. Fakat dostumuz tehditleri pek fazla umursamadı ve evde ol-

duğumuzu inkâr etti. Gelenlere bahçıvan dostunu birkaç gündür görmediğini söyledi. Meclis üyesiyle birlikte gelen askerlerse ona itiraz ettiler ve o hergelenin buradan başka bir yerde olmadığına imparatorlarının üzerine yemin ettiler. Fakat dostumuz yine hiç umursamadı. İsterlerse evi arayabileceklerini de sözlerine ekledi. Böylece hizmetçilere ve mahkenî görevlilerine evi didik didik aramaları için emir verildi. Arayanlar bir süre sonra geri döndüler ve evde ne bahçıvanın ne de eşeğin orada olmadığını bildirdiler. Yolda başlayan kavga artık iyice büyümüştü. Asker bağırarak “Doğru değil. İmparatorumun üzerine yemin ederim ki, o haylaz herif hâlâ o evin içinde,” dedi. Dostumuz ise “Tüm tanrılar üzerine yemin ederim ki burada değil, hem burada olsa neden saklayayımı?” diye yanıt verdi.

XLII

Aşağıda olup bitenler beni çok meraklandırdığından, daha iyi görebilmek için boynumu uzatıp burnumu pencereden dışarıya çıkardım. Tam o sırada şanssızlık eseri etraftaki askerlerden birisi gölgemi görmüş olmalı ki “Aa! bak ne görüyorum orada?” diye seslendi. “Bakın eşeğin gölgesine! Bakın eşek!” Birkaç asker hemen merdivenlerden yukarı fırladılar. Beni yaka paça tutarak bir savaş esiri gibi aşağıya indirdiler. Artık kavga bitmişti. Herkes eve daldı. Her tarafı arayıp bahçıvanı bulmaya çalıştılar ve sonunda zavallı bahçıvanı saklandığı sandıkta buldular. Epeyce sert davranarak saklandığı delikten çıkararak meclis üyesinin önüne getirdiler. Oradan da hemen hapishaneye gönderildi. Herkes benim dışarıya bakmamla dalga geçiyordu. Ardından herkes “Bakın eşek! Bakın eşeğin gölgesine,” diye seslenmeye başladı. Bu sözler zaman içinde, birisi kendini kendi salaklığı ile ele verdiği zamanlarda kullanılan bir atasözüne dönüştü.

ONUNCU KİTAP

I

Bir sonraki gün efendimin neler yaptığını bilemiyorum. Asker beni yemliğime bağladığı yerden çözdü. Ardından evinden çıkardığı eşyalarını sırtıma yükledi ve baştan aşağı bir asker gibi donattı, silahlandırdı. Daha sonra da yola çıktık. Parlak bir miğfer taşıyordum, ayrıca çok daha parlak bir kalkan ve bir de epeyce uzun bir kargım vardı. Sanki savaşa giden bir ordudaymışız gibi sırtımdaki yüklerin üzerine silahları yerleştirdi. Fakat sanırım asıl yapmak istediği şey karşımıza çıkabilecek zavallı yolcuları korkutmaktı. Sonunda rahat bir yolculuk yapıp ovadan geçtik ve küçük bir kasabaya geldik. Bir handa değil de belediye meclisi üyelerinden birisinin evinin önünde durduk. Asker hemen beni bir köleye teslim etti ve aceleyle çok sayıda askerin komutanı olan o adama raporunu sundu.

II

Birkaç gün sonra ahlâksız ve iğrenç bir cinayet işlenmiş olduğunu duydum. Okumanız için bu olayı da kitabıma

ekledim. Evin efendisinin genç bir oğlu vardı. Çocuk güzel bir edebiyat eğitimi almıştı ve bundan dolayı uyumlu ve terbiyeli bir kişiliğe sahipti. Gerçekten de herkesin sahip olmak isteyeceği bir oğuldu. Annesi yıllar önce ölmüş, babası ise yeniden evlenmişti. Adamın bu kadından da on iki yaşında bir oğlu daha vardı. Ama bu üvey annenin karakterinden çok güzelliği eve hâkimdi. Belki namussuzluktan belki de kaderin oynadığı bir oyun yüzünden üvey oğlundan hoşlanmaya başlamıştı. Sevgili namuslu okuyucularım! Bundan sonra okuyacaklarınız bir tragedya'dır. Sizler komedya oyuncularının ayakkabıları çıkarıp tragedya oyuncularının ayakkabılarını giymek üzeresiniz. Bu kadın küçük Cupido'nun ilk aşk belirtileriyle beslendiği sıralarda, henüz çok da ortaya çıkmayan dürtülerini bastırmayı başarabiliyordu. Fakat kalbinin tamamı aşk ateşiyle tutuşmaya başladıktan sonra kendisini Tanrı'nın kollarına bırakmayı tercih etti. Hasta numarası yaparak sanki bedensel bir rahatsızlığı varmış gibi davranmaya başladı. Hasta insanların ve aşıkların görünüşlerinin birbirleriyle aynı olduğunu bilmeyen yoktur. Sapsarıdırlar, gözleri baygındır, dizlerini kıpırdatamazlar ve uykuları huzursuzdur. İşkenceleri arttıkça iç çekmeleri de artmaya başlar. İşte görseniz, sanki bu kadın da yüksek ateşle hummaya yakalanmış gibiydi. Tek farkı bir de ağlıyor olmasıydı. Peki şu hekimlere ne demeli? Ne anlama geliyordu bu nabız atışları, ateş yükselmeleri, zoraki bir biçimde nefes almalar, akciğerlerin zonklaması ve tüm vücudun sarsılması? Yüce tanrılar aşkına! İyi eğitim almış bir insan bilir ki, bu durumdaki bir insanın ateşi olmadığı halde yandığı görülüyorsa mutlaka içindeki aşk ateşi artmış demektir.

III

Kadın dayanılmaz bir çılgınlık nöbeti içinde gittikçe daha derin bir bataklığa saplandı. Bu durum oğlunu çağırana dek de devam etti. Utanmasa ona “oğlum” da demeyecekti. Çocuk hemen hasta annesinin çağrısına uydu ve yaşlı bir adamın üzgün yüz ifadesini takınarak kaşlarını çattı. Babasının karısı, kardeşinin de annesi olan bu kadına duyduğu saygıyla yatak odasına geldi. Ancak kadın çok uzun süredir içini kemiren bu sessizlikten yorgun düştüğü için o sırada tam da şüphenin sığ kayalıklarına vurmuş durumdaydı. Aklındaki tüm sözler uçuvermişti. Şimdiyse içinde bulunduğu utanç duyguları içinde ne söyleyeceğini bilemiyordu. Ama kafasında herhangi bir kötülük olmayan genç adam, saygılı bir ifadeyle önce davrandı ve hastalığının nedenini öğrenmek istedi. Baş başaydılar ve kadın bu tehlike yaratabilecek fırsatı son derece iyi bir biçimde kullandı. Ağlayarak ve elbisesinin eteğiyle yüzünü örterek titrek bir sesle birkaç kelime konuşabildi: “Benim şu an çektiğim acının bütün nedeni sensin. Ayrıca benim tek ilacım ve kurtuluş ümidim de sensin. Şu güzelim gözlerin her yerimi yakıyor. Senin yüzünden ölmek üzere olan şu kadına acı. Babana duyduğun sadakat seni asla korkutmasın. Çünkü ölmek üzere olan eşi sayende yeniden ona dönecek. Kocamın yüzünü sende görüyorum. O yüzden de yaptığımdan utanmıyorum. Rahat ol. Çünkü yanımızda hiç kimse yok. Aklındaki suçu işlemize yetecek zamanımız var. Hiç kimsenin bilmediği şey, hiçbir zaman olmamış demektir.”

IV

Genç adam bu iğrenç öneri karşısında ne diyeceğini şaşırılmıştı. Fakat yine de böylesine iğrenç bir öneriye vereceği

sert bir yanıtla durumu daha kötü bir şekle sokmak istemedi. Bu nedenle vereceği yanıtı yumuşatmak için cevabını geciktirmeye karar verdi. Bu nedenle kadına rahat olmasını, şimdilik tek yapması gerekenin sağlığını düzeltmesi olduğunu söyledi. Babasının yolculuğa çıkacağı zaman tüm zevkleri yaşayabilirlerdi. Bu zamana dek böyle devam etmeleri gerekiyordu. Sonra iğrenerek hemen üvey annesinin yanından ayrıldı. Ailenin başına gelen bu büyük felaketin doğru düzgün bir öğütle çözülebileceğine inanıyordu. Bu nedenle eski bir öğretmeninin yanına gitti. Konuyu tartıştıktan sonra genç adamın bir an evvel kaçması ve kaderin kötü öfkesinden sıyrılması gerektiğine karar verdiler. Fakat kadının en ufak bir gecikmeye daha artık sabrı kalmamıştı. Bu nedenle kocasını ikna ederek uzaktaki arazilerindeki çiftliklerini dolaşmaya gitmesini sağladı. Kocasının gidince de içinde büyüttüğü umudun çılgın coşkusuna kapılıp genç adamdan isteğini gerçekleştireceğine yönelik verdiği sözü tutmasını istedi. Ama genç adam her defasında çeşitli bahaneler bularak kaçtı. Fakat kadın sonunda oğlanın sürekli olarak bahaneler uydurduğunu sezdi. Çocuk verdiği sözü tutmuyordu. Bunun üzerine inanılmaz bir döneklık sergileyerek aşkını nefrete dönüştürdü. Hemen çeyizinin yanında getirdiği ve her türlü suçu işleyebilecek olan kölesini çağırdı. Ona planlarını anlattı. Birlikte aldıkları karar çocuğun öldürülmesi yönündeydi. Hemen köleyi zehir satın alması için yolladı. Daha sonra da aldıkları zehri çocuğun şarabının içine karıştırdılar.

V

Kadın ve kölesi zehirli şarabı çocuğa ne zaman vereceklerini düşünüyorlardı. Tam o sırada kaderin yaptığına bir bakın! Kadının küçük oğlu sabah dersinden sonra eve

gelmişti. Öğlen yemeğini yedi. Çok susamıştı. O sırada içine gizlice zehir karıştırılmış içki kupasını gördü. Ne olduğunu bilmediği için de şarabı içti. Kısa bir süre içinde de yere devrildi ve öldü. Bakıcı çocuğun böyle aniden yere düştüğünü görünce ne yapacağını şaşırarak çığlık atmaya başladı. Ardından da çocuğun annesini ve evde kim varsa herkesi çağırdı. Çocuğun zehirli içkiden öldüğü anlaşılnca herkes birbirini suçlamaya başladı. Fakat kadın kötü karakterinin bir sonucu olarak hiçbir şeye üzülmedi. Kendi oğlunun ölümünden, cinayetle suçlanmasından, ailenin yaşadıklarından, kocasının üzüntüsünden ya da insanın yüreğini burkan cenaze töreninden dolayı kendisini suçlamıyordu. Hatta aksine ailenin yaşadığı bu felaketi, intikamını almak için kullandı. Kent dışında olan kocasını olanları anlatmak için bir haberci gönderdi. Kocası evine geri döndüğünde kadın büyük bir utanmazlıkla küçük çocuğu zehirleyenin büyük oğlan olduğunu söyledi. Evet bu bir açıdan da doğruydı. Çünkü asıl öldürölmek istenen büyük oğlandı. Ancak kadın iftiralarna devam etti. Çocuğun kendisini baştan çıkarmaya çalıştığını, başaramayınca da kardeşini öldürdüğünü söyledi. Hatta kadın bunlarla da yetinmedi. Çocuğun yatmak için kendisini kılıçla tehdit ettiğini bile söyledi. İşte artık kocası için her iki oğlu da ölmüştü. Çünkü küçük olanı gerçekten ölmüştü. Büyük olanın ise işlediğı suçtan dolayı büyük bir ceza alacağı kesindi. Öte yandan karısının anlatıkları oğlundan iyiden iyiye nefret etmesine yol açıyordu.

VI

Cenaze töreni ve oğlunun gömölmesi kısa bir süre önce tamamlanmıştı. Adamcağız odun yığmından çıktı. Ağlıyor ve küllerden grileşmiş saçlarını yoluyordu. Henien agoraya geldi. Orada bağırıp çağırdı. Beledliye meclisi üyelerine

olanları anlattı. Karısının iğrençliklerinden haberdar olmadığı için büyük oğlunun öldürülmesi için onlara yalványordu. Çocuğunun, kafasını babasının karısına takan ve kardeşini öldüren bir cani olduğunu söylüyordu. Hatta üvey annesini de ölümle tehdit ettiğini anlattı. Babanın bu üzgün hali halkı çok etkiledi. İnsanlar mahkeme kurulmasını gerekli görmüyorlardı. Çünkü mahkeme yapıldığı zaman suçlunun yanıtlarına boş yere kafa yormak zorunda kalacaklardı. Oysa ki, çocuğun suçlu olduğu kesindi. Hep bir ağızdan bağırarak topluma bulaşan bu lanetin halk tarafından taş yağmuruna tutularak cezalandırılması gerektiğini söylediler. Fakat hâkimler böylesine intikam tohumlarından doğacak bir isyanın sonucunun kendilerine dönmesinden çekiniyorlardı. Bu nedenle hem belediye meclisi üyelerini hem de halkı ikna ederek her iki tarafın da özgürce konuşabilecekleri bir mahkeme kurulmasını sağladılar. Ayrıca barbarların ya da tiranların yaptığı gibi insanların mahkeme kararı olmadan mahkûm edilmelerinin gelecek nesillere kötü bir örnek olacağını düşünüyorlardı. Linç eylemi böyle bir banş zamanında yapılacak en büyük yanlıştı.

VII

Bu öneri kabul edildi. Belediye meclisi üyelerinin toplanmasını sağlamak için haberciye görevlendirdiler. Ardından fazla zaman geçirmeden tüm üyeler yerlerine geçtiler. Habercinin verdiği işaretten sonra insanlar içeri girmeye başladılar. Sonra davalı çağrıldı ve içeriye alındı. Mübaşir, Atina'daki Areopagus yasasına uygun olarak avukatların açılış konuşması ve konuşanların da duygu sömürüsü yapmalarını yasakladı. Gerçekten de duyduğum kadanyla ben de mahkemelerin böyle işlediğini öğrenmiştim. Ama ben bu davanın yürütüldüğü sırada yemliğimde bu-

lunduğumdan ve mahkemedan uzakta olduğumdan mahkemedede neler konuşulduğunu, suçlanan kişinin suçlamalara nasıl yanıt verdiğini bilemiyorum. Bilmediğim için de sizlere anlatamıyorum. Ancak güvenilir kaynaklardan öğrendiklerimi de sizlere burada anlatacağım. Konuşmacıların iddiaları ortaya atıldıktan sonra böyle önemli bir kararın sadece şüphelere dayanılarak alınmasına izin verilmesine, suçlamaların doğruluğunun ve güvenilirliğinin belirgin kanıtlarla ortaya konmasına karar verildi. İlk olarak da tüm bu olayın tek görgü tanığı olan kölenin dinlenmesine karar verildi. İşte bu sırada o öldürülesice köle kalabalık mahkeme salonunda gerçekleri anlatmak yerine kendi yalan hikâyesini savunmaya devam etti. Büyük oğlan teklifini kabul etmeyen annesini küçük oğlunu öldürmeye zorlamış. Ayrıca köleye susarsa büyük bir ödül vereceğini ama konuşursa kendisini cezalandıracağını söylemiş. Daha sonra büyük oğlan zehrin olduğu kabı kadına vermiş. Fakat kısa bir süre sonra bu kabın ileride delil olabileceğini düşünerek bu cinayeti kendisi işlemiş. Böylece köle en ufaklık bir üzüntü ve şüphe duymadan bu açıklamaları yaptı. Bir de sanki korku ve dehşetten titriyormuş gibi numara yapan kölenin dış görünümünü de sözlerinin inandırıcılığını arttırmıyordu.

VIII

Meclis üyelerinin hiçbirisi genç adamı açıkça suçlu bulamayacak ve idam kararı alamayacak kadar tarafsız kalamadı. Herkes çok eski bir geleneğe uygun olarak oylarını tunç kaba atarak kararlarını vermek niyetindeydi. Geleneğe göre oylar bu kaba atıldıktan sonra artık karar değiştirilmez. Karardan sonra artık insanın kaderi celladın ellerindedir. Ama meclis üyelerinden diğerlerine göre daha güvenilir ve saygın bir yer edinmiş olan bir hekim, hiç

kimse düşünmeden oyunu atmasın diye eliyle oy kabının ağzını kapadı. Ardından da şöyle bir konuşma yaptı: “Yaşını, ismin ve düşüncelerimle aranızda saygın bir yer edinmiş olmaktan gurur duyan bir kişiyim. Eminim burada bulunan hiç kimse, yalan suçlamalarla bir adamın öldürülmesini içine sindirebilecek karakterde insanlardan değildir. Ve bana kalırsa burada saçma sapan bir suçlama var ve genç adam kesinlikle suçlu değil. Ayrıca yemin etmiş olan sizlerin de bu yalancı kölenin tanıklığına inanmanızı bekliyorum. Çünkü ben yanlış bir karar vererek tanrılarla aramı bozmak istemem. Bu nedenle şimdi sizlere gerçeği anlatacağım:

IX

Şu iğrenç köle kısa bir süre önce benim yanıma geldi. Kuvvetli bir zehir karşılığında bana yüz altın vermeyi önerdi. Bir hastaları olduğunu ama çok zayıflayan bu insanın hastalıktan dolayı dayanılmaz ağrılara katlanmak zorunda kaldığını, isteğinin bu işkenceye son vermek olduğunu söyledi. Ancak ben bu adamın yalan söylediğini anladım. Çünkü saçma sapan sözlerinin altındaki sahtekarlığın kokusunu almıştım. Ama yine de zehri verdim. Verdim gerçekleşecek kötü bir olaya karşı bir önlem aldım. Verdiği altınları almadım. Köleye altınların değeri düşmesin diye onları bir süreliğine saklamasını ve yüzüğüyle mühürlemesini istedim. Böylece paraya mührünü basmaya razı oldu. Mahkemeye geldiğimde kölelerimden birine parayı almasını ve getirmesini söyledim. İşte! Paralar burada! Şimdi onları size göstereceğim. Köle baksın ve kendi mührünü tanısin. İşte böyle bir kölenin aldığı zehir nedeniyle büyük oğlun suçlanması pek mantıklı olmayacaktır.”

X

Hekimin bu sözleri üzerine kölenin renginin ne hale geldiğini tahmin edersiniz. Sapsarı yüzünden terler boşanmaya ve dizleri titremeye başladı. Kafasını kaşıyor, tırnaklarını kemirip duruyor ve kısık bir sesle saçmalamaya başladı. Artık hiç kimse onun suçsuzluğuna inanamazdı. Fakat hekimin söylediklerinin yalan olduğunu iddia etmeye devam ediyordu. Fakat hekim, yasaların çiğnenmesinin yanı sıra bir de kendisinin yalancı durumuna düşürüldüğünü görünce iyice öfkeleni. Konuşmasını kölenin yüzüğüyle paradaki mühür karşılaştırılana kadar sürdürdü. Karşılaştırma yapıldıktan sonra köle üzerindeki kuşkular iyice arttı. Köleye Hellen usulünde tekerlek ve gergi kullanarak işkence ettiler. Fakat köle inanılmayacak bir sabırla hem işkenceye, hem de dayığa katlanmasını bildi.

XI

Ardından tekrar hekim söz aldı: “Hercules aşkına! Şu masum delikanlının cezalandırılmasına razı olamıyorum. Kölenin yasalarımızla dalga geçmesine ve bu cinayetten dolayı cezasız kalmasına da katlanamayacağım. Şimdi size bu davadaki gerçekleri açıklayacağım. Bu iğrenç köleye zehri sattığımda bir başka insanın ölümüne neden olacağımı ve bunun benim mesleğime yakışmayacağını düşündüm. Çünkü bir hekimin asıl yapması gereken şey insanları öldürmek değil, iyileştirmektir. Fakat ona zehri vermezsem bir şeylerden kuşkulananacaktı. İleni ayrıca başka birinden de zehir alabilirdi veya bir kere kafasına koyduktan sonra kılıç ya da başka bir silahlı da cinayet işleyebilirdi. Bu nedenle ona zehir vermedim. Verdiğim sadece bir uyku ilacıydı. İlaç kullanan kişiyi ölü gibi yere yığar. Öte yandan son derece büyük bir umutsuzluk içinde olan ve

çok daha büyük cezalara çarptırılmayı bekleyen bu kölenin tüm işkencelere katlanmasına da şaşırmmamak gerekiyor. Ancak küçük çocuk eğer benim zehrimi kullandıysa ölmemiş olmalıdır. Kısa bir süre sonra cansız gibi görünen bedeni yeniden güneş ışığına kavuşacaktır. Ama eğer gerçekten öldüyse o halde cinayetin nedenini başka yerde aramamız gerekecektir.”

XII

Yaşlı hekimin konuşmasını herkes çok beğendi. Hemen çabucak çocuğun gömülü olduğu mezara koşuldu. Meclis üyeleri, halk ve soylular da geldiler. Çocuğun babası kendi eliyle mezarı açtı. Tam da bu sırada çocuğun derin uykusundan kalkmak üzere olduğu görüldü. Ona sımsıkı sarıldı. O sırada adam, sevincini anlatacak tek kelime bulamadı. Oğlunu çıkarıp insanlara gösterdi. Çocuk hemen cenaze elbiseleriyle mahkemeye getirildi. Kısa bir süre sonra gerçekler tamamıyla anlaşıldı. Suçluların köle ve anne olduğu ortaya çıktı. Üvey anne sürgüne yollandı. Köle idam edildi. Hekim ise zehir karşılığında alacağı kadar parayla ödüllendirildi. Baba ise bütün insanların yaşamak isteyeceği bir tanrısal sonla öldü. Kısa bir süre içinde iki çocuğunu da kaybetmişken hemen ardından iki çocuğuna da kavuşan bir baba olarak anıldı.

XIII

Ama o sırada ben kaderimin dalgalarına kapılmış sürükleniyordum. Asker beni hiç kimseden satın almamış ve hiçbir kuruş ödemededen beni kendi malı yapmıştı. Fakat bu arada tribunus'dan bir emir geldi. Onun verdiği mektubu imparatora ulaştıracaktı. Bu yüzden beni onbir denarius'a komşu köyden iki kardeş köleye sattı. Kölelerin

efendisi çok zengindi. Kölelerden biri ekmekler ve ballı çörekler pişiren bir pastacıydı, diğeri de aşçıydı. Eti kendi suyunda pişirerek yumuşatır ve bir sos hazırlardı. Kardeşler bir odayı iki kişi paylaşıyorlardı. Beni satın almalarının nedeni efendilerinin yaptığı yolculuklar sırasında kendi ihtiyaçlarını taşımak istemeleriydi. Bu yüzden ben bu iki kölenin üçüncü bir oda arkadaşı gibi olmuştum. Kaderim bana hayatının hiçbir diliminde böylesine cömert davranmamıştı. Akşamları mükemmel tabaklarda efendimize nefis yemekler gidiyordu. Odaya da epeyce bir yemek artığı geliyordu. Bir köle domuzdan artan parçaların yanı sıra, tavuk ve balıklarla geri geliyordu. Ötekiyse ekmek, çörek, börek, pasta ve çeşitli tatlılar getirirdi. İki kardeş kapılarını sürgüleyip hamama gittiklerinde de ben karnımı iyice doyuruyordum. Eh! Ne olsa o güzelim yemekleri bırakıp karnımı her zaman samanla doyuracak kadar da eşek değildim yani.

XIV

Uzunca bir süre bu yemeklerden çalıp durdum. Her seferinde küçük bir parça alıyordum. Köleler de bir eşegin kendilerini kandırabileceğini pek ummuyorlardı. Fakat bu işte ustalaştıkça daha fazla şey çalmaya başladım. Bu durum da kardeşlerin kafasındaki ilk kuşku tohumlarını atmaya başladı. Gerçi halen tam olarak benden kuşku lanmıyorlardı. Ama yiyeceklerde bir azalma olduğunun da farkındaydılar. Hatta en sonunda bu utanç verici hırsızlık yüzünden birbirlerini bile suçlamaya başladılar. Sonuçta birisini nöbetçi bıraktılar ve yemekleri saydılar. En sonunda da birisi ötekini suçlayarak şöyle dedi: “Yaptıkların hiç hoşuma gitmiyor. Yiyeceklerden bir kısmını ayırıp satıyorsun ve para kazanıyorsun. Oysa ki, yediğimiz azalıyor. Eğer ortaklığımızdan memnun değilsen ortaklığımı-

zı bozalım. Ama yine kardeş kalırsınız. Ayrıca bu konu daha da uzarsa korkarım aramızdaki tartışma da iyice büyüyecek.” Öteki kardeş şöyle yanıt verdi: “Hercules aşkına! söylediklerin çok doğru. Sen her gün bir şeyler çalıp durdun, sonra da onları sattın. Aslında kendi yaptıklarını beni suçlamak için söylüyorsun. Ben de bu zamana kadar kardeşim olduğun için tüm bunları söyleyememiştim. Ama ikimizin de içindekileri dökmemiz ve bir çözüm bulmaya çalışmanız iyi oldu. Aramızdaki bu sessiz küskünlük devam etseydi, Eteokles’in kavgasına benzer bir kavgaya da biz yaşayacaktık.¹”

XV

Konuşmalarının sonunda her ikisi de yemekleri çaldıkları için yemin ettiler ve hırsızın ortaya çıkarılması için çabalamak için birbirlerine söz verdiler. Odadaki diğer tek canlı olan benim, yani eşeğin yemekleri sevmeyeceğini düşünüyorlardı. Ama yemeklerin azaldığı da bir gerçektir. Eh, içeride Phineus’un sofralarını yağmalayan Harpyler gibi canavar kuşlar da yoktu². Bense bu arada insanların yedikleri yemeklerle karnını iyice doyurmuş, vücudumu ağır bir yağ tabakasıyla doldurmuş, derimi yediğim yağlar sayesinde iyice yumuşatmış ve postumu da parıltatmıştım. Fakat bu güzelliğim onuruma büyük bir zarar getirdi. Çünkü vücudumun iyice irileşmesi ve önü-

1 Eteokles, Oidipus ve İokaste’nin oğludur. Kardeşi Polyneikes ile Thebai kentinin egemenliği için yaptıkları savaş sırasında her ikisi de ölmüştür. İki kardeş arasındaki iktidar mücadelesi ve ardından yaşananlar Sophokles’in “Dilekçiler” ve “Antigone” gibi tragedyalarına da konu olmuştur.

2 Harpyalar, kadın yüzlü, kanatlı ve sivri pençeli yırtıcı kuşlardır. Trakya kralı Phineus ve Pandareus efsanelerinde önemli rol oynamaktadırlar.

me koydukları samandan hiç yememiş olmam dikkatlerini çekti. Her zamanki saatte hamama gidiyormuş gibi yaptılar. Kapıyı sürgüledikten sonra delikten beni izlemeye başladılar. Bense o sırada karnımı doyurmakla meşguldüm. İşte bu sırada yemeklerin kaybolmasıyla ilgili sorunları çözdüklerinden dolayı keyifleri yerine geldi ve bana bakarak ve karnıları tutarak gülmeye başladılar. Bir sürü köle dostlarını çağırarak onlara benim oburluğumu gösterdiler. Gülerken öylesine yüksek sesle kahkaha atıyorlardı ki, sonunda evin sahibi de onların seslerini duydu.

XVI

Evin sahibi köleleri böylesine güldüren şeyin ne olduğunu merak etmişti. Daha sonra o da beni delikten izlemeye başladı. O kadar çok güldü ki, sonunda gülmekten midesi ağrımaya başladı. Ardından kapıyı açtırdı, yanıma yaklaştı ve durup beni izlemeye başladı. Bense kaderin bana bu kadar iyi davrandığını ve insanların son derece içten bir şekilde güldüklerini görünce hiç utanmadan yemeye devam ettim. Ev sahibi bu gösteriden dolayı çok meninundu. Bu nedenle beni kendi eliyle yemek odasına götürdü. Ardından bir masa hazırlanmasını ve tabakların hiç el sürülmeden her çeşit yemekle doldurulmasını istedi. Bense ev sahibi bu gösteriden hoşlanmaya devam etsin diye sanki o zamana kadar hiçbir şey yememişim gibi yemek yemeye devam ettim. Ardından bir eşeğin en çok hangi yemekten nefret edeceğini düşünmeye başladı. Bu nedenle önüme tatlandırılmış etler, üstüne biberler konulmuş kuşlar ve değişik soslarla süslenmiş balıklar koydular. Bu arada yemek salonu kahkahalarla inliyordu. Bu arada içerideki bir soytarı şöyle konuştu: "Dostumuza biraz da şarap verelim." Ev sahibi de ona şöyle dedi: "Doğ-

ru söylüyorsun. Dostumuzun bir bardak şarapla keyfini arttırması hoş olabilir. Hey! Oradaki çocuk! Şu altın bardağı al. Biraz bal ve şarap koy. Ardından da dostumuza ver. Ayrıca kendisine onun için kadeh kaldırdığımızı da söylemeyi unutma.” Herkes son derece meraklanmıştı. Bense hiç endişe etmeden büyük bir keyifle önüme konulan bardaktaki şarabı bir dikişte içtim. Ardından büyük bir kahkaha koptu ve herkes benim sağlığıma içti.

XVII

Ev sahibi çok mutlu olmuştu. Hemen köleleri çağırıp bana ödedikleri fiyatın dört mislini ödeyerek beni satın aldı. Ardından da çok sevdiği bir azatlısına verdi. Bana çok iyi bakmasını da söyledi. Bu azatlı köle bana çok kibar ve dostça davrandı. Ayrıca efendisinin gözüne daha çok girmek için ev sahibini eğlendireyim diye bana çeşitli numaralar öğretmeye başladı. İlk önce dirseklerime dayanarak masaya yaslanmayı, ardından güreş yapmayı ve ön ayaklarımı yerden kaldırarak dans etmeyi öğretti. Ardından bana söylenen şeylere yanıt vermeyi öğretti. İstemediğim bir şey oldu mu başımı arkaya, istediğim bir şey olduğunda ise başımı öne doğru eğcektim. Susadığım zamanlar gözlerimi kırparak su isteyecektim. Zaten tüm bunları bana öğretmeseler de yapabilirdim. Bu nedenle hiçbir sıkıntı çekmedim. Fakat sanki ben bir insanmışım gibi birileri öğretmeden yaparsam beni uğursuz ilan edebilirler ve akbabalara yem yapabilirlerdi. Artık herkes benim hakkımda konuşuyordu. Sayemde ev sahibim herkes tarafından tanınan bir insan oldu. Ona şöyle diyorlardı: “Eşegini sofrasına konuk eden adam bu işte! O eşek güreşiyor, dans ediyor ya da insanların söylediklerine yanıt verebiliyor.”

XVIII

Aslında biraz önce söz etmem gereken şeylerden şimdi söz edeyim. Efendim kimdir? Nerelidir? Ev sahibimin ismi Thiasus'dur. Akhaia'nın başkenti Korinthos'ta doğmuş. Soyluluğunun ve sosyal konumunun gerektirdiği gibi kamu görevlerinin basamaklarını tırmanmış ve eyalet valiliği yapmıştı. Böyle bir görevde bulunmaya ne kadar layık bir insan olduğunu göstermek amacıyla üç gün sürecek bir gladyatör gösterisi yapmak istedi. Büyük bir ün kazanmak isteğiyle ünlü gladyatörleri ve yabani hayvanları Thesselia'ya getirmeye karar vermişti. Artık her şeyi istediği gibi ayarlamış, satın alacaklarını almış, geri dönüş hazırlıklarına başlamıştı. Güzelim kapalı ve açık arabaları, o dört tekerlekli araçları istemedi. Bu arabalara hiç kimse binmiyor ve arabalar köleler tarafından çekilerek götürülüyorlardı. Thessalia ve Gallia atlarına da binmek istemedi. Gerçi bunlar soylu olmaları nedeniyle çok değerliydi ama o yine de binmek istemedi. Bunlara binmek yerine beni altın ve kırmızı renkli örtülerle, gümüşten yapılmış başlıklarla, çeşitli süslü yularlar ve çingiraklarla süsledi. Zaman zaman da benimle gayet nazik bir biçimde konuşuyordu. Benim gibi bir hayvanı hem binek hayvanı hem de sofrada arkadaş olarak kullanabildiği için çok mutlu olduğunu söylüyordu.

XIX

Kimi zaman karadan kimi zaman da denizden yolculuk yaparak Korinthos'a geldik. Halk toplanmaya başladı. Bana sorarsanız insanların gelmelerinin nedeni beni görmek istemeleriydi. Ünüm öylesine yayılmıştı ki, efendime burada bile para kazandırabiliyordum. Efendim, insanların benim yaptıklarımı görmek istediklerini farkedince kapı-

nın kilidini açtı ve herkesi sırayla içeri soktu. Giriş parası alınmıyordu. Böylece efendim epeyce para kazandı. Toplanan kalabalık arasında çok zengin ve soylu bir kadın da vardı. Diğer insanlar gibi para ödeyerek beni izledikten sonra zaman içinde bana olan beğenisi hastalık seviyesinde bir sevgiye dönüşmeye başladı. Beni öylesine çok seviyordu ki, sonunda içinde boğayla yatan inatçı Kraliçe Pasiphae³ gibi beni kucaklamak isteği oluştu. Bir gece kendisiyle yatmam için bakıcımla pazarlık yapmaya başladı. Büyük paralar öneriyordu. Bakıcım ise kadının zevk alıp almayacağını düşünmeden verilen paranın büyüüne kapıldı.

XX

Akşam yemeğimizi yeni bitirmiştik ve efendimin odasından ayrıldıktan sonra kadını gördüm. Uzun süredir odamda beni bekliyordu. Aman tanrım! Nasıl bir hazırlık yapılmış. Hadını edilmiş dört köle yatağımızı hazırladı. Güzel bir yorgan ve yumuşacık yastıklar vardı. Köleler yatağın üzerine Tyrus erguvanı rengindeki örtüleri serdiler. Üzerine de güzel yastıklar koydular. Şu ev hanımlarının başlarını ya da dirsekleri dayadıkları yastıklar vardır ya, işte onlardan koydular. Ardından köleler daha fazla burada kalıp kadının zevkini geciktirmek istemediler. Kapıyı kapadılar ve oradan uzaklaştılar. İçeride lambalar da vardı. Bizim için geceyi aydınlatmakla görevliydi.

3 Girit kralı Minos'un karısı. Poseidon gönderdiği boğa kurban edilmeyince Kralı cezalandırmak ister. Bunu da karısını hayvana aşık ederek yapar. Bu aşkın sonucunda yarı insan yarı boğa olan canavar Minotaurus dünyaya gelir.

XXI

Bu arada kadın tüm elbiselerini çıkardı. O güzelim göğüslerini bağlayan bağı da çözdü. Lambanın yanındaki kaptan duran yağlarla vücudunu ovdu. Ardından büyük bir keyifle beni de ovdu. Sonra burun deliklerimi tütsüyle nemlendirdi. Ardından bana çok şehvetli bir öpücük verdi. Ama bu öpücük fahişelerin para istedikleri ama adamların para vermemeye çalıştıkları sıradaki öpücüklere benzemiyordu. Çok daha sıcak bir öpücüktü. Bu arada sevgi dolu bir kucaklamayla bana “Seni seviyorum, seni istiyorum, sen benim bir tanemsin, sensiz yaşayamam,” gibi kadınların sevgililerini heyecanlandırmak için söyledikleri sözlerden ediyordu. Sonra yularımdan tuttuğu gibi beni yatırdı. Ben de öğrendiğim biçimde uzandım. Eh! Ne de olsa şimdiki görevim beni çok da zorlayacak ve bilmediğim bir iş değildi. Hem de çok uzun süreden bu yana böylesine istekli bir kadının yanında olmanmıştım. Bir yandan da yanımdaki kaliteli şaraptan epeyce içtim. Sonuçta cinsel isteğim de iyice arttı.

XXII

Fakat yine de çok heyecanlıydım. Çünkü bu bacaklarla narin bir kadının üzerine çıkmak epeyce zor olacak gibi görünüyordu. Şimdi ben şu sert toynaklarımla o narin kadına nasıl sarılacaktım? Şimdi ben büyük ağzımı ve kocaman dişlerimle, o küçücük pespenbe dudakları nasıl öpecektim? En önemlisi de kadın benim koskocaman kamışımı nasıl içine alacaktı? Ya bu sırada kadın ikiye ayrılır ve ben de efendimin gladyatör gösterisinde cezalandırılırsam? Bu arada kadın kulağıma eğilmiş bir şeyler söylüyor ve beni durmadan öpüyordu. O güzelini gözleriyle bana bakarak hafifçe inlemeye başladı. En sonunda şöyle

dedi: “Artık kollarımdasın küçük güvercinim, artık kollarımdasın küçük serçem!” Kadın bu sırada bana korkularının boş olduğunu gösterdi. Çünkü bana sıkıca sarıldı ve beni kolayca içine çekti. Ne zaman onun canını korumak için kalçamı geriye doğru çeksem her defasında bana daha şiddetli bir biçimde sarılıyordu. Hercules aşkına! Sonuçta onu doyuracak gücüm kalmadığını görünce Minotaurus’un annesinin aşığından boşuna zevk almadığını düşünmeye başladım. Son derece yoğun ve uykusuz bir geceden sonra kadın gün ışıklarının kendisini ele vermesinden korktu. Bakıcıma bir gecelik daha para vererek oradan ayrıldı.

XXIII

Bakıcım bu işten çok memnun kalmıştı. Hem iyi para kazanıyordu hem de beni yeni gösteri için hazırlıyordu. Bu arada efendimize benim cinsel deneyimimden de söz etti. Bu işi yaptığı için de güzelce ödüllendirildi. Daha sonra efendim beni halka açık olarak yapılacak olan yeni gösterisinde oynatmaya karar verdi. Fakat bir gece önce yattığım kadının bu gösteriye katılması imkânsızdı. Sosyal statüsü gereği çok iyi para verilse de bu işi yapamazdı. Bu nedenle valinin de isteğiyle zaten cezalandırılacak olan kötü bir kadın bulundu. Kadın benimle birlikte tiyatrodaki halkın önüne çıkacaktı ve birlikte o erdemli işi yapacaktık. Peki kadın neden cezalandırılıyordu? Zamanında kadının bir kocası vardı. Kocasının babası bir yolculuğa çıkmak üzereyken hamile olarak bıraktığı eşine şöyle dedi: “Eğer kız olursa mutlaka çocuk öldürülecek.” Kadın gerçekten de bir kız çocuk doğurdu. Fakat çocuğunu öldüremedi, büyötmeleri için komşularına verdi. Öte yandan kocasına da bir kız çocuk doğurduğunu ve onu öldürdüğünü söyledi. Fakat kız büyüüp evlilik çağına geldiğinde

annesi ona soyuna yakışır bir çeyiz hazırlayamadı. Elin-den gelen tek şey bu gerçeği oğluyla paylaşmaktı. Çünkü oğlunun bir rastlantı sonucunda kız kardeşine aşık olma-sından da çok çekiniyordu. Fakat çocuk son derece say-gıdeğer bir iş yaptı. Hem annesine hem de kız kardeşine davranması gerektiği gibi davrandı. Aile içindeki sırları hiç kimseye anlatmadı ve akrabalık görevini yerine getir-meye başladı. Sanki kız evinden çıkarılmış da sahipsiz kalmış gibi onu evine aldı. Ardından da kendi parasından kız kardeşinin çeyizini hazırlayıp yakın bir arkadaşıyla ev-lendirdi.

XXIV

Fakat bu son derece iyi başlayan iş de kaderin kötülüğün-den kaçamadı. Kader kıskırtıldığı için kıskançlık kılığına girerek genç adamın evine girdi. Genç adamın karısı, ya-ni vahşi hayvanlara atılmaya mahkûm edilmiş olan bu kadın önceleri çocuğun kız kardeşini onun sevgilisi sandı. Ardından da kuşkusu nefrete dönüştü ve onu öldürmeye karar verdi. Şöyle bir plan hazırladı: Gizlice kocasının yü-züğünü çıkarıp aldı ve köye doğru yola çıktı. Ev sahibesi-ne sadık ama Tanrıça'ya layık olmayan bir köleye genç kı-za gidip çocuğun kırdaki eve gittiğini söylemesini emretti. Ayrıca kızın mümkün olduğunca çabuk ve yanına hiç kimseyi almadan oraya gelmesini de istedi. Kızın eve gide-ceğinden kuşkusu yoktu. Ardından kocasının yüzüğünü köleye verdi. Böylece sözlerinin de doğruluğunu kanıtla-yacaktı. Kız, erkeğin isteğine uydu. Zaten yüzüğü de gö-rüp tanıdığı için gitmekte bir sakınca görmemişti. Fakat kızcağız eve geldiğinde yakalandı. Kadın önce çocuğun kız kardeşini soydu, ardından da öldüresiye dövdü. Kızcağız çığlıklar atarak gerçeği söylemeye çalıştı ama kadın onun yalan söylediğini düşünüyordu. Bu nedenle eline aldığı

yanan bir odun parçasını kızın kasıklarına sokarak onu öldürdü.

XXV

Kızcağızın ölüm haberi alındıktan sonra kocası ve ağabeyi olay yerine koştular. Genç adam kardeşinin böylesine iğrenç bir biçimde öldürülmüş olmasına katlamadı. İçinde bulunduğu sıkıntıyla safra kusmaya başladı. Neredeyse bir hekim tarafından ilaçlarla tedavi edilecek duruma gelmişti. Adamın karısı, kocasına eş olmanın gerektirdiği şeyleri yapamadığından dolayı bir hekime gitti. Hekimin çok sayıda savaşta önemli başarıları vardı. Sağ elini çok iyi bir biçimde kullanabiliyordu. Kadın hekime eğer kendisine öldürücü bir zehir satarsa kendisine elli bin sesterius vereceğini söyledi. Böylece kocasının ölümünü satın alacaktı. Pazarlıkta anlaştılar. Ardından hekim bir ilaç hazırladı. Bu ilaç hastanın safrasını ve tüm iç organlarını rahatlatacak bir ilaçtı. Ama ilacın içine bir de Proserpina ilacı denen bir ilaç daha koydu. Sonra genç adamın ailesinin, bazı arkadaşının ve akrabalarının önünde, kendi elleriyle hazırladığı zehri kocasına uzattı.

XXVI

Fakat bu iğrenç kadın suç ortağını da yok etmek istiyordu. Bu nedenle hekime doğru dönerek şöyle dedi: "Hekimlerin en soylusu. Eğer sen bu ilaçtan birkaç yudum almazsan ilacı kocama veremem. İçine zehir karıştırmadığını nereden bileceğim? Senin gibi dikkatli ve bilgili bir hekimi böyle bir şey rahatsız etmeyecektir. Bu nedenle kocasının sağlığından endişe duyan bir kadın gibi davranmalıyım." Hekim iğrenç kadının böylesine önerisi karşısında şaşırıp kaldı. Tereddütte kalmadan içmesi gereki-

yordu. Bu nedenle zehirden bolca içti. Genç adam buna güvenip kendisine sunulan bardağı aldı ve içti. Doktor kendisinden istenen görevini yerine getirdiğinden bir an önce evine gitmek istiyordu. Çünkü içtiği zehrin öldürücüydü ve bir an önce bir panzehir hazırlayarak hayatını kurtarması gerekiyordu. Fakat kadın başladığı işi bitirmek istiyordu. Bu nedenle hekimin kendisinden uzaklaşmasına izin vermedi. “Önce ilaç vücuda yayılsın, etkisi görülmeye başlasın,” dedi. Fakat hekim ısrarla gitmek istediğini söyleyince dayanamadı ve buna izin verdi. Fakat zehir hekimin bütün organlarına bulaşmıştı. Hastalandığı için binbir zorlukla evine ulaşabildi. Yaşadıklarını karısına anlattı. Karısına iki cinayet için bu kadından para alması gerektiğini söyledikten kısa bir süre sonra da öldü.

XXVII

Genç adam da fazla yaşamadı. Karısının sahte gözyaşları içinde öldü. Cenaze törenlerinden sonra hekimin karısı geldi. İki cinayetin parasını isteyecekti. Bizim kadın, hekimin karısını gayet iyi bir biçimde ağırladı. Ona gereken parayı vereceğini söyledi. Böylelikle ondan gerçek yüzünü de saklamış oluyordu. Parayı ödeyecekti ama son bir isteği daha vardı. O da başladığı işi bitirebilmesi için kendisine biraz daha zehir getirilmesiydi. Daha fazla ne anlatabım? Hekimin karısı da tuzığa düşmüştü. Zengin kadının beğenisini kazanabilmek için evinlen bir kutu zehir getirdi. Kadın da gerçekten işlerini tamamlamaya başladı.

XXVIII

Kadının, öldürdüğü kocasının eski karısından bir üvey kızı vardı. Kızın miras hakkına sahip olması nedeniyle ondan nefret ediyordu. Çocuğun tüm mallarını ele geçirmek

istiyordu. Bu nedenle ona düşman kesilmişti. Annelerin, çocukları öldüğünde, onların miraslarını günaha girmek pahasına da olsa ele geçirebileceklerini bildiğinden nasıl bir eş olduğunu göstermişse aynı şekilde nasıl bir anne olduğunu da göstermiş oldu. Güzel bir yemek hazırladıktan sonra hekimin karısını ve kocasının kızını zehirledi. Küçük kızın zaten çok narin bir bünyesi vardı. Bu nedenle zehir hemen etkisi gösterdi ve kız ölüverdi. Hekimin karısı ise ilk başta olanlardan kuşkulandı. Nefes alıp vermesi güçlendikçe de zehirlendiğinden emin oldu. Hemen Vali'nin evine gitti. Ona korkunç cinayetlerin katilini bildiğini söyledi. Halk da meraklanmıştı. Sonuçta Vali kadını dinlemeye razı oldu. Hekimin karısı kadının tüm yaptıklarını sırasıyla anlattı. Ardından aniden başı döndü ve zihni bulandı, aralık duran dudakları bağlandı, dişleri birbirine çarptığında da bir ıslık sesi duyuldu ve yere düştü. Kadın tam da Vali'nin önünde ölmüştü. Vali tecrübeli birisiydi. Bu işin peşine düşmek gerektiğinin farkındaydı. Kadının köleleri yakalandı. Onlara işkence yapıldı ve konuşmaları sağlandı. Kadının ise vahşi hayvanlara atılmasına karar verildi. Gerçi bu ona az bir cezaydı ama onun işlediği suçların karşılığı olan bir işkence henüz bulunmamıştı.

XXIX

İşte halkın önünde sevişeceğim kadın böyle bir insandı. Büyük bir sıkıntı ve korkunç bir şüphe içinde gösteri gününü bekliyordum. Hatta o kadının bana dokunmasıyla kirlenmektense ölmeyi bile tercih edecek durumdaydım. Ama insanlar gibi bir elim ve parmaklarım olmadığından yuvarlak ve çirkin toynaklarımla kendimi öldürmem imkânsızdı. Bu yaşadığım felaket sırasında sadece küçücük bir umudum vardı. Artık bahar mevsimi gelmek üzereydi. Bütün çayırlar erguvan rengiyle ışıldıyordu. Güller diken-

li örtülerini yırtıp tarçın kokuları yayarak dışarı fişkırıyor-
du. Belki de bu sayede yeniden Lucius olabilirdim. Gö-
steri günü gelmişti. Tiyatro duvarının dışına getirildiğimde
herkes büyük bir keyifle bana bakıyordu. Önce sahnede-
ki dansçılar gösterilerini sunmaya başladılar. Ben de tam
tiyatronun önündeki otları yemekle meşguldüm. Çok da
güzeldi tatları. Zaman zaman insanlar da aralık duran
kapıdan bana bakıyorlardı. Gencecik çocuklar ve kızlar
vardı. Hepsi de Hellenlerin Pyrrhos dansına hazırlanıyor
gibiydiler. Sıralanmışlar sanki bir yılan gibi dönerek yü-
rüyorlardı. Bazen bir çember bazen de bir sütun oluştu-
racak gibi duruyorlardı. Daha sonra bir kare oluşturarak
dağılıyorlardı. Tam dans bittikten sonra işaret verildi.
Sahne kapandı ve siyah bir örtü serildi.

XXX

Ortada tahtadan bir dağ vardı. Homeros'un dizelerinde
Olympos Dağı diye söz ettiği dağa benzer bir biçimde ya-
pılmıştı. Çimenlerle ve canlı ağaçlarla kaplanmıştı ve zir-
vesinde de bir sanatçının yaptığı çeşmeden su akar gibi
bir görünümü vardı. Birkaç keçi kısa çimenlerde otluyor,
omuzlarının üstünde güzel bir elbise ve başındaki altın
tacıyla Phrygialı Paris'e benzer biri bile vardı vardı. Orta-
da da güzel bir çocuk duruyordu. Sadece omzunda bir el-
bise vardı. Gerisi çıplaktı. Sarı saçları da herkesin ilgisini
çekiyordu. Saçlarındaki buklelerden altın kanatlar çıkıyor
gibiydi. Her şey o kadar güzel bir biçimde birbirine uydu-
rulmuştu ki, çocuk sanki yılanlı asasıyla Mercurius'a
benziyor gibiymiş. Dans ederek öne çıktı. Sağ elinde altın
yapraklı ve yaldızlı bir elma vardı. Elmayı Paris'i canlan-
dıran adama uzattı. Iuppiter ise başını sallayarak emirle-
rini söyledi. Ardından büyük bir nezaketle sahneden ay-
rıldı. Sonra bir kız çıktı. Soylu bir hali vardı. Beyaz asası

ve başındaki tacıyla tıpkı Iuno'ya benziyordu. Ardından sahneye Minerva'ya benzeyen bir başka kız çıktı. Kafasında zeytin çelengiyle süslenmiş bir başlık vardı. Elindeki kargı ve kalkanla da sanki tanrıça savaşıyormuş gibi bir görünüm sunuyordu.

XXXI

Sonra Venus rolündeki kız içeri girdi. Ama ne kadar güzeldi anlatamam. İnsan bakmaya bile kıyamıyordu. Görüntüsü biraz Venus'un gençliğindeki hali gibiydi. Üzerinde sadece incecik bir elbise olduğundan dolayı vücudunun tüm güzelliklerini sergiliyor gibiydi. Arada bir haylaz bir rüzgâr şaka yapıyor ve kızın elbisesini gençliğinin çiçeğini gösterecek kadar kaldırıyordu. Kız elbisesini sıkıca kapatıyor ama yine de kadın vücudunun tüm çekici görüntüleri gözler önüne seriliyordu. Tanrıça gökyüzünden geldiği için bedeni beyaz, elbisesi ise denizden çıktığı için lacivertti. Tanrıça rolündeki kızların yanında da birer kişi vardı. Luno'yu Castor ve Polluks izliyordu. İkisinin de başında yıldızlı ve yumurta biçiminde başlıklar vardı. Aslında Castor ve Polluks rolünde tiyatrocı çocuklar vardı. Luno değişik ezgilerle Ionia havaları çalarak yavaşça ilerliyordu. Çobana eğer kendisine güzellik ödülü verilirse onu tüm Asia'nın hâkimi yapacağını söylüyordu. Minerva'nın yanında da iki tane erkek çocuk vardı. Kılıçlarını çekmişler ileriye doğru sıçıyorlardı. Arkalarında bir flütçü vardı ve Dor savaş şarkıları çalıyordu. Arkadan da savaş borusu gibi derin bir ses geliyordu. Böylece dansçılar canlı ve kıvrak danslara davet edilmiş oluyordu. Minerva aniden kafasını kaldırdı ve tehditkar bir bakışla Paris'e emirler yağdırdı. Eğer güzellik ödülünü alırsa kendisine savaşlarda yardım edeceğini ve onu çok cesur bir savaşçı yapacağını söyledi.

XXXII

Venus ise tam sahnenin ortasında yerini aldı. Güzel güzel gülümsüyordu, civarında çok mutlu olan erkek çocukları vardı. Görseniz bembeyaz tenli çocukların denizden gelmiş olan Cupidolar olduğunu zannedebilirdiniz. Küçük kanatları, oklarıyla ve bütün diğer elbiseleriyle rollerini o kadar iyi bir biçimde yapıyorlardı ki, sanki Venus bir düğün törenine gidiyormuş gibi bir görüntü vardı. Ardından evlenmemiş kızları temsil eden büyüleyici güzellikte çocuklar sahneye çıktılar. Bir yanda zarıflığı simgeleyen Gratiae, diğer yanda da güzel Horae vardı. Hepsi tanrıçalarının önüne çelenkler ve tek tek çiçekler atarak saygılarını sunuyorlardı. Bahar yapraklarıyla zevklerin tanrıçasının gönlünü çelmeye çalışarak zarif bir koro oluşturdular. Flütlerle güzelim Lydia ezgileri çalınmaya başlandı. Bu kesik kesik ezgiler izleyenlerin kalbini fethederken Venus de yavaşça ilerlemeye başladı. Yavaş adımlarla, hafifçe kalçalarını sallayarak ve biraz da başı öne eğik bir biçimde ilerliyordu. Her hareketi ezgilerle son derece uyumluydu. Bazen göz kapaklarını indiriyor, bazense tehditkar bakışlarla etrafındakilere emirler yağdırıyordu. Hakemin bakışlarıyla karşılaşır karşılaşmaz kollarıyla yaptığı işaretlerden diğer tanrıçalar arasında kendisini seçerse, Paris'e kendisi gibi güzel bir kadın vereceğini söylediğini anlardınız. Bunun üzerine Phrygialı genç oyunu Tanrıça Venus'e veriyormuş gibi yaparak elindeki altın elmayı kıza uzattı.

XXXIII

Ey ilkel canlılar! Sürüler! Hatta togalı akbabalar! Hâkimlerin kararlarını para karşılığında satmalarına neden şaşırıyorsunuz? Dünya var olduğundan bu yana güzellik, insanlarla tanrıların arasını açmadı mı? Yüce Iuppiter'in

kararıyla hakem seçilmiş bir köy çobanı kendi şehveti pahasına tüm halkının yok olmasına yol açacak bir karar almadı mı? Hercules aşkına! Ünlü Hellen komutanlar arasında bile aynı tartışma yok muydu?⁴ Eğitimi ve bilgisi hiç kimseyle karşılaştırmayacak olan Palamedes haksızca ihanetle suçlanmıştı. Bu sırada ortalama bir savaşçı olan Odysseus, kendisinden çok daha cesur bir savaşçı olan Aiaks'a tercih edilmedi mi? Şu zeki yasa koyucu Atinalılar, şu her türlü bilginin öğreticileri olan Atinalılar nasıl bir yargılamaya yapıyorlardı? Tanrısal bir yaklaşıma sahip olan adam, şu Delphoi tanrısı tarafından dünyanın en bilge insanı ilan edilmiş olan adam, gençliği bozuyor diye mahkemede yargılanmadı mı?⁵ Hem de onları sakinleştirmeye çalıştığı halde bu dertler başına açılmadı mı? Uğursuz otun zehirli suyuyla zehirlenmedi mi? Ama sayesinde Atinalılar sonsuza dek unutulmayacak biçimde rezil olmadılar mı? Günümüzde bile en iyi filozoflar onun okuluna gidiyorlar. Mutluluk arayışlarında heyecan içinde onun adıyla yemin ediliyor. Fakat hiçbir okuyucumun öfkemi kusmamı yanlış anlamasını istemiyorum. Şimdi birisi çıkıp "Ne yani? Felsefe yapan bir eşeği mi dinleyeceğiz?" diyebilir. Bu nedenle şimdi hikâyeme kaldığım yerden devam ediyorum.

XXXIV

Paris kararını verdikten sonra Iuno ve Minerva hayallerine veda etmiş olmalarının verdiği üzüntüyle sahneden ayrıldılar. Kendileri kabul edilmedikleri için öfkeli görünüyorlardı. Venus ise keyifli ve sevinçliydi. Yanındaki koroyla birlikte şarkı söylüyordu. O anda dağın zirvesindeki

4 Troya Savaşı devam ederen dahi Akhilleus ve Agamemmon güzel bir köle kız için bozuşmuşlardı.

5 Yani Sokrates.

gizli bir borudan şarapta çözülmüş safranlar havaya fışkırdı ve sağanak halinde aşağıya inmeye başladı. Bu sağanak keçilerinin doğal beyaz renginin sarıya dönüşmesine yol açtı. O hoş koku bütün tiyatroyu sarınca, toprağın üstünde derin bir yarık açıldı ve tahtadan dağı da içine aldı. O sırada bir asker koşarak tiyatronun ortasına geldi. Halka şu demin size anlattığım kadınla benim çok ilgi çekici evliliği gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğimizi söyleyecekti. Balayı yatağımız olarak kullanılacağı belli olan bir yatak getirildi. Yatak yere serildi. Yatak örtüsü ise Hint kaplumbağalarının kabuğuyla cilalanmış ve kuş tüyüyle kabartılmış bir ipekten yapılmıştı. Bense hem herkesin önünde o iğrenç kadınla yatacak olmamdan hem de ölüm korkusundan dolayı büyük sıkıntı içindeydim. Çünkü biz Venus'un kollarında birbirimize sarıldığımız zaman tiyatroya bir vahşi hayvan gönderirlerse ne yapardık? Ayrıca bu vahşi hayvanın belime sarılmış yatan kadını parçaladıktan sonra hiçbir suçu olmayan ve tamamen masum olan birisini ayırt edebilecek bir yeteneğe sahip olmadığı, buna göre eğitilmediği ya da bu kadar ölçülü düşünecek bir hayvan olmadığı kesindi.

XXXV

Artık onuru falan bırakmıştım. Hayatımı kurtarmak istiyordum. Bakıcım yatağın düzenlenmesi işleriyle uğraşıyordu. Öte yandan halk da kendini o avlanma ve şehvet sahnelerinin heyecanına kaptırmıştı. Tam bu sırada kendimi kurtaracak bir çare buldum. Çünkü bu sıralarda hiç kimse benim gibi sakın bir eşeği kontrol etmeyi düşünmüyordu. Bu yüzden en yakındaki kapıya ulaşıncaya kadar hiç kimse tarafından görülmeden ilerledim. Ardından da koşmaya başladım. Altı mil kadar ilerledikten sonra Kenkhreae'ya geldim. Burası Korinthoslular'ın tanınmış

kolonilerinden birine aittir. Kent Aegea Denizi ve Saronicus Körfezi'nin sularıyla çevriliydi. Ayrıca burada büyük ve çok kalabalık bir liman vardı. Bu nedenle kalabalıktan uzaklaştıktan sonra kumsala uzandım. Tam da dalgalar-dan sıçrayan suların dibinde duruyordum. Güneşin arabası artık o günün son dönüş noktasından da sapmıştı. Kendimi gecenin sessizliğinde derin bir uykuya teslim et-tim.

ON BİRİNCİ KİTAP

I

Gecenin ilk saatinde ani bir ürpertiyle uyandım. Deniz dalgaları arasından doğan ve göz kamaştırıcı bir güzelliği olan dolunayı gördüm. Bu karanlık gecenin ışığında tüm dünyanın aslında Yüce Tanrıça tarafından yönetildiğini anladım. Yüce Tanrıça artık gücünün doruğuna ulaşmıştı. Evcil ya da vahşi hayvanlar veya cansız varlıklar hepsi de Tanrıça'nın ışığı sayesinde hayat buluyorlardı. Kara, deniz ya da havadaki her varlık Tanrıça'yla birlikte büyür ve Tanrıça'yla birlikte küçülürler. Evet, artık sanırım kader de benim çektiğim sıkıntılardan yorulmuş olacaktı ki bana bir kurtuluş şansı veriyordu. Tanrıça'nın gözümün önünde duran görkemli hayaletine yalvarabilmek için uyuduğum yerden kalktım. Daha sonra denize yedi defa başımı daldırıp çıkardım. Zaten Pythagoras da bize dinsel törenlerde yedi sayısını kullanmamızı öğütlememiş miydi? Sonra göz yaşları içindeki yüzümü yukarı kaldırarak Tanrıça'ya yalvarmaya başladım.

II

“Ey gökyüzü kraliçesi! Ekinleri doğuran annemiz, Ceres! Kızını bulduğunda sevinçten insanlara bir şeyleri kemirmeyi değil de doğru düzgün beslenmeyi öğreten ve şimdi Eleusis Ovası’nda yaşayan Ceres! Paphos’taki kutsal tapınağında ibadet göreni, zamanında kadın ve erkeği birleştirerek soyunuzun devamını sağlayan Venus! İnsanların doğum sancılarını sona erdiren ve şimdiyse Ephesos’ta tapınılan Phoebus’un kız kardeşi! Üç şekilli suratınla dünyanın kapılarını hayaletlerin saldırılarından koruyan, mezarlar arasında dolanıp geceleri çeşitli törenlerle sakinleştirilebilen Proserpina! Sen, kadınlık ışığınla her yeri aydınlatan, verimli tohumlarını nemli ateşlerle besleyen, güneş ışıklarını kıran sen! Hangi tanrıça olursan ol sana yalvarıyorum. Beni artık çektiğim bu eziyetlerden kurtar. Düşük yıldızımı yükselt, artık karşılaştığım tehlikeler sona ersin! Beni dört ayaklı halimden kurtar. Yeniden Lucius yap beni. İnsanlar arasına çıkabileyim artık. Ama hangi tanrıya karşı günah işlediysem bilmiyorum ama o tanrı hâlâ beni bağışlamıyorsa o zaman beni öldür.

III

Dualarımı edip bir de üzerine acı bir çığlık attıktan sonra heyecanlanmış ruhum yeniden uykuya teslim oldu. Tam bu sırada denizin ortasından tanrıların bile tapacağı kadar güzel bir yüz belirdi. Yavaşça denizden çıktı ve etrafına ışık saçan bir hayal olarak karşıma çıktı. Keşke insanların şu fakir kelime dağarcığı bir pınar kadar zengin olsaydı da sizlere Tanrıça’nın o muhteşem görüntüsünü anlatabilseydim. Uzun ve hafif bukleli saçları kutsal omzuna ve boynuna doğru iniyordu. Kafasının üzerinde çeşitli çiçeklerden oluşan bir taç vardı. Alnının ortasındaysa çok

sayıda şeyin simgesi olabilecek yuvarlak bir ışık demeti bulunuyordu. Tacının her iki yanı da yılanlar ve başak saplarıyla süslenmişti. Mükemmel bir yünden yapılmış olan elbisesiyse çeşitli renkleri barındırıyordu. Ama en hoşuma giden şey, sağ omzuyla sol omzu arasında bir kalkan gibi duran siyah elbisesiydi. Elbisenin kabarık kenarı püsküller halinde aşağı doğru sarkmaktaydı.

IV

Elbisenin üzerinde işlenmiş ve parlak yıldızlar serpilmişti. Yıldızların ortasındaki bir alev gibi parlıyordu. Elbisenin neresine baksanız üzerinde sağlam bir iple çiçek ve meyve demetleri dikilmiş olduğunu görürdünüz. Ellerinde de bir sürü değişik simge vardı. Sağ elinde bronz bir çingirak tutuyordu. Çingirak kemer şeklinde bükülmüş ve ince bir madenden yapılmıştı. Ortasındaki çubuk sallandığında çeşitli sesler çıkarıyordu. Sol elinde ise kayık biçiminde bir kap vardı. Kabin sapının dışarıda kalan kısmından bir yılan çıkıyordu. Hayvan başını yukarı kaldırmış ve boynunu da iyice şişirmiştir. Tanrıçanın gül kokulu ayaklarındaysa zaferinin simgesi olan hurma yapraklarıyla örtülmüş ayakkabısı vardı. İşte böylesine görkemli bir görüntüsü olan ve Arabistan'ın verimli kokularına bürünmüş tanrısal ses bana şöyle dedi:

V

“Sevgili Lucius! Ben doğanın ve doğadaki her şeyin efendisiyim. İlk ölümlü varlık, tanrıların en büyüğü, ölümlerin kraliçesi ve gökyüzü varlıklarının rehberiyim. Tanrıların ve tanrıçaların bütün biçimlerini kendimde toplayabilirim. İşte dualarına cevap verip yanına geldim. Eğer istersem gökyüzünün bütün parlak doruklarını, denizin sağ-

lık getiren rüzgârlarını ve yeraltının sevimsiz hüznünü yönetebilirim. Her halk tarafından farklı isimlerle de olsa tapınım görüyorum. Phrygialılar bana *Ana Tanrıça*, topraktan doğan Attikalılar *Kekrops'un Minervası*, denizler tarafından dövülen Kıbrıslılar *Paphoslu Venus*, Giritliler *Diklynnâ Diana* adının verirler. Üç dil konuşan Sicilialılara göre ismim *Styks'in Proserpinası*, Eleusislilere göre *Attikalı Ceres*'tir. Ayrıca Iuno, Bellona, Hekate, Rhamnusia isimleri de benim için kullanılır. Güneşin doğduğu ülkede yaşayan iki Aethiopia halkı ve eski inançlarına bağlı Mısırlılar kendilerine özgü törenleriyle bana taparlar. Onlar benim gerçek ismim olan Isis'i kullanırlar. Yaşadığın şanssızlıklara üzüldüğüm için buraya geldim. Artık ağlamayı ve ağıt yakmayı bırak. Sayemde kısa bir süre içinde kurtulacaksın. Şimdi emirlerimi dikkatlice dinle. Bu gecenin ardından doğacak olan gün, sonsuza dek sürecektir olan bir inançla bana ayrıldı. Kasırgaların biteceği, dalgaların sakinleşeceği bu günde benim rahiplerim yepyeni bir gemiyi sakinleşmiş denize indirirler ve bana adarlar. İşte bu günü sakince ve günahlarından arınarak beklemelisin.

VI

O gün geldiğinde emirlerime uygun olarak rahibim kutsal yürüyüş alanında sağ elindeki çingırağın yanında güller taşıyacak. Hiç endişelenme ve kalabalığın arasından geçip tören alanına gir. Ardından rahibin yanına git ve elini öpmek ister gibi yaparak güllerden al. Böylece uzun zamandır nefret ettiğin o iğrenç hayvanın derisinden kurtulacaksın. Sana söylediklerimin zor şeyler olduğunu düşünerek korkma. Çünkü o sırada ben de orada olacağım ve daha sonra sana neler yapman gerektiğini söyleyeceğim. İnsanlar emirlerime uyarak aralarından geçmene ve gülleri almaya izin verecekler. Ayrıca senin biçim değiştirdi-

ğini gördüklerinde de seni suçlamayacaklar. Ayrıca şunu da aklından çıkarma: Ölene dek tüm yaşamını bana adayacaksın. Benim sayemde tekrar insan olacağına göre bunu yapman adaletsizlik olmayacaktır. Ayrıca koruyuculuğum sayesinde mutlu bir yaşam süreceksin. Öldükten sonra yeraltına ineceksin. Orada beni, şu an gördüğün gibi, Akheron'un gölgeleri arasında ışık saçarken ve Styks'in derinliklerine emrederken göreceksin. Elysium bahçelerine yerleştiğinde de sana yardım edeceğim. Sen de bana tapmaya devam edeceksin. Öte yandan bana gerektiği gibi tapındıkça göreceksin ki, sana verilen ömrü benim dışında hiç varlık uzatamaz."

VII

Bunları söyledikten sonra Tanrıça ortadan kayboldu. Ne olduğunu bile anlamadan birden uyandım, korku ve sevinç karışımı bir ruh haliyle ve sırlıslık bir şekilde yerimden kalktım. Tanrıça'nın suratı gözümün önünden gitmiyordu. Ayılmak için serin sulara suratımı yıkadım. Bir yandan da verdiği emirleri kafamdan geçiriyordum. Kısa bir süre sonra gece sona erdi ve gün yeniden ışımaya başladı. Birdenbire binlerce insanın yollara düştüğünü gördüm. Herkes büyük bir heyecan ve mutluluk içindeydi. Benim dışımda sanki dünyadaki her şey öylesine mutlu bir haldeydi ki, görseniz her evin ve hatta o günün kendisinin bile artık ışıklar saçan bir ifadeyle gülümseydiğini sanırdınız. Dün şiddetli bir soğuk vardı ama bugün hava sıcacıktı. Hatta bülbüller bile ılık bahar havasıyla güzelim şarkılar söylüyor, bir yandan da yıldızların annesine ve mevsimlere hayat veren evrenin sahibini selamlıyorlardı. Meyve veren ağaçlar, hatta meyve verineyip sadece gölge oluşturan meyvesiz ağaçlar bile kollarını yavaşça sallayarak tatlı fısıltılar yayıyorlardı. Fırtınalar ve denizin dalga-

ları sakinleşmişti. Artık denizin durgun suları usul usul sahile çarpıyordu. Gökyüzü de karanlık bulutlarını dağıtmış, güçlü bir ışıkla parlıyordu.

VIII

Tören alayı yavaş yavaş hareket etmişti. Herkes kendine göre güzel elbiseler giyinmişti. Kimisi elindeki kılıçla asker rolündeydi. kimisi elbiseleri, botları ve mızrağıyla avcı kılgındaydı. Hatta kadın gibi davranmak için ayakkabılar, ipek elbiseler giymiş, değerli mücevherler ve peruklar takip kıvırtarak yürüyen birisi bile vardı. Bir başkasını ise uzaktan görseniz üzerindeki zırh, kılıç ve başlıkla sanki gladyatör okulundan gelmiş derdiniz. Asa ve mor togayla yargıç kılığına girenler, uzun elbiseleri, bastonları ve hasır sandaletleriyle felsefeci kılığına girenler hepsi yürüyüş alayının içindeki yerlerini almışlardı. Bir başkasının elinde iki tane sopa vardı. Birisi sanki kuş avlayanların kullandığı ökse sakızı sürülmüş sopaya diğeri ise kıvrılmış kancasıyla bir balıkçı sopasına benziyordu. Romalı bir hanım gibi giydirilmiş evcil bir ayı bile gördüm. Hayvan bir sandalyede taşınıyordu, kafasında Phrygialıların giydiğine benze bir başlık ve üzerinde bir elbise vardı. Sanki altın içki kabını taşıyan çocuk Ganymedes'e benziyor gibiydi. Öte yandan bir eşeğin sırtına da kanat takmışlar. Yanındaki adamsa sanki bir ayağı çukura girmiş yaşlı bir adam gibi sekerek yürüyordu. Sanki bir Bellerophon ve bir Pegasus gibiydiler. Her ne isim verirsiniz verin gördüğünüz anda gülmekten katılacağınıza eminim.

IX

Bu heyecanlı yürüyüş kolunun içinde bir Tanrıça'nın özel kurtarıcı alayı da vardı. Onlar da harekete geçtiler. Beyaz

elbiseleriyle ışıklar saçan kadınlar üzerlerine çeşitli işaretler takmışlar, kafalarındaki taşlar ve çiçeklerle Tanrıça'nın geçeceği yoldan ilerliyorlardı. Kimi kadınlarsa sırtlarına ters aynalar koymuşlardı. Amaçları Tanrıça geldiğinde ona sadakatlerini göstermekti. Öte yandan bazıların da flldişinden yapılmış tarakları vardı. Sanki Tanrıça'nın saçlarını tanyor gibi kollarını sallıyor ve parmaklarını kıpırdatıyorlardı. Ayrıca kimileri de sokaklara hoş kokular dökmekle meşguldü. Lambalar, meşaleler, kandiller ve ışık yaratmaya yarayan çeşitli araç gereçler de Tanrıça'yı karşılamak üzere hazırlanmıştı. Daha sonra güzel müzikler çalan insanlar ortaya çıktı. Bembeyaz elbiseleleriyle güzel çocuklardan oluşan bir koro da hemen arkalarındaydı. Büyüleyici bir ilahi söylüyorlardı. Sanki ilahiyi esin perilerinden aldığı ilhamla yetenekli bir şair yazmış ve bestelemişti. İlahinin sözleri arasında büyük dualara giriş cümleleri de vardı. Bunların ardından kendilerini yüce Serapis'e adanmış flütçüler geliyordu. Flütlerini çapraz bir biçimde sağ kulaklarına yaklaştırarak tanrılara ve tapınaklara ait kutsal müzikleri çalıyorlardı. Ardından haberciler halkı uyararak kutsal alayın geçişi için yolun boşaltılmasını istediler.

X

Ardından ilahi sırları bilen bir kalabalık gelmeye başladı. Her sınıftan, her yaştan kadınlı erkekli çok sayıda insan; keten elbiselerinin ışığıyla parlıyorlardı. Kadınlar saçlarına yağlar sürmüşler, üzerlerine şeffaf bir örtü örtmüşlerdi. Erkekler ise saçlarını tamamen kazıtmıştı, kel kafaları ışıldıyordu. Bu yüce dinin yeryüzündeki yıldızları gibi hepsi birden tunçtan, gümüşten ve altından yapılan çingiraklarını çalıyorlardı. Bunların ardından bu dinin yüce rahip heyeti geldi. Göğüslerinin etrafına sıkıca sarılmış,

ayaklarına kadar uzanan parlak beyaz ketenden elbisele-ri vardı. Üzerlerinde en güçlü tanrıların işaretleri vardı. Baştaki rahip parlak ışıyla etrafı aydınlatan bir kandil taşıyordu. Bu kandil geceleyin masalarımızı aydınlatan lambalarımıza hiç benzemiyordu. Ortasındaki yarıktan büyük alevler çıkaran bir sandal biçimindeydi. İkinci rahip de aynı elbiseleri giymişti. Ancak her iki elinde de bir sunak taşıyordu. Bu sunaklar yardım sunakları olarak isimlendiriliyordu. Üçüncü rahipse altından yaprakları olan bir hurma dalını yukarıya doğru kaldırmıştı. Ayrıca elinde Mercurius'un taşıdığı asanın aynısı vardı. Dördüncü rahip avcunu açmış, sol elini de garip bir biçimde tutarak adaleti simgeliyordu. Çünkü sol el doğuştan yavaştı ve bir becerisi veya yeteneği yoktu. Bu nedenle de adalet için daha uygun olan el buydu. Bu rahip aynı zamanda göğüs gibi yuvarlak, küçük bir altın kâse taşıyordu. Kâsedden süt döküyordu. Beşinci rahip altın dallarla örölmüş altın bir yelpaze tutuyordu. Altıncı rahibin elindeyse bir şarap testisi vardı.

XI

Rahiplerin arkasında büyük bir alçakgönüllölük göstererek insanlar gibi yürüyen tanrılar geldiler. Dünyanın ve yeraltının en kötü habercisi Anubis en öndeydi. Bazen karararan bazen de ışıldayan yüzüyle, uzun boyuyla ve ense-sini bir köpek gibi yukarı kaldırmasıyla tıpkı oydu. Sağ elinde yeşil bir hurma dalı sallıyordu. Onu bir inek izliyordu, dik bir duruşu vardı. Bu inek her şeyin tanrısal annesinin bereket simgesiydi. Onurlu ve ritmik adımlarla yürüyen bir rahip tarafından omuzlarından tutulmuş sürölüyordu. Bir başkası tanrıların gizemli eşyalarının bulunduğu bir sepeti taşıyordu. Sepette bu yüce dinin sırlarla dolu eşyaları saklıydı. Bir diğer insansa Yüce Tanrıça'nın

insana zevk veren güzelim resmini göğsünde taşıyordu. Bu resim hiçbir evcil hayvana veya bir kuşa benzemiyordu, vahşi bir hayvana da benzemiyordu. Hatta insan resmi gibi bile değildi. Ancak değişik görünümüyle insanda büyük bir saygı uyandırıyor. Sanki derin bir sessizlik içinde saklı kalması gereken bu yüce dinin anlatılması mümkün olmayan bir simgesi gibiydi. Fakat sanki parılayan bir şeyden de yapılmış gibiydi. Küçük bir vazoydu bu, ustaca oyulmuştu. Aşağı kısmı mükemmel bir biçimde yuvarlaklaştırılmıştı. Dışında ise Mısır resimlerine benzer bir resim vardı. Ağzı birazcık yükseltilmiş ve gaga şeklinde gerilmişti, uzun boru biçiminde de bir çıkıntı oluşturmuştu. Kulp ise tam karşısındaydı. Geniş bir kıvrımla epeyce aralık bırakılmıştı. Kulpun üzerine düğümlü bir yılan vardı. Şişkin durumdaki yılanın boynuysa yukarı kalkık durumdaydı.

XII

İşte Tanrıça'nın söylediklerinin gerçekleşme zamanı gelmişti. Kaderimi ve kurtuluşumu taşıyan rahip yaklaşıyordu. Sağ elinde, Tanrıça için güllerle süslenmiş olan bir çingirak vardı. Fakat Hercules hakkı için o çingirak sanki benim için bir zafer çelengiydi. Zafer kelimesi bu duruma ne kadar da uygundu. Çünkü bunca işkenceye katlandıktan ve böylesine tehlikelerin üstesinden geldikten sonra bugüne kadar beni alt eden kaderimi yenebilecektim. Fakat hemen heyecanlanarak öne çıkmadım. Açıkçası güzelim töreni bozacağımdan endişe ediyordum. Sakin sakin, adeta bir insan gibi ilerleyerek kalabalığın arasına karıştım. Daha sonra kalabalığı yarararak içeri sokuldum. Tabii ki tüm bunlar Tanrıça'nın isteğiyle gerçekleşiyordu.

XIII

Ardından yaşadıklarımın beni çok şaşırttı. Sanki herkes tanrısal einre uyuyor gibiydi. Rahip birdenbire durdu ve kendiliğinden sağ elini uzattı. Çiçek demeti tam da ağzının önündeydi. Bir an ürperdim, kalbim hızlıca çarpmaya başladı. Ardından ağzımı açtım ve hoş kokulu gül demetinden bir ısırık aldım. Söylenen şeylerin bir an önce gerçekleşmesi için lokmamı yuttum. Tanrısal vaat de beni utandırmadı. Kısa bir süre sonra çirkin ve hayvani görünüşümden kurtuldum. Önce tüylerim yok oldu. Daha sonra kalenderim ve belim inceldi. Ardından toynaklardan parmaklara doğru gelişerek ayaklarının tabanları ortaya çıktı. Ellerim artık ayak gibi değildi. Artık iki ayaklı olmuşum. Uzun boynum kısaldı, yüzüm ve kafam ise yuvarlak bir şekil aldı. Kulaklarımda eski haline dönmüştü. Kazma gibi dişlerim normal bir boyuta geldi. En güzeliyse canımı çok acıtmış olan kuyruğumun kaybolması oldu. Öte yandan insanlar büyük bir şaşkınlık yaşıyorlardı. Hep bir ağızdan gür bir sesle, ellerini havaya kaldırarak Tanrıça'nın bu harikulade lütfuna tanık olduklarını ifade ettiler.

XIV

Hiçbir şey söyleyecek halim kalmamıştı. Öylece olduğum yerde donup kalmıştım. Kafam öylesine karışmıştı ki söyleyeceklerimin doğru olup olmadığının bile farkında değildim. Hatta sesimi bile nasıl kullanacağıma karar veremedim. Sesime kavuşmuş olmanın mutluluğunun yanında tanrıçaya karşı şükranımı nasıl bildireceğim konusunda da kararsızlık yaşıyordum. Neyse ki rahip tanrısal bir öngörüyle durumumun farkına vardı. Hemen kafasını salladı.

arak bana giymem için ketenden bir elbise verdi. Eşek giysilerimden kurtulduktan sonra bacaklarımı birbirine yapıştırarak kendimi gizlemeye çalıştım. Daha sonra da cınlçıplak bir şekilde doğanın bana sunduğu hediye saklamaya çalıştım. Öte yandan rahiplerden birisi de bana giysisini verdi. Bu sırada bir rahip benim aptal aptal etrafıma baktığını görerek yanıma yaklaştı ve son derece sevgi dolu bir ses tonuyla şöyle konuştu:

XV

“Çok sayıda işkence çektin. Hatta Fortuna’nın fırtınalarının ve kasırgalarının arasında kaldın. Ama sonunda Lucius, barış limanına ve merhamet sunağına ulaşmayı başardın. Soyun sopun, eğitimin veya hayatta bulunduğun yer bir işe yaramadı. Bu genç yaşında dünyanın zevkleriyle ilgilendin. Ama uğursuz merakın yüzünden başına gelmedik kalmadı. Öte yandan kaderin sana uyguladığı işkenceler sırasında aynı zamanda kurtuluş yolunu da sağlamış oldu. Artık sen de izin ver de bu kader yanından gitsin ve uğursuz işkencelerini kime yapacaksa yapsın. Unutma ki tanrıçamızın yardım edeceği kimseye hiçbir şey olmayacaktır. Hayvanlar, köleler ve çeşitli zorluklarla dolu bir yolda yolculuk yapmanın hiç kimseye bir faydası olmaz. Ama tanrıçamız öylesine parlak bir ışık yayar ki bu parlak ışık sayesinde diğer tanrılar da bundan yararlanırlar. Haydi sen de gülmeye başla. Aynı şu üzerindeki beyaz elbise gibi senin de yüzün gülsün. İleni artık bu yürüyüşümüze de katılman gerekir. Böylece tanrıçamızın kudretine inanmayanlar da onun değerini anlayacaklardır. Haydi Lucius! Artık bu dertlerden kurtul ve Isis’in izinden yürümeye devam et. Ayrıca daha güvenli bir yaşam sürbilmek için yemin ederek kutsal ordumuza katılman gerekir. Bundan sonra tanrıçamıza itaat etmen ve hayatını

buna adaman gerekir. Hem böylece özgürlük adı verilen yiyeceğin tadına varabilmen çok daha kolay olacaktır.”

XVI

Rahip bu konuşmasını tamamladıktan sonra nefes nefese kaldı ve soluklanmaya başladı. Bense yürüyüş alayına katılarak tapınağa doğru ilerlemeye başladım. Kentte beni tanımayan yoktu. Herkes yanımdan geçerken bana kâfasiyla selam veriyordu. İnsanlar benim tanrıçanın gücünün bir sembolü olduğumu düşünüyorlardı. Hatta bana şöyle diyorlardı: “Her şeye kadir tanrıçamızın insana dönüştürdüğü adam. Üç defa kutsanmış adam. Eskiden son derece masum bir yaşama sahip olan bu adam tanrıçanın yardımları sayesinde yeniden insan oldu ve kendisini tanrıçanın hizmetine adadı.” Bu arada ilerlemeye devam ettik ve deniz kıyısına yaklaştık. Daha dün eşek olarak çalıştığım ahıra da geldik. Bu arada rahip de Mısır resimlerinden oluşan gemiyi kutsadı. Rahibin elinde meşale, kükürt ve yumurta vardı. Bunları alıp tütsüler dökerek gemiyi kutsadı. Bu kutsal geminin parlak yelkenine altın harflerle bir yazı yazılmıştı. Yazıda yolculuğa çıkacak olanlar için dualar vardı. Çam ağacından yapılmış tahtası o kadar yüksekti ki uzaktan bakıldığında bile hemen fark edilebiliyordu. Pupası bir kuğunun boynu biçimindeydi. Altın rengi yapraklarıyla parlıyordu. Geminin gövdesi de kavunla cilalanmıştı. Geminin yanına gelen dine kabul edilmiş ya da edilmemiş olan herkes elindeki sunguları ve buğday ezmesi ve süt karışımından olan içkileri denize dökmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Gemiye hediyeleri verildikten sonra halatlar çekildi ve uğurlu rüzgarların da esmesiyle gemi denize açıldı. Gemi gözle görünmeyecek kadar uzaklıkta bir mesafeye ulaştığında insanlar yavaş yavaş içinde bulundukları sırayı bozmaya başladılar ve

yanlarında getirip oraya buraya saçtıkları eşyalarını toplayıp tapınağa doğru yürümeye başladılar.

XVII

Tapınağa geldikten sonra rahipler ve tanrıçanın kutsal heykellerini taşıyanlar içteki odalara girdiler. Onlar insanın içine huzur veren bu iç kısımdaki odalara kabul edilmişlerdi. Daha sonra aralarında sekreter adını verdikleri birisi rahipler kurulunu yani pastophoru toplantıya çağır-
dı. Ardından sekreter eline bir kitap alarak kürsüye çıktı. Önce imparator, daha sonra da senato, atlı sınıfı ve halkımızın iyiliği isteyen dualar okudu. Ardından da imparatorluk sınırları içinde yol alan gemicilerimizin sağlığını diledi. En son olarak da Hellence konuşarak ve Hellen geleneklerine uygun olarak deniz mevsiminin açıldığını bildirdi. Etraftaki kalabalık da onun sözlerini alkışlayarak kabul etti. İnsanlar bu sırada o kadar mutlulardı ki bir merdiven getirdiler ve tanrıçanın heykelinin yanı başında yanlarında getirdikleri yaprakları, zeytin dallarını ve çiçekleri attılar. Ardından da insanlar dağıldı. Ancak bense olduğum yerde donakalmıştım ve tanrıçanın heykeline bakmaktan kendimi alamıyordum.

XVIII

Kısa bir süre sonra dedikodu denilen o çabuk yürüyen yaratık yola çıktı. Hemen doğduğum topraklara giderek benim başımdan geçenleri anlattı ve tanrıçanın beni yenden insana çevirdiğini söyledi. Daha sonra ne kadar arkadaşım, kölem ve akrabam varsa yanlarına birer hediye olarak yeraltından çıkarılmış olan beni görmeye geldiler. Kısa bir süre önce onların hiç birini bir daha göremeyeceğimi sanıyordum. Ama böyle olmamıştı. Her birinin getir-

dikleri hediyeleri kabul ettim. O kadar çok hediye getirmişlerdi ki bunlar uzunca bir süre yaşamımı sürdürme olarak taniyacak durumdaydı.

XIX

Dostlarımla sohbet ettim ve onlara başımdan geçenleri ve şimdiki mutluluğumu anlattım. Daha sonra burada bir ev kiralayarak kendime bir tapınak yaptım. Ardından da rahiplerin yanına gidip gelerek kendimi tanrıça Isis'in hizmetine adadım. İlk zamanlar bu resmi bir görev değildi. Ama daha sonra bir gece tanrıça rüyama girdi ve beni dine kabul edeceğini bildirdi. Söylediğine göre uzunca bir süreden bu yana bu konuda çok istekli görünüyordum. Bu konuda çok istekliydim ama yine de bazı korkularım vardı. Çünkü insanın böylesine çok dikkatli olması gereken bir konuda yaşamın çeşitli iniş ve çıkışlarının ne gibi sorunlar yaratabileceği ortadaydı. İşte bu nedenle karar verme işini sürekli olarak erteleyip duruyordum.

XX

Birkaç gece sonra rüyamda baş rahibi gördüm. Elinde bir sürü hediye vardı. Bunların Thesselia'dan yollandıklarını ayrıca Candidus diye bir kölemin de beraberinde geldiğini söyledi. Uyandıktan sonra bu konuyu uzun uzun düşündüm. Benim hiçbir zaman Candidus diye bir kölem olmamıştı ki! Sonuçta rüyanın benim için iyi bir şey olduğuna karar verdim. Bir yandan da tapınağın açılma zamanının gelmesini bekliyordum. Sonuçta tapınak açıldı ve her zamanki gibi dualar edilmeye başlandı. Bir rahip de hediyelerin etrafında dönmeye başladı ve dualar okuyarak kutsal suları serpmeye başladı. Tören sona erdikten sonra günün ilk ışıkları etrafı aydınlatmaya başladı. Tam da

bu sırada Hypata'da Photis tarafından eşeğe çevrildiğim zaman orada bıraktığım köleler geldi. Sanırım başımdan neler geçtiğini öğrenmişlerdi. Bir de yanlarında atım vardı. Gerçi çok sayıda insana satılıp durmuştu ama üzerindeki işaret sayesinde onu kolayca tanıdım. Evet, Candidus diye söz edilen kölem de buydu işte.

XXI

Bundan sonra çok daha istekli bir biçimde tanrıçaya hizmet etmeye devam ettim. Ne de olsa yaşadıklarımın bundan sonrası için iyiye alamet olduğunun farkındaydım. Bu arada baş rahibin de yanına gidip gelerek beni dine kabul etmeleri konusunda ısrar ediyordum. Fakat rahip din konusunda oldukça katı tutumları olan bir adamdı. Sanki ben ufak bir çocukmuşum ve her şeyi tutturuyormuşum gibi bana davrandı. O da bir anne-baba konumundaydı ve bu zamansız isteklerimi erteleyip duruyordu. Zaman içinde her şeyin yola gireceğini ve zamanı gelince dine kabul edileceğimi söyledi. Bunun nedeni olarak ise ancak tanrıça istediği zaman böyle bir şeyin gerçekleşebileceğini gösterdi. Hatta tanrıçanın hizmetine harcanan paralar bile bu yöntemle harcanıyormuş. Ayrıca benim diğer insanlar gibi kurallara bağlı kalınmam gerektiğini söyledi. Beni çağırdıkları zaman derhal gitmemi, gelmemi istemedikleri zaman ise ısrar etmemi de belirtti. Öte yandan hiçbir rahip benim kadar aceleci davranmıyormuş. Çünkü kendisine böylesine umarsızca tanrıçanın hizmetine adayanların da sonu ölüm olabilirmiş. Çünkü rahibe göre hem yaşamın kapıları hem de ölümün kapıları tanrıçanın elindeymiş ve bazen de kabul ediliş töreni gönüllü bir intihar töreni şeklinde olabilirmiş. Bazen ölmek üzere olan insanlar dinin tüm sırlarını bilseler bile tanrıçanın isteğiyle yeniden yaşam sahibi olabilirlerdi. Bu

nedenle her ne kadar tanrıça tarafından seçilmiş bir insan da olsam ondan gelecek olan emirlere göre hareket etmeliymişim. Ancak dinin tüm sırlarına erişebilmek için ilk olarak yasaklanmış olan yiyecekleri yememekle işe başlamış olmam gerekiyormuş.

XXII

Rahip bana bunları anlatmıştı. Ben de sabırsızlık yapmadım. Her zamanki gibi törenleri yerine getirerek beklemeğe başladım. Neyse ki tanrıça bana haksızlık yapmadı. Beni çok daha fazla bir zaman bekletmeyeceğini bir gece rüyama girerek bildirdi. Ayrıca rüyamda bana törenler için ne kadarlık bir masrafta bulunmam gerektiğini ve Mithras adındaki bu baş rahibin ikimizin yıldızlarının aynı olmasından dolayı benim ustam olarak belirlendiğini de ifade etti. Rüyamda bunları duyduktan sonra sabah olmasını bekleyemedim. Hemen rahibin odasına doğru gittim. Yolda onu görünce selam verdim. Bugüne kadar yaptığımdan çok daha fazla ısrar ederek dine kabul edilmemi rica ettim. Rahipse bana şöyle bir yanıt verdi: “Sevgili Lucius! Ne kadar da şanslı birisin. Tanrıça sana öylesine büyük bir onur veriyor ki anlatamam. Halen neden orada durup bekliyorsun. Haydi bir an önce gel. Bugün tanrıçanın isteğiyle seni kutsal dinimize dahil edeceğim.” Ardından sağ eliyle elimi tuttu ve beni tapınağa getirdi. Tapınakta her zamanki törenler gerçekleştirildikten sonra karşıma bugüne dek hiç görmediğim harflerle yazılmış bir kitap çıkardı. Harflerin bazıları hayvan şekillerindeydi, bazıları ise ucu bükülerek yuvarlak bir şekle sokulmuştu. Sonuçta amaçlanan şey kimi dinsiz ve meraklı insanların bu kitabı okumalarına engel olmaktı. Ardından rahip bana dine kabul edilmem için gereken şeyleri okudu.

XXIII

Ardından hemen bana söylenenleri büyük bir istekle belki de biraz da abartarak yerine getirdim. Daha sonra rahip beni daha önceden dine kabul edilmiş kişilerle birlikte hamama götürdü. Burada önce yıkandım. Daha sonra da rahip ben tamamen arıncaya dek üzerime su döktü. Ardından yeniden tapınağa geldik. Burada akşamüzerine dek tanrıların ayaklarının dibinde bekledim. Daha sonra rahip bana on gün boyunca çok az yemek yememi, hatta hiç hayvan eti yemememi ve şarap içmememi emretti. Bu sırada gün boyunca hiç de anlaşılamayacak derecede karmaşık bir takım kurallardan da söz etmişti. Bütün bu istekleri büyük bir memnuniyetle yerine getirecektim. Burada akşam oldu ve her zamanki gibi çeşitli insanlar beni onurlandırınak amacıyla bir sürü hediyeyle çıkageldiler. Bu gelenler arasındaki tüm dinsizler tapınaktan kovuldu. Daha sonra rahibin verdiği keten bir elbiseyle tapınağın en içte kalan bölmelerinden birine götürüldüm. Evet sevgili okuyucularım bundan sonrasını çok merak ediyorsunuz. Ancak emin olun ki bunları anlatmama yetkim olsaydı size anlatırdım. Fakat böyle bir şeyi yaparsam hem dilim hem de sizin kulaklarınız suçlu olur. Dilim, anlatmamam gereken şeyleri anlattığım için sizin kulaklarınız da duymamanız gereken şeyleri duyduğu için suçlu olacaktır. Ama yine de belki de sadece dinsel bir merak yüzünden öğrenmek istiyorsunuzdur. O halde size anlatayım ve bunların kesinlikle doğru olduğuna emin olun. Ölümün yanına kadar gidip geldim. Hatta Proserpina'nın kapısına kadar geldikten sonra evreni oluşturan tüm unsurların arasından geçip geri döndüm. Gece yarısında güneş ışığı kadar parlak bir ışık gördüm. Tüm tanrı ve tanrıçaları görüp selamladım. Of! Baksana şimdiden anlatmam gereken şeyleri anlattım. Neyse en

azından şimdi sadece günah olmayacak şeyleri anlatmakla yetineyim.

XXIV

Sabah olduktan sonra dinsel törenler tamamlandı. Ben üzerime on iki tane elbise geçirerek dışarı çıktım. Elbise aslında benim kutsandığımın bir işaretidir. Ancak bunu herkes gördüğünden dolayı elbisem hakkında konuşmamı engelleyecek bir şey yok. Öte yandan bu elbise keten olmasına rağmen çok güzel bir elbiseydi. Elbisem sırtımdan ayaklarıma dek uzanmaktaydı. Hem üzerinde çok sayıda hayvan resmi vardı. Hint yılanlarının ve Hyperboreuslar'ın kanatlı kuşlara benzeyen kartal başlı ve aslan gövdeli yaratıklarının resimleri vardı. Son olarak söz ettiğim hayvanlar başka bir dünyada doğmuşlardı. Dindar insanlar bu elbiseye Olympos giysisi adını vermektedirler. Ayrıca başımda hurma dallarından yapılmış bir taç ve parlayan bir meşale de vardı. Ben sanki bir heykel gibi orada dikildiğim zaman insanlar beni görmek amacıyla koşuşturmaya başladılar. Bir sonraki gün güzel bir tören daha düzenlendi. Bunun için bir de sofra donatılmıştı. Üçüncü gün de güzel bir kahvaltıyla kutlamalar devam etti ve benim dine kabul edildiğim resmen onaylandı. Birkaç gün bu şekilde zaman geçirdim. Tanrıçanın heykeline bakmaktan müthiş bir keyif alıyordum. Öte yandan Isis'e elimden geldiğince teşekkürlerimi sunduktan sonra uzunca bir süredir gidemediğim evime geri dönmek amacıyla hazırlıklarına başladım. Fakat yine de bu konuda tanrıçayı ikna etmem oldukça fazla zaman almıştı. Ardından yüzümü tanrıçanın heykeline sürdüm ve diz çöktüm. Artık konuşacak halim kalmamıştı, neredeyse ağlayacak durumdaydım ve kelimeler ağzımdan zorla çıkıyordu. Tanrıçaya şöyle dedim:

“Ey insan soyunun kutlu kurtarıcısı! Sen her zaman bizim iyiliğimiz için çabaladın. Kaderle karşı karşıya gelmiş olan insanlara yardımlarını esirgemedin. Denizdeki ve karadaki tüm ölümlülere yardım elini uzatmaktan geri kalmadın. Böylece her türlü zorlukla çarpışan insanlara yardım ettin. Kaderin fırtınalarını durdurdun ve yıldızların felaketler yaratan hareketlerini engelledin. Gökyüzündekiler ve yerin dibindekiler her zaman sana saygı duydu- lar. Dünyayı döndürüyorsun, güneşi aydınlatıyorsun, evreni yönetiyorsun ve Tartarus'u bile ezip geçiyorsun. Yıldızlar, mevsimler hepsi de senin sözünü dinlerler. Böylece evren senin denetiminde kalmış olur. Rüzgarların esmesi, yağmurun yağması, tohumların büyümesi hep senin isteğinle gerçekleşir. Gökyüzündeki kuşlar, dağlardaki vahşi hayvanlar, yeraltındaki yılanlar, denizlerdeki yüzen hayvanlar, işte bunların hepsi de senin sözünden çıkamazlar. Benim sana olan saygını kelimeler ifade edemez. Hele babamdan kalan parayla seni mutlu edecek kadar kurban da kesmem imkansızdır. Seni övmek için yeterli olabilecek bir dil zenginliğim de yok. Zaten olsa da sadece bir değil, belki birkaç dil bile seni övmeye yetmeyecektir. Bu nedenle elimden gelen tek şeyi yaparak bir fakire yakıştığı şekilde sana sadık kalacağımı ve her zaman kalbimin derinliklerinde senin tanrısallığına duyduğum saygıyı saklamaya devam edeceğimi.” Konuşmamı tamamladıktan sonra artık kendi babam olarak gördüğümü Mithras'a sarıldım. Bana yaptığı iyiliklerin yeterli derecede karşılığını veremediğimi söyleyerek ağlamaya başladım.

XXVI

Mithras'a teşekkürlerini sunduktan sonra çantayı hazırlamaya başladım. Uzun bir süreden sonra evime gidecektim. Sonunda Roma'ya doğru yola çıktım. Rüzgarların da yardım etmesi sayesinde hızlı bir şekilde Augustus limanına vardım. Oradan sonra da sanki bir dört tekerlekli arabayla gidiyormuşum gibi hızla yoluma devam ettim. Aralık ayının 14'ünde Roma'ya vardım. Bu arada aklımdan hiçbir zaman Isis'e tapınma fikri çıkmıyordu. Roma civarında bölgenin isminden dolayı Isis'e Campensis adıyla tapılmaktaydı. Gerçi bu tağınası çok fazla tanımıyordum ama yine de dini iyi biliyordum. Yeni yılın başlamasından kısa bir süre sonra tanrıça bana bir uyanıda bulundu. Benim ikinci bir defa da kutsanma töreninde bulunmamı istiyordu. Isis bana gelecekte bazı haberler verecekti ve yeni bir işe başlayacaktı. Ben de bunları merak ediyordum.

XXVII

Ben uzunca bir süre önce tanrıçanın dinine girdiğimi ve tüm sırları öğrendiğimi sanıyordum. Fakat tanrıçanın uyanısını düşündüğüm zaman asıl büyük dinin hizmetine henüz girmediğimi anladım. Çünkü tanrıların tanrısı, hiç kimseye yenilmeyen Osiris dini hakkında hiçbir bilgim yoktu. Her ne kadar Isis ve Osiris kültleri birleştirilmiş olsa da yine de dine giriş törenlerinde epeyce bir fark vardı. Kısa bir süre içinde bana Osiris dinine girip girmediğim sorulabilirdi. Kısa bir süre sonra bu sorun çözüldü. Bir sonraki gece rüyama birisi girdi. Ketenden bir elbisesi vardı. Elindeki sarmaşığı ve ismini söylemeyeceğim bazı şeyleri bana verdi. Ardından bunları sunağıma koydu ve bir sandalyeye oturarak benim için kutsal bir şölen düzenleneceğini bildirdi. Onu tanıyabilmem için bana topu-

ğunu gösterdi ve ortadan kayboldu. Ertesi sabah olduğunda yine her zamanki gibi gerekli törenleri yaptım ve dışarı çıkarak dün akşam rüyamda gördüğüm kişiye benzeyen bir insan tanıyıp tanımadıklarımı araştırmaya başladım. Kısa bir süre sonra pastophoriler'den birini gördüm. Hem yürüyüşü hem de elbiseleri ve görünüşü bakımından rüyamda gördüğüm adama çok benziyordu. Daha sonraları bu adamın isminin Asinius Marcellus olduğunu öğrenmiştim. Ah! Benim geçirdiğim değişime ne kadar da uyan bir ismi vardı. Sanırım onunla konuşacağımın farkındaydı. Çünkü bir gece evvel o da bir rüya görmüş ve rüyasında ona, yanına Madauruslu fakir bir adamın geleceği ve onu dine kabul etmesi gerektiği anlatılmıştı. Rüyada ayrıca ona dine yeni kabul edilecek adamın büyük ün kazanacağı ve kendisinin rahip olarak bu işten epeyce kazancı olacağı bildirilmişti.

XXVIII

Ancak çok istememe rağmen bunu gerçekleştiremedim. Çünkü hem yaptığım yolculuk hem de kentte yaşamak beni iyiden iyiye fakirleştirmekteydi. Durumum tam da atasözünde söylendiği gibiydi: "Bıçakla sunak arasında kalmak." Ancak Osiris ise sürekli olarak beni dine girmem konusunda uyarmaya devam ediyordu. Sonuçta çok ciddi bir emir geldi ve çok da fazla etmeyeceğini bildiğim elbiselerimi satarak parayı topladım. Emir aynen şöyleydi: "Sen şimdi çok heyecanlı bir işe başlayacaksın ama elbisenden kurtulmak konusunda kararsızsın. Böylesine önemli bir dine kabul edileceğin sırada elbiseni satmanın olacak iş değil." Ardından tüm hazırlıklarımı tamamladım. İlk önce on gün boyunca et yemedim, daha sonra da saçlarımı kazıttım. Artık aynı Isis dinine benzeyen Osiris dininin de gereklerini tanı olarak yerine getirmeye baş-

lamıştım. Böylece yabancı bir ülkede yaşamama rağmen geçinini rahat rahat sağlayabilecek bir para kazanmaya başladım. Evet bu parayı Latince savunmalar yaparak kazanıyordum. Ama tanrı da paramı sürekli olarak arttırıyordu.

XXIX

Kısa bir süre sonra tanrılardan bir emir daha aldım. Üçüncü bir defa daha kutsal bir tören düzenlemem gerekiyordu. Tanrılar daha önceden hiç yapmadıkları bir şeyi yaparak nereye varmak istiyorlardı? Belki de ilk iki törende bazı eksikler vardı. Ama işin gerçeğini söylemek gerekirse Hercules adına tanrıların iyi niyetli davranmadıklarını bile düşünmeye başladım. Kafam iyiden iyiye karışmışken yeni bir emir aldım. Bu emirde şöyle diyordu: “Daha önceki törenlerde hata yapıldığını düşünmen çok yanlış. İnsanlar bir ya da iki defa nasip olmayan bir şey sana üçüncü defa nasip olacak. Böylece sonsuza dek kutsanacaksın. Ayrıca sen üç defa kutsanmak zorundasın. Çünkü ilk başta kutsandığın yeri bir düşün. Fakat aynı şeyleri Roma’da da yapmazsan bunun senin için bir anlamı olmayacak. Elbiselerini giyip etrafındakilere ışık saçma şansın kalmayacak. Bu yüzden emri yerine getir ve tanrıların gizemlilerine bir kere daha erişme şansını yakala.”

XXX

Gördüğüm rüyadan etkilenmiştim ve hemen yapmam gerekenleri yapmaya başladım. İlk olarak rahibe olanları anlattım. Ardından kendimi zorlayarak on günlük et yememe çilesine katlandım. Ardından da gerekli diğer törenleri yerine getirdim. Ancak Hercules adına doğru söylüyorum ki harcadığım paralara ve çektiğim çilelere hiç üzül-

müyorum. Çünkü bu sayede tanrılar benim rahat bir yaşam sürmemi sağladılar. Üçüncü defa kutsanmamdan birkaç gün sonra Osiris rüyama girdi. Hem de hiçbir şekilde kendisini gizleme ihtiyacı duymadan o kutsal yüzünü bana gösterdi. Bana kutsal avukatlık mesleğini sürdürmeye devam etmem gerektiğini ve mahkemelerde bana itiraf etmeye kalkışanlardan korkmamamı, çünkü tanrının da yardımıyla onlara üstün gelebileceğimi anlattı. Öte yandan dine girmiş diğer insanlar gibi köle gibi olmam için beni pastophor kuruluna aldırıldı ve orada sözü geçer bir adam haline getirdi. Ardından bir kez daha saçlarını kazıttım ve Sulla zamanında kurulmuş olan pastophor kurulundaki görevlerimi yerine getirmeye başladım. Bundan sonraki yaşamımda da hiçbir zaman kelliğimi saklama ihtiyacı duymadım.